

Jaarverslag 2023

CENTRALE BANK VAN SURINAME

JAARVERSLAG 2023

De door de Raad van Commissarissen vastgestelde Jaarrekening 2023 op 27 december 2025 is per 30 december 2025 voorzien van de controleverklaring van de onafhankelijke accountant. De afsluitdatum van de in dit Jaarverslag verwerkte macro-economische ontwikkelingen is 28 februari 2025.

Dit jaarverslag is op 30 december 2025 op de website van de Bank geplaatst.

© 2025 CENTRALE BANK VAN SURINAME

Het openbaar maken en multipliceren van dit verslag voor educatieve en niet-commerciële doeleinden is toegestaan, mits met bronvermelding.

Waterkant 20

Paramaribo

Tel. +597 - 473741

Fax +597 - 476444

www.cbvs.sr

E-mail: info@cbvs.sr

Missie

Het bevorderen van monetaire en financiële stabiliteit in Suriname ter stimulering van de nationale sociaal-economische ontwikkeling.

Visie

De Bank is een autonome monetaire en financiële autoriteit die gerespecteerd wordt en op professionele wijze werkt aan een welvarend Suriname.

Kernwaarden

Onze kernwaarden geven aan waar wij voor staan en wat onze mentaliteit en intrinsieke waarden zijn. De Bank maakt hiermee duidelijk welke bedrijfscultuur zij wenst te hebben. De Bank heeft 5 kernwaarden vastgesteld die als fundamenteel worden beschouwd om onze ambities te realiseren.

Samenwerken

Wij dragen als één team bij aan een gezamenlijk resultaat en delen graag kennis en informatie met anderen, binnen de perken van de geheimhoudingsplicht, ook wanneer de samenwerking een onderwerp betreft waarbij het eigen belang losgelaten moet worden.

Resultaat- en kwaliteitsgericht

Wij zijn actief gericht op het behalen van resultaten en stellen daarbij hoge eisen aan de kwaliteit van ons eigen werk. Wij beijveren ons continue om ons werk te verbeteren door actief feedback te vragen en te geven.

Professionaliteit

Wij zijn een professionele en innovatieve organisatie met een dienstverlening die ononderbroken van hoge kwaliteit is. De Bank investeert in haar medewerkers, zodat die over diepgaande kennis beschikken over hun vakgebied en door permanente educatie hun vaardigheden en competenties continu aanscherpen om relevant te blijven.

Integriteit

Wij onthouden ons van misbruik van kennis en faciliteiten die ons vanwege onze betrokkenheid bij de Bank ter beschikking zijn. Integer handelen, professionele verantwoordelijkheid, ethisch besef, eerlijkheid en oprechtheid kenmerken de Bank en haar medewerkers.

Betrokkenheid

Onze medewerkers voelen zich verbonden met de organisatie en het werk dat zij doen. Hun gedrag is in lijn met de organisatiecultuur, de prioriteiten en ambities van de organisatie.

INHOUDSOPGAVE

VERSLAG VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN	xviii
---	-------

VERSLAG VAN DE PRESIDENT	xxi
---------------------------------------	-----

HOOFDSTUK I INTERNATIONALE EN REGIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN EN BETREKKINGEN

I.1	Algemeen	1
I.2	Productie	1
I.3	Prijspeil en handel	2
I.3.1	Prijspeil	2
I.3.2	Handel	2
I.3.3	Prijzontwikkeling van enkele exportproducten	2
I.4	Internationale financiële instellingen	5
I.4.1.	Islamic Development Bank	5
I.4.2	CEMLA	5
I.5	Overige regionale en internationale betrekkingen	5
I.5.1	Organization for Economic Cooperation and Development	5
I.5.2	Alliance for Financial Inclusion	5
I.6	Economische ontwikkelingen binnen de CARICOM	6
I.6.1	Inflatie	6

HOOFDSTUK II DE NATIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELING

II.1	Algemeen	7
II.2	Productie	7
II.3	Confrontatie van middelen en bestedingen	16
II.4	Prijzontwikkelingen	16

HOOFDSTUK III DE MONETAIRE ONTWIKKELING

III.1	Algemeen	19
III.2	Het monetaire beleid	19
III.3	De ontwikkeling van de Centrale Bank-aggregaten	20

III.4	De ontwikkeling van de liquiditeitenmassa	21
III.5	Dekkingspercentage geldhoeveelheid en liquiditeitspositie van de Bank	22
III.6	Kredietverlening en deposito's der ODI's	23
III.7	Dollariseringsgraad	26
III.8	Financiële soliditeit	26

HOOFDSTUK IV DE ONTWIKKELING VAN STAATSFINANCIËN

IV.1	Algemeen	35
IV.2	Ontvangsten en uitgaven	35
IV.3	Financiering	39
IV.4	De staatsschuld	40

HOOFDSTUK V DE ONTWIKKELING VAN DE BETALINGSBALANS

V.1	Algemeen	44
V.2	Lopende rekening	44
V.2.1	Goederenverkeer	44
V.2.2	Dienstenverkeer	47
V.2.3	Primaire inkomens	47
V.2.4	Inkomensoverdrachten	48
V.3	Financiële rekening	48
V.4	Goud- en deviezenvoorraad	49
V.5	Externe vermogenspositie	50
V.6	Externe schuldpositie	50
V.7	Valutamarktontwikkelingen	51

HOOFDSTUK VI HET TOEZICHT OP DE FINANCIËLE SECTOR

VI.1	Algemeen	53
VI.2	Primaire banken	55
VI.2.1	Algemeen	55
VI.2.2	Financiële gegevens	56
VI.3	Geldtransactiekantoren	62
VI.3.1	Algemeen	62
VI.3.2	Geldovermakingskantoren	62
VI.3.3	Financiële gegevens	62
VI.3.3.1	Geldwisselkantoren	62
VI.3.3.2	Geldovermakingskantoren	62
VI.4	Verzekeringsmaatschappijen	63
VI.4.1	Algemeen	63
VI.4.2	Financiële gegevens	63
VI.4.2.1	Levensverzekeringsmaatschappijen	64

VI.4.2.2	Schadeverzekeringsmaatschappijen	66
VI.5	Pensioenfondsen en voorzieningsfondsen	70
VI.5.1	Algemeen	70
VI.5.2	Financiële gegevens	72
VI.5.2.1	Pensioenfondsen	73
VI.5.3	Voorzieningsfondsen	74
VI.6	Spaarinstellingen	74
VI.6.1	Algemeen	74
VI.6.2	Financiële gegevens	77
VI.7	Kapitaalmarkt	77
VI.8	Elektronische betaaldienstverleners	78
VI.9	Aanscherping integriteitstoezicht	78

HOOFDSTUK VII BEDRIJF VAN DE BANK

VII.1	Algemeen	81
VII.2	Ontwikkeling van de financiële positie (de Bankbalans)	82
VII.3	De ontwikkeling binnen de resultatenrekening	83
VII.4	Chartaal betalingsverkeer	84
VII.5	Suriname National Electronic Payment System	85
VII.6	De kasbeweging	87
VII.7	De goudcertificaten	88
VII.8	De Sf-naverwisseling	88
VII.9	De verrekende cheques en giro's	88
VII.10	De verkochte herdenkingsmunten	90
VII.11	De ontwikkelingen van de goudproductie en goudexport	90
VII.12	Het Numismatisch museum	90

JAARREKENING PER 31 DECEMBER 2023	92
--	-----------

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	190
--	------------

OVERZICHT VAN DE TABELLEN EN FIGUREN

HOOFDSTUK I

INTERNATIONALE EN REGIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN EN BETREKKINGEN

Tabel I.1	Groei van de wereldproductie	2
Tabel I.2	Inflatie	3
Tabel I.3	De ontwikkeling van de wereldhandel	3
Figuur I.1	De ontwikkelingen op de grondstoffenmarkt	4
Figuur I.2	De gemiddelde olieprijs.	4
Figuur I.3	De gemiddelde goudprijs.	4
Figuur I.4	De gemiddelde rijstprijs.	4
Figuur I.5	De gemiddelde houtprijs	4
Tabel I.4	Bbp-groei van de Caricom-lidstaten	6

HOOFDSTUK II

DE NATIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Tabel II.1	Bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen per bedrijfstak	8
Figuur II.1a	Sectorale bijdrage aan de reële groei van het bbp	9
Figuur II.1b	Niet-mijnbouw: Bijdrage van de productie- en dienstensector	9
Tabel II.2	Goudproductie grootschalige en kleinschalige goudmijnbouw	10
Tabel II.3	Ruwe aardolie- en raffinaderijproductie.	11
Tabel II.4	Padieproductie, rijstexportvolume en rijstexportwaarde	13
Tabel II.5	Rondhoutproductie en houtexport	14
Tabel II.6	Visexportvolume en visexportwaarden	15
Tabel II.7	Bananenproductie, -exportvolume en -exportwaarde	15
Tabel II.8	Confrontatie van middelen en bestedingen	16
Tabel II.9	Consumentenprijsindex- en inflatiecijfers	17
Figuur II.2	Bijdrage hoofdgroepen aan jaareinde-inflatie	17

HOOFDSTUK III

DE MONETAIRE ONTWIKKELING

Figuur III.1	Ontwikkeling van de Centrale Bank-aggregaten vanuit de actiefzijde.20
Figuur III.2	Ontwikkeling van de Centrale Bank-aggregaten vanuit de passiefzijde.20
Tabel III.1	Ontwikkeling van de geldaggregaten21
Figuur III.3	Oorzaken en veranderingen in de liquiditeitsmassa in ruime zin22
Figuur III.4	Ontwikkeling van de nationale liquiditeitsquote23
Figuur III.5	Dekkingspercentage van de geldhoeveelheid.23
Figuur III.6	Dekkingspercentage van de Bank23
Tabel III.2	Kredieten, reservebasis en rentetarieven van de algemene banken24
Tabel III.3	Sectorale kredietverlening24
Tabel III.4	Sectorale kredietverlening in US-dollar25
Tabel III.5	Sectorale kredietverlening in euro25
Tabel III.6	Financiële dollariseringsgraad.26
Tabel III.7	Financiële soliditeit van de algemene banken.26
Figuur III.7	Het effect van de verandering in de autonome factoren op de overtollige liquiditeiten januari-december 2023.27
Figuur III.8	De ontwikkeling van de overtollige liquiditeiten in de periode januari - december 202328
Figuur III.9	Totale gewenste vraag versus aanbod januari - december 202329
Figuur III.10	OMO-volume versus OMO-rente jaar 2023 ten opzichte van 202230
Figuur III.11	OMO-volume versus 1-maandse rente 2023 ten opzichte van 202230
Figuur III.12	OMO-volume versus 3-maandse rente 2023 ten opzichte van 202231
Figuur III.13	De ontwikkeling van de OMO-rente vs de bancaire leen- en depositorenten 2023 ten opzichte van 202231
Figuur III.14	Ontwikkeling van de officiële rente corridor 2023 ten opzichte van 202232
Figuur III.15	SRD-M0-groeipad versus SRD-M0 januari - december 202332
Figuur III.16	Jaar-op-jaar inflatie OMO-voorraad33

HOOFDSTUK IV

DE ONTWIKKELING VAN STAATSFINANCIËN

Tabel IV.1	Overheidsfinanciën op aangepaste kasbasis36
Figuur IV.1a	Overheidsontvangsten naar categorie37
Figuur IV.1b	Overheidsontvangsten naar sector.38
Tabel IV.2	Staatsuitgaven naar categorie.38
Tabel IV.3	Staatsschuld naar crediteur.40
Figuur IV.2	Verklarende factoren van veranderingen in de Staatsschuld.41
Figuur IV.3	Overheidstrekkingen en -debt-service41

HOOFDSTUK V

DE ONTWIKKELING VAN DE BETALINGSBALANS

Tabel V.1	Betalingsbalans 2019-202345
Figuur V.1	De importen (bovenste paneel) en de exporten (onderste paneel) van goederen naar sector Saldo lopende rekening naar deelrekening46
Figuur V.2a	Saldo lopende rekening naar deelrekening46
Figuur V.2b	Saldo lopende rekening naar sector46
Figuur V.3	De internationale handel47
Figuur V.4a	Saldo financiële rekening naar deelrekening 2019-202348
Figuur V.4b	Saldo financiële rekening naar sector 2019-202349
Figuur V.5	Internationale reserves en importdekking49
Tabel V.2	Externe vermogenspositie50
Tabel V.3	Externe schuldpositie51
Tabel V.4	Wisselkoersen52

HOOFDSTUK VI

HET TOEZICHT OP DE FINANCIËLE SECTOR

Tabel VI.1	Instellingen onder toezicht van de Bank54
Tabel VI. 2	Gecombineerde balans primaire banken57
Tabel VI. 3	Gecombineerde Winst- en Verliesrekening primaire banken.57
Figuur VI. 1	Ontwikkeling van rentemarge, totale baten, overige lasten en brutoresultaat primaire banken57
Tabel VI. 4	Kredietverlening door primaire banken naar sectoren58
Tabel VI. 5	Kredietkwaliteit58
Tabel VI. 6	Kredietverlening ten opzichte van toevertrouwde middelen primaire banken59
Figuur VI.2	Toevertrouwde middelen versus kredietverlening primaire banken.59
Tabel VI. 7	Liquiditeit en solvabiliteit van primaire banken60
Figuur VI.3	Solvabiliteitstoetsing primaire banken60
Figuur VI.4	Liquiditeitsverhouding primaire banken60
Tabel VI.8	Immobilieën primaire banken.61
Tabel VI.9	Grote posten primaire banken.61
Tabel VI.10	Gecombineerde balans wisselkantoren63
Tabel VI.11	Gecombineerde balans geldovermakingskantoren63
Tabel VI.12	De balansen van levensverzekeringsmaatschappijen64
Tabel VI.13	De winst- en verliesrekening van levensverzekeringsmaatschappijen.65
Figuur VI.5	De totale baten ten opzichte van totale lasten van levensverzekeringsmaatschappijen65
Figuur VI.6	Nettoresultaat van levensverzekeringsmaatschappijen.66
Tabel VI.14	Solvabiliteitstoetsing van levensverzekeringsmaatschappijen66
Tabel VI.15	Rentabiliteit van levensverzekeringsmaatschappijen66

Tabel VI.16	De balansen van schadeverzekeringsmaatschappijen.67
Tabel VI.17	De winst- en verliesrekening van schadeverzekeringsmaatschappijen68
Figuur VI.7	Totale baten ten opzichte van totale lasten van schadeverzekeringsmaatschappijen.68
Tabel VI.18	Solvabiliteitstoetsing van schadeverzekeringsmaatschappijen68
Figuur VI.8	Nettoresultaat van schadeverzekeringsmaatschappijen69
Tabel VI.19	Rentabiliteit schadeverzekeringsmaatschappijen69
Tabel VI.20	De WAM-staten69
Tabel VI.21	Balanstotaal pensioenfondsen.70
Figuur VI.9	Beleggingen in relatie tot balanstotaal/bbp70
Tabel VI.22	Enige financiële gegevens van pensioenfondsen71
Tabel VI.23	Specificatie van de beleggingen van pensioenfondsen71
Figuur VI. 10	Totale inkomsten pensioenfondsen72
Tabel VI.24	Solvabiliteit.73
Tabel VI.25	Indicatoren t.a.v. de financiële positie van pensioenfondsen74
Tabel VI.26	Balansen van spaarinstellingen74
Figuur VI. 11	Balanstotaal van spaarinstellingen74
Tabel VI.27	Resultatenrekeningen van spaarinstellingen.75
Figuur VI.12	Nettoresultaat van spaarinstellingen.75
Figuur VI.13	Liquiditeitsratio van spaarinstellingen.76
Figuur VI.14	Solvabiliteitsratio van spaarinstellingen.76

HOOFDSTUK VII

BEDRIJF VAN DE BANK

Tabel VII.1	Gecomprimeerde financiële positie Centrale Bank van Suriname in 202383
Tabel VII.2	Gecomprimeerde resultatenrekening Centrale Bank van Suriname in 202383
Tabel VII.3	Omvang van de bankbiljettencirculatie per jaarultimo 2023.84
Tabel VII.4	Samenstelling van de bankbiljettencirculatie per kwartaalultimo 2023.84
Tabel VII.5	Samenstelling van de bankbiljettencirculatie naar coupures per kwartaalultimo 202385
Tabel VII.6	Verwerkte SRD-cheques in SNEPS in 202385
Tabel VII.7	SRD SNEPS-transacties in aantallen en volumes.85
Tabel VII.8	US-dollar SNEPS-transacties in aantallen en volumes in 202386
Tabel VII.9	Euro SNEPS-transacties in aantallen en volumes86
Tabel VII.10	De kasbeweging bij de Centrale Bank van Suriname.87
Tabel VII.11	Kasontvangst in 2023.87
Tabel VII.12	Kasuitgaven in 202388
Tabel VII.13	Valse bankbiljetten onderschept bij de banken en de Centrale Bank van Suriname88
Tabel VII.14	Wederinkoop goudcertificaten in 202389
Tabel VII.15	Naverwisseling van de Sf-biljetten89
Tabel VII.16	Aantal verrekende cheques en giro's in 2023.89
Tabel VII.17	Verkochte herdenkingsmunten en gedenkpenningen90
Tabel VII.18	Museumbezoekers90

LIJST VAN AFKORTINGEN

AB	- Algemene Beschikking	IaDB	- Inter-American Development Bank
AFI	- Alliance for Financial Inclusion	IFI's	- International Financial Institutions
AML/CFT	- Anti-Money Laundering/Combating Financing Terrorism	IFRS	- International Financial Reporting Standards
APA	- APA Corporation	IMF	- Internationaal Monetair Fonds
ASM	- Artsinal and Small scale Mining' (ASM)	IMWO	- Instituut voor Maatschappij Wetenschappelijk Onderzoek
ASM	- Artisanal and Small Scale Mining	INFE	- International Network on Financial Education
AQR	- Asset Quality Review	IR	- Internationale Reserves
Bbp	- bruto binnenlands product	IsDB	- Islamic Development Bank
Bbpm	- bruto binnenlands product tegen marktprijzen	KPI	- Key performance indicator
BRU	- Bank Resolutie Unit	KYC	- Know Your Customer
BTW	- Belasting op bruto toegevoegde waarde	LAC	- Latin America and the Caribbean
CAIR	- Caribbean Association of Insurance Regulators	LCR	- Liquidity Coverage Ratio
CAR	- Capital Adequacy Ratio	ME	- Mutual Evaluation
CARICOM	- Caribbean Community and Common Market	ML	- Money Laundering
CARTAC	- Caribbean Regional Technical Assistance Centre	MOT	- Meldpunt Ongebruikelijke Transacties van Suriname
CBC	- Centrale Bank Certificaat	MoU	- Memorandum of Understanding
CDB	- Caribbean Development Bank	MTH	- Money Transfer Houses
CEMLA	- Center for Latin American Monetary Studies	NATIN	- Natuurtechnisch Instituut
CEPSA	- Compañía Española de Petróleos, S.A.U.	NBiA	- Netto Binnenlands Actief
CPI	- Consumentenprijsindexcijfer	NBuA	- Netto Buitenlands Actief
EBS	- Energie Bedrijven Suriname	NFIES	- Nationale Financiële Inclusie en Educatie Strategie
EFF	- Extended Fund Facility	NGS	- Newmont Gold Suriname
ER	- Excess Reserves	NPL	- Non-Performing Loan
EWS	- Early Warning Systeem	NRA	- National Risk Assessment
FAO	- Food and Agriculture Organization	NS	- Newmont Suriname
FATF	- Financial Action Task Force	OECD	- Organization for Economic Cooperation and Development
FIBA	- Financial & International Business Association	OM	- Openbaar Ministerie
FIRM	- Financial Inclusion Product Risk Assessment	OMO	- Openmarktoperaties
FIU-Suriname	- Financial Intelligence Unit Suriname	oorlog	- Russisch-Oekraïense oorlog
FSC	- Financial Stability Committee	OPEC+	- Organisatie van olie-exporterende landen
GFSM	- Government Finance Statistics Manual	pandemie	- Covid-19-pandemie
GMW	- Global Money Week	PBoC	- People's Bank of China
HRM	- Human Resource Management	PEPs	- Politically Exposed Persons
		POC	- Paradise Oil Company
		Pp	- procentpunt

R/C-gelden	- Rekening Courant gelden	TF	- Terrorismefinanciering
RACO	- Raad voor het Coöperatiewezen	TVZ	- Toezicht Verzekeringen
RGM	- Rosebel Gold Mines	u/g	- uitgeleend geld
ROA	- Return on Assets	USD	- United States dollar
ROE	- Return of Equity	VAE	- Verenigde Arabische Emiraten
RR	- Required Reserves	vpv	- voorziening pensioenverplichtingen
SDD	- Simplified Due Diligence	VSA	- Verenigde Staten van Amerika
SDR	- Special Drawing Rights	WAM	- Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen
SLM	- Surinaamse Luchtvaart Maatschappij	WBG	- World Bank Group
SPCS	- Staatsolie Power Company Suriname	Wet HAK	- Wet Herstel en Afwikkeling Kredietinstellingen
SRD	- Surinaamse dollar	WPV	- Wet Pensioenfondsen en Voorzieningsfondsen
Staatsolie	- Staatsolie Maatschappij Suriname N.V.	WTG	- Wet Toezicht Geldtransactiekantoren
SURVAM	- Surinaamse Vereniging van Assurantie Maatschappijen	WTK	- Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen
TAGA	- Technical Assistance Grant Agreement		
TBN	- Toezicht Banken		

ORGANOGRAM

RAAD VAN COMMISSARISSEN, DIRECTIE EN AFDELINGSHOOFDEN PER 31 DECEMBER 2023

RAAD VAN COMMISSARISSEN

Jim Bousaid | Eric Feller | Aroen Jadoenathmisier | Tulsa Koema-Plein | Franklin Misiekaba | Dharmradj Parohi | Ruben Ravenberg

DIRECTIE

President*

Directeur DTK | Directeur DME | Directeur DBB | Directeur DFB

LEGENDA

* De President, dhr. M.L. Roemer, vertegenwoordigt als voorzitter van de Directie de Bank in en buiten rechte. Er is een plaatsvervangend President, dhr. R.S. Adhin, die bij afwezigheid van of ontstentenis van de President waarnaemt als voorzitter van de Directie. Bij afwezigheid of ontstentenis van de President en de plaatsvervangend President wordt het bestuur van de Bank tijdelijk waargenomen door de oudste directeur in dienstjaren. Bij afwezigheid of ontstentenis van de gehele Directie berust het bestuur van de Bank tijdelijk bij de voorzitter van de Raad.

TOELICHTING

Vz.	Voorzitter
Pl. Vz.	Plaatsvervangend Voorzitter
Wnd.	Waarnemend
C.	Coördinator
—	Hierarchische lijn
---	Functionele lijn

Commissies onder de Raad van Commissarissen:
Audit Committee, Remuneratie Commissie en Risk & Compliance Commissie.

DE DIRECTIE

M.L. Roemer
Bankpresident

R.S. Adhin
Directeur Toezicht

H. Dorinnie
Directeur
Monetaire Zaken

R.D. Soedamah
Directeur
Betalingsverkeer

M. Samson-Ramsundersingh
Directeur
Financiën & Bedrijfsvoering

DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

D. Parohi
Voorzitter

R. Poetisi
Plaatsvervangend
voorzitter

E. Feller
Commissaris

T. Koema-Plein
Commissaris

S. Mathura
Commissaris

F. Djemesi
Commissaris

D. Lachman
Commissaris

VERSLAG VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN OVER HET BOEKJAAR 2023

Algemeen

Dit verslag geeft een uiteenzetting van de uitgevoerde werkzaamheden van de Raad van Commissarissen (RvC/Raad) over het boekjaar 2023.

Toezicht op het beleid 2023

Op 17 april 2023 is de Centrale Bankwet 2022 (Bankwet 2022) afgekondigd. Overeenkomstig Bankwet 2022 houdt de Raad toezicht op de algemene gang van zaken binnen de Bank en het beleid van de Directie. De Raad bestaat uit 7 (zeven) leden. De Raad die in 2023 het toezicht heeft uitgeoefend is uit hoofde van de afgekondigde Bankwet 2022 per 19 februari 2024 ontbonden.

De raadsformatie in 2023 tot 19 februari 2024

Regeringscommissaris	J. Bousaid	Ingaande 1 januari 2023 tot 19 februari 2024
Commissaris	R. Ravenberg	Ingaande 18 september 2020 tot 19 februari 2024
Commissaris	F. Misiekaba	Ingaande 18 september 2020 tot 19 februari 2024
Commissaris	E. Feller	Ingaande 18 september 2020 tot 19 februari 2024
Commissaris	T. Koema-Plein	Ingaande 18 september 2020 tot 19 februari 2024
Commissaris (Directeur van Economische Zaken, Ondernemerschap en technologische Innovatie)	A. Jadoenathmisier	Ingaande 18 september 2020 tot 19 februari 2024
Commissaris (Directeur van Financiën en Planning)	D. Parohi	Ingaande 1 oktober 2021 tot 19 februari 2024

ww

De raadsformatie per 19 februari 2024

Voorzitter	D. Parohi	Ingaande 19 februari 2024 (voortzetting)
Commissaris (Plaatsvervangend voorzitter)	R. Poetisi	Ingaande 19 februari 2024
Commissaris	E. Feller	Ingaande 19 februari 2024 (voortzetting)
Commissaris	T. Koema-Plein	Ingaande 19 februari 2024 (voortzetting)
Commissaris	S. Mathura	Ingaande 19 februari 2024
Commissaris	F. Djemesi	Ingaande 19 februari 2024
Commissaris	D. Lachman	Ingaande 19 februari 2024

Bestuur 2023

De Raad onder voorzitterschap van de heer J. Bousaid (Raad 2023) heeft toezicht gehouden op het beleid van het onderstaande bestuur in 2023.

Funcctie	Naam	Periode
President van de Bank	M.L. Roemer	Ingaande 22 februari 2020
Directie		
Directeur Directoraat Toezicht Kredietwezen	R. Adhin	Ingaande 1 mei 2021
Directeur Directoraat Monetaire Zaken en Economische Aangelegenheden	H. Dorinnie	Ingaande 15 januari 2022
Directeur Directoraat Bankbedrijf en Bancaire Zaken	Vacant in 2023	

Per 15 februari 2024 is invulling gegeven aan de vacante positie van directeur Bankbedrijf en Bancaire Zaken. De heer R. Soedamah is per die datum, op basis van Bankwet 2022, tot directeur van het directoraat Bankbedrijf en Bancaire Zaken benoemd.

Op 15 april 2025 is mevrouw M. Samson-Ramsundersingh, op basis van Bankwet 2022, benoemd tot directeur van het directoraat Financiën en Bedrijfsvoering.

Toezichthoudende en andere taken van de Raad 2023

De Raad richtte in 2023 haar toezichthoudende en andere taken met name op:

- bespreking en goedkeuring van Risicobeheer en Compliance documenten;
- bespreking en goedkeuring van Audit documenten;
- het financiële verslag van de Bank;
- de kerntaken van de Bank.

In het kader van het toezicht, houden commissies van de Raad periodiek vergaderingen met de afdelingshoofden van respectievelijk de afdeling Risk & Compliance en Internal Audit.

In de Risk & Compliance-commissie hadden in 2023 zitting:

- De raadsleden:
 - o Koema - Plein (Voorzitter)
 - o E. Feller (lid)
 - o A. Jadoenathmisier (lid)

In de Audit-commissie hadden in 2023 zitting:

- De raadsleden:
 - o R. Ravenberg (Voorzitter)
 - o D. Parohi (lid)
 - o F. Misiekaba (lid)

Honorarium en overige vergoedingen

De RvC heeft in 2023 op basis van de missive van de Raad van Ministers SRD 624.000 (nominaal) aan honorarium en onkostenvergoeding ontvangen.

Kwaliteitsborging en onafhankelijkheid Raad 2023

Terugblikkend zijn de leden van de Raad 2023 -die nu zitting hebben in de Raad per 19 februari 2024- over het algemeen tevreden over hun eigen functioneren alsook als toezichthoudend orgaan. Er was transparantie en de raadsleden completeerden elkaar met hun diverse competenties. De raadsleden uit de Raad 2023 die zitting hebben in de huidige Raad menen dat zij hebben voldaan aan de vereisten van het onafhankelijk functioneren.

Resultaatbestemming

Met referentie aan art. 40 van de Bankwet 2022 maakt de directie van de Bank jaarlijks binnen zes maanden na afloop van het boekjaar de jaarrekening van de Bank op, terwijl de RvC de jaarrekening vaststelt. De vastgestelde jaarrekening strekt de directie van de Bank tot volledige kwijting, behoudens de bevoegdheid van de RvC een voorbehoud te maken.

De Bank heeft door bijzondere omstandigheden te maken met een achterstand in de vaststellingen c.q. in het uitbrengen van de jaarrekeningen vanaf 2015.

De jaarrekeningen 2015 tot en met 2022 zijn inmiddels uitgebracht in de periode 30 oktober 2020 tot en met 18 maart 2025.

De Bank heeft met referentie aan de Wet op de Jaarrekening, haar jaarrekening 2023, en de daarin opgenomen vergelijkende cijfers 2022, op basis van de International Financial Reporting Standards (IFRS) opgemaakt. De jaarrekening 2023, bestaande uit de financiële positie per 31 december 2023, de resultatenrekening over 2023, het kasstroomoverzicht 2023, het verloopoverzicht 'eigen vermogen' en de toelichting daarop, is gecontroleerd door de onafhankelijke accountant BDO Assurance NV. Bij de jaarrekening 2023 is een goedkeurende verklaring afgegeven.

De RvC stelt de door de Bank opgemaakte jaarrekening 2023 vast, rekening houdend met de daarbij verstrekte controleverklaring van de onafhankelijke accountant. De vaststelling van de jaarrekening 2023 strekt tot decharge van de directie voor het gevoerde beleid over 2023, tenzij er achteraf nog onbehoorlijk bestuur wordt vastgesteld.

Rekening houdend met de artikelen 7 en 8 van de Bankwet 2022 wordt de winst van de Bank vastgesteld en bestemd. Het operationeel resultaat over 2023, groot positief SRD 6.156.842.540, zal na aftrek van het ongerealiseerde deel van de herwaarderingen van de monetaire activa en passiva in vreemde valuta groot SRD 1.667.689.534, als zijnde niet-uitkeerbare resultaten, worden bestemd. Hierna bedraagt het te bestemmen resultaat over 2023 positief SRD 4.489.153.006 en wordt aan het reservefonds toegevoegd.

In Bankwet 2022 zijn er wettelijke bepalingen opgenomen die een zelfregulerende werking hebben ten aanzien van de aanpassing van de vermogenscomponenten kapitaal en reservefonds.

Uitgaande van de stand per eind december 2023 is de vermogenspositie van de Bank significant bijgesteld.

In januari en februari 2025 heeft de Staat, uitgaande van de jaarrekening 2021, SRD 1,0 miljard aan contanten gestort voor de versterking van het kapitaal van de Bank. Het reservefonds is eveneens versterkt met SRD 8,4 miljard via de uitgifte van Staatsobligaties.

Woord van dank

De zittende RvC (Raad 19 februari 2024) dankt de President, directeuren, overige personeelsleden, gewezen raadsleden van de Raad 2023 en overige stakeholders van de Bank voor hun betrokkenheid (en inzet bij het uitvoeren van hun taken) en de publicatie van het jaarverslag 2023 gedateerd 30 december 2025.

Paramaribo, 30 december 2025

Raad van Commissarissen,

- D. Parohi (Voorzitter)
- R. Poetisi (Plaatsvervangend voorzitter)
- E. Feller
- T. Koema-Plein
- S. Mathura
- F. Djemesi
- D. Lachman

VERSLAG VAN DE PRESIDENT

Economische en monetaire ontwikkelingen IMF Extended Fund Facility (EFF) programma

Na het missen van vier reviews van de IMF-missie in 2022 kwam de uitvoering van het EFF-programma met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) in 2023 weer op koers. Suriname sloot het jaar af met de succesvolle afronding van vier IMF-reviews, een belangrijke bevestiging van de voortgang van het macro-economische beleid en de hervormingsagenda van het land.

In deze beoordelingen werd de voortgang van het voorzichtige maar consistente macro-economische herstel van de Surinaamse economie benadrukt. Dit herstel is het resultaat van een combinatie van fiscale consolidatie,

verkrappend monetair beleid en een herstellende economische bedrijvigheid. De positieve conclusies van de reviews versterkten het vertrouwen van zowel de nationale als de internationale partners in de duurzaamheid van het economisch beleid. Tegelijkertijd boden de reviews duidelijke beleidsrichtlijnen voor het verdere beheer van de overheidsfinanciën, de schuldpositie en de wisselkoersstabiliteit, wat de basis vormde voor consolidatie en behoud van de macro-economische stabiliteit op middellange termijn.

De succesvolle afronding van de IMF-reviews creëerde daarnaast ruimte voor structurele hervormingen, versterking van de productieve capaciteit van de economie en verbetering van de weerbaarheid tegen externe schokken.

Economische groei

Het herstel van de economische bedrijvigheid zette zich in 2023 voort, resulterend in een reële economische groei van 2,5%, een lichte verbetering ten opzichte van de groei van 2,4% in 2022. Deze groei werd voornamelijk gedragen door de sectoren 'Groot- & Kleinhandel en Markten' en 'Industrie & Fabricage', die samen een belangrijke bijdrage leverden aan productie en werkgelegenheid.

Het economische herstel werd ondersteund door gunstigere macro-economische omstandigheden, waaronder de afvlakking van de inflatie en de daling van wisselkoersen in de tweede helft van het jaar, wat het vertrouwen van consumenten en ondernemers versterkte. De groei is mede bepaald door een herstel in de mijnbouwsector, een gematigd herstel in de dienstensector en een verdere normalisatie van handelsactiviteiten na de verstoringen van voorgaande jaren.

Inflatie

De jaareinde-inflatie daalde in 2023 aanzienlijk, met ongeveer 22 procentpunten tot 32,6%. Deze daling is voornamelijk het resultaat van strikt fiscaal beleid en een verkrappend monetair beleid van de Bank. Daarnaast droeg de stabilisatie van de valutamarkt, mede door maatregelen tegen excessieve wisselkoersschommelingen, bij aan het temperen van de inflatie.

Hoewel de inflatie afnam, bleef zij hoog ten opzichte van regionale benchmarks, wat een voortdurende uitdaging vormde voor prijsstabiliteit en koopkracht. Verdere inspanningen waren nodig op het gebied van wisselkoersstabiliteit, prijsbeheer in gereguleerde sectoren en productiviteitsverhoging. Structurele hervormingen, zoals verbeteringen in energie-voorziening, governance van staatsbedrijven en efficiënte markten, bleven hierbij cruciaal.

Internationale prijsschokken op voedsel en energie bleven beperkt, maar de inflatie is in de eerste helft van het jaar nog beïnvloed door hoge wisselkoersen, stijgende brandstofprijzen en prijsaanpassingen van nutsvoorzieningen.

Overheidsfinanciën

In 2023 verslechterden de overheidsfinanciën, doordat de uitgaven sterker toenamen dan de inkomsten. Het tekort op de totale rekening bedroeg SRD 2,4 miljard (1,9% van het bbp), ten opzichte van 0,9% in 2022. Het tekort lag boven de EFF-doelstelling van 1,5% van het bbp.

Het primair saldo, exclusief rentelasten, verbeterde echter aanzienlijk: van SRD 0,8 miljard (0,8% van het bbp) in 2022 naar SRD 1,8 miljard (1,4% van het bbp) in 2023. Daarmee is één van de EFF-doelstellingen voor 2023 behaald, namelijk het realiseren van een primair overschot van minstens 1,3% van het bbp.

Schuldquote

De schuldquote vertoonde in 2023 een lichte neerwaartse trend, mede dankzij verbeterde begrotingsdiscipline en een gunstigere externe balans. De totale staatsschuld bedroeg eind 2023 SRD 121,7 miljard (US\$ 3,3 miljard), een nominale stijging van 18,1% ten opzichte van 2022, veroorzaakt door depreciatie van de SRD en achterstallige betalingen.

Desondanks daalde de schuldquote van 110,1% in 2022 naar 95,8% in 2023, wat wijst op een relatieve verbetering van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën.

Monetair beleid

De Bank zette haar openmarktoperaties voort door middel van de uitgifte van waardepapieren. Vanaf april 2023 is het kasreservepercentage voor SRD-verplichtingen verhoogd en een tijdelijk kredietplafond ingesteld om de groei van SRD-bankkredieten aan de particuliere sector te beperken. Deze maatregelen waren gericht op het absorberen van overtollige liquiditeit, het verkleinen van de kredietruimte van banken en het beteugelen van kredietexpansie naar de private sector.

De monetaire ontwikkelingen weerspiegelden zowel de inspanningen van de Bank om prijsstabiliteit te bevorderen als de structurele kwetsbaarheden van de economie. Het beleid concentreerde zich op het terugdringen van geldgroei en inflatie, in nauwe coördinatie met het begrotingsbeleid van de Overheid. Diverse maatregelen ondersteunden de macro-economische stabilisatie, versterkten het vertrouwen in de nationale munt en droegen bij aan een evenwichtiger monetair klimaat.

Duurzame en inclusieve groei

Het bleef noodzakelijk om de economische groei breder te verankeren. De afhankelijkheid van mijnbouwexporten bracht aanzienlijke volatiliteitsrisico's met zich mee. Diversificatie, onder meer via agro-verwerkende industrie, hoogwaardig toerisme, ICT-gedreven diensten en hernieuwbare energie, kan bijdragen aan veerkrachtige groeibronnen en werkgelegenheid, vooral voor jongeren. Innovatie, sectorale clustering en betere toegang tot financiering voor ondernemingen vormen belangrijke randvoorwaarden.

Op sociaal-economisch vlak bleef kwetsbaarheid bestaan door hoge inflatie en stijgende kosten van levensonderhoud. Gericht sociaal beleid, investering in onderwijs, gezondheidszorg en arbeidsmarktontwikkeling, en versterking van institutionele capaciteit zijn essentieel voor inclusieve groei en sociale stabiliteit.

Vooruitblik

De vooruitblik voor 2024 en de daaropvolgende jaren richt zich op consolidatie van de bereikte stabiliteit, intensivering van hervormingsprogramma's, vergroting van de productieve capaciteit van de economie en verbetering van het ondernemingsklimaat. Door consistent beleid te combineren met gerichte investeringen in groeisectoren en menselijk kapitaal, kan de Surinaamse economie evolueren naar een robuuster, concurrerender en minder kwetsbaar ontwikkelingsmodel, met duurzame, inclusieve en structureel versterkte economische groei op de middellange termijn.

Jaarrekening 2023

Algemene Toelichting

De Centrale Bankwet 2022

Met een vertraging van enkele maanden is de Centrale Bankwet 2022 (Bankwet 2022) op 17 april 2023 afgekondigd en de dag erna in werking getreden. Deze nieuwe Bankwet vervangt de Bankwet 1956 en bevat diverse aanpassingen, aanscherpingen én nieuwe artikelen. Een cruciaal aspect is dat de Staat conform Bankwet 2022 geen voorschotten en/of leningen meer mag opnemen bij de Bank zoals op basis van Bankwet 1956 wel was toegestaan. In het kader van Bankwet 2022 is het directieteam in februari 2024 en april 2025 versterkt met de toetreding van twee directieleden. De heer R. Soedamah trad in februari 2024 aan als directeur van het directoraat Betalingsverkeer en mevrouw M. Samson-Ramsundersingh trad in april 2025 aan als directeur van het directoraat Financiën en Bedrijfsvoering

Cruciale Wetsaanpassing

Van direct belang voor de Jaarrekening zijn de artikelen 4 en 5. Deze regelen de omvang en aanpassing van het kapitaal en reservefonds. Hierin is een zelfregulerend mechanisme verankerd dat een continue toetsing en periodieke aanpassing van het kapitaal en het reservefonds garandeert, waarbij een minimale omvang van 6% van de financiële activa van de Bank wordt nagestreefd.

In aanloop hiernaartoe, en in het kader van het EFF-programma, zijn reeds herkapitalisatieplannen opgesteld voor de jaren 2021 en 2022.

- In augustus 2024 is een herkapitalisatieplan ondertekend tussen de Staat en de Bank, waarin het financieringspad is uitgezet voor de herkapitalisatie op basis van de gecontroleerde en goedgekeurde Jaarrekening 2021;
- de totale versterking van het kapitaal en reservefonds over boekjaar 2021 bedraagt SRD 9,3 miljard;
- voor boekjaar 2022 (mutatis mutandis berekend op basis van de gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekening) bedraagt de versterking van het reservefonds SRD 6,2 miljard.

Nieuwe Richtlijnen voor Resultaat

Andere belangrijke aanpassingen in de nieuwe Bankwet 2022 met betrekking tot de jaarrekening betreffen:

- de verwerking van een negatief resultaat over een boekjaar, wat niet geregeld was in de voorgaande wet.
- de regeling van de resultaatbestemming in het algemeen, inclusief de verwerking van een negatief resultaat alsook uitkeringsbeperkingen in geval van een negatief saldo van de vermogenscomponenten.

Financiële positie en resultatenrekening 2023

De Jaarrekening van de Bank wordt opgemaakt op basis van de Internationale Financiële Rapportering Standaarden (IFRS).

Hyperinflatie en IAS-29

2023 was het derde achtereenvolgende jaar dat als hyperinflatoir wordt getypeerd. Hoewel de inflatie afnam (van 60,8% in 2021 naar 33% in 2023), is deze nog steeds hoog. Ook 2024 wordt met een verwacht inflatiepercentage van 10% als hyperinflatiejaar beschouwd; de verwachting is dat 2025 geen hyperinflatoir jaar is.

Conform IAS-29 (richtlijnen voor hyperinflatiejaren), zijn de vergelijkende cijfers van 2022 integraal herzien naar het koopkrachtniveau van eind 2023 om de cijfers van beide jaren vergelijkbaar te maken.

Saillante ontwikkelingen in 2023

De volgende ontwikkelingen hebben de jaarrekening van 2023 significant beïnvloed:

- Wisselkoers: de stijging nam in de tweede helft van 2023 gestaag af, maar de slotkoers per 31 december 2023 lag desondanks hoger dan eind 2022;
- Vreemde valuta: de vreemdevalutapositie van de Bank verbeterde aanzienlijk, mede door de ontvangen tranches uit het EFF-programma;
- Eigen Vermogen: het eigen vermogen verbeterde door de versterking van het kapitaal en reservefonds met ca. SRD 15,0 miljard (SRD 9,3 miljard + SRD 6,2 miljard afgerond).
- Staatsschuld: de Staat heeft in 2023 zijn voorschotten uit 2020/2021 afgewikkeld, inclusief de achterstallige rente tot en met 2023. Dit resulteerde in een grote vrijval van de voorziening voor Expected Credit Loss (ECL) in 2023;

- Rentebalans: de rentebaten namen toe, maar door de nog grotere stijging van de rentelasten was er per saldo sprake van netto rentelasten (weliswaar minder dan in 2022);
- Dekkingspercentage: het dekkingspercentage conform artikel 24 van de Bankwet 2022 bedroeg op nominalistische basis per eind 2023 en 2022 respectievelijk 96,56% en 89,89%;
- Resultaat: het effect van bovenstaande ontwikkelingen resulteerde in een jaarresultaat van ca. SRD 6,2 miljard. Dit is inclusief een batig hyperinflatie-effect van ca. SRD 4,2 miljard. Het resultaat 2023 nam met ca. SRD 4,4 miljard toe ten opzichte van het herziene resultaat over 2022 van ca. SRD 1,8 miljard (was initieel ca. SRD 1,3 miljard in de gecontroleerde jaarrekening 2022).

Tenslotte

Met grote voldoening en diepe waardering voor alle medewerkers kijk ik terug op het jaar 2023 en de daaropvolgende periode tot heden, kijk ik met grote voldoening en diepe waardering naar de toewijding van alle bankmedewerkers. Zij hebben hun schouders onder de Bank gezet om de taken te vervullen en de doelstellingen te realiseren, ondanks de complexiteit van de getrotseerde uitdagingen.

Ik spreek mijn oprechte erkentelijkheid uit aan de Raad van Commissarissen, de collega-directeuren en alle medewerkers van de Bank. Hun aan de dag gelegde deskundigheid, betrokkenheid en onmisbare inspanning zijn de drijvende kracht achter de missie en visie van de Bank.

Een woord van dank gaat ook uit naar onze nationale en internationale partners, waaronder het IMF, de Wereldbank, De Nederlandsche Bank en onze regionale en bilaterale partners, voor hun essentiële steun, de institutionele versterking en de constructieve samenwerking.

Blikkend op de lokale externe actoren – de overheid, private sector, maatschappelijke organisaties en burgers – doe ik een beroep op een intensivering van de gezamenlijke samenwerking. Ons gezamenlijke doel is het realiseren van een stabiele, veerkrachtige en inclusieve economie en het op alle vlakken naar een hoger niveau tillen van Suriname. Ik heb het onwrikbare vertrouwen dat we met betrokkenheid, daadkracht en commitment met zijn allen een fundamentele bijdrage kunnen leveren aan een welvarend Suriname, vandaag en morgen.

Paramaribo, 30 december 2025

Maurice L. Roemer
President

HOOFDSTUK I

INTERNATIONALE EN REGIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN EN BETREKKINGEN

I.1 Algemeen¹

De groei van de wereldeconomie in 2023 was lager dan de economische groei in 2022. De voornaamste economische groei in 2023 was waarneembaar in de Verenigde Staten van Amerika (VSA), economieën met grote reizen- en toerismesectoren, zoals Italië, Mexico en Spanje, en diverse grote opkomende economieën en ontwikkelingslanden. In mei 2023 verklaarde de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) de COVID-19-pandemie (pandemie) niet langer als een mondiale noodsituatie voor de volksgezondheid. Zowel het aantal infecties als het aantal ziekenhuisopnames bleef relatief beperkt en de door de pandemie verstoorde toeleveringsketens normaliseerde grotendeels. De verzendkosten en levertijden van leveranciers zijn grotendeels teruggekeerd naar het niveau van vóór de pandemie. De mondiale normalisatie van pandemiegerelateerde verstoringen werd weerspiegeld in de groei van de wereldeconomie en de daling van de mondiale inflatie. De daling van de inflatie is mede mogelijk gemaakt door een terugval van de grondstoffenprijzen, vooral de energieprijzen. In 2023 daalde de mondiale inflatie tot 6,9% ten opzichte van 2022. De grondstoffenprijsindex daalde in de verslagperiode vanwege enerzijds een zwakke vraag naar goederen uit China en Europa en anderzijds de wereldwijde monetaire verkrappingsmaatregelen. De zwakke vraag werd eveneens weerspiegeld in het afgenomen wereldhandelsvolume in 2023.

I.2 Productie

De wereldeconomie groeide in 2023 met 3,2%, een daling van 0,3 procentpunt (pp) ten opzichte van 2022 (Tabel I.1). Zowel de VS als de diverse opkomende economieën en ontwikkelingslanden lieten groei zien,

voornamelijk vanwege toegenomen overheidsbestedingen en particuliere bestedingen. Doordat het reële besteedbaar inkomen steeg, nam de consumptie toe. Daarnaast nam de werkgelegenheid toe en herstelden de verstoringen in de toeleveringsketen, die tijdens de pandemie waren ontstaan, zich grotendeels.

In het eurogebied was er daarentegen sprake van een zwakke ontwikkeling en dus een afname van de economie. Deze zwakke ontwikkeling kwam door een laag consumentenvertrouwen, hoge energieprijzen en druk op de productie door de verhoogde rentetarieven als gevolg van verstrakking van het monetaire beleid. Bovendien leden lage-inkomenseconomieën binnen de eurozone productieverliezen, voornamelijk als gevolg van hoge financieringskosten.

De landengroep 'ontwikkelde economieën' noteerde in 2023 een economische groei van 1,6% (Tabel I.1) en lag daarmee 1,0pp lager dan in 2022, voornamelijk vanwege de vertraging van de productiegroei in het eurogebied. Het eurogebied noteerde een productiegroei van 0,4% in 2023, die 3,0pp lager lag dan in 2022. De afgenomen groei is mede het gevolg van de hoge blootstelling aan de effecten van de Russisch-Oekraïense oorlog (R-O-oorlog) en de daarmee gepaard gaande ongunstige ruilvoet, met hoge invoerprijzen voor energie. Aan de andere kant noteerden de VSA en Japan een hogere groei, wat positief bijdroeg aan de economische groei van deze landengroep. De VSA groeiden met 2,5% in 2023 ten opzichte van een groei van 1,9% in 2022. Binnen deze landengroep was het herstel van de economie van de VSA het sterkst, vanwege een sterke consumptie, hogere overheidsbestedingen en particuliere investeringen.

¹ In de paragrafen I.1 tot en met I.3 zijn de data met betrekking tot de internationale economische ontwikkelingen ontleend aan de 'World Economic Outlook database van april 2024' en de 'Primary Commodity Price System' van het Internationaal Monetair Fonds. De analyse van de internationale economische ontwikkelingen is gehaald uit de 'World Economic Outlook van oktober 2023 en januari 2024' van het Internationaal Monetair Fonds. Indien anders, zal de bron worden vermeld in een voetnoot.

Japan noteerde in 2023 een groeitoename van 0,9pp ten opzichte van 2022 vanwege een toename van de vraag naar goederen en diensten, een stijging van het aantal toeristen en het herstel van de auto-export. De landengroep 'opkomende economieën en ontwikkelingslanden' noteerde in 2023 een economische groei van 4,3%, 0,2pp hoger dan in 2022 (Tabel I.1). De groeitoename werd voornamelijk bepaald door Rusland, India en China. De Russische economie groeide in 2023 met 4,8pp tot 3,6%. Rusland kwam hiermede uit de economische recessie van 2022. Deze groei kwam vanwege begrotingssteun, sterke investeringen en consumptie. Brazilië en Zuid-Afrika noteerden daartegenover een afname van de productiegroei in 2023 ten opzichte van 2022. Zuid-Afrika kampt met een energiecrisis die de verwerkingsindustrie en de mijnbouwproductie heeft gestremd, terwijl hoge prijzen van goederen en een verstrakend monetair beleid de economische groei hebben afgeremd. Door deze ontwikkelingen realiseerde Zuid-Afrika in 2023 een groei­afname van 1,3pp tot 0,6% ten opzichte van het voorgaande jaar.

I.3 Prijspeil en handel

I.3.1 Prijspeil

In 2023 daalde de inflatie in zowel ontwikkelde economieën als opkomende economieën en ontwikkelingslanden met respectievelijk 2,7pp en 1,5pp ten opzichte van 2022 (Tabel I.2). Deze afname werd mede veroorzaakt door een daling van de grondstoffenprijzen, voornamelijk van energie en voedsel, als gevolg van een afgenomen wereldwijde vraag en deels door de ver-

krapping van het monetaire beleid dat de economische activiteit heeft afgeremd. Daarnaast herstelde het aanbod van goederen dankzij de verdere normalisatie van de toeleveringsketens. Deze ontwikkelingen droegen gezamenlijk bij aan de afname van de inflatie in veel landen.

I.3.2 Handel

In 2023 daalde het wereldhandelsvolume van goederen met 0,9%, tegenover een stijging van 3,2% in 2022 (Tabel I.3). Hoewel de pandemiegerelateerde verstoringen normaliseerden en de toeleveringsketens zich herstelden, verzwakte² de mondiale vraag naar goederen. Deze afname werd deels veroorzaakt door een verschuiving in de bestedingen van goederen vanwege de verdere normalisatie na de pandemie. Daarnaast vertraagde de groei van de goederenhandel in belangrijke ontwikkelde en opkomende economieën, evenals in ontwikkelingslanden³. De dalende vraag, in combinatie met lagere grondstoffenprijzen, leidde in 2023 tot een daling van de wereldhandelsprijzen. Zo daalden de prijzen van industriële producten met 1,6%, terwijl de prijzen van olieproducten en niet-olie primaire producten met respectievelijk 16,4% en 5,7% afnamen.

I.3.3 Prijsontwikkeling van enkele exportproducten

In 2023 daalden de prijzen op de grondstoffenmarkten aanzienlijk. De totale grondstoffenindex nam af met 23,3%, de energieprijnsindex met 36,7% en de index voor niet-brandstofgerelateerde grondstoffen

Tabel I.1 Groei van de wereldproductie¹
(in procenten)

Omschrijving	2019*	2020*	2021*	2022*	2023
Wereld	2,8	-2,7	6,5	3,5	3,2
Ontwikkelde economieën	1,8	-3,9	5,7	2,6	1,6
waaronder:					
Verenigde Staten van Amerika	2,5	-2,2	5,8	1,9	2,5
Eurogebied	1,6	-6,1	5,9	3,4	0,4
Japan	-0,4	-4,1	2,6	1,0	1,9
Opkomende economieën en ontwikkelingslanden	3,6	-1,8	7,0	4,1	4,3
waaronder:					
Brazilië	1,2	-3,3	4,8	3,0	2,9
Rusland	2,2	-2,7	6,0	-1,2	3,6
India	3,9	-5,8	9,7	7,0	7,8
China	6,0	2,2	8,4	3,0	5,2
Zuid-Afrika	0,3	-6,0	4,7	1,9	0,6

Bron: Internationaal Monetair Fonds, World Economic Outlook database van april 2024 (geselecteerd 2019-2023), <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2024/April>.

¹ Reële bbp-groei.

*Herzien ten opzichte van Centrale Bank Jaarverslag 2022.

2 Bron: Wereldbank, 'Global Economic Prospects van 2024', de januari-editie.

3 Bron: Wereldbank, 'Global Economic Prospects van 2024', de januari-editie.

Tabel I.2 Inflatie¹
(in procenten)

Omschrijving	2019	2020*	2021	2022*	2023
Consumptieprijzen:					
Ontwikkelde economieën	1,4	0,7	3,1	7,3	4,6
waaronder:					
Verenigde Staten van Amerika	1,8	1,2	4,7	8,0	4,1
Eurogebied	1,2	0,3	2,6	8,4	5,4
Japan	0,5	0,0	-0,2	2,5	3,3
Opkomende economieën en ontwikkelingslanden	5,1	5,2	5,9	9,8	8,3
waaronder:					
Brazilië	3,7	3,2	8,3	9,3	4,6
Rusland	4,5	3,4	6,7	13,7	5,9
India	4,8	6,2	5,5	6,7	5,4
China	2,9	2,5	0,9	2,0	0,2
Zuid-Afrika	4,1	3,3	4,6	6,9	5,9

Bron: Internationaal Monetair Fonds, World Economic Outlook database van april 2024 (geselecteerd 2019-2023), <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2024/April>.
¹Gemiddelde inflatie.

*Herzien ten opzichte van Centrale Bank Jaarverslag 2022.

Tabel I.3 De ontwikkeling van de wereldhandel
(jaarlijkse procentuele mutatie)

Omschrijving	2019*	2020*	2021*	2022*	2023
Handel in goederen					
Wereldhandel					
Volume	0,2	-4,9	11,3	3,2	-0,9
Prijsdeflator in US-dollars	-3,1	-2,7	14,2	8,4	-3,7
Wereldhandelsprijzen in US-dollars					
Industriële producten	0,5	-3,2	6,6	10,1	-1,6
Olieproducten	-10,4	-32,0	65,8	39,2	-16,4
Niet-olie primaire producten	0,7	6,6	26,7	7,9	-5,7
Wereldhandelsvolume					
Ontwikkelde economieën:					
Export	0,6	-6,3	10,2	3,7	-0,6
Import	0,6	-5,7	11,4	4,9	-3,2
Opkomende economieën en ontwikkelingslanden:					
Export	-0,5	-1,1	11,9	1,2	-0,1
Import	-0,1	-5,5	12,1	2,2	1,3
Ruilvoetverhouding					
Ontwikkelde economieën	0,1	1,2	0,8	-2,4	0,8
Opkomende economieën en ontwikkelingslanden	-0,4	-2,7	0,9	2,2	-1,7

Bron: Internationaal Monetair Fonds, World Economic Outlook database van april 2024 (geselecteerd 2019-2023), <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2024/April>.

¹Gemiddelde inflatie.

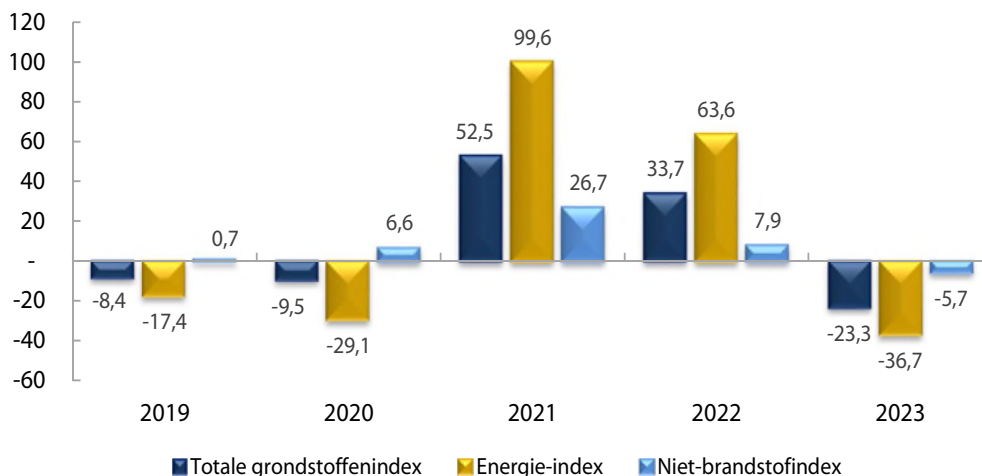
*Herzien ten opzichte van Centrale Bank Jaarverslag 2022.

met 5,7% (Figuur I.1). Deze daling werd voornamelijk veroorzaakt door een verminderde wereldwijde vraag, aangescherpte monetaire beleidsvoorwaarden (zoals renteverhogingen) en zorgen over een mogelijke wereldwijde recessie destijds.

De gemiddelde prijs van ruwe olie bedroeg in 2023 US\$ 80,6 per vat, een daling van 16,4% ten opzichte van 2022 (Figuur I.2). Deze ontwikkeling was het gevolg van een zwakkere mondiale vraag, in het bijzonder door het teleurstellende herstel van de Chinese olieconsumptie,

terwijl het aanbod van ruwe olie relatief hoog bleef. Daarentegen steeg de gemiddelde goudprijs in 2023 tot US\$ 1.943,1 per troy ounce, een toename van 7,9% ten opzichte van 2022 (Figuur I.3). De prijsstijging werd gedreven door een aanhoudende vraag naar goud als veilige haven, mede als gevolg van de afzwakking van het tempo van de renteverhogingen door de Federal Reserve. Hierdoor nam de aantrekkelijkheid van alternatieve beleggingen met hogere rendementen af, terwijl goud ook bleef dienen als indekking tegen inflatie.

Figuur I.1 De ontwikkelingen op de grondstoffenmarkt
(in procenten)

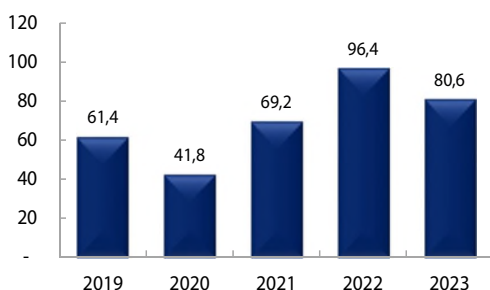
Bron: Internationaal Monetair Fonds, Primary Commodity Price System (geselecteerd 2019-2023), <https://data.imf.org/en/Search-Results?q=primary%20commodity%20prices&t=coveob02de888&sort=relevancy>.

De gemiddelde wereldmarktprijs voor rijst steeg in 2023 met 26,1% tot US\$ 528,6 per metrieke ton ten opzichte van 2022 (Figuur I.4), hoofdzakelijk als gevolg van exportbeperkingen door India ('s werelds grootste

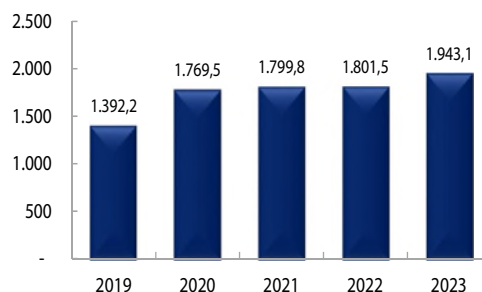
rijstexporteur). De gemiddelde prijs van hout nam in 2023 af met 20,4% tot US\$ 215,6 per kubieke meter ten opzichte van 2022 (Figuur I.5), vanwege de stagnerende wereldwijde vraag naar hout⁴.

Figuur I.2 tot en met Figuur I.5 De internationale prijsontwikkeling van de belangrijkste exportproducten

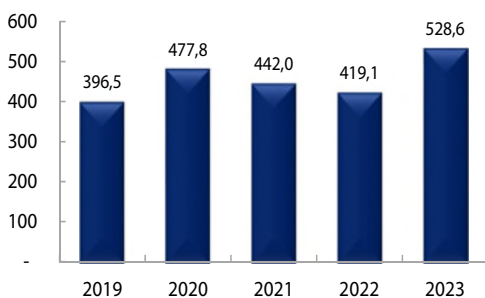
Figuur I.2 De gemiddelde olieprijs¹
(US-dollar/barrel)

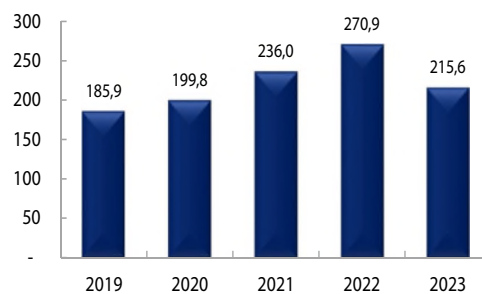
Figuur I.3 De gemiddelde goudprijs²
(US-dollar/Troy OZ)

Figuur I.4 De gemiddelde rijstprijs³
(US-dollar/metrieke ton)

Figuur I.5 De gemiddelde houtprijs²
(US-dollar/kubieke meter)

Bron: Internationaal Monetair Fonds, Primary Commodity Price System (geselecteerd 2019-2023), <https://data.imf.org/en/Search-Results?q=primary%20commodity%20prices&t=coveob02de888&sort=relevancy>.

1) Gemiddelde olieprijs. Gemiddelde van U.K. Brent, Dubai en West Texas Intermediate, gelijk gewogen.

2) Fixing Committee van de London Bullion Market Association.

3) Thailand 5% gebroken witte rijst.

4) Soft Logs, gemiddelde exportprijs uit de VS voor Douglas Fir.

4 Bron: Wereldbank, 'Commodity Market Outlook van 2023', de april-editie.

1.4 Internationale financiële instellingen

1.4.1. Islamic Development Bank

Sinds september 2020 biedt de Islamic Development Bank (IsDB) technische assistentie aan de Bank ter ondersteuning van de ontwikkeling van Islamic Banking en Finance. Deze ondersteuning bestond uit drie hoofdcomponenten:

1. Consultancy Services, gericht op het verbeteren van het regelgevingskader voor Islamic Banking en Finance;
2. Familiarization Visit, een studiereis voor medewerkers naar een toonaangevend trainingsinstituut op het gebied van Islamic Banking;
3. Capacity Building, de versterking van kennis en vaardigheden via workshops en trainingen.

Uitgevoerde activiteiten

1. Het project Consultancy Services heeft als doel het wettelijke en regulerende kader voor Islamic Banking te versterken, en zo een solide basis te leggen voor de verdere ontwikkeling van Sharia-conforme financiële diensten;
2. Bankmedewerkers hebben een bezoek gebracht aan een gerenommeerd trainingsinstituut in Maleisië. Tijdens deze studiereis lag de focus op het verwerven van praktische instrumenten voor effectief toezicht op banken die zowel Islamic Banking als conventionele diensten aanbieden. Deze ervaring heeft bijgedragen aan de verdere professionalisering van het lokale toezicht.
3. Als afsluiting van het programma werd een Capacity Building-workshop georganiseerd met als doel bewustwording te creëren over de opzet en implementatie van Islamic Windows binnen conventionele banken. Deze workshop informeerde belanghebbenden over de kansen en vereisten voor het aanbieden van Sharia-conforme producten.

Resultaat en afronding

Met de voltooiing van de activiteiten 1 tot en met 3 is de technische assistentie van de IsDB succesvol afgerond. De opgedane kennis en versterkte capaciteiten vormen een belangrijke stap vooruit in de verdere integratie van Islamic Banking in het financiële stelsel.

1.4.2 CEMLA

In 2023 zette de Centrale Bank van Suriname (de Bank) haar betrokkenheid bij het Centro de Estudios Monetarios Latinoamericanos (CEMLA) voort, als onderdeel van haar streven naar regionale samenwerking en kennisdeling. CEMLA fungeert als een belangrijk platform voor centrale banken in Latijns-Amerika en het

Caribisch gebied om gezamenlijk expertise op te bouwen over actuele en opkomende thema's op het gebied van centraal bankieren.

Gedurende het verslagjaar nam de Bank deel aan diverse technische bijeenkomsten, opleidingen en kennisfora georganiseerd door CEMLA. Deze activiteiten droegen bij aan de versterking van de institutionele capaciteit op gebieden als Governance, financieel toezicht, financiële stabiliteit, digitale innovatie en risico-beheersing.

Gedurende het jaar werd binnen CEMLA een nieuwe Board of Governors benoemd, wat het belang van continuïteit en regionale vertegenwoordiging binnen het netwerk van centrale banken benadrukte.

1.5 Overige regionale en internationale betrekkingen

1.5.1 Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)

In 2023 bleef de Bank betrokken bij regionale initiatieven van de Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), met name op het gebied van beleidsontwikkeling, digitale transformatie en internationale ontwikkelingssamenwerking. Suriname is opgenomen in de OECD/IDB Digital Government Index 2023 voor Latijns-Amerika en het Caribisch gebied. Deze index, opgesteld in samenwerking met de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IDB), evalueert in hoeverre overheden in de regio de voorwaarden scheppen voor een effectieve en mensgerichte digitale transformatie van de publieke sector. De opname van Suriname in deze index getuigt van zijn deelname aan bredere inspanningen op het gebied van digitale overheidsontwikkeling.

In 2023 werd Suriname opgenomen in de geactualiseerde landenlijst van het Development Assistance Committee (DAC) van de OECD. Deze lijst bevat landen die in aanmerking komen voor Official Development Assistance (ODA), oftewel officiële ontwikkelingshulp van lidstaten van de OECD.

1.5.2 Alliance for Financial Inclusion (AFI)

In 2023 heeft de Bank haar samenwerking met de Alliance for Financial Inclusion (AFI) verder verdiept. Dit sluit aan bij de strategische doelstelling van de Bank om financiële inclusie in Suriname te bevorderen. Als actief lid van het internationale AFI-netwerk nam de Bank deel aan verschillende initiatieven, kennisuitwisselingen en beleidsdialogen, gericht op het verbeteren van de toegang tot financiële producten en diensten en financiële geletterdheid op nationaal niveau.

De Bank heeft deelgenomen aan de volgende AFI-activiteiten:

- Webinars en online workshops over uiteenlopende thema's, zoals digitale financiële diensten, consumentenbescherming en het ontwikkelen van beleid dat ook rekening houdt met gendergelijkheid;
- Besprekingen in technische werkgroepen waar Suriname kennis en ervaringen uitwisselde met andere lidstaten van AFI;
- AFI Global Policy Forum (GPF) 2023 in de Filipijnen, een jaarlijks internationaal evenement waar landen best practices en innovatieve strategieën rond financiële inclusie delen.

Technische ondersteuning en capaciteitsopbouw

Tijdens het verslagjaar kreeg de Bank technische ondersteuning van AFI bij het formuleren van een nationale strategie op het gebied van financiële inclusie en educatie. Deze heeft geresulteerd in de Nationale Financiële Inclusie en Educatie Strategie (NFIES), waarbij samen met partners uit de publieke en private sector hieraan invulling is gegeven. Op 28 juni 2024 is deze strategie ondertekend door het Staatshoofd van de Republiek Suriname en de President van de Bank. Vanaf dat moment is van start gegaan met het formeren van de NFIES-werkgroepen alsook met de betreffende activiteiten die zijn opgenomen in de strategie.

1.6 Economische ontwikkelingen binnen de CARICOM

De voortdurende expansie van de energiesector van Guyana zorgde voor een buitengewone groei van 32,8% (Tabel I.4), dankzij de olieproductie uit het Liza Phase 2-olieveld, dat in 2023 volledig operationeel is. Trinidad en Tobago breidde zich in een gematigder tempo uit in vergelijking met Guyana, gedreven door niet-energiesectoren zoals productie en bouw, door-

dat de energiesector productietekorten ondervond. De Surinaamse economie groeide in deze periode ook met 2,5% (Tabel I.4).

De aanzet voor uitbreiding van de groei was het aanhoudende herstel van de toeristische sector, waarbij de Bahama's en Jamaica het niveau van vóór de pandemie bereikten, wat de vraag naar de terugkeer van festivals en sportevenementen weerspiegelde. Gezamenlijk steeg het aantal aankomsten van overnachtingen van januari tot september 2023 met 26,9% tot 99,2% op het niveau van 2019. De opleving van de toeristische activiteit sloeg over naar aanverwante sectoren, waaronder de groot- en detailhandel, transport en bouw, ook gestimuleerd door overheidsinvesteringen en particuliere investeringen.

1.6.1 Inflatie

Over het algemeen steeg de inflatie van de voedselprijzen met gemiddeld 13,5% in de periode januari - september 2023, tegenover 12,6% in dezelfde periode in 2022. De inflatie bleef voor het derde achtereenvolgende jaar boven de 50%. De gemiddelde consumentenprijzen in de regio stegen met 51,6%, door de aanhoudende verstoringen aan de aanbodzijde en de depreciatie van de Surinaamse dollar ten opzichte van de Amerikaanse dollar. Haïti noteerde ook een relatief hoge inflatie van 36,8%.

Suriname (64,6%), Belize (13,1%) en Saint Vincent en de Grenadines (11,5%) registreerden prijsstijgingen die hoger lagen dan vóór de pandemie. Factoren die de prijsstijgingen veroorzaakten waren onder andere de wereldwijde prijsstijgingen van basisproducten zoals rijst en suiker, en de verstoringen op de binnenlandse markt door periodes van ongunstige weersomstandigheden, die de productieopbrengsten negatief beïnvloedden.

Tabel I.4 Bbp-groei van de Caricom-lidstaten
(in procenten)

	2019	2020	2021	2022	2023
Bahamas	0,7	-16,2	3,1	14,4	3,5
Barbados	-0,1	-18,0	1,4	10,0	4,9
Belize	1,8	-14,1	10,9	10,6	4,8
Guyana	4,6	43,5	19,9	62,3	32,8
Jamaica	0,9	-10,2	5,6	7,1	2,9
Suriname	1,1	-12,3	-3,5	1,4	2,5
Trinidad & Tobago	-1,2	-5,6	-2,9	3,0	2,7

Bron: Caribbean Development Bank Annual report 2023

HOOFDSTUK II

DE NATIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELING

II.1 Algemeen

Het herstel van de economische activiteit in Suriname zette zich in 2023 voort en leidde tot een economische groei van 2,5% (Tabel II.1). De sectoren *Groot- & Kleinhandel en markten (Handel)* en *Industrie & Fabricage* droegen positief bij aan de groei in 2023.

De lokale productie overtrof de binnenlandse absorptie, wat resulteerde in een binnenlands en nationaal spaaroverschot. Zowel het binnenlandse als het nationale spaarsaldo namen in 2023 toe met respectievelijk 90,6% en 189,2% ten opzichte van 2022 (Tabel II.8). Deze ontwikkeling, die de positieve impact van het strikte begrotingsbeleid weerspiegelde, leidde tot een afname van de overheidsbestedingen en een versterking van de externe economische positie.

De inflatie aan het einde van het jaar daalde met 22,0pp tot 32,6% in 2023 ten opzichte van het voorgaande jaar. Deze daling is vooral toe te schrijven aan het strikte fiscaalbeleid in de tweede helft van het jaar en een verkrapting van het monetaire beleid. Daarnaast droegen de stabilisatie op de valutamarkt, vooral in de tweede helft van het jaar, en het uitblijven van grote internationale prijschokken, waaronder internationale voedselprijsstijgingen bij aan de afname van de inflatie. De stijging van het prijspeil kwam voornamelijk door de stijgende wisselkoersen, met name in de eerste helft van het jaar, hoge brandstofprijzen en prijsaanpassingen van nutsvoorzieningen.

II.2 Productie

De groei van de Surinaamse economie in 2023 bedroeg 2,5% en impliceerde een lichte verbetering ten opzichte van de groei van 2,4% in 2022 (Tabel II.1). Deze groei kwam voornamelijk door de heropleving van de economische activiteiten gedreven door gunstigere macro-economische omstandigheden, gekenmerkt door de afvlakking van de inflatie en dalende wisselkoersen in

de tweede helft van het jaar. De sectoren die positief bijdroegen aan de economische groei in 2023 waren: *Groot- & Kleinhandel en markten (Handel)* (0,8pp), *Industrie & Fabricage* (0,8pp), *Informatie en communicatie* (0,4pp), *Transport & opslag* (0,3pp) en *Mijnbouw* (0,3pp). De sectoren met een negatieve groei waren: *Constructie* (-0,5pp), *Landbouw, jacht, bosbouw & visserij* (-0,1pp) en *Woon- en commerciële diensten* en hieraan gerelateerde diensten (-0,1pp).

De niet-mijnbouwsector leverde in 2023 de grootste bijdrage aan de reële bbp-groei met een groeipercen- tage van 1,6pp gevolgd door de sector *Mijnbouw* met een bijdrage van 0,7pp. De sector *Overheid* leverde daarentegen een geringe bijdrage van 0,1pp aan de reële groei.

Sectorale bijdrage aan het bbp

Figuur II.1 geeft een nadere indeling van de bedrijfstak- ken van het bruto binnenlands product (bbp) naar de sectoren *Mijnbouw*, *Niet-mijnbouw* en *Overheid*. In 2023 droegen alle drie de sectoren, net als in 2022, positief bij aan de reële groei aan het bbp. De Niet-mijnbouw- sector leverde met haar groei van 1,6pp de grootste bijdrage aan de reële toename van het bbp van 2023, gevolgd door de sector *Mijnbouw* met een bijdrage van 0,7pp. Het aandeel van de sector *Overheid* in de reële groei bedroeg 0,1pp.

De groei binnen de niet-mijnbouwsector is enerzijds toe te schrijven aan het aanhoudende herstel van de bedrijvigheid binnen de subsectoren en anderzijds aan de verdere daling van de inflatie in 2023, wat een positief effect zal hebben op de bedrijvigheid binnen deze sector. De groei in de mijnbouwsector kwam voornamelijk vanwege een lichte stijging van de productie van ruwe olie bij Staatsolie Maatschappij Suriname N.V. (Staatsolie).

Tabel II.1 Bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen per bedrijfstak in constante prijzen (2015=100)

Bedrijfstakken (volgens ISIC 4 classificatie)	2019	2020	2021*	2022*	2023*
	Bruto toegevoegde waarde	Bruto toegevoegde waarde	Bruto toegevoegde waarde	Bruto toegevoegde waarde	Bruto toegevoegde waarde
Landbouw, jacht, bosbouw & visserij	1.268.001	1.137.257	1.051.756	1.011.098	992.664
Mijnbouw	554.044	390.624	353.137	362.564	400.986
Industrie & Fabricage	2.528.616	2.566.891	2.060.372	2.098.265	2.211.528
Electriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	307.744	246.226	251.982	257.510	260.923
Watervoorziening: riolering, afvalbeheer en sanering	18.225	18.216	20.322	21.220	21.737
Constructie	1.510.806	838.335	930.562	967.363	888.447
Groot- & Kleinhandel en markten (Handel)	2.749.649	2.602.279	2.629.084	2.696.129	2.817.455
Transport & opslag	694.693	497.571	498.414	509.323	550.069
Accommodatie & voedingsdiensten en gerelateerde zaken	1.170.110	321.815	283.782	296.285	327.777
Informatie en communicatie	1.158.441	1.392.786	1.410.390	1.475.664	1.534.691
Verzekerings- en andere financiële instellingen	925.188	921.053	991.440	1.014.863	1.060.536
Woon- en commerciële diensten en hieraan gerelateerde diensten	922.440	924.387	953.125	980.515	960.604
Professionele, wetenschappelijke en technische activiteiten	243.156	188.240	241.230	244.277	247.501
Administratieve en ondersteunende diensten	-	-	-	-	-
Overheid (exclusief onderwijs en gezondheidszorg)	1.622.133	1.077.870	1.106.912	1.140.451	1.167.977
Onderwijs	272.416	175.955	169.851	212.471	209.016
Gezondheidszorg en sociale activiteiten	420.256	384.065	391.769	387.759	374.055
Kunst, entertainment en recreatie	-	-	-	-	-
Overige diensten	186.411	224.492	225.219	220.098	222.785
Privé huishoudens met vaste krachten	-	-	-	-	-
Activities of extraterritorial organizations and bodies	-	-	-	-	-
Onbekend	-	-	-	-	-
Bruto binnenlands product tegen basisprijzen (2015 prijzen)	16.552.328	13.908.062	13.569.347	13.895.856	14.248.750
Belastingen minus subsidies op producten	1.407.156	1.182.360	1.153.565	1.181.322	1.211.323
Bruto binnenlands product tegen marktprijzen (2015 prijzen)	17.959.484	15.090.422	14.722.912	15.077.178	15.460.073
Groei in %	1,2	-16,0	-2,4	2,4	2,5
Bruto binnenlands product tegen marktprijzen (lopend)	31.732.343	38.719.470	61.226.087	93.687.386	127.066.007

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek, bbp (2019-2023), <https://statistics-suriname.org/wp-content/uploads/2024/09/NRSheet-2024-baseyear-2015-comb.pdf> (28 oktober 2024).

Noot: Met de overgang van International Standard Industrial Classification (ISIC) 3 naar ISIC 4 van het systeem van de nationale rekeningen zijn er wijzigingen opgetreden in de classificatie. In ISIC 4 is onder andere de sector Visserij samengevoegd met de sectoren 'Landbouw, jacht en bosbouw', in tegenstelling tot ISIC 3 waarin deze sector apart geïnclassificeerd was. De rekeningen vanaf 2015 zijn conform ISIC 4 opgesteld.

*Voorlopige cijfers.

De groei in de niet-mijnbouwsector kwam voornamelijk uit de dienstensector met een aandeel van 1,9pp van de reële groei in de niet-mijnbouwsector (Figuur II.1A). De dienstensector groeide vanwege de toegenomen bijdragen van de sectoren *Groot- en Kleinhandel en Markten (Handel)*, *Informatie en Communicatie*, en *Transport & Opslag*. De productiesector daarentegen kende een negatieve groei (0,3pp) vanwege afgenomen economische activiteiten in de sectoren *Constructie en Landbouw, Jacht, Bosbouw en Visserij*.

A. Mijnbouwsector¹

De mijnbouwsector groeide in 2023 met 10,5% met een toegevoegde waarde van SRD 401,0 miljoen (Tabel II.1) ten opzichte van het voorgaande jaar (SRD 362,0). De omzetsijging van de mijnbouwsector is vanwege een lichte productiestijging in de oliesector. De goudsector

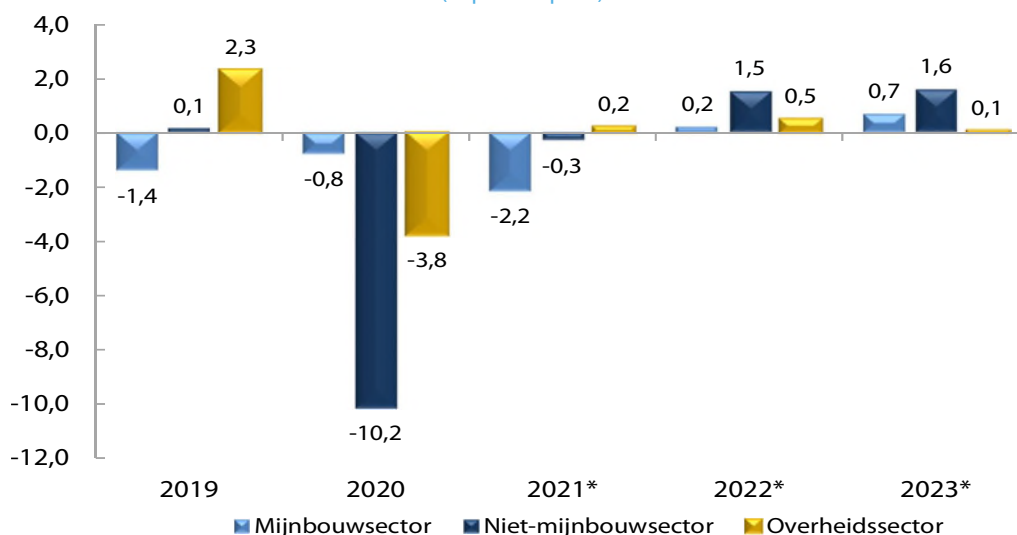
presteerde in het verslagjaar minder goed en remde een verdere groei van de mijnbouwsector af. De minder sterke prestaties van de goudsector in 2023 werden weerspiegeld in een lagere goudproductie in zowel de grootschalige als de kleinschalige goudsector en een daling in zowel het exportvolume als de exportwaarde.

Goud

De totale goudproductie daalde in 2023 met 10,3% ten opzichte van 2022 tot een niveau van 30.107 kg (Tabel II.2). De productiedaling in 2023 ten opzichte van 2022 is waarneembaar in de grootschalige en kleinschalige goudsector en bedroeg respectievelijk 6,2% en 16,1% in beide groepen. Deze productieafname is voornamelijk toe te schrijven aan Newmont Suriname (NS) en de kleinschalige goudsector, waarbij NS gedurende het jaar te kampen had met de winning van erts van lagere

1 De analyse van de mijnbouwsector, bestaande uit de grondstoffen goud en olie, is gehaald uit de 'Goudanalyse van 2022 van de Centrale Bank van Suriname' en het 'Annual Report 2022' van Staatsolie Maatschappij Suriname NV. Indien anders, zal de bron worden vermeld in een voetnoot.

Figuur II.1a Sectorale bijdrage aan de reële groei van het bbp
(in procentpunt)

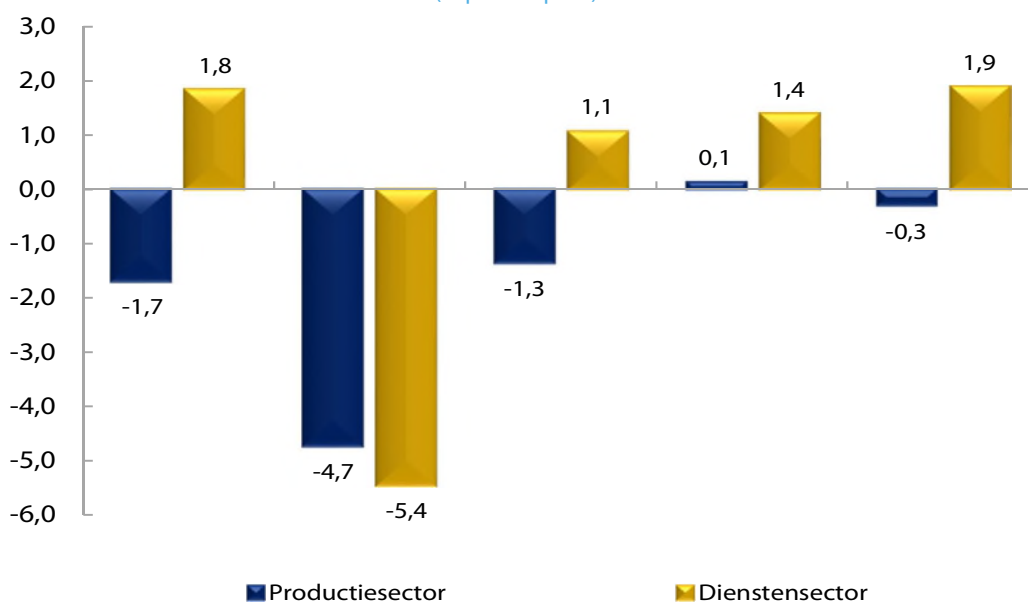

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek, Bruto Binnenlands product (2018-2022); <https://statistics-suriname.org/wp-content/uploads/2023/09/NRsheet-2023-baseyear-2015-FINAL-1-september-2023-secured.pdf> (19 februari 2024) en <https://statistics-suriname.org/wp-content/uploads/2024/09/NRsheet-2024-baseyear-2015-comb.pdf> (28 oktober 2024).

*Voorlopige cijfers.

Noot: De bijdrage van de mijnbouwsector is de som van de bijdrage van mijnbouwsector en een deel (ongeveer 2/3 deel) van de sector Industrie en Fabricage. De bijdrage van de niet-mijnbouwsector is de som van de bijdrage van de Dienstensector en Productiesector. De bijdrage van de productiesector is gelijk aan de som van de bijdrage van de sectoren: Landbouw, jacht, Bosbouw & Visserij, een deel van (ongeveer 1/3 deel) Industrie & fabricage, Elektriciteit, gas, stoom & gekoelde lucht, Watervoorziening: riolering, afvalbeheer & sanering en Constructie. De bijdrage van de dienstensector is gelijk aan de som van de bijdrage van de sectoren: Groot- & kleinhandel & markten (handel), Transport & opslag, Accommodatie & voedingsdiensten en gerelateerde zaken, Informatie & communicatie, Verzekerings- & andere financiële instellingen, Woon- en commerciële diensten & hieraan gerelateerde diensten, Professionele, wetenschappelijke & technische activiteiten, Administratieve en ondersteunende diensten en Overige diensten. De bijdrage van de sector overheid is gelijk aan de som van de bijdrage van de sectoren: Overheid (excl. onderwijs & gezondheidszorg), Onderwijs en Gezondheidszorg & sociale activiteiten.

Figuur II.1b Niet-mijnbouw: Bijdrage van de productie- en dienstensector
(in procentpunt)

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek, bbp (2018-2022); <https://statistics-suriname.org/wp-content/uploads/2023/09/NRsheet-2023-baseyear-2015-FINAL-1-september-2023-secured.pdf> (19 februari 2024) en <https://statistics-suriname.org/wp-content/uploads/2024/09/NRsheet-2024-baseyear-2015-comb.pdf> (28 oktober 2024).

*Voorlopige cijfers.

kwaliteit en harder gesteente. Navenant aan de productiedaling in 2023 nam ook het exportvolume af voor de twee groepen in de goudsector met 11,4% van 33.340 kg in 2022 tot 29.447 kg. Hoewel de internationale goudprijs in 2023 met 7,9% steeg, was deze niet toereikend om het effect van het afgenomen exportvolume in 2023 met 11,4% op te vangen. Door bovenstaande ontwikkelingen daalde de exportwaarde van de totale goudsector in 2023 ten opzichte van het voorgaande jaar met 2,3% van US\$ 1,9 miljard naar US\$ 1,8 miljard.

De overige ontwikkelingen

In 2023 zijn diverse maatregelen genomen om onder andere de negatieve effecten van de goudsector op het milieu te mitigeren. In januari 2023 organiseerde het Openbaar Ministerie (OM) een workshop met als doel oplossingen aan te dragen voor de hoge concentratie kwikdamp boven Paramaribo. Verschillende goudkoop- en exportbedrijven, het Nationaal Instituut voor Milieu en Ontwikkeling in Suriname (NIMOS), het Ministerie van Ruimtelijke Ordening en Milieu (ROM) en de Deviezencommissie namen deel aan de workshop. Tijdens de workshop heeft het OM overeenstemming bereikt om samen met NIMOS en de Deviezencommissie de bedrijven waar kwikuitstoot goed is gereguleerd, te monitoren. De bedrijven waar kwikuitstoot

niet gereguleerd is, kregen de gelegenheid dat alsnog binnen een door het OM vastgestelde periode te doen. Daarnaast hebben het OM, het NIMOS en de Deviezencommissie afgesproken dat voortaan elke vergunning voor goudopkoop- en exportbedrijven aan een aantal milieuvorwaarden moet voldoen. Verder is het gebruik van cyanide door de kleinschalige goudsector in 2023 stopgezet. Dit volgde nadat het ministerie van ROM met monsters (getrokken door NIMOS en Ordening Goudsector (OGS)) had aangetoond dat het water van het stuwmeer gelegen mijnen van 'Tubuka Mauw' vervuild en vergiftigd is door cyanide. Er werd een concentratie cyanide gemeten, die 1.600 maal hoger was dan de internationaal vastgestelde norm voor drinkwater. Verder werden er hoeveelheden calciumoxide ontdekt op een landingsplaats te Bronsweg, op enkele meters afstand van het stuwmeer. Hoewel het gebruik van kwik en cyanide wettelijk verboden is, met uitzondering van multinationals (Rosebel-Zijin en Newmont), worden deze stoffen nog veel gebruikt in de kleinschalige goudsector.

In het kader van de aanpak van de illegale goudwinning in Suriname hadden enkele goudbedrijven in 2023 bepaalde maatregelen genomen. In dit kader werden in maart 2023 ruim 60 illegalen verwijderd te Maripaston in Para door Grassalco N.V. In september ondertekenden

Tabel II.2 Goudproductie grootschalige en kleinschalige goudmijnbouw
(Volume in kg, waarde in US\$ x 1.000)

	2019	2020	2021	2022*	2023
Productievolume GG ¹	24.513	21.251	18.632	19.553	18.348
Productievolume KG ²	15.870	14.730	14.323	14.024	11.760
Totaal	40.383	35.981	32.955	33.577	30.107
Aandeel GG in productie (in %)	60,7	59,1	56,5	58,2	60,9
Aandeel KG in productie (in %)	39,3	40,9	43,5	41,8	39,1
Importwaarde GG	188.753	187.543	151.754	234.655	217.213
Exportvolume GG	24.258	21.228	18.339	19.548	18.189
Exportvolume KG	15.114	14.028	13.641	13.357	11.200
Exportvolume Overige ³	251	199	-	335	1
Totaal	39.623	35.455	31.980	33.240	29.390
Exportwaarde GG	1.086.499	1.202.118	1.056.626	1.128.084	1.141.207
Exportwaarde KG	635.057	746.824	735.442	724.787	686.051
Exportwaarde Overige	10.681	10.588	-	18.825	63.864
Totaal	1.732.237	1.959.529	1.792.068	1.870.554	1.827.322
Jaarlijkse mutaties (in %)					
Productievolume GG	-5,8	-13,3	-12,3	4,9	-6,2
Productievolume KG	1,6	-7,2	-2,8	-2,1	-16,1
Totaal	-3,0	-10,9	-8,4	1,9	-10,3
Exportvolume GG	-7,3	-12,5	-13,6	6,6	-7,0
Exportvolume KG	1,6	-7,2	-2,8	-2,1	-16,1
Exportvolume Overige	-	-20,7	-100,0	-	-99,7
Totaal	-3,5	-10,5	-9,8	3,9	-11,6
Exportwaarde GG	2,2	10,6	-12,1	6,8	1,2
Exportwaarde KG	12,9	17,6	-1,5	-1,4	-5,3
Exportwaarde Overige	-	-0,9	-100,0	-	-
Totaal	6,6	13,1	-8,5	4,4	-2,3
Gemiddelde internationale goudprijs in US\$ per troy ounce	1.392,2	1.769,5	1.799,8	1.801,5	1.943,1

Bron: Centrale Bank van Suriname, Zijin/Rosebel Gold Mines, Newmont Suriname en het [Internationaal Monetair Fonds](#).

¹GG = Grootschalige goudmijnbouw (Rosebel Gold Mines en Newmont Suriname).

²KG = Kleinschalige goudmijnbouw (Surinaamse exporteurs van goud).

³Overige = 'Incidentele' goudverkoop Centrale Bank van Suriname en Grassalco N.V.

Noot: De productie van kleinschalige goudmijnbouw is herleid uit het exportvolume van de kleinschalige goudsector.

*Herzien ten opzichte van Centrale Bank Jaarverslag 2022.

NS en de Anton de Kom Universiteit van Suriname (AdeKUS) een Memorandum of Understanding (MoU) met als belangrijkste doel de kennisuitwisseling en expertise binnen de goudmijnsector te faciliteren en zo duurzame ontwikkelingspraktijken te stimuleren. NS heeft ook financiering via de Nationale Ontwikkelingsbank (NOB) mogelijk gemaakt voor kleinschalige mijnbouwers om een bedrijf op te zetten en zo het probleem van illegale goudzoekers op haar concessie op te lossen. In oktober nam Zijin Rosebel Gold Mines

(ZiJin) ook maatregelen tegen illegale goudzoekers (porknokkers), maar zij keerden terug en zijn in november omgekomen in het Matawai-gebied. Naar aanleiding hiervan, besloot ZiJin nauwer samen te werken met de Surinaamse autoreiten voor bewustwording over de gevaren van illegale goudwinning. In oktober 2023 maakte de regering afspraken met ZiJin over kostenverlaging, vermindering van kwikgebruik en kennisdeling over milieuvriendelijke alternatieven. In november 2023 werd bovendien Frankrijk benaderd voor steun bij de bestrijding van illegale mijnbouwactiviteiten. De tragische gebeurtenis in het Matawai-gebied heeft de noodzaak tot ordening van de goudsector in Suriname vergroot.

In april 2023 nam de overheid een inkomstenverhogende maatregel door de royalty voor de kleinschalige goudsector te verhogen van 4,5% naar 5,5% per geproduceerd goud.

Aardolie² Productie ruwe olie

Het productievolume van ruwe olie in 2023 ten opzichte van 2022 toonde een geringe toename van 17.173 vaten per dag (2022: 16.836 vaten per dag). Staatsolie realiseerde een productievolume van 6,3 miljoen vaten (Tabel II.3) en oversteeg hiermee het productieniveau van 2022 (6,1 miljoen). Het productievolume van 6,3 miljoen vaten was 200.000 vaten hoger dan de doelstelling voor 2023.

Raffinaderijproductie en afzet

Het productievolume van de raffinaderij bedroeg in 2023 5,2 miljoen vaten, 0,2 miljoen vaten minder dan in 2022 (Tabel II.3). De productie bestond uit 2,5 miljoen vaten Ultra Low Sulfur Diesel (ULSD), 0,7 miljoen vaten gasoline, 1,9 miljoen vaten Fuel Oil (FO) en 0,1 miljoen vaten bitumen. Er werden uit de productie van Staatsolie ruim 6,0 miljoen vaten derivaten verkocht, waarvan 2,1 miljoen vaten bestemd waren voor de lokale markt, 2,8 miljoen voor de exportmarkt en ongeveer 0,9 miljoen vaten voor 'Local Bunkering' en buitenlandse oliemaatschappijen die lokaal gevestigd zijn.

Zowel het exportvolume als de exportwaarde daalden in 2023 met respectievelijk 5,8% en 24,9% ten opzichte van het voorgaande jaar. De exportwaarde daalde van US\$ 344,8 miljoen naar US\$ 258,8 miljoen in 2023, mede vanwege de lage gemiddelde internationale ruwe olieprijs van US\$ 80,6 per vat in 2023 (2022: US\$ 96,4 per vat). De daling van de olieprijs met 16,4% in 2023 ten opzichte van 2022 is toe te schrijven aan een zwakkere mondiale vraag naar olie, terwijl het aanbod van ruwe olie relatief hoog bleef.

Elektriciteitsopwekking

Staatsolie Power Company Suriname N.V. (SPCS), een dochteronderneming van Staatsolie, genereerde in 2023 totaal 1.559 Gigawattuur (GWh) aan elektriciteit. Hiervan is ongeveer 1,6 miljoen megawattuur (MWh) of 73,0% afkomstig van waterkracht (hydro-elektriciteit), terwijl ongeveer 425.700 MWh of 27,0% van de thermische energie is opgewekt via de thermische centrale. Evenals het voorgaande verslagjaar, wekte SPCS meer elektriciteit op met de Afobaka-waterkrachtcentrale. De toename van de waterkrachtenergie was mogelijk vanwege de bovengemiddelde regenval in 2023, wat leidde tot een hogere waterstand in het stuwmeer. Vergeleken met thermische energie, is hydro-elektriciteit niet alleen duurzamer, maar ook goedkoper.

Tabel II.3 Ruwe aardolie- en raffinaderijproductie

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Ruwe aardolie (in mln. vaten)	6,1	6,0	6,0	6,1	6,3
Raffinaderijproductie (in mln. vaten)*	4,5	4,3	4,8	5,3	5,2
Exportvolume ¹ (in mln. vaten)	2,5	3,0	2,6	3,0	2,8
Exportwaarde ¹ (in mln. US\$)	170,1	153,7	202,5	344,8	258,8

Bron: Gecomprimeerd uit 'Annual Report Staatsolie Maatschappij Suriname N.V.' voor de periode 2019-2023.

¹Exportvolume en exportwaarde eigen productie Staatsolie.

2 De analyse van de oliesector is gehaald uit het 'Annual Report 2023' van Staatsolie Maatschappij Suriname NV. Indien anders, zal de bron worden vermeld in een voetnoot.

Doordat SPCS in 2023 meer hydro-elektriciteit opwekte, resulteerde dit in een besparing van ongeveer US\$ 23,7 miljoen op de elektriciteitskosten voor de Surinaamse overheid. In 2023 heeft SPCS met haar totale elektriciteitsproductie voor ongeveer 86% voorzien in de totale elektriciteitsbehoefte van Suriname.

Offshore ontwikkelingen

In 2023 vonden significante ontwikkelingen plaats met betrekking tot de verdere ontwikkeling en het in kaart brengen van het offshore-potentieel van Suriname. PETRONAS kondigde in november 2023 een belangrijke olievondst in de Roystonea-1 exploratieput in Blok 52. De mogelijkheid wordt onderzocht om de in 2023 ontdekte Roystonea-1-put samen met de Sloanea-1-ontdekking uit 2020, beide in Blok 52, tot ontwikkeling te brengen³. Om het veelbelovende diepwaterpotentieel van het Suriname-Guyana-bekken verder te ontsluiten, heeft Staatsolie in 2023 vijf nieuwe 'Production Sharing Contracts' (PSC's) met internationale oliemaatschappijen (IOC's) gesloten, waarvan er twee in het 'Shallow offshore' gebied vallen, als onderdeel van de 2020-2021 'Shallow offshore' bied-ronde, en drie in het 'Demerara' gebied als onderdeel van de 2022-2023 'Demerara' bied-ronde. De nieuwe PSC's omvatten een additionele contractuele oppervlakte van 19.285 km².

De twee PSC's in het 'Shallow offshore' gebied tussen Staatsolie, TotalEnergies en QatarEnergy zijn op 28 mei 2023 ondertekend en hebben betrekking op de offshore blokken 6 en 8. De contracten voor het 'Demerara' gebied zijn op 15 december 2023 geformaliseerd en betreffen drie additionele diepwater offshore blokken (te weten blok 63, 64 en 65). Voor Blok 63 ondertekende Staatsolie een PCS met PETRONAS, terwijl voor Blok 64 een samenwerkingsovereenkomst is aangegaan met de bedrijven TotalEnergies, QatarEnergy en PETRONAS. Verder is voor Blok 65 met BG International (een dochtermaatschappij van Shell) en QatarEnergy een PCS gesloten. Staatsolie heeft via haar dochteronderneming Paradise Oil Company (POC) een participatie-aandeel van 40,0% bij het 'Shallow offshore'-gebied en 20,0% in het 'Demerara'-gebied vanaf de ontwikkelingsfase.

Een mijlpaal binnen de offshore-oliesector in 2023 is de aankondiging van voorontwerp studies voor de ontwikkeling van Suriname 's eerste offshore-productieveld in Blok 58. De aankondiging kwam na de succesvolle

beoordeling van de twee belangrijkste olievondsten in de olievelden 'Sapakara Zuid' en 'Krabdagu', met reserves van ongeveer 700 miljoen vaten olie die in beide putten zijn bevestigd. In het pre-Front End Engineering Design (pre-FEED) wordt het geselecteerde ontwikkelingsconcept voor het veld verder gedefinieerd. Het concept is gebaseerd op een 'Floating Production Storage and Offloading facility' (FPSO) met een productiecapaciteit van 200.000 vaten olie per dag. Het ontwerp is gericht op een minimale milieu-impact door een lage uitstoot van broeikasgassen. TotalEnergies en partner APA Corporation zullen naar verwachting ongeveer US\$ 9,0 miljard investeren.

In november 2023 lanceerde Staatsolie de 2023-2024 de Biedingsronde "Shallow Offshore" II, met de sluitingsdatum voor de bieding op 31 mei 2024. In deze biedingsronde werden 11 nieuwe "Shallow Offshore" blokken aangeboden, waarvan er vier volledige 3D-seismische dekking hebben, waterdieptes tot 200 meter en een ligging ten zuiden van diepwaterontdekkingen en ten noorden van bestaande onshore-olievelden.

De overige ontwikkelingen

Staatsolie behaalde in 2023 een geconsolideerde omzet van US\$ 722 miljoen, wat lager was dan de omzet van US\$840 miljoen in 2022. Dit resultaat kwam voornamelijk vanwege een lager gemiddelde internationale olieprijs van US\$ 80,6 per vat in 2023 tegenover US\$ 96,4 per vat in 2022. Daarnaast verdiende Staatsolie ook minder aan zijn participatie in Newmont en Rosebel Gold Mines. De winst van beide goudbedrijven werd in 2023 negatief beïnvloed door lagere verkoopvolumes en hogere operationele kosten. Ondanks de lagere omzet droeg Staatsolie in 2023 in totaal US\$ 335 miljoen (2022: US\$ 320,0 miljoen) bij aan de overheidsontvangsten in de vorm van belastingafdrachten (US\$ 181 miljoen), dividenduitkeringen (US\$ 141,0 miljoen) en royalty's (US\$ 13,0 miljoen).

Staatsolie besteedde in 2023 ongeveer US\$ 1,8 miljoen aan sociale projecten, voornamelijk gericht op onderwijs, jongeren, senioren burgers en gezondheidszorg. De offshore-partners van Staatsolie (Shell, APA Suriname, TotalEnergies, ExxonMobil and Chevron) besteedden ongeveer US\$ 0,4 miljoen aan sociale projecten⁴. Met het oog op de opkomst van de offshore olie- en gasindustrie in Suriname, voerde Staatsolie in 2023 op

³ Bron: Staatsolie nieuws (2023), <https://www.staatsolie.com/nl/nieuws/petronas-bevestigt-olievondst-in-blok-52-offshore-suriname/>.

⁴ Bron: Staatsolie Maatschappij Suriname NV, 'Sustainability Report 2023', https://www.staatsolie.com/media/dxpfch0n/f_030225staatsolie_sustainabilityreport_2023.pdf.

eigen initiatief het Blue Wave-trainingsprogramma uit. Lokale bedrijven zijn tools aangereikt om hun bedrijfsprocessen en -normen naar een internationaal vereist niveau te tillen. Wil Suriname optimaal profiteren van de ontwikkelingen binnen de offshore olie- en gas-industrie, dan is het belangrijk dat het 'local content' goed wordt ontwikkeld. Staatsolie stimuleert haar offshore-partners derhalve ook om goederen en diensten lokaal in te kopen, wat ook is opgenomen in de productielingscontracten. In 2023 hadden de offshore-partijen van Staatsolie ongeveer US\$ 59 miljoen besteed aan goederen en diensten. In 2022 bedroegen de lokale bestedingen ongeveer US\$ 98 miljoen. De lagere lokale bestedingen in 2023 zijn het gevolg van minder boringen (4 putten) ten opzichte van 2022 met een aantal boringen van acht putten.

Staatsolie boekte in 2023 vooruitgang bij het beheersen van de emissies. Ondanks een algehele stijging van de totale Scope 1-emissies met 9,3% in 2023 (667,7) ten opzichte van 2022 (610,9), zijn er slechts enkele opmerkelijke verbeteringen. De Scope 1-emissies bij de raffinaderij daalden in 2023 met 10,2%, ten opzichte van 2022, van 338,1 naar 303,8 in 2023. Dit was mogelijk dankzij de introductie van zoet gas in de Waterstofproductie-eenheid (HPU). Deze vooruitgang werd echter tenietgedaan door een stijging van de upstream-emissies met 23,7% van 49,3 in 2022 naar 61,0 in 2023. De verhoogde uitstoot in de upstream kwam door de herintroductie van cyclische stoom, toegenomen booractiviteiten en de toevoeging van nieuwe rapportagebronnen. Daarnaast stegen de emissies van het SPCS-segment met 36,1% van 218,1 in 2022 naar 296,7 in 2023 door een stijging van de thermische energieproductie ten opzichte van de waterkrachtproductie⁵.

B. De sector Landbouw, jacht, bosbouw en visserij

De ontwikkelingen in de sector *Landbouw, jacht, bos-*

bouw en visserij zijn niet verbeterd ten opzichte van het voorgaande verslagjaar. De sombere ontwikkeling binnen deze sector wordt toegeschreven aan de productievermindering in subsectoren *Bosbouw en Landbouw*, met name de bananensector.

Rijst

De exportwaarde van rijst steeg in 2023 met 5,3% in US-dollars⁶ ten opzichte van 2022, dankzij een hoger exportvolume van 4,7%. Naast het verhoogde volume steeg de impliciete lokale exportprijs voor rijst in US-dollars met 0,5%. Deze prijsontwikkeling liep echter achter op de gemiddelde prijs voor de internationaal verhandelde rijstsoorten, die met 27,1% steeg. Door de prijsstijging in US-dollars in combinatie met de depreciatie van de Surinaamse dollar (SRD) ten opzichte van de US-dollar en de euro, stegen de exportopbrengsten van de rijstsector, in SRD uitgedrukt, met 63,6% (Tabel II.4). Het exportvolume nam toe met 24,2% tot 228,888 ton, in navolging van de toegenomen padieproductie. Deze toename van de padieproductie is toe te schrijven aan een groter beplantingsareaal in 2023 en een hogere productie per hectare, die respectievelijk met 6,0% en 17,2% toenam.

De lokale consumptie van rijstproducten en slijpmeel daalde in 2023 met 21,9%, voornamelijk door de sterke prijsstijging van witte rijst op de lokale markt met 84,0% tot SRD 42,13 per kilogram (kg). Deze daling van de binnenlandse vraag droeg bij aan een verhoogd beschikbaar aanbod ten behoeve van de export, hetgeen het exportvolume positief beïnvloedde. In lijn met de gestegen export- en lokale consumentenprijzen, nam ook de padieprijs-af-boerderij toe met 42,7% tot SRD 9,49 per kg.

Ondanks de opleving van de rijstsector in 2023 bleven significante uitdagingen bestaan. Begin 2023 hield de rattenplaag van 2022 aan, met negatieve gevolgen voor zowel de landbouwproductie als de algemene gezondheid in Nickerie. De overheid ondersteunde de sector

Tabel II.4 Padieproductie, rijstexportvolume en rijstexportwaarde

Omschrijving	Eenheid	2019	2020	2021	2022	2023
Beplante padie-arealen	ha	60.185	57.838	56.861	48.960	51.894
Padieproductie	ton	274.266	249.836	263.749	148.235	228.888
Exportvolume rijst	ton	117.774	104.097	67.591	42.466	109.810
Exportwaarde rijst	x SRD 1.000	282.732	399.981	582.514	591.282	2.401.047

Bron: Ministerie van Landbouw, Veeteelt & Visserij en Centrale Bank van Suriname (2018-2023).

⁵ Staatsolie Maatschappij Suriname NV, 'Sustainability Report 2023 update', <https://www.staatsolie.com/media/yhiehweqv/addendum-staatsolie-sustainability-datasheet-2023.pdf>.

⁶ In de Agrarische statistieken 2018-2023 is een SRD-waarde van SRD 2.401,0 miljoen geregistreerd. Deze toename is niet gelijk aan de berekening: SRD-waarde = US\$-waarde × Gemiddelde SRD/US\$-wisselkoers. Voor de Bank is de US-dollar-waarde maatgevend als primaire bron voor de externe statistieken.

bij de bestrijding van deze plaag door onder andere verdelgingsmiddelen te doneren. Daarnaast kampten de boeren met een tekort aan irrigatiewater en ureum. De watervoorziening bleek niet altijd adequaat en voldoende. De overheid heeft getracht een oplossing te bieden door het Overliggend Waterschap Multipurpose Corantijn Project (OWMCP) en andere infrastructurele waterwerken operationeel te houden.

Ter ondersteuning van de sector is bovendien het Adron-laboratorium gemoderniseerd, met als doel de kwaliteit van de lokale rijstrassen te verbeteren en zo de internationale concurrentiepositie te versterken. De pogingen van de overheid om het Rijstproductschap op te zetten en de verschillende overlegmomenten met de sector toonden een bereidheid tot samenwerking.

Tenslotte laaide de eeuwenoude discussie over de padieprijs tussen pelmolenaars en padieboeren weer op, voornamelijk in het najaar. De boeren eisten hogere prijzen (SRD 850,0 per baal) voor hun padie, terwijl de pelmolenaars slechts SRD 650,0 wilden betalen. Na tussenkomst van de President van het land is een prijs van SRD 800,0 per baal vastgesteld. Deze prijs bleek echter onhoudbaar en daalde tot SRD 750. De prijsdaling was het gevolg van kwaliteitsproblemen in de padie-industrie, die te herleiden waren naar klimaatsveranderingen in Suriname.

Hout

De activiteiten in de houtsector daalden verder in 2023. De totale houtproductie alsook de exportvolumes en de waarde van rondhout daalden in 2023. De totale rondhoutproductie⁷ daalde in 2023 met 11,9% ten opzichte van het voorgaande jaar tot een niveau van 455.416 m³

(Tabel II.5). Deze productiedaling kwam door zowel een afname van de industriële als de niet-industriële houtproductie met respectievelijk 11,9% en 66,0%. De exportvolumes van rondhout daalden met 27,2% ten opzichte van 2022, wat leidde tot een vermindering van de exportwaarde met 19,4%.

De daling van de export van rondhout is het gevolg van enerzijds de afgenomen houtproductie en anderzijds een daling van de vraag naar Surinaams hout vanwege de doorgevoerde aanpassing van de fiscale waarde (FOB-waarde) bestemd voor de export van hout⁸. De FOB-waarde⁹ van rondhout werd in maart 2023 wederom verhoogd met USD 20 per m³ voor verschillende kwaliteitsoorten rondhout. Ook de export naar India (een voorname exportbestemming van Surinaams hout) wordt bemoeilijkt, omdat de fytosanitaire¹⁰ behandelingen die de houtproducten in Suriname ondergaan, niet door India geaccepteerd worden¹¹. Uit bosbouw-statistieken van de Stichting Bosbeheer en Bostoezicht (SBB) blijkt dat Surinaams hout en houtproducten in 2023 naar 49 landen werden geëxporteerd, verdeeld over zeven regio's. Ongeveer 95% van de totale houtexport was bestemd voor Azië, gevolgd door Europa (3%), het Caribisch gebied (0,3%) en Noord- en Midden-Amerika (0,3%). De houtexport naar de Aziatische regio was voornamelijk bestemd voor China (39%), India (26%) en Vietnam (13%).

Tabel II.5 Rondhoutproductie en houtexport

Jaar	Productie			Export	
	Industrieel (m ³)	Niet-industrieel (m ³)	Totaal (m ³)	Volume (m ³)	Waarde (US\$)
2019	1.074.710	28	1.074.738	339.677	52.023.300
2020	523.820	42	523.862	350.312	59.239.200
2021	624.516	47	624.563	326.409	67.052.113
2022	516.505	505	517.010	389.894	81.266.231
2023	455.245	171	455.416	284.020	65.502.417

Bron: Stichting Bosbeheer en Bostoezicht (SBB) en Bouwstatistieken (2023).

7 In de rondhoutproductie wordt door de Stichting Bosbeheer en Bostoezicht (SBB) een onderscheid gemaakt tussen industrieel- en niet-industrieel rondhout. Onder industriële rondhoutproductie wordt onder andere verstaan rondhout, vierkante bekapte palen, korte draadpalen en gezaagd hout, terwijl de niet-industriële rondhoutproductie de productie van houtskool en brandhout betreft.

8 Bron: Bureau voor de staatsschuld (2023), <https://sdmo.org/documenten/verslagen/macro/Macrodata%202023-2.pdf>.

9 Een stijging van de FOB-waarde maakt het product duurder voor de importeur, omdat de kosten voor transport en levering aan het schip toenemen. Dit kan leiden tot een lagere exportvraag, omdat kopers op zoek kunnen gaan naar goedkopere alternatieven of hun inkoopvolumes verminderen.

10 Fytosanitaire behandeling is het toepassen van maatregelen die gericht zijn op het beschermen van planten tegen ziekten, insecten en andere schadelijke organismen.

11 Bron: Bureau voor de staatsschuld (2023), <https://sdmo.org/index.php/verslagen-en-rapporten/macro-economisch-kwartaal-verslagen>.

Visserij

De exportwaarde van de visserijsector steeg in 2023 met 20,4% ten opzichte van 2022 tot US\$ 39,0 miljoen. Deze toename is te danken aan zowel een stijging van het exportvolume met 2,5% als hogere gemiddelde exportprijzen, die met 17,5% toenamen. De groei van exportwaarde van de visserijsector is voornamelijk toe te schrijven aan vis, waarvan de exportwaarde met 34,7% toenam tot US\$ 36,6 miljoen. Daarentegen daalde de exportwaarde van schaal- & weekdieren met 54,1% tot US\$ 2,4 miljoen ten opzichte van 2022.

Na vier opeenvolgende jaren van daling steeg het exportvolume van de visserijsector in 2023 met 2,5%. De toename van het exportvolume kwam voornamelijk van de exportgroei van vis, visdelen en visfilets met 4,7%, terwijl de export van geprepareerde vis, schaal- en weekdieren juist met 45,5% daalde ten opzichte van 2022 (Tabel II.6).

De gemiddelde exportprijs nam toe van US\$ 1.210,0 per metrieke ton naar US\$ 1.420,0 per metrieke ton. De exportprijs van vis steeg met 29,1% tot US\$ 1.355,9 per metrieke ton, terwijl de prijs voor schaal- en weekdieren met 14,3% daalde tot US\$ 37.129,7 per metrieke ton. Deze prijsontwikkelingen weerspiegelen de mondiale trends in visprijzen, zoals vastgelegd in de visprijsindex van de 'Wereld Voedsel- en Landbouworganisatie' (FAO). Verder droeg de depreciatie van de Surinaamse dollar ten opzichte van de US-dollar bij aan een verbeterde concurrentiepositie van de visserijsector op de internationale markt.

Begin 2023 is de overheid gestart met de aanleg van een vislandingsplaats in Nickerie. Daarnaast is getracht

deze sector extra steun te bieden, door de patrouilles tegen illegale visvangst te intensiveren. Medio 2023 hebben de minister van Landbouw, Veeteelt en Visserij en de stakeholders uit de sector een onderhoud gehad, waarin knelpunten binnen de visserijsector, zoals het 'Vessel Monitoring System', het vergunningenbeleid, input en de veiligheid op zee, werden besproken. Ondanks deze samenwerking bleven de spanningen tussen de private sector en de overheid bestaan. Zo uitten de vissers hun misnoegen over de hoge waterrekening door de Surinaamse Waterleiding Maatschappij (SWM) en gaven aan dat het overheidsbeleid had geleid tot overvolle vriezers zonder afzet en extra kosten. Daarnaast kreeg de visserijsector in 2023 een waarschuwing van de Europese Unie (EU) in de vorm van een 'gele kaart'. Deze waarschuwing werd afgegeven vanwege ontoereikende maatregelen tegen illegale, ongemelde en ongereguleerde (IOO) visserij. De EU drong aan op strengere controles, intensievere patrouilles en verbeterde visserijregelgeving. Deze ontwikkelingen benadrukken de noodzaak van structurele hervormingen en handhaving binnen de visserijsector om duurzaamheid en concurrentiepositie op de internationale markt te waarborgen.

Bananen

De bananenproductie daalde in 2023 met 17,8% tot een niveau van 4.036 ton (Tabel II.7), mede door een afname van het beplante areaal. De bananensector is negatief beïnvloed door de uitbraak van de 'Moko-ziekte', de gevolgen van klimaatverandering, verminderde afzetmogelijkheden op de binnenlandse en buitenlandse markt en financiële problemen bij het

Tabel II.6 Visexportvolume en visexportwaarden

Omschrijving	Eenheid	2019	2020	2021	2022	2023
Exportvolume	in ton	34.016	31.039	29.401	26.903	27.563
Vis	in ton	31.049	28.271	28.314	25.904	27.028
Schaal- en weekdieren	in ton	2.967	2.768	1.087	999	535
Exportwaarde	x SRD 1.000	282.376	318.868	587.011	788.723	1.451.948
Vis	x SRD 1.000	203.382	232.455	491.448	668.879	1.360.703
Schaal- en weekdieren	x SRD 1.000	78.994	86.413	95.563	119.844	91.245

Bron: Ministerie van Landbouw, Veeteelt & Visserij, Agrarische statistieken (2018-2023).

Tabel II.7 Bananenproductie, -exportvolume en -exportwaarde

Omschrijving	Eenheid	2019	2020	2021	2022	2023
Beplante arealen	ha	1.051	1.073	646	503	246
Bananenproductie	ton	24.820	6.241	7.945	4.910	4.036
Exportvolume bananen*	ton	21.644	3.127	5.259	2.756	5.287
Exportwaarde bananen*	x SRD 1.000	60.191	10.011	37.299	22.719	69.269

Bron: Ministerie van Landbouw, Veeteelt & Visserij en Centrale Bank van Suriname (2018-2023).

* Vanwege het vertrek van FAI N.V. zijn de exportgegevens van dit bedrijf niet beschikbaar over 2020. Derhalve zijn de exportcijfers van 2020 (FAI N.V. + bevolkingslandbouw) gehaald uit de Agrarische statistieken 2015-2020 van het ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij. De exportgegevens van de voorgaande jaren zijn dienovereenkomstig aangepast, waardoor vergelijking mogelijk wordt.

bananenbedrijf Food and Agriculture Industries (FAI). Desondanks steeg het exportvolume van bananen met 91,8%, grotendeels dankzij een verdubbeling van de bananenproductie van 2,960 ton in 2022 naar 4,855 ton in 2023. Hierdoor nam de exportwaarde van FAI toe van US\$ 1.494,0 miljoen in 2022 naar US\$ 2.813,0 miljoen¹², wat leidde tot een stijging van de totale exportwaarde van de sector met 204,9%. Opmerkelijk is dat volgens de statistieken van het ministerie van Landbouw Veeteelt en Visserij, de bananenproductie in 2023 is gedaald van een niveau van 4,910 ton naar 4,036 ton in 2023. Dit kan wijzen op onderrapportage door FAI of een daling van de productie binnen de bevolkingslandbouw.

II.3 Confrontatie van middelen en bestedingen

Het totaal aan middelen, samengesteld uit het bbp tegen marktprijzen (bbpmp) en de totale importen van goederen en diensten, bedroegen in 2023 SRD 207.826,9 miljoen (Tabel II.8). Vergeleken met de groei in 2022 (52,6%) groeiden de beschikbare middelen in 2023 minder snel (35,6%). Deze middelen werden besteed aan binnenlandse consumptie door de overheid en huishoudens, investeringen door de overheid en bedrijven en aan de export van goederen en diensten. De binnenlandse absorptie (consumptie en investeringen) en de export van goederen en diensten stegen in 2023 met respectievelijk 31,6% en 45,4% ten opzichte van 2022. De binnenlandse productie lag

in 2023 hoger dan de binnenlandse absorptie, waardoor een binnenlands spaaroverschot ontstond van SRD 12.083,5 miljoen, dat ten opzichte van 2022 is toegenomen met 90,6%.

Het spaaroverschot, samen met het negatief saldo van de primaire en secundaire inkomens uit het buitenland, heeft geresulteerd in een nationaal spaaroverschot van SRD 5.423,7 miljoen, een stijging van 189,2% ten opzichte van het voorgaande jaar. De toename van de spaarsaldi in 2023 is voornamelijk het gevolg van een relatief gematigde groei van de binnenlandse bestedingen, vooral vanwege de verminderde overheidsuitgaven als gevolg van de invoering van een stringent fiscaal beleid. Deze ontwikkeling wijst op een verbetering van de externe positie van de economie en een versterking van het macro-economisch evenwicht in 2023.

II.4 Prijsontwikkelingen

Het jaareinde en jaargemiddelde inflatiecijfer voor 2023 bedroegen respectievelijk 32,6% en 51,6% (Tabel II.9). Vergeleken met 2022 daalde de gemiddelde inflatie met 0,8pp en de jaareinde inflatie met 22,0pp. Verschillende factoren droegen bij aan de minder sterke groei van het algemene prijspeil in 2023, zoals het verkrappend monetaire beleid en de handhaving van fiscale discipline. De Bank wist met haar monetaire instrumenten overliquiditeit te binden, waardoor de vraag naar vreemde valuta en de druk op de wisselkoers verminderde. Het stringente fiscaalbeleid,

Tabel II.8 Confrontatie van middelen en bestedingen
(in miljoenen SRD)

Omschrijving	2019	2020*	2021*	2022*	2023*
MIDDELEN					
Totale middelen	49.576,8	55.743,8	95.393,7	151.222,6	207.826,9
Bbp tegen lopende marktprijzen	31.732,3	38.719,5	61.226,1	93.687,4	127.066,0
Import van goederen en diensten (fob)	17.844,4	17.024,4	34.167,6	57.535,3	80.760,9
BESTEDINGEN					
Totale bestedingen	49.576,8	55.743,8	95.393,7	151.222,6	207.826,9
Binnenlandse consumptie en investeringen	32.664,0	33.170,9	53.522,9	87.347,4	114.982,5
Export van goederen en diensten (fob)	16.912,8	22.572,9	41.870,8	63.875,2	92.844,4
Binnenlands spaaroverschot (+) of binnenlands spaartekort (-)	-931,6	5.548,5	7.703,2	6.340,0	12.083,5
Primaire en secundaire inkomens uit het buitenland	-2.383,7	-3.150,9	-4.495,1	-4.464,7	-6.659,8
Nationaal spaaroverschot(+) of tekort(-) = Overschot(+) of tekort(-) op lopende rekening betalingsbalans	-3.315,3	2.397,6	3.208,1	1.875,3	5.423,7

Bron: Centrale Bank van Suriname en Algemeen Bureau voor de Statistiek, bruto binnenlands product (2019-2023), <https://statistics-suriname.org/wp-content/uploads/2024/09/NRsheet-2024-baseyear-2015-comb.pdf> (28 oktober 2024)

* voorlopige cijfers.

¹² De exportvolumes en exportwaarden zijn afkomstig uit de FAI-rapportages aan de Centrale Bank van Suriname.

Tabel II.9 Consumentenprijsindex- en inflatiecijfers
(Basisperiode april 2016 - juni 2016)

Jaar	Totaalindex gemiddelde		Totaalindex december	
	CPI	Inflatie (12-mnds gem.)	CPI	Inflatie (Jaareinde)
2019	140,7	4,4	143,4	4,2
2020	189,7	34,9	230,5	60,8
2021	301,9	59,1	370,3	60,6
2022	460,1	52,4	572,6	54,6
2023	697,5	51,6	759,3	32,6

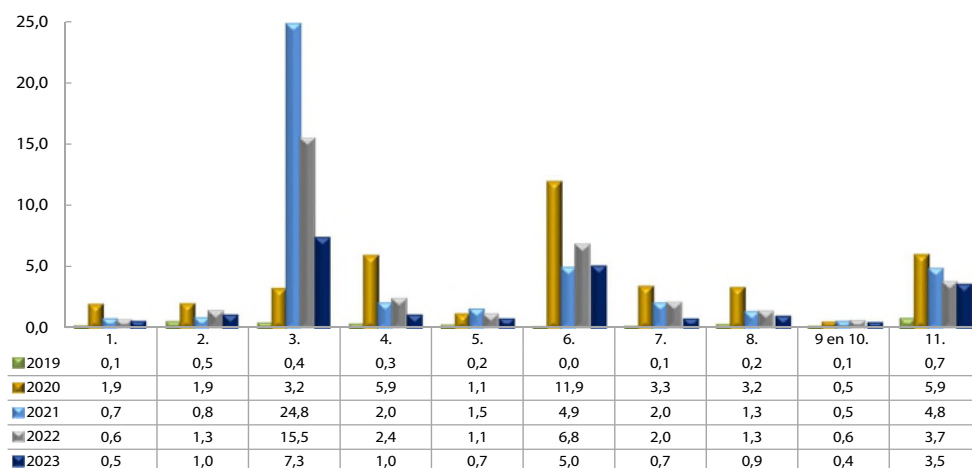
Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek (2023), <https://statistics-suriname.org/wp-content/uploads/2024/01/CPI-December-2023-SEC6683.pdf>.

dat voornamelijk in de tweede helft van het jaar werd gevoerd, had een dubbel effect. Enerzijds beperkte dit beleid de liquiditeitscreatie uit hoofde van de overheid en anderzijds droegen de afbouw van subsidies op nutsvoorzieningen (elektriciteit, water en kookgas) alsook de invoer van de 'Wet Belasting over de Toegevoegde Waarde' (BTW) per 1 januari 2023 (die bijdroeg aan de maandinflatie van januari 2023 van 3,7%) bij aan de inflatiedruk.

De andere factoren die de stijging van het algemene prijspeil veroorzaakten, zijn de depreciatie van de Surinaamse dollar (SRD) ten opzichte van de US-dollar en de euro in de tweede helft van het jaar en de hogere internationale olieprijsen (voornamelijk in de tweede helft van het jaar) die werden doorberekend in de lokale brandstofprijzen.

De hoofdgroepen van het Consumentenprijsindexcijfer (CPI) die het meest bijdroegen aan de inflatie betroffen: *Voeding en Niet Alcoholische Dranken* (11,6pp), *Huisvesting en Nutsvoorzieningen* (7,3pp), *Transport* (5,0pp) en *Overige Diensten* (3,5pp) (Figuur II.2). De prijsstijging in de hoofdgroepen *Voeding en Niet Alcoholische Dranken* en *Overige Diensten* is het gevolg van de depreciatie van de SRD ten opzichte van de US-dollar en de euro. De prijsstijgingen in de hoofdgroep *Huisvesting en Nutsvoorzieningen* hielden verband met de gefaseerde afbouw van de subsidie op nutsvoorzieningen, wat leidde tot tariefsverhogingen. Vermeldenswaard is dat de tariefsverhogingen voor elektriciteit, vanwege een groter gewicht binnen Nutsvoorzieningen, de inflatie in de desbetreffende hoofdgroep sterk hebben beïnvloed. De stijging van lokale brandstof verklaarde de inflatie in de hoofdgroep *Transport*.

Figuur II.2 Bijdrage hoofdgroepen aan jaareinde-inflatie
(in procentpunt)

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek (2023), <https://statistics-suriname.org/wp-content/uploads/2024/01/CPI-December-2023-SEC6683.pdf>.

1. Voeding en Niet Alcoholische Dranken	7. Transport
2. Alcoholische Dranken en Tabak	8. Communicatie
3. Kleding en Schoeisel	9/10. Recreatie, Cultuur en Onderwijs
4. Huisvesting en Nutsvoorzieningen	11. Buitenshuis Eten
5. Woninginrichting	12. Overige Goederen en Diensten
6. Gezondheidszorg	

HOOFDSTUK III

DE MONETAIRE ONTWIKKELING

III.1 Algemeen

In 2023 stonden de monetaire ontwikkelingen in het teken van de nasleep van de overmatige monetaire groei en kredietgroei in 2022, de verhoogde omwisseling van vreemdevalutategoeden in SRD door de overheid ter financiering van diverse bestedingen en de absorptie van overtollige SRD-liquiditeiten in de bankensector. Tegelijkertijd zette de depreciatie van de SRD zich voort in de eerste maanden van het verslagjaar 2023, wat in combinatie met overheidsmaatregelen - waaronder de afbouw van subsidies op elektriciteit en brandstof en de invoering van de BTW - leidde tot een impuls in de inflatie. Deze ontwikkelingen maakten het noodzakelijk dat de Bank haar monetaire verkrappingsbeleid intensiverde.

In dit kader zijn de openmarktoperaties (OMO's) voortgezet met de uitgifte van waardepapier van de Bank, en vanaf april 2023 werd het kasreservepercentage in de SRD-sfeer verhoogd en werd een tijdelijk kredietplafond ingesteld voor de groei van de SRD-bankkredieten aan de private sector. Deze beleidsmaatregelen beoogden respectievelijk het absorberen van overtollige liquiditeit in de bankensector, het verminderen van het kredietpotentieel van het bankwezen en het beteugelen van de private kredietgroei. Tegen de achtergrond van bovenstaand beleid weerspiegelden de monetaire ontwikkelingen in 2023 zowel de inspanningen van de Bank als de structurele kwetsbaarheden van de economie.

III.2 Het monetaire beleid

Het terugdringen van de overmatige geldgroei en inflatie was het centrale uitgangspunt van de monetaire beleidsvoering in 2023. Daarnaast streefde de Bank ernaar haar monetaire beleid nauwer af te stemmen op het begrotingsbeleid van de overheid. Tegen deze achtergrond zijn diverse beleidsmaatregelen getroffen ter ondersteuning van de macro-economische stabilisatie.

De OMO's werden in 2023 consistent voortgezet met als doel de overtollige SRD-liquiditeiten in de bankensector af te romen en de SRD-basisgeldhoeveelheid in lijn te houden met het vooraf vastgestelde doelpad. De reguliere termijndepositoveilingen bij de commerciële banken vormden hierbij de kern, maar de Bank intensiverde ook de uitgifte van Centrale Bank Certificaten om structurele liquiditeitsoverschotten nog effectiever te kunnen absorberen.

Deze aanhoudende liquiditeitsoverschotten in de bankensector zijn in belangrijke mate het gevolg van verhoogde overheidsuitgaven. Deze overheidsuitgaven werden grotendeels gefinancierd via forse onttrekkingen van vreemde valuta uit de overheidstegoeden en de omwisseling ervan in SRD. De overliquiditeit bij de banken zorgde voor een aanzienlijke stijging van de SRD-kredietverlening door de banken, waardoor het monetaire evenwicht verder uit balans raakte.

Om de kredietgroei te beperken, stelde de Bank ingaande 1 april 2023 een plafond in voor particuliere SRD-kredieten. Gedurende de periode van 1 april 2023 tot en met 31 maart 2024, uitgaande van de uitstaande kredietpositie op 31 maart 2023, mocht de stijging van particuliere kredietverlening door de banken maximaal 20% per jaar zijn. Tegelijkertijd verhoogde de Bank het kasreservepercentage voor de SRD-verplichtingen van 39% naar 44% van de reservebasis. Deze maatregel zorgde voor een direct verkrappend effect op de overtollige liquiditeitspositie van de banken alsook voor een beperking van hun kredietverleningscapaciteit.

Een cruciaal aspect van het monetaire beleid is de coördinatie met het begrotingsbeleid van de overheid. Allereerst is het van belang dat de overheid meer begrotingsdiscipline betracht en daardoor minder afhankelijk is van financiering uit het buitenland. Het is ook cruciaal dat de Bank tijdig wordt geïnformeerd over de frequentie en omvang van de vreemdevalutaconversies van de overheid. De Bank kan de extra liquiditeit die hierdoor

ontstaat, adequaat opvangen. In totaal weerspiegelden de genomen beleidsmaatregelen in 2023 een versoepeling van het monetair beleid, gericht op het beheersen van de geldgroei en het afremmen van inflatoire druk. De combinatie van additionele monetaire instrumenten en verbeterde beleidscoördinatie met de overheid droeg bij aan de geleidelijke stabilisatie van het monetaire klimaat.

III.3 De ontwikkeling van de Centrale Bank-aggregaten

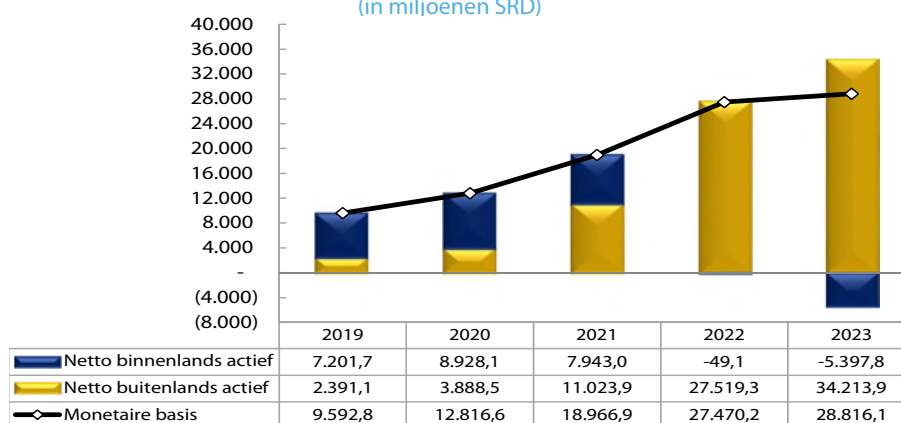
De ontwikkeling van de balansaggregaten van de Bank aan de actiefzijde is in Figuur III.1 afgebeeld. In 2023 is de monetaire basis in ruime zin toegenomen met 4,9% ten opzichte van 2022 tot een bedrag van SRD 28.816,1 miljoen. Deze stijging is volledig teweeggebracht door de verdere toename van het Netto Buitenlands Actief (NBuA) dat uitkwam op SRD 34.213,9 miljoen, een stijging met 24,3%. Deze toename weerspiegelde ener-

zijds de stijging van de Internationale Reserves (IR) met US\$ 151,5 miljoen (12,7%) en anderzijds het depreciatie-effect van de Surinaamse dollar ten opzichte van de US-dollar en de euro op deze reserves in SRD uitgedrukt. De groei van de internationale reserve is voornamelijk toe te schrijven aan de trekkingen uit de IMF-lening en de stijging van de afdrachten aan de Staat in vreemde valuta door de mijnbouwsector, met name de olie- en goudsector.

Het Netto Binnenlands Actief (NBiA) daalde in 2023 substantieel met SRD 5.397,8 miljoen. Deze daling hield hoofdzakelijk verband met de toegenomen vreemdevalutategoeden van de Staat bij de Bank.

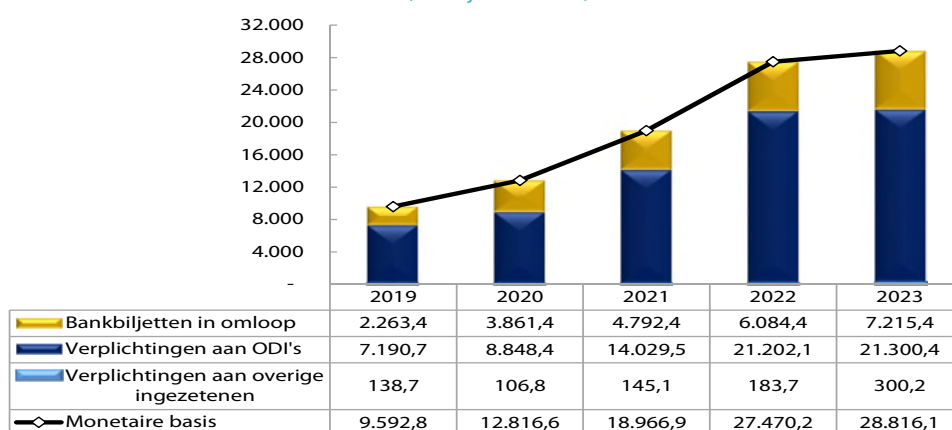
In Figuur III.2 is de ontwikkeling van de aggregaten weergegeven aan de passiefzijde, bestaande uit Bankbiljetten in omloop, Verplichtingen aan overige depositonemende instellingen (ODI's) en Verplichtingen aan overige ingezetenen. Een beschouwing van de bronnen

Figuur III.1 Ontwikkeling van de Centrale Bank-aggregaten vanuit de actiefzijde
(in miljoenen SRD)

Bron: Centrale Bank van Suriname. <https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/Database/MonetaireStatistieken.xlsx>, 2023 (Tabel 1, 2019 – 2023).

Figuur III.2 Ontwikkeling van de Centrale Bank-aggregaten vanuit de passiefzijde
(in miljoenen SRD)

Bron: Centrale Bank van Suriname. <https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/Database/MonetaireStatistieken.xlsx>, 2023 (Tabel 4, 2019 – 2023)

Tabel III.1 Ontwikkeling van de geldaggregaten
(In miljoenen SRD)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Basisgeldhoeveelheid (in enge zin) ¹⁾	9.454,0	12.709,8	18.821,9	27.286,5	28.515,8
Chartaal geld	1.985,8	3.509,0	4.410,7	5.596,9	6.666,7
Giraal geld	7.923,9	12.601,6	19.412,4	31.480,6	37.872,5
Primaire liquiditeiten (M1) ²⁾	9.909,7	16.110,6	23.823,0	37.077,5	44.539,2
Overige deposito's ³⁾	10.326,3	16.702,0	23.395,8	32.264,9	38.381,7
Effecten, andere dan aandelen ⁴⁾	53,2	66,6	97,2	142,8	194,2
Liquiditeitenmassa in ruime zin (M2) ⁵⁾	20.289,2	32.879,3	47.316,0	69.485,3	83.115,1
	Procentuele mutatie				
Basisgeldhoeveelheid	95,0	34,4	48,1	45,0	4,5
Chartaal geld	30,9	76,7	25,7	26,9	19,1
Giraal geld	8,8	59,0	54,0	62,2	20,3
M1	12,6	62,6	47,9	55,6	20,1
Overige deposito's	-0,3	61,7	40,1	37,9	19,0
Effecten, andere dan aandelen	28,0	25,2	45,9	46,9	36,0
M2	5,7	62,1	43,9	46,9	19,6
Quote:					
Geldmultiplicator M2 ⁶⁾	2,1	2,6	2,5	2,5	2,9
Mutatie (%)	-45,8	20,5	-2,8	1,3	2,3

Bron: Centrale Bank van Suriname. <https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/Database/MonetaireStatistieken.xlsx>, 2023 (Tabel 4, Tabel 5, 2019-2023).

¹⁾ Omvat bankbiljetten in omloop en direct-opeisbare verplichtingen aan overige deponitnemende instellingen.

²⁾ Omvat chartaal geld en giraal geld in lokale en vreemde valuta.

³⁾ Omvat spaar- en termijndeposito's in lokale en vreemde valuta.

⁴⁾ Betreft de goudcertificaten.

⁵⁾ Omvat primaire liquiditeiten, overige deposito's in lokale en vreemde valuta alsook effecten, andere dan aandelen.

⁶⁾ De verhouding tussen liquiditeitenmassa in ruime zin en basisgeldhoeveelheid in enge zin.

van de stijging van de monetaire basis in ruime zin wijst uit dat de Bankbiljetten in omloop met 18,6% toenamen en de Verplichtingen aan overige ingezetenen met 63,4% stegen ten opzichte van 2022. De verplichtingen van de Bank aan de banken zijn vrijwel stabiel gebleven. De groei van de Bankbiljetten in omloop impliceerde een verhoogde behoefte aan contant geld, voornamelijk gedreven door de hoge inflatie en het herstel van de economie.

III.4 De ontwikkeling van de liquiditeitenmassa

Ontwikkeling geldaggregaten

De groei van de basisgeldhoeveelheid (in enge zin) met 4,5% in 2023 is merkbaar lager in vergelijking met de groei van 45,0% in 2022 (Tabel III.1). Deze aanzienlijke groeiafname is een reflectie van de effecten van de beleidsinspanningen van de Bank, zoals de OMO's en de verhoging van het SRD-kasreservepercentage, teneinde de groei van de SRD-basisgeldhoeveelheid te beheersen.

De primaire liquiditeiten (M1) bedroegen in 2023 en 2022 respectievelijk 20,1% en 55,6%. De afname in de groei van M1 in 2023 vond plaats in zowel de chartale als de girale hoeveelheid.

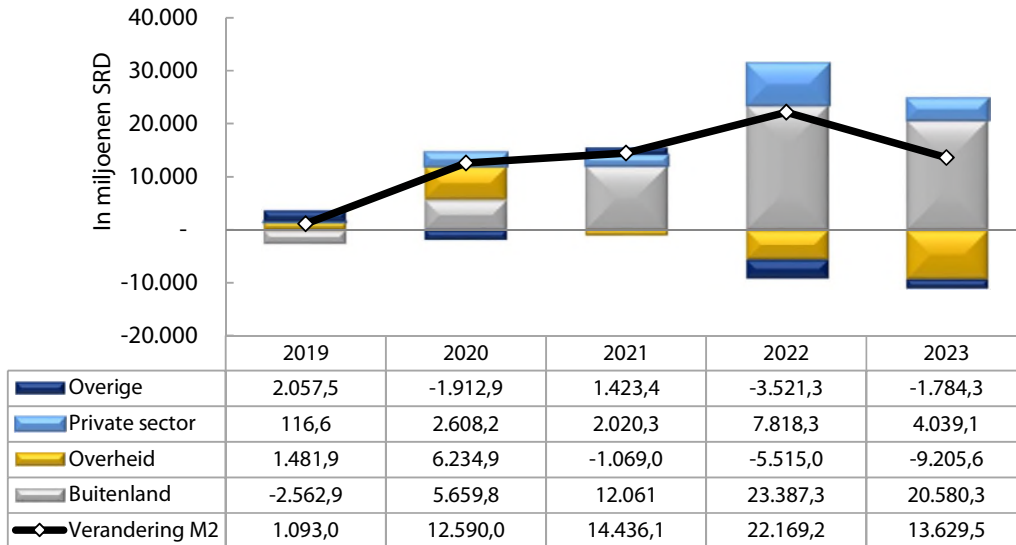
In 2023 vertoonde de liquiditeitenmassa in ruime zin (M2) van 19,6% een groei afname ten opzichte van 2022. In 2022 bedroeg de stijging van M2 46,9%. De geldmulti-

plicator, die aangeeft in welke mate ODI's giraal geld creëren via kredietverlening op basis van het beschikbare basisgeld, is weliswaar gestegen tot 2,9%. De toename van de geldmultiplicator is voornamelijk het gevolg van het mechanisch effect van een relatief beperkte groei van M0, de basisgeldhoeveelheid, ten opzichte van de toename van M2.

Oorzaken en veranderingen in de liquiditeitenmassa in ruime zin

De veranderingen in M2 en de onderliggende binnenlandse en buitenlandse oorzaken zijn in Figuur III.3 afgebeeld. De stijging van M2 met SRD 13.629,5 miljoen was lager dan de groei van SRD 22.169,2 miljoen in 2022. Deze afgenomen groei in 2023 is deels teweeggebracht door een verkrappend monetair en fiscaal beleid. De overheid droeg sterk bij aan de verminderde geldgroei als gevolg van bezuinigingsmaatregelen. Tegelijkertijd is de kredietgroei aan de private sector afgeremd door de inzet van additionele monetaire instrumenten, zoals de verhoging van het kasreservepercentage en het relatieve plafond voor particuliere kredietverlening. Hoewel het buitenland nog steeds substantieel aandeel had in de toename van M2, namelijk SRD 20.580,3 miljoen, was deze SRD 2.807,0 miljoen lager dan in het voorgaande jaar. De cijfers weerspiegelen daarmee een duidelijke verschuiving van een expansief naar een verkrappend monetair beleid in 2023.

Figuur III.3 Oorzaken en veranderingen in de liquiditeitsmassa in ruime zin
(in miljoenen SRD)

Bron: Centrale Bank van Suriname. <https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/Database/MonetaireStatistieken.xlsx>, 2023 (Tabel 3, 2019-2023).

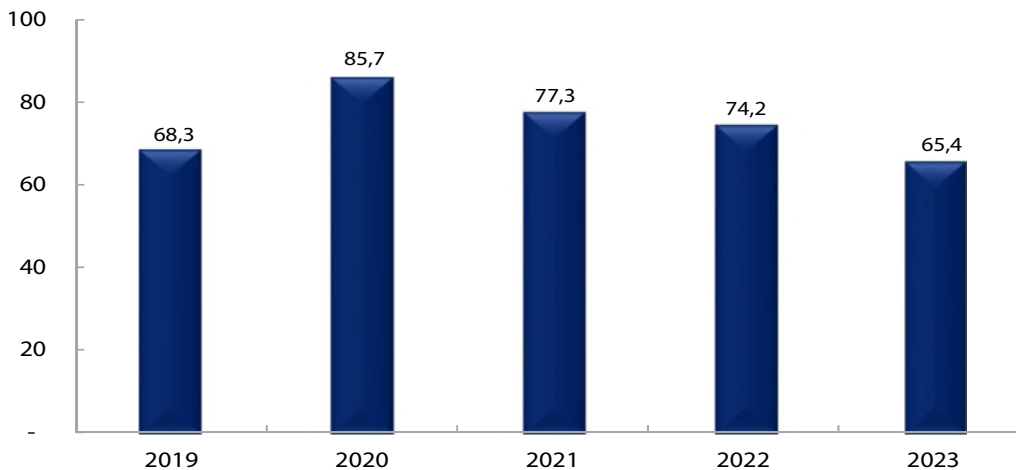
III.5 Dekkingspercentage geldhoeveelheid en liquiditeitspositie van de Bank

Figuur III.4 toont de ontwikkeling van de nationale liquiditeitsquote (NLQ), die de verhouding van M2 en het nominale bruto binnenlands product tegen marktprijzen (bbpmp) weergeeft. In 2023 daalde de NLQ in vergelijking met 2022 met 18,8pp tot 65,4%. Deze daling vond plaats tegen de achtergrond van een herstellende economie en minder sterke groei van M2, wat een teruglopende overliquiditeit in de economie impliceerde.

Het dekkingspercentage van de maatschappelijke geldhoeveelheid (M1) steeg tot 292,3% (Figuur III.5). Dit is een verbetering met 23,7pp ten opzichte van 2022. De toename van de internationale reserves met 28,8% was een belangrijke ondersteunende factor.

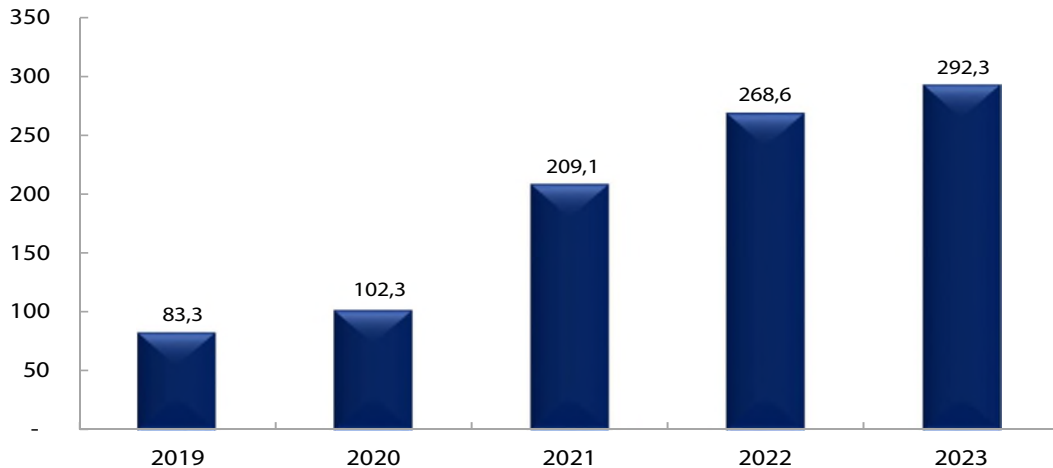
Het dekkingspercentage van de Bank nam in 2023 toe met 5,7pp tot 95,6% (Figuur III.6). Sedert 2020 ligt de dekking van de direct-opeisbare verplichtingen van de Bank boven het wettelijk vastgestelde minimum van 50% vanwege de aanhoudende groei van de internationale reserves.

Figuur III.4 Ontwikkeling van de nationale liquiditeitsquote
(in procenten)

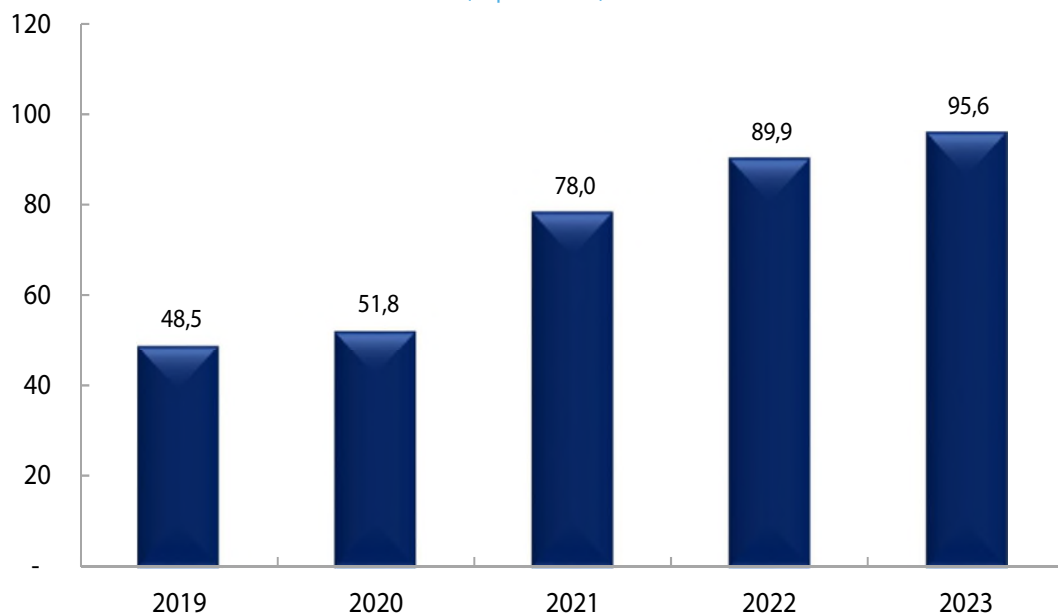
Bron: Centrale Bank van Suriname. <https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/Database/MonetaireStatistieken.xlsx>, 2023 (Tabel 3, 2019-2023).

Figuur III.5 Dekkingspercentage van de geldhoeveelheid
(in procenten)

Bron: Centrale Bank van Suriname. <https://www.cbvs.sr/statistieken/macro-economische-statistieken/macro-economie-tabellen/494-monetaire-statistieken, 2023> (Tabel 4 en Tabel 7, 2019-

Figuur III.6 Dekkingspercentage van de Bank
(in procenten)

Bron: Centrale Bank van Suriname. <https://www.cbvs.sr/statistieken/macro-economische-statistieken/macro-economie-tabellen/494-monetaire-statistieken, 2023> (Tabel 5 en Tabel 6, 2019-2023)

III.6 Kredietverlening en deposito's der ODI's

Tabel III.2 verschaft een overzicht van de ontwikkelingen in kredieten en beleggingen, de reservebasis en de rentetarieven, zowel in SRD als in vreemde valuta (US-dollar en euro).

Kredietverlening in Surinaamse dollar

Per eind december 2023 bedroeg de totale SRD-kredietverlening SRD 11.157,4 miljoen, een stijging van SRD 1.510,0 oftewel 15,7% ten opzichte van 2022.

Deze groei lag echter 16,0pp lager dan in 2022. De groei afname voltrok zich in de *Agrarische sector* en de sectoren *Constructie- en installatiebedrijven*, *Handel en Transport*, *opslag en communicatie* (Tabel III.3). In tegenstelling tot de private kredietverlening, vertoonde de kredietverlening aan de overheid vanaf 2021 een aanhoudende contractie. Deze hield verband met de schuldaflossingen aan de banken en de beleidsmaatregel in het kader van de algehele herstructurering van de overheidsschuld en het niet verstrekken van nieuwe leningen aan de overheid door de banken.

Tabel III.2 Kredieten, reservebasis en rentetarieven van de algemene banken
(in miljoenen SRD)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
In de SRD-sfeer:					
Kredieten en beleggingen (mln SRD)	5.552,0	7.001,7	7.326,7	9.647,4	11.157,4
% Verandering in krediet	-3,5	26,1	4,6	31,7	15,7
Gewogen gemiddelde kredietrente (%)	15,2	15,1	14,9	13,4	14,9
Gewogen gemiddelde depositorente (%)	8,8	7,1	6,9	7,8	11,1
Rentemarge	6,3	8,0	8,0	5,6	3,8
Reservebasis (mln SRD)	7.109,9	8.894,0	11.309,6	13.839,3	16.435,7
Kredietverhouding en depositoverhouding	78,1	78,7	64,5	69,7	67,9
In de USD-sfeer:					
Kredieten en beleggingen (mln USD)	456,1	415,0	396,8	453,1	412,6
% Verandering in krediet	-6,9	-9,0	-4,4	14,2	-8,9
Gewogen gemiddelde kredietrente (%)	8,6	7,9	8,5	8,2	7,9
Gewogen gemiddelde depositorente (%)	2,6	2,0	1,4	1,4	1,4
Rentemarge	6,0	5,9	7,0	6,8	6,5
Reservebasis (mln USD)	1138,3	1121,9	1.178,7	1.224,5	1.237,2
Kredietverhouding en depositoverhouding	40,1	37,0	33,7	37,0	33,3
In de EUR-sfeer:					
Kredieten en beleggingen (mln EUR)	201,0	99,7	73,7	72,5	73,5
% Verandering in krediet	63,6	-50,4	-26,1	-1,7	1,4
Gewogen gemiddelde kredietrente (%)	8,3	8,5	8,2	7,5	7,2
Gewogen gemiddelde depositorente (%)	0,4	0,4	0,2	0,2	0,1
Rentemarge	7,8	8,1	8,0	7,3	7,1
Reservebasis (mln EUR)	284,7	262,3	282,5	317,6	344,4
Kredietverhouding en depositoverhouding	70,6	38,0	26,1	22,8	21,3

Bron: Centrale Bank van Suriname, <https://www.cbvs.sr/statistieken/macro-economische-statistieken/macro-economie-tabellen/494-monetaire-statistieken>, 2023 (Tabel 8, Tabel 10, Tabel 11, Tabel 12, Tabel 12a, Tabel 13, 2019-2023).

Tabel III.3 Sectorale kredietverlening
(in miljoenen SRD)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Agrarische sector	144,7	141,7	175,9	276,7	348,7
Visserij	11,0	28,7	24,9	29,9	11,1
Bosbouw	2,3	4,3	6,8	6,6	8,9
Mijnbouw	83,2	61,0	55,5	40,0	43,9
Nijverheid	378,4	453,7	556,8	763,7	1.174,0
Constructie- en installatiebedrijven	129,5	140,7	80,5	145,4	182,7
Elektriciteit, gas en water	0,2	0,7	0,6	1,0	33,9
Handel	936,0	1.294,4	1.347,1	2.316,2	2.397,2
Transport, opslag en communicatie	32,1	30,9	25,5	46,7	57,1
Dienstverlening	425,1	420,9	486,4	549,7	651,2
Woningbouw	1.088,8	1.100,6	1.100,0	1.213,1	1.378,3
Overige	1.719,7	1.822,9	2.353,8	2.904,6	4.565,1
Overheid	601,1	1.501,2	1.112,9	677,0	305,4

Bron: Centrale Bank van Suriname, <https://www.cbvs.sr/statistieken/macro-economische-statistieken/macro-economie-tabellen/494-monetaire-statistieken>, 2023 (Tabel 8, 2019-2023).

In 2023 steeg de reservebasis in de SRD-sfeer met SRD 2,6 miljard tot SRD 16,4 miljard (Tabel III.2). De krediet-depositoverhouding bedroeg 67,9%, gedreven door de hogere reservebasis in combinatie met een gematigde kredietgroei. De depositorente steeg met 3,3pp tot 11,1%, terwijl de kredietrente met 1,5pp opliep tot 14,9%. Deze renteontwikkelingen resulteerden in een daling van de rentemarge met 1,7pp in 2023.

Kredietverlening in US-dollar

Eind 2023 daalde de kredietportefeuille in US-dollar met US\$ 40,5 miljoen oftewel 8,9%, tot een bedrag van US\$ 412,6 miljoen. (Tabel III.2). Deze afname was merkbaar in meerdere sectoren, met name *Mijnbouw, Elektriciteit, gas en water, Handel, Transport, opslag en communicatie* en *Woningbouw* (Tabel III.4).

De groei van de reservebasis met US\$ 12,7 miljoen tot US\$ 1.237,2 miljoen, in combinatie met de afname van de kredietverlening, resulteerde in een daling van de krediet-deposito-verhouding met 3,7pp tot 33,3% in 2023 (Tabel III.2). De gemiddelde kredietrente in de US-dollarsfeer daalde met 0,3pp, terwijl de depositorente juist met 0,1pp steeg ten opzichte van 2022.

Kredietverlening in euro

De kredietverlening in euro's steeg met 1,0% naar een totaal van EUR 73,5 miljoen, terwijl in 2022 nog sprake was van een daling van 1,7% (Tabel III.2). De toename in kredietverstrekking is in de meeste sectoren waar-

genomen. In de direct productieve sectoren is dat met name bij de *Agrarische sector, Visserij en Mijnbouw*. Bij de niet-productieve sectoren droegen onder meer de sectoren *Handel, Dienstverlening en Woningbouw* bij aan deze groei (Tabel III.5).

Evenals de kredietverlening, nam de reservebasis in 2023 toe met EUR 26,8 miljoen vergeleken met 2022, bij een stabiele gemiddelde depositorente (Tabel III.2). Samen met de kredietgroei resulteerde dit in een krediet-deposito-ratio van 21,3%. De daling van de gemiddelde kredietrente met 0,3pp heeft bijgedragen aan de kredietgroei.

Tabel III.4 Sectorale kredietverlening in US-dollar
(in miljoenen)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Agrarische sector	7,9	7,9	7,3	7,7	10,4
Visserij	6,8	7,6	6,7	8,0	8,2
Bosbouw	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1
Mijnbouw	49,1	45,2	41,1	37,1	33,4
Nijverheid	45,4	43,4	38,5	43,3	54,7
Constructie- en installatiebedrijven	4,4	1,8	1,6	5,7	8,7
Elektriciteit, gas en water	4,5	3,9	3,5	2,9	2,6
Handel	102,5	72,7	64,1	69,5	54,2
Transport, opslag en communicatie	9,0	18,1	16,1	16,9	16,1
Dienstverlening	57,8	32,7	24,2	22,8	57,9
Woningbouw	12,9	10,5	8,1	9,8	9,8
Overige	39,2	44,9	50,9	93,3	62,4
Overheid	116,5	126,2	134,5	136,1	94,1
Totaal	456,0	415,0	396,7	453,1	412,6

Bron: Centrale Bank van Suriname, <https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/Database/MonetaireStatistieken.xlsx>, 2023 (Tabel 10, 2019-2023).

Tabel III.5 Sectorale kredietverlening in euro
(in miljoenen)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Agrarische sector	0,5	0,5	0,6	0,7	1,3
Visserij	1,7	0,3	0,2	0,8	1,2
Bosbouw	1,1	0,5	0,5	0,2	0,2
Mijnbouw	7,4	3,4	2,6	3,9	4,3
Nijverheid	1,1	1,2	0,6	3,1	2,8
Constructie- en installatiebedrijven	3,9	2,6	1,6	1,3	0,5
Elektriciteit, gas en water	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Handel	11,4	11,8	7,2	7,8	13,5
Transport, opslag en communicatie	1,0	0,2	0,0	0,6	0,4
Dienstverlening	23,0	16,6	11,8	9,3	11,7
Woningbouw	20,7	19,1	7,2	6,5	9,8
Overige	19,2	15,8	14,9	12,4	12,0
Overheid	109,8	27,7	26,7	25,8	15,8
Totaal	201,0	99,7	73,9	72,5	73,5

Bron: Centrale Bank van Suriname, <https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/Database/MonetaireStatistieken.xlsx>, 2023 (Tabel 11, 2019-2023).

III.7 Dollariseringsgraad

In 2023 nam de financiële dollarisering in het Surinaamse bankwezen verder toe tot 72,2%, een stijging van 3,1pp ten opzichte van 2022 (Tabel III.6). Deze toename is voornamelijk veroorzaakt door een stijging van de kredietdollarisering van 46,6% naar 56,1%, wat indiceert op een grotere afhankelijkheid van leningen in vreemde valuta. De dollarisering van deposito's daalde daarentegen licht van 78,0% naar 77,5%, wat aanduidt op een voorzichtig herstel van vertrouwen in de SRD. De aanhoudend hoge mate van dollarisering benadrukt de kwetsbaarheid van het financiële systeem voor externe schokken en onderstreept de noodzaak van beleidsmaatregelen ter versterking van het vertrouwen in de nationale munt¹.

III.8 Financiële soliditeit

Solvabiliteit

De risico-gewogen kapitaalratio en het risico-gewogen kernkapitaal stegen in 2023 met respectievelijk 3,5pp tot 20,3% en 2,9pp tot 18,4% (Tabel III.7). Uitgaande van de vastgestelde norm van 10% voor de risico-gewogen kapitaalratio, zijn in 2023 de banken gezamenlijk solvabel.

Kwaliteit kredietportefeuille

De verhouding tussen de non-performing loans (NPL's) en bruto kredietverlening steeg van 12,4% in 2022 naar 13,0% in 2023. Met deze toename van 0,6pp is de NPL-ratio van de banken echter boven de minimale norm van 5%. Deze stijging duidt op een verslechtering van de kwaliteit van de kredietportefeuille en impliceert dat een groter aandeel van de uitstaande leningen als problematisch wordt beschouwd.

Tabel III.6 Financiële dollariseringsgraad
(in miljoenen SRD)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
I. Vreemdevalutagoeden van ingezetenen	10.796,9	20.338,9	31.827,5	49.663,2	59.005,9
II. Totale tegoeden van particulieren ¹⁾	18.139,7	29.263,5	42.760,3	63.704,6	76.148,2
III. Vreemdevalutakredieten aan particulieren	3.267,8	5.286,9	6.591,4	11.621,4	13.880,3
IV. Totale kredieten aan particulieren ²⁾	8.218,7	10.787,4	12.805,1	24.946,9	24.732,4
V Depositodollarisering (I in procenten van II)	59,5	69,5	74,4	78,0	77,5
VI. Kredietdollarisering (III in procenten van IV)	39,8	49,0	51,5	46,6	56,1
VII. Financiële dollarisering (I+III in procenten van II+IV)	53,4	64,0	69,1	69,1	72,2

Bron: Centrale Bank van Suriname. <https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/Database/MonetaireStatistieken.xlsx>, 2023 (Tabel 5, Tabel 5.1, Tabel 8, Tabel 9, 2018-2023).

1) De som van de tegoeden van particulieren in vreemde en eigen valuta bij ODIs.

2) De som van kredieten aan particulieren in vreemde en eigen valuta bij ODIs.

Tabel III.7 Financiële soliditeit van de algemene banken
(in procenten)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Solvabiliteit					
Risicogewogen kapitaalratio	11,4	11,8	14,3	16,8	20,3
Risicogewogen kernkapitaalratio ('Core Tier I ratio')	10,8	10,5	12,9	15,5	18,4
Verhouding kapitaal en balanstotaal ¹⁾	5,2	4,2	6,0	6,6	7,7
Kwaliteit kredietportefeuille					
Verhouding NPL's ²⁾ en bruto kredietverlening	10,6	14,6	12,8	12,4	13,0
Verhouding NPL's af voorzieningen en kapitaal ³⁾	34,9	60,4	43,6	58,9	45,5
Winstgevendheid					
ROA ⁴⁾	1,0	2,0	1,8	3,3	2,7
ROE ⁵⁾	16,7	35,0	29,6	48,1	36,5
Liquiditeit					
Verhouding liquide middelen en totale activa	46,8	51,5	58,8	54,3	53,6
Verhouding liquide middelen en korte schulden	93,4	101,3	117,0	107,0	102,6

Bron: Centrale Bank van Suriname. Directoraat Toezicht Banken en Kredietwezen (DTK) (2018-2023).

¹⁾ Non Performing Loans: Uitstaand krediet waarbij de debiteur voor ten minste 90 dagen niet heeft voldaan aan de terugbetalingscondities.

²⁾ Return On Assets: de rentabiliteit van het totaal vermogen.

³⁾ Return On Equity: de rentabiliteit van het eigen vermogen.

¹ Een dollariseringsratio boven de 40% wordt als zeer hoog aangemerkt.

Winstgevendheid

Zowel de Return on Assets (ROA) als de Return on Equity (ROE) daalden in 2023. De ROA verminderde met 0,6 procentpunt tot 2,7%, terwijl de ROE met 11,6 procentpunt afnam tot 36,5%. Ondanks deze dalingen bleven beide indicatoren boven hun respectieve minimumnormen (ROA >1%, ROE >20%), wat wijst op een nog steeds robuuste winstgevendheid. De ROA toont aan dat de banksector in staat was in het genereren van winst uit haar activa, terwijl de ROE bevestigt dat het rendement op het eigen vermogen sterk bleef, zij het iets lager dan in 2022.

Liquiditeit

De liquiditeitsindicatoren van de banken ontwikkelden zich neerwaarts in 2023 ten opzichte van 2022. De verhouding van liquide middelen tot korte schulden daalde van 107,0% naar 102,6%, terwijl de verhouding van liquide middelen tot totale activa afnam van 54,3% naar 53,6%. De daling van de liquiditeitsratio werd teweeggebracht door een toename van de korte termijnschulden ten opzichte van de liquide middelen. Niettemin bleef de belangrijkste liquiditeitsratio boven de minimale vereiste van 100%, wat erop wijst dat de banken nog steeds voldoende liquide waren om aan hun kortetermijnverplichtingen te voldoen.

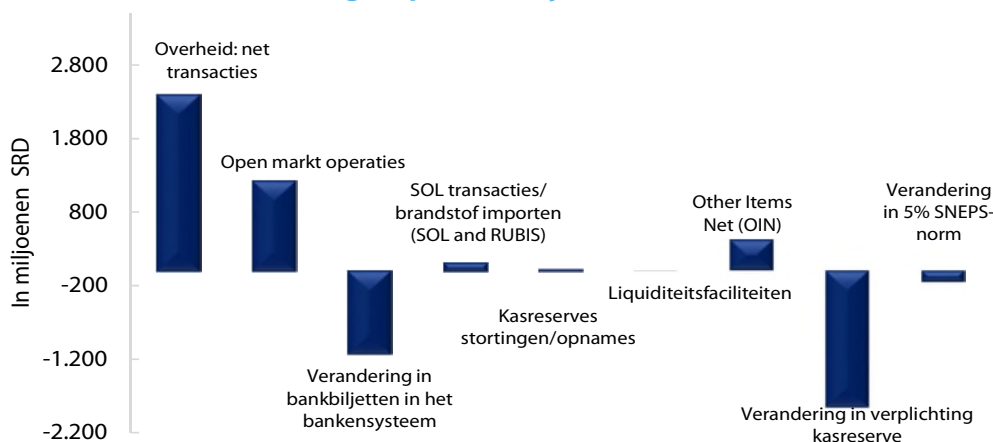
Ontwikkeling van de openmarktoperaties (OMO's) Algemeen

De Bank zette de monetaire operaties in 2023 voort via wekelijkse termijndepositoveilingen (TD's) bestemd

voor de algemene banken. Daarnaast werd de uitgifte van de Centrale Bank Certificaten (CBC's) aan het Wholesale en Retail segment gecontinueerd. In totaal werden in de beschouwde periode acht (8) CBC-operaties uitgevoerd waarvan drie CBC-uitgiften via veiling onder het Wholesale segment en vijf (5) uitgiften onder het Retail segment². Voor de CBC-veiling kan de Bank het uniforme of multi-pele CBC-prijnsbeleid³ hanteren. De CBC's onder het Retail segment worden uitgegeven tegen het gewogen gemiddelde toegewezen rentepercentage van de laatstgehouden CBC-Whole-sale veiling.

De beoogde doelstelling van deze operaties is de realisatie van de inflatiedoelstelling van 32,6% voor het jaar 2023. Aan rentekosten betaalde de Bank in 2023 in totaal SRD 2,3 miljard. Vergeleken met 2022 zijn deze kosten met SRD 85,4 miljoen (3,8%) toegenomen. De overtollige liquiditeiten bedroeg per eind december 2023 ca. SRD 1.730,3 miljoen en hield een toename in van SRD 1.038,5 miljoen ten opzichte 2022. De netto OMO-voorraad bedroeg in 2023 SRD 1.621,8 miljoen. Dit is een gecumuleerd saldo vanaf de start van de operaties en is inclusief afwikkelingen van alle hoofdsommen en de daaraan gekoppelde rentebetalingen uit TD- en CBC-veilingen en CBC-uitgiften. Per 29 december 2023 bedroeg de gerealiseerde SRD-M0 in ruime zin, SRD 16.265,5 miljoen. Hiermee is de doelstelling voor de basisgeldhoeveelheid voor het jaar 2023 van SRD 15.862,1 miljoen niet gerealiseerd, waardoor de Bank een underperformance van SRD 403,4 miljoen noteerde.

Figuur III.7 Het effect van de verandering in de autonome factoren op de overtollige liquiditeiten januari-december 2023

Bron: Centrale Bank van Suriname.

- De participanten van het Wholesale segment zijn banken, financiële instellingen die geen banken zijn en andere rechtspersonen. Tot het Retail segment behoren natuurlijke personen w.o. huishoudens en rechtspersonen die in Suriname geregistreerd zijn.
- Het rentevaststellingsmechanisme zoals gespecificeerd door de Bank in de veiling aankondiging. Deze kan uniform (aan alle succesvolle bidders wordt dezelfde rente (prijs) betaald die gelijk is aan de cutoff rente waartegen de laatste bieding is toegewezen) of multiple (aan elke succesvolle bidder de rente (prijs) betaald waarvoor hij geboden heeft) zijn

De ontwikkelingen van de overtollige liquiditeiten in het banksysteem

Figuur III.7 toont de ontwikkelingen van de overtollige liquiditeiten, ook wel "excess reserves" (ER) genoemd, in het banksysteem gedurende de periode januari tot en met december 2023.

Ultimo december 2023 zijn de overtollige liquiditeiten, vergeleken met de stand per 31 december 2022, toegenomen met 150% (SRD 1.038,5 miljoen). De overtollige liquiditeiten van banken bedragen per eind december 2023 gemiddeld SRD 1,24 miljard (ongeveer drie vierde van de netto OMO-voorraad per eind 2023) (Figuur III.8).

De autonome factoren die hebben bijgedragen aan de stijging van de overtollige liquiditeiten in het bankensysteem zijn (Tabel t.b.v. Figuur III.7):

- De netto overheidsuitgaven voor een bedrag van SRD 2.514,0 miljoen. Uitgedrukt in termen van de totale verandering in overtollige liquiditeiten zijn de overheidsuitgaven met meer dan 100% toegenomen.
- Een afname van de netto OMO-voorraad van bijkans SRD 1.225,1 miljoen.

- De overige nog te verklaren factoren voor een bedrag van SRD 418,9 miljoen.
- De netto opname van de kasreservemiddelen door algemene Banken uit hoofde van de middelenvoorziening t.b.v. CBC's met SRD 28,6 miljoen.

De autonome factoren die hebben bijgedragen aan de afroming en een verdere stijging van de overtollige liquiditeiten enigszins hebben afgeremd, zijn:

- Een toename in de verplichte kasreserve en 5% SNEPS-norm voor een bedrag van SRD 2.016,9 miljoen.
- Een toename in de bankbiljetten in omloop voor een bedrag van SRD 1.131,0 miljoen.
- De aflossing van hoofdsom en rente van de beleeningsfaciliteit met SRD 0,2 miljoen

Uitgevoerde monetaire operaties en operatiekosten in 2023

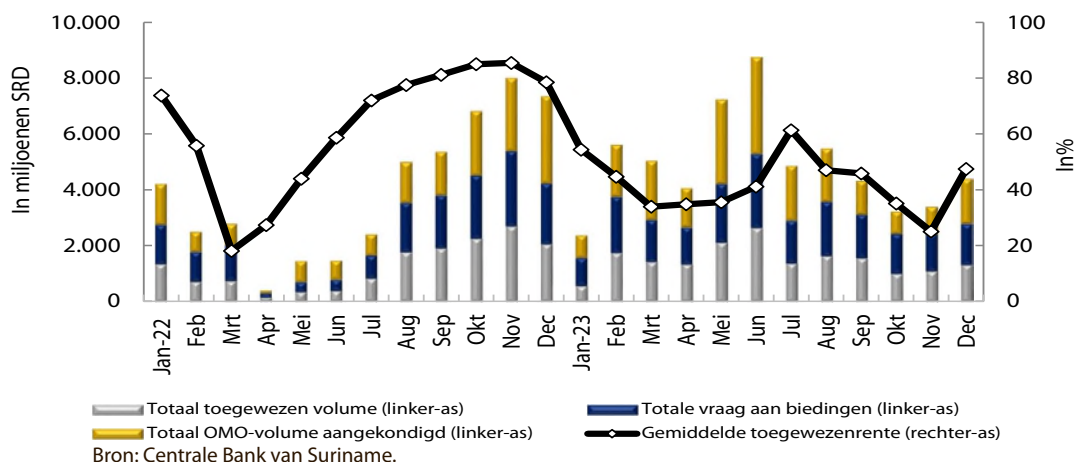
De monetaire operaties in 2023 zijn uitgevoerd door het inzetten van TD's en CBC's via veilingen met variabele prijzen. Daarnaast vond ook de uitgifte in het Retail segment plaats. Gedurende de periode januari - december

Tabel t.b.v. Figuur III.7 Het effect van de verandering in de autonome factoren op de overtollige liquiditeiten januari - december 2023

Monetaire instrumenten	Liquidity effect
Kasreserves stortingen/opnames	28,6
Open market operaties	1.225,10
Liquideitsfaciliteiten	-0,2
Verandering in bankbiljetten in het bankensysteem	-1.131,00
Afwikkeling FX SWAP/Contant reserve	
Overheid: net transacties	2.394,00
SOL transacties/ brandstof importen (SOL and RUBIS)	120,00
Other Items Net (OIN)	418,9
Verandering in Bank reserve	3.055,40
Verandering in verplichting kasreserve	-1.860,50
Verandering in 5% SNEPS-norm	-156,4
Verandering in de overtollige liquiditeiten	1.038,50

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur III.8 De ontwikkeling van de overtollige liquiditeiten in de periode januari - december 2023

2023 werden in totaal 63 operaties uitgevoerd. Deze waren 52 termijndeposito operaties, drie finetune operaties, drie Wholesale veilingen en vijf CBC-uitgiften aan het Retail segment. De looptijden van de ingezette termijndeposito-instrumenten waren 1 week, 1 maand en 3 maanden en de looptijden van de CBC's varieerde van 3 maanden tot 6 maanden.

Het totale aangekondigde OMO-volume (TD's en CBC's) voor het jaar 2023 bedraagt SRD 62.890,0 miljoen, terwijl het aanbod van de algemene banken bijkans 90,4% besloeg van het aangekondigd volume (aanbod door de banken SRD 56.850,26 miljoen). Het totale toegewezen volume bedraagt SRD 50.905,18 miljoen, wat ongeveer 80% van het aangekondigde volume beslaat.

Kosten van de monetaire operaties zijn toegenomen

De totale rentekosten die ten laste van de verlies- en winstrekening van de Bank worden geboekt zijn in 2023 t.o.v. het jaar 2022 (2022: SRD 2,1 miljard) toegenomen met bijkans 4% oftewel SRD 85,4 miljoen. Per 31 december 2023 hadden TD's en CBC's SRD 6,4 miljard uitstaan, zowel aan hoofdsom als rente. Deze stand is SRD 1,1 miljard (20,9%) hoger dan het niveau per 31 december 2022 (SRD 5,3 miljard).

De totale kosten van de monetaire operaties over het jaar 2023 bedroegen SRD 2.343,7 miljoen, een stijging van 3,8% vergeleken met 2022 (SRD 2.258,3 miljoen). Per eind december 2023 betaalde de Bank bijkans SRD 52,1 miljard aan hoofdsom en rente op uitgegeven TD's en CBC-Retail voor dat jaar. Dit is een stijging van 23,0% ten opzichte van het jaar 2022. De rentekosten van de in 2023 uitgevoerde operaties bedragen 14,1% van de gerealiseerde SRD-M0 per eind december 2023.

Vraag versus aanbod tijdens wekelijkse OMO's van januari t/m december 2023

Figuur III.9⁴ toont het aangekondigde veilingvolume van de Bank ten opzichte van de biedvolumes van de algemene banken.

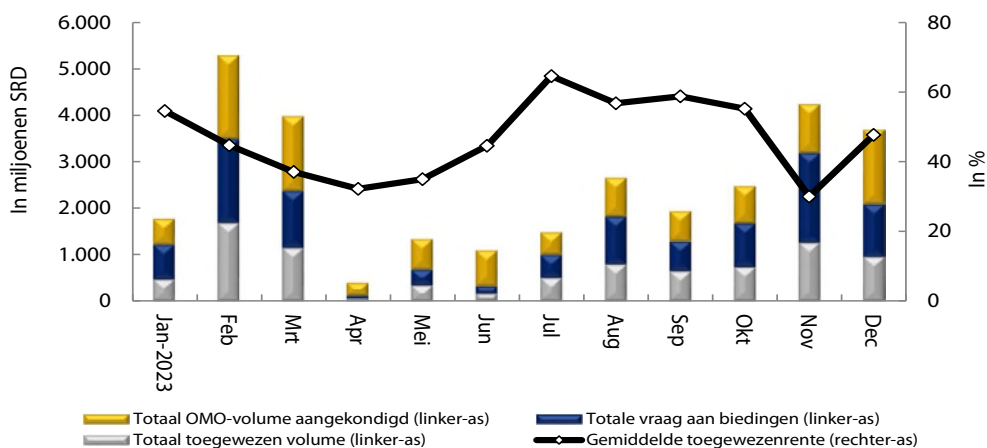
Het aangekondigde veilingvolume in de verslagperiode bedroeg SRD 59,4 miljard. In dezelfde periode bedroeg het biedvolume SRD 53,8 miljard (het aanbod vanuit de algemene banken), wat ongeveer 91% beslaat van het aangekondigde volume. In mei en juni waren de aangekondigde veilingvolumes met respectievelijk SRD 7,7 miljard om SRD 9,1 miljard het hoogst vanwege een stijging van de overtollige liquiditeiten aan het begin van deze maanden, die respectievelijk 92% en 188% bedroeg. De veilingvolumes in de maanden mei en juni zijn 13% om 15% van het totale veilingvolume over 2023. Het gemiddelde veilingvolume voor dit jaar bedroeg 8% per maand.

In vergelijking met 2022 is het aangekondigde volume in 2023 met 21,2% (aangekondigd 2022: SRD 49,0 miljoen) toegenomen en het aangeboden volume vanuit de algemene banken met 12,6% (aanbod SRD 47,8 miljoen).

Figuur III.10 toont het verloop van het 1-weekse TD-instrument gedurende 2023 ten opzichte van 2022. In december 2023 lagen alle volumes alsook de gewogen gemiddelde toegewezen OMO-rente, lager dan de vergelijkbare periode in 2022.

De gewogen gemiddelde toegewezen OMO-rente bedroeg per eind december 2023 20,8% en lag daarmee 59,2pp lager dan eind december 2022 (80,0%). De verklaring voor deze afname lag aan het competitief gedrag van de banken om tegen lagere rente-

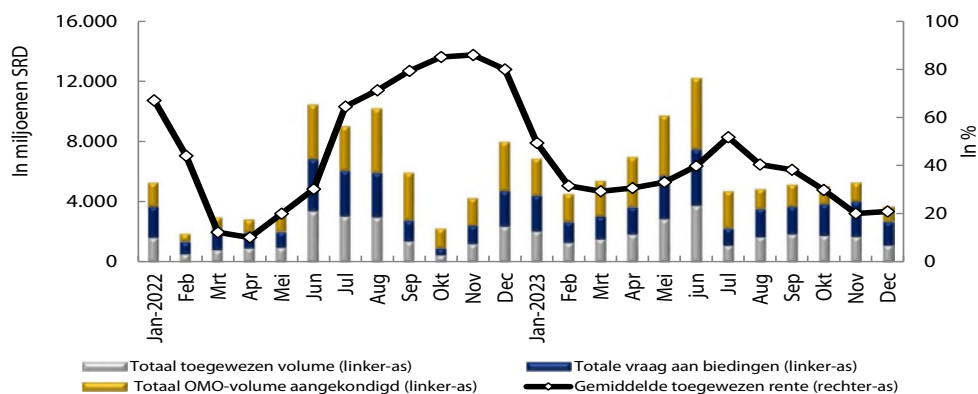
Figuur III.9 Totale gewenste vraag versus aanbod januari - december 2023

Bron: Centrale Bank van Suriname.

4 Dit behelst de wekelijkse operaties uit hoofde van TD-veilingen (1-weeks, 1-maands en 3-maands instrumenten).

Figuur III.10 OMO-volume versus OMO-rente* jaar 2023 ten opzichte van 2022

Bron: Centrale Bank van Suriname.

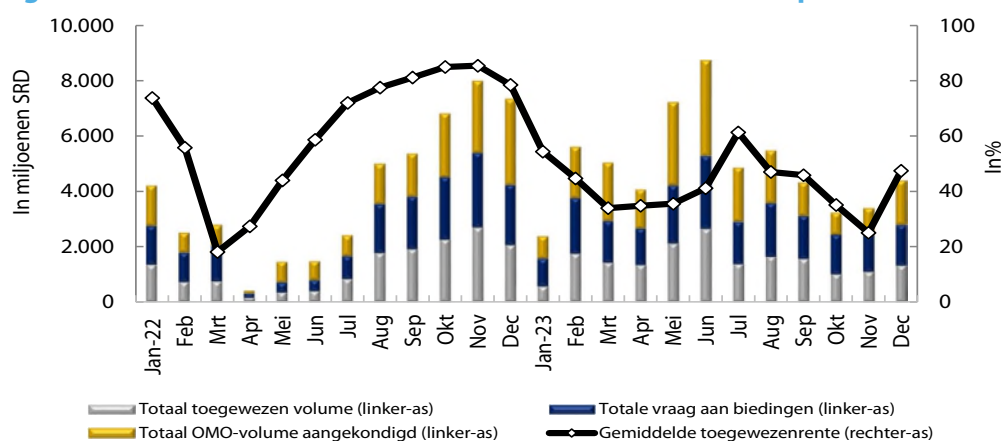
* De OMO-rente is gelijk aan de rente van het 1-weeks-instrument.

tarieven te bieden en zo in aanmerking te komen voor de TD's. In december 2022 was er geen sprake van concurrentie tussen de banken. Die boden toen juist hogere rentes voor de TD's. Het totale toegewezen volume nam met 52,7% af ten opzichte van december 2022. Deze concurrentie tussen de banken resulteerde uiteindelijk ook in een daling van 69,2% van de aangekondigde volumes in december 2023 ten opzichte van december 2022.

Het aangekondigde volumen nam in december 2023 met 69,2% af ten opzichte van december 2022. De afname van de aangekondigde volumes werd gereflecteerd in de ontwikkeling van de gewogen gemiddelde toegewezen OMO-rente, die eveneens een dalende trend vertoonde. Ondanks de daling van de OMO-rente van alle drie instrumenten steeg de participatieratio gemiddeld naar 69,4% in 2023.

In Figuur III.11 is het renteverloop van het 1-maands TD-instrument weergegeven gedurende de periode 2023 ten opzichte van 2022. Ook bij dit instrument is er sprake van een afname van de gewogen gemiddelde toegewezen OMO-rente per eind december 2023 ten opzichte van eind december 2022. De gewogen gemiddelde toegewezen rente nam af per eind december 2023 met 31,1pp tot 47,4%, in vergelijking met eind december 2022 (78,5%). Ook bij dit instrument was er sprake van concurrerende biedingen tussen de banken, wat resulteerde in een dalende trend in de biedrentes van de banken. Voorts zijn de biedvolumes van de banken in vergelijking tot december 2022 met SRD 705,0 miljoen afgenomen. Het volume van de toegewezen biedingen per eind december 2023 nam ten opzichte van de vergelijkbare periode in 2022 eveneens af met SRD 737,0 miljoen, als gevolg van de lagere aangekondigde volumes die de Bank in december 2023 aankondigde. De aangekondigde volumes voor dit

Figuur III.11 OMO-volume versus 1-maandse rente 2023 ten opzichte van 2022

Bron: Centrale Bank van Suriname.

* De OMO-rente is gelijk aan de rente van het 1-weeks-instrument.

instrument daalden met 48,4% in december 2023 ten opzichte van december 2022. Ook voor dit instrument is een correlatie merkbaar tussen de afgenomen aangekondigde OMO-volumes in december 2023 en de afgenomen gewogen gemiddelde toegewezen OMO-rente.

In Figuur III.12 is het renteverloop van het 3-maands TD-instrument weergegeven gedurende de periode 2023 ten opzichte van 2022. De gewogen gemiddelde toegewezen rente voor het 3-maands instrument nam eind december 2023 drastisch af met 23,0pp tot 47,7% in vergelijking tot december 2022 (december 2022 70,7%). Dit kwam doordat de banken tussen november 2023 en eind december 2023 lagere biedrentes aanboden vanwege de concurrerende situatie. Als gevolg hiervan daalden de biedrentes. In december 2022 deed zich het tegenovergestelde voor. Gedurende deze periode waren deze biedingen ook niet concurrerend tussen de banken en namen de rentes drastisch toe. In december 2023 namen zowel de aangekondigde volu-

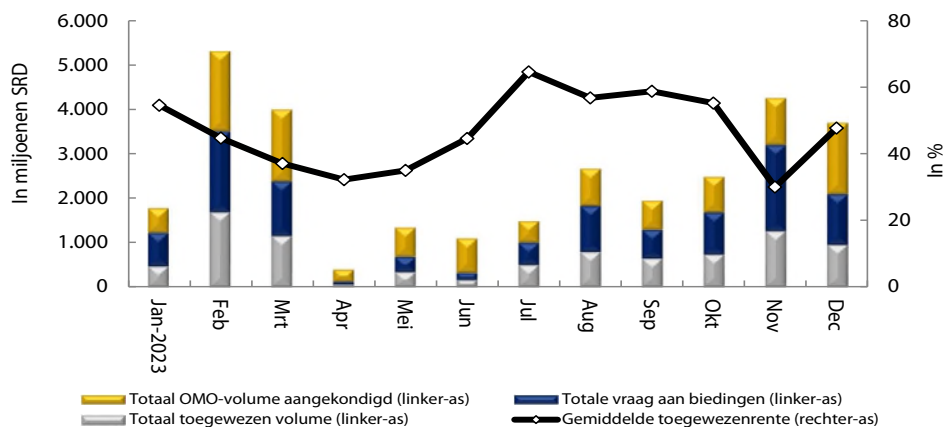
mes als het totale geboden volume toe met meer dan 100,0% ten opzichte van december 2022.

De ontwikkeling van de marktrente en de beleeningsfaciliteit

In Figuur III.13 is het verloop van de marktrente ten opzichte van de OMO-rente weergegeven in de periode 2023 ten opzichte van 2022.

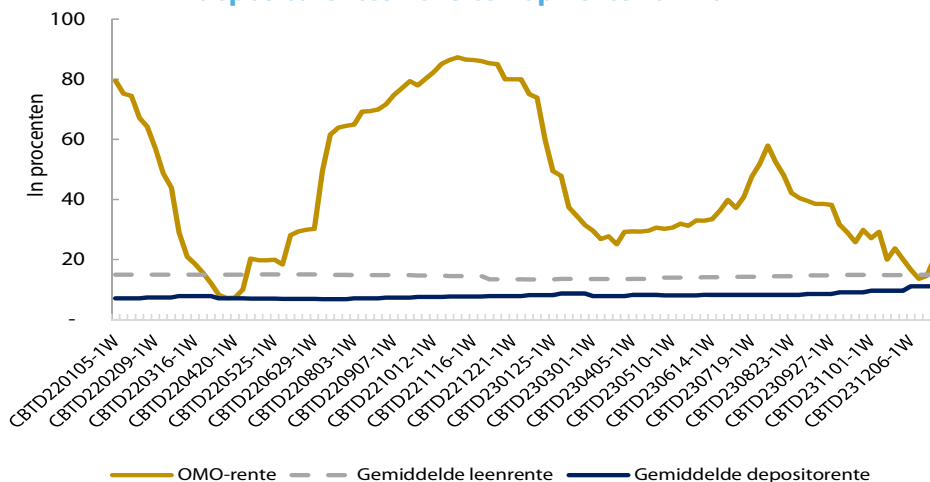
Eind december 2023 daalde de OMO-rente met 59,2pp tot 20,8% in vergelijking tot december 2022 (december 2022 80,0%). De gemiddelde bancaire leen- en deposito-rentes stegen in de periode onder beschouwing daarentegen met respectievelijk 1,5pp en 3,3pp tot 14,9% en 11,1%. (In december 2022 bedroegen deze respectievelijk 13,4% en 7,8%). De doorwerking van de OMO-rentes op de bancaire rentes begon in 2023 geleidelijk aan op gang te komen. De rentetransmissie van de OMO-rente naar de bancaire rente is nog relatief zwak te noemen. Figuur III.14 geeft de ontwikkeling aan van de zoge-

Figuur III.12 OMO-volume versus 3-maandse rente 2023 ten opzichte van 2022

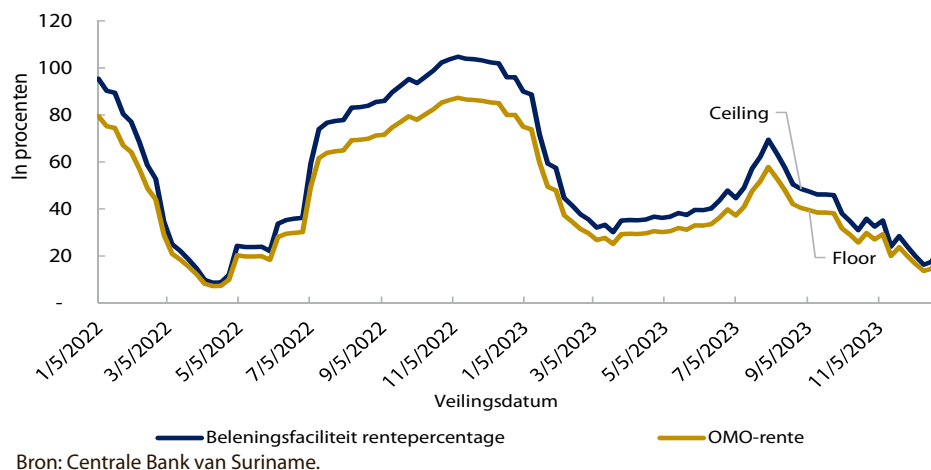
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur III.13 De ontwikkeling van de OMO-rente vs de bancaire leen- en deposito-rentes 2023 ten opzichte van 2022

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur III.14 Ontwikkeling van de officiële rente corridor 2023 ten opzichte van 2022

naamde rentecorridor⁵ in de periode 2023 ten opzichte van 2022. De OMO-rente wordt beschouwd als de bodem, ook wel “floor” genoemd, terwijl de rente op de beleningsfaciliteit fungeert als het plafond, ook wel “ceiling” genoemd. Met dit nieuwe monetaire raamwerk streeft de Bank naar verdere ontwikkeling en diepgang van de interbancaire geldmarkt.

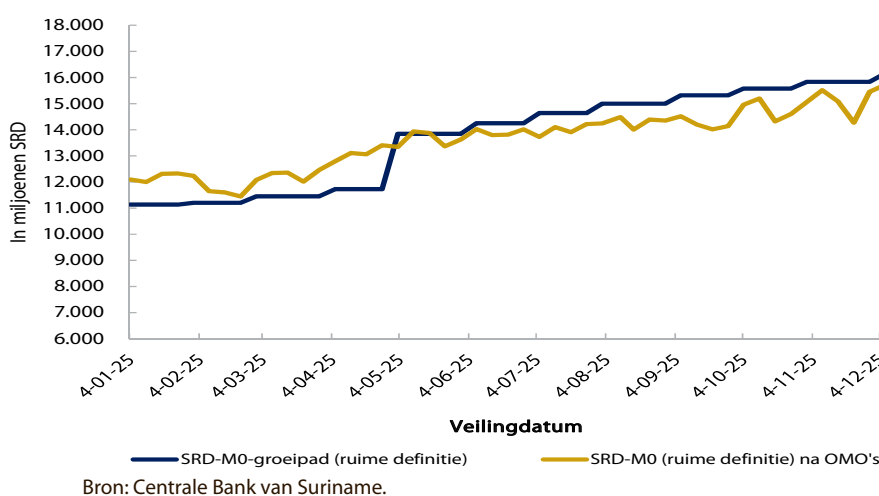
De beleningsfaciliteit is een van de permanente faciliteiten van de Bank waar de algemene banken die te kampen hebben met kortetermijnliquiditeits tekorten, een beroep op kunnen doen. De rente van de beleningsfaciliteit wordt berekend op basis van de gewogen gemiddelde rente van de OMO's vermenig-

vuldigd met een renteopslag (“premium”) van 20%. De rente van de beleningsfaciliteit is per eind december 2023 ten opzichte van eind december 2022 gedaald met 71,0pp tot 25,0% (december 2022: 96,0%). Deze daling kwam door de afname van de OMO-rente in de periode december 2023 ten opzichte van december 2022.

De ontwikkeling van de SRD-M0 en het target pad januari - december 2023

De gerealiseerde basisgeldhoeveelheid per 29 december 2023 bedroeg SRD 16.265,5 miljoen, dat was SRD 403,4 miljoen hoger dan de basisgeldhoeveelheid (SRD-M0) doelstelling van SRD 15.862,1 miljoen. De Bank heeft een gemiddeld maand groeipercentage van 5,9% gerealiseerd

Figuur III.15 SRD-M0-groeipad versus SRD-M0 januari - december 2023

⁵ De rentecorridor is het pad waarbinnen de interbancaire geldmarktrente fluctueert. Op de interbancaire geldmarkt is er vraag naar en aanbod van kortlopende leningen tussen banken.

voor de SRD-M0 (basisgeld- hoeveelheid in ruime zin), terwijl het gemiddelde groeipercentage van de SRD-M0 doelstelling was gesteld op 1,9% per maand.

Vergeleken met de gerealiseerde basisgeldhoeveelheid per 30 december 2022 (Figuur III.15) (SRD 12.079,1 miljoen) bedraagt de groei 34,7% per ultimo december 2023. De afwijking van het SRD-basisgeldhoeveelheid targetpad per eind december 2023 kan toegeschreven worden aan geldcreatie uit hoofde van:

- De netto overheidsuitgaven. Ultimo december 2023 bedroegen deze SRD 2.394,0 miljoen. Dit is het resultaat van de toegenomen netto overheidsuitgaven ten behoeve van salarissen, subsidies & sociale uitkeringen en goederen & diensten met SRD 22.373,5 miljoen, tegenover lagere overheidsinkomsten van SRD 20.083,7 miljoen.
- Een netto-injectie als gevolg van de wekelijkse veilingen van termijndeposito's via de openmarktoperaties. Per eind december 2023 was netto SRD 1.225,1 miljoen geïnjecteerd in het systeem.

Effectiviteit van de OMO's in 2023

Per eind december 2023 bedroeg de uitstaande OMO-voorraad, na aftrek van betaalde rente (de totale liquiditeit die aan het systeem is onttrokken na verwerking van de rentebetalingen op termijndeposito's), SRD 1,6 miljard. Deze voorraad is met 43,2% afgenomen ten opzichte van dezelfde periode in 2022 (Figuur III.15). In perspectief geplaatst: het gaat om ongeveer 25% van de huidige SRD-liquiditeit, die deel uitmaakt van de verplichte kasreserves van de algemene banken. In december 2023 besloeg de nettovoorraad bijkans 60% van de SRD-liquiditeit van de algemene banken.

In 2023 is in totaal SRD 50,9 miljard liquiditeiten aan het systeem onttrokken en voor SRD 52,1 miljard aan afwikkelingen (inclusief rente) gepleegd. Het netto-effect was vooral het hoogst in de maanden januari en juli. Dit m.n. vanwege de hoge toegevoegde rentevoeten in het laatste kwartaal van 2022, waarbij de afwikkeling in januari is geschied. Daarnaast ook de hoge geaccepteerde biedingen op de 1-weekse en 1-maandse instrumenten in de maanden juni en juli. Deze laatsten werden afgewikkeld in juli 2023.

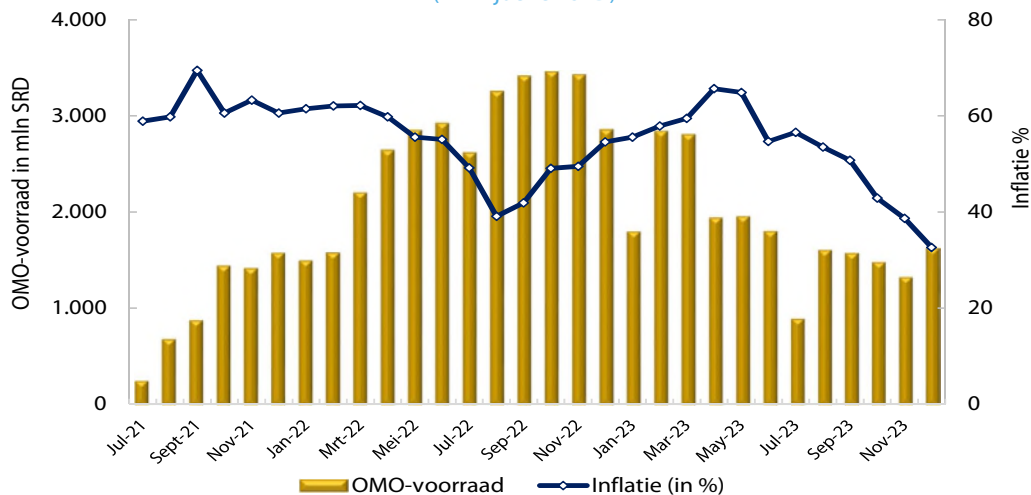
Vergeleken met 2022 werd in 2023 16,5% (SRD 7,2 miljoen) meer liquiditeit aan het systeem onttrokken, terwijl de afwikkelingen 23,0% (SRD 9,7 miljoen) hoger lagen dan het jaar ervoor.

Bekeken vanaf de start van de operaties in juli 2021 bedragen de gemiddelde vrije reserves van de banken na operatie gemiddeld SRD 739,2 miljoen. Dit is gelijk aan bijkans de helft van de netto OMO-voorraad per eind december 2023.

Ultimo december 2023 stegen de gemiddelde vrije reserves na operaties met bijkans SRD 577,0 miljoen (126,5%) naar SRD 1.033,2 miljoen, vergeleken met december 2022 (SRD 456,2 miljoen).

De jaarlijkse inflatie daalde van 54,6% in december 2022 tot 32,6% in december 2023. Dit is een daling van 22,0pp (Figuur III.16). Derhalve zal de Bank haar verkrappende monetaire beleid door middel van de OMO's continueren teneinde de inflatie neerwaarts te beïnvloeden, voor zover deze wordt veroorzaakt door bestedingsfactoren. Immers, kostprijsverhogende factoren, zoals stijgende brandstofprijzen en verhogingen van nutstarieven, vallen buiten de invloedssfeer van de Bank.

Figuur III.16 Jaar-op-jaar inflatie (in %) en OMO-voorraad
(in miljoenen SRD)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

HOOFDSTUK IV

DE ONTWIKKELING VAN STAATSFINANCIËN

IV.1 Algemeen

In 2023 was er sprake van een voortschrijdende verslechtering van de overheidsfinanciën omdat de overheidsuitgaven sterker toenamen dan de inkomsten. Over het jaar 2023 vertoonde de totale rekening van de overheid een tekort van SRD 2,4 miljard, oftewel negatief 1,9% van het bbp, een verslechtering ten opzichte van 2022 van negatief 0,9%. Het tekort op de totale rekening lag hoger dan het tekort van 1,5% van het bbp dat als een target gold onder de Extended Fund Facility (EFF) van het IMF. Het saldo van de primaire rekening verbeterde van SRD 0,8 miljard (0,8% van het bbp) naar SRD 1,8 miljard, gelijk aan 1,4% van het bbp. Hiermee werd slechts één van de targets onder het EFF-programma voor 2023 behaald, namelijk een saldo op de primaire rekening gelijk aan of hoger dan 1,3% van het bbp. De invoering van de belasting over de toegevoegde waarde (BTW) per 1 januari 2023 (Box 1), verving de omzetbelasting. De BTW heeft ertoe geleid dat de ontvangsten van de vervangen omzetbelasting verdubbelde. Voorts zorgde de wisselkoersstijging voor een toename van de inkomsten in SRD uit bronnen met een vreemdevalutacomponent. Dit betrof zowel vreemdevaluta-inkomsten uit de indirecte belastingen (zoals invoerrechten) alsook uit niet-belastingmiddelen (zoals royalty's en dividenden).

De overheidsuitgaven stegen harder dan de ontvangsten, voornamelijk vanwege de toekenning van objectsubsidie voor elektriciteit, de toekenning van koopkrachtversterking vanaf mei 2023 ad SRD 2.500,00 aan de ambtenaren en aan hen gelijkgestelden en de verhoging van de sociale uitkeringen per 1 juli 2023. Daarnaast droegen de betalingen aan leveranciers van goederen en diensten, aan aannemers voor de uitvoering van investeringswerken alsook de interestbetalingen bij aan de toename van de overheidsuitgaven. De depreciatie van de SRD zorgde eveneens voor een verhogend effect op de uitgaven van de in US-dollar en/

of euro genoteerde verplichtingen.

In 2023 toonde Suriname een significante verbetering van haar schuldbeheer. De staatsschuld bedroeg eind 2023 SRD 121,7 miljard (US\$ 3,3 miljard), een nominale stijging van 18,1% ten opzichte van het voorgaande jaar. Deze stijging is grotendeels veroorzaakt door de depreciatie van de SRD en de toegenomen accumulatie van achterstallige betalingen. Ondanks deze toename in absolute termen daalde de schuldquote van 110,0% van het bbp in 2022 naar 95,8% in 2023.

IV.2 Ontvangsten en uitgaven

In 2023 stegen de totale overheidsontvangsten met 44,0% ten opzichte van het voorgaand jaar tot een bedrag van SRD 35,1 miljard (Tabel IV.1). De totale belastingontvangsten stegen met 31,4% van SRD 17,0 miljard naar SRD 22,3 miljard (Tabel IV.1/Grafiek IV.1). De verruiming van de belastingschijven voor de loon- en inkomstenbelastingen heeft de stijging van de directe belastingen, die met 9,1% toenamen, enigszins afgevlakt. De indirecte belastingen echter stegen met 77,6% door onder andere de invoering van de BTW en de depreciatie van de Surinaamse dollar ten opzichte van de US-dollar, die een opstuwend effect had op de import-gerelateerde inkomsten (zoals invoerrechten en accijnzen). Als gevolg hiervan daalde het aandeel van de directe belastingen in de totale belastinginkomsten van 67,5% in 2022 naar 56,0%, terwijl het aandeel van de indirecte belastingen toenam van 32,5% naar 44,0%. De niet-belastingontvangsten stegen met SRD 5,1 miljard, een stijging van 70,0% (Tabel IV.1/Grafiek IV.1 eerste paneel). Hieraan hebben de ontvangsten uit de inkomstengroepen 'royalty's' en de 'overige niet-belastingontvangsten' bijgedragen, die stegen met respectievelijk SRD 1,4 miljard en SRD 2,6 miljard. In navolging van de verhoogde tarieven voor royalty's voor de kleinschalige goudwinning van 1% naar 4,5% in 2022 werden deze in 2023 voor de duur van 3 maanden, te rekenen van 1 januari en eindigende

op 1 april 2023 verder verhoogd van 4,5% naar 5,5%. Na evaluatie is besloten om dit tarief vanaf 1 april 2023 te handhaven. Hierdoor stegen de ontvangsten van de kleinschalige goudbedrijven met 15,7% van US\$ 31,9 miljoen naar US\$ 36,9 miljoen (Tabel IV.1).

De verdeling van de overheidsontvangsten naar de mijnbouw- en niet-mijnbouwontvangsten, zoals weergegeven in Grafiek IV.1b, vertoonde ook een verschuiving. De mijnbouwontvangsten stegen met 23,6% (2022: 75,5%) tot een bedrag van

Tabel IV.1 Overheidsfinanciën op aangepaste kasbasis
(in miljoenen SRD)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Ontvangsten	6.434,4	7.065,2	16.010,0	24.349,8	35.057,6
Belastingontvangsten	4.716,5	5.131,7	11.830,6	16.977,6	22.300,1
Directe belastingen	2.543,4	2.928,4	8.137,2	11.454,1	12.491,5
Indirecte belastingen	2.173,2	2.203,3	3.693,4	5.523,5	9.808,6
Niet-belastingontvangsten	1.717,8	1.933,5	4.039,2	7.284,9	12.382,3
Schenken	-	-	140,2	87,3	375,1
Totale uitgaven	12.291,5	11.363,4	15.119,2	25.149,0	37.458,5
Lopende uitgaven	10.199,8	10.518,8	14.136,2	23.102,4	33.445,6
Personele uitgaven	3.250,9	4.035,3	4.663,8	7.273,9	9.331,6
Goederen en diensten	1.817,8	1.257,2	1.657,4	3.001,2	5.668,8
Subsidies en bijdragen	4.217,8	3.815,0	6.564,1	11.240,1	14.250,6
Interest	913,3	1.411,3	1.250,9	1.587,2	4.194,7
Kapitaalsuitgaven	2.091,8	844,5	983,0	2.046,6	4.012,9
Primaire rekening	-4.943,8	-2.886,9	2.141,7	788,0	1.793,8
Totale rekening	-5.857,1	-4.298,2	890,8	-799,2	-2.400,9
Statistische discrepantie	14,1	565,6	124,1	32,3	-3,5
Financiering	5.843,0	3.732,5	-1.015,0	766,8	4.934,6
Buitenlandse financiering	2.034,8	218,9	698,5	6.209,8	11.334,6
Trekkingen ¹	2.647,8	752,8	2.207,8	8.293,8	13.744,2
minus: Aflossingen ¹	613,0	533,9	1.509,3	2.084,0	2.409,6
Binnenlandse financiering	2.939,1	4.382,7	-1.980,6	-5.443,0	4.933,1
CBvS ²	2.753,6	4.109,3	-884,5	-4.462,7	3.629,0
Overige depositonemende instellingen ²	490,2	351,8	-613,9	-685,7	1.214,4
Zekerheidsstelling rekeningen ³	-	-461,2	-149,6	121,9	-
Overige financiële instellingen ¹	42,6	-3,7	-8,3	-0,4	89,2
Niet-financiële instellingen ¹	-303,6	386,6	-324,3	-416,1	-131,7
Netto achterstallige betaling	-814,2	508,9	-396,4	-778,1	-1.050,9
Uitgestelde betalingen lopend dienstjaar	-	631,0	-	-	-
Betaalde achterstanden uit voorgaande jaren	814,2	122,1	396,4	778,1	1.050,9
Financieringstekort (-) in % van bbp	-18,5	-11,1	1,5	-0,9	-1,9
Memorandum item:					
Bbp tegen marktprijzen (lopend) ⁴	31.732,3	38.719,5	61.226,1	93.687,4	127.066,0
Ontvangen royalty's uit de kleinschalige goudwinning (in mln. US\$)	17,4	20,6	20,4	31,9	36,9

Bron: Ministerie van Financiën en Planning d.d. 10 januari 2025 https://gov.sr/wp-content/uploads/2024/04/Sme.GFS_jan-dec-2023-NL.xlsx, en het Algemeen Bureau voor de Statistiek d.d. 16 september 2024 <https://statistics-suriname.org/bruto-binnenlands-product/>.

* Voorlopige cijfers

Noot Ministerie van Financiën: Overheidsfinanciën op kasbasis geeft weer de gerealiseerde kasontvangsten en kasuitgaven gedurende het dienstjaar. Ontvangsten worden echter aangepast naar bruto basis aan de hand van verrekeningen met EBS-subsidies. In navolging worden de uitgaven, voor wat betreft de overheidssubsidies aan EBS, eveneens weergegeven op bruto basis. Classificering en waardering volgens de internationale methodologie van de Government Finance Statistics Manual (GFSM) van het Internationaal Monetair Fonds.

1 Data afkomstig van het Bureau voor de Staatsschuld.

2 Data van de analytische balansen van de CBvS en andere depositonemende instellingen.

3 Betreft rekeningen van de overheid bij banken: ter zekerheidsstelling van de meta overeenkomst bij de Finabank en de geconsolideerde staatsschuld bij de CBvS.

4 Data afkomstig van het Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS).

SRD 16,3 miljard. De afgenomen groei kan worden toegeschreven aan enerzijds een afname van zowel de olie- alsook goudproductie, en anderzijds aan de daling van de internationale olieprijs. Het aandeel van de mijnbouwontvangsten daalde daardoor van 54,0% in 2022 naar 46,4% in 2023. De niet-mijnbouwontvangsten daarentegen, stegen als gevolg van een opleving van de economische bedrijvigheid van SRD 11,2 miljard in 2022 tot SRD 18,8 miljard in 2023, gelijk aan een toename van 67,9% (2022: 31,5%).

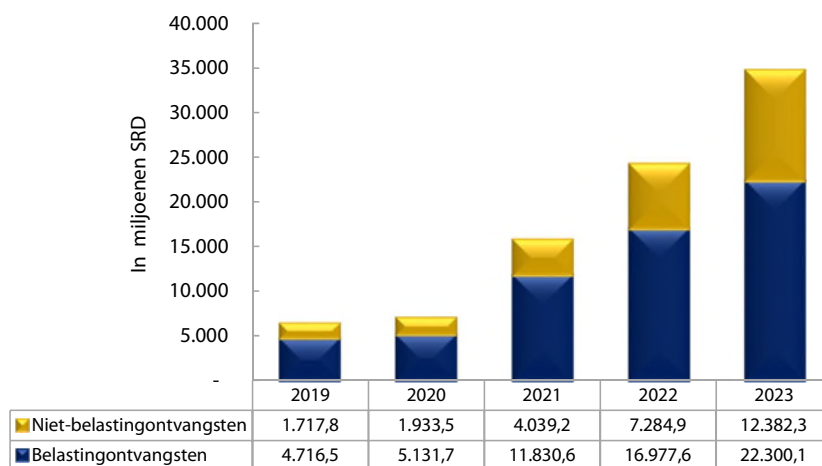
In 2023 stegen de overheidsuitgaven met SRD 12,3 miljard tot een totaalbedrag van SRD 37,5 miljard, een stijging van 48,9% ten opzichte van 2022, (Tabel IV.1). Met een aandeel van 38,0% in de totale uitgaven, was de post *Subsidies en Bijdragen* wederom de grootste uitgavenpost voor de overheid (Tabel IV.2). Hoewel de brandstofsubsidie per juni 2023 is stopgezet en de tariefsaanpassingen van de nutsvoorzieningen zijn voortgezet in het kader van de afbouw van subsidies, bleef de overheid niettemin elektriciteitsubsidie verstrekken. Per aansluiting is een tariefskorting van SRD 260,0 per maand verstrekt, welke in de vorm van subsidie aan de EBS werd uitbetaald. Deze objectsubsidie kostte de overheid SRD 4,6 miljard en is in het kader van het herstelprogramma van het IMF per eind december 2023 stopgezet.

Voorts zijn de 'Bijdragen' eveneens toegenomen. In de tweede helft van 2023 vond de aanpassing plaats

van de sociale uitkeringen¹ ter bescherming van de doelgroep tegen de gevolgen van de getroffen maatregelen, zoals afbouw van subsidie op elektriciteit en brandstof. De uitkering van de Algemene Kinderbijslag (AKB) steeg met 60,0% en de financiële bijstandsuitkeringen stegen met gemiddeld 41,4%. De toegekende koopkrachtversterking ad SRD 2.500,0 per ambtenaar, is in het kader van het 'Sociaal Programma' ook toegekend aan sociaal zwakke huishoudens, gepensioneerden uit overheidsdienst (via het Pensioenfonds) en personen die in aanmerking kwamen voor een AOV-uitkering (exclusief gepensioneerden uit overheidsdienst). Aan hen is een bedrag van SRD 1.800,0 (ongeveer 70% van de SRD 2.500,0) per maand toegekend ter tegemoetkoming in de bestedingen van voeding, medicamenten, nutsvoorzieningen, brandstof en transport. Een andere grote categorie onder *Subsidies en Bijdragen* is de additionele bijdrage aan het Staatsziekenfonds (SZF) voor het inlopen van suppletie declaraties van ziekenhuizen als gevolg van de overeenkomst met de 'Nationale Ziekenhuisraad' (NZR)² en de tariefsaanpassingen van zowel particuliere laboratoria alsook de medische specialisten.

De tweede grote post onder de uitgaven betrof de personele uitgaven, die 24,9% van de totale uitgaven bedroegen (Tabel IV.2). Vanaf mei 2023 is aan de ambtenaren en aan hen gelijkgestelden maandelijks een koopkrachtversterking van SRD 2.500,0 toegekend. In eerste instantie zou de koopkrachtversterking over de

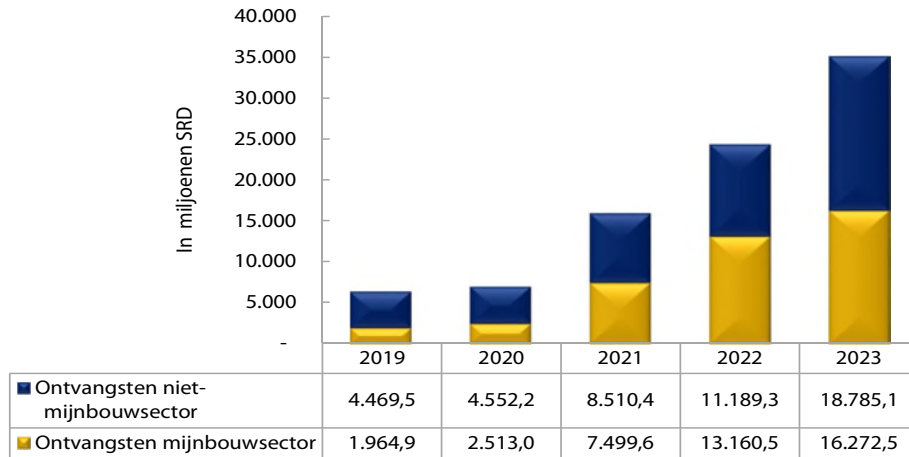
Figuur IV.1a Overheidsontvangsten naar categorie

Bron: Ministerie van Financiën en Planning d.d. 10 jan 2025 https://gov.sr/wp-content/uploads/2024/04/Sme.GFS_jan-dec-2023_NL.pdf

- De sociale uitkeringen werden als volgt aangepast: De Algemene Kinderbijslag is aangepast met SRD 75,0 van SRD 125,0 naar SRD 200,0 per kind, de financiële bijstand voor mensen met een beperking (MMEB) is aangepast met SRD 750,0 van SRD 1.750,- naar SRD 2.500,0 en de financiële bijstand voor zwakke huishoudens (ZWHH) is aangepast met SRD 500,0 van SRD 1.250,0 naar SRD 1.750,0.
- De overeenkomst tussen de Surinaamse regering en de NZR in 2023 is bedoeld om de financiële uitdagingen binnen de ziekenhuiszorg aan te pakken. Door de verhoging van de ligdagtarieven, directe betalingen vanuit het Ministerie van financiën aan de ziekenhuizen en de integratie van verpleegkundige toelagen in de tarieven is geprobeerd de financiële situatie van de ziekenhuizen te verbeteren.

Figuur IV.1b Overheidsontvangsten naar sector

Bron: Ministerie van Financiën en Planning d.d. 10 jan 2025 https://gov.sr/wp-content/uploads/2024/04/Sme.GFS_jan-dec-2023_NL.pdf

periode mei tot en met november worden uitbetaald. Na onderhandeling met verschillende vakbonden is de versterking ook in december voortgezet en aangevuld met een extra eenmalige tegemoetkoming per ambtenaar van SRD 2.500,0 waarvan in december SRD 1.800,0 is uitbetaald.

De post *Goederen en Diensten* steeg van SRD 3,0 miljard naar SRD 5,7 miljard (Tabel IV.1), een stijging van 88,9%. Onder deze groep vallen betalingen voor geleverde goederen en diensten door personen en bedrijven, zoals onderhoudswerkzaamheden, vuilophaaldienst, schoolvervoer, licentiekosten van automatiseringssystemen, arrestantenvoeding, contributies, medicamenten. Het aandeel van deze post in de totale uitgaven nam toe van 11,9% in 2022 naar 15,1% in 2023 als gevolg van het inlopen van betaalachterstanden (Tabel IV.2). Verder namen ook de interestbetalingen toe in 2023, van SRD 1,6 miljard naar SRD 4,2 miljard (Tabel IV.1). In dit kader zijn er buitenlandse interest-

betalingen gedaan aan ondermeer de laDB voor diverse gefinancierde projecten, terwijl de binnenlandse interestbetalingen onder andere de rente aan de Bank betroffen uit hoofde van de Geconsolideerde Staatsschuld.

De kapitaaluitgaven verdubbelden van SRD 2,0 miljard in 2022 naar SRD 4,0 miljard. De kapitaaluitgaven betroffen uitgaven voor infrastructurele werken, waaronder:

- de aanleg en rehabilitatie van diverse wegen en de bouw- en reconstructiewerkzaamheden aan diverse overheidsgebouwen door het ministerie van Openbare Werken;
- de uitvoering van het 'Affordable Housing'-project (LISP-III) door het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting alsook het Powerproject Suriname en de 'Street Lighting Retrofit' door het ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen;
- de uitvoering van investeringsprojecten ten behoeve van de ministeries van Landbouw, Veeteelt en Visserij

Tabel IV.2 Staatsuitgaven naar categorie
(in miljoenen SRD)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Lopende uitgaven	83,0	92,6	93,5	91,9	89,3
Personele uitgaven	26,4	35,5	30,8	28,9	24,9
Goederen en diensten	14,8	11,1	11,0	11,9	15,1
Subsidies en bijdragen	34,3	33,6	43,4	44,7	38,0
Interest	7,4	12,4	8,3	6,3	11,2
Kapitaaluitgaven	17,0	7,4	6,5	8,1	10,7
Totale uitgaven	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Ministerie van Financiën en Planning d.d. 24 februari 2022, <http://finance.gov.sr/overheidsfinancien-government-finance-statistics/>

(LVV), Onderwijs Wetenschap en Cultuur (OW&C) en Volksgezondheid. Een deel van de projecten is uitgevoerd door tussenkomst van internationale financiële instellingen (IFI's), zoals de IADB, CBD en IsDB.

IV.3 Financiering

De overheid registreerde in 2023 een tekort van 1,9% van het bbp, een verslechtering ten opzichte van 2022 van 0,9% van het bbp. Dit tekort is grotendeels gefinancierd met trekkingen op leningen bij internationale financiële instellingen, waaronder het IMF.

Box 1

Belasting over de Toegevoegde Waarde: een nieuwe fase in het belastingstelsel voor Suriname

Met de invoering van de Wet Belasting over de Toegevoegde Waarde (BTW) per 1 januari 2023 heeft Suriname een belangrijke hervorming in het belastingstelsel doorgevoerd. Deze nieuwe wet verving de Wet Omzetbelasting 1997 (OB) en markeerde een verschuiving naar een moderner en efficiënter systeem van belastinginning. Het doel was de overheidsontvangsten te verbeteren en de economische transparantie te vergroten.

De BTW is een indirecte belasting waarbij ondernemers als tussenpersonen optreden om de belasting van consumenten te innen en door te betalen aan de Belastingdienst. Consumenten betalen de BTW bij de aankoop van goederen en diensten. Het algemeen BTW-tarief is vastgesteld op 10%, wat lager is dan het eerdere omzetbelastingtarief van 12%. Daarnaast gelden andere tarieven voor de verschillende categorieën: zoals 0% voor basisgoederen, 5% voor stroom, water en brandstof en 25% voor luxegoederen. Deze tariefstructuur is ontworpen om rekening te houden met de verschillende behoeften en prioriteiten van de samenleving.

De nieuwe regelgeving stelt strikte eisen aan ondernemers. Zij moeten zich registreren bij de Belastingdienst om een BTW-certificaat te verkrijgen dat zichtbaar in hun bedrijf moet worden geplaatst. Daarnaast moeten facturen voldoen aan specifieke wettelijke vereisten, zoals het vermelden van het Fiscaal Identificatienummer (FIN), de prijzen exclusief BTW, het toepasselijke BTW-tarief en het verschuldigde BTW-bedrag. Dit draagt bij aan transparantie en biedt consumenten zekerheid over de juistheid van de BTW-heffing. Per eind 2023 hadden ruim 4.000 bedrijven zich geregistreerd.

Voor consumenten is de overgang naar de BTW een leerproces. Zij worden aangemoedigd om erop te letten dat ondernemers geregistreerd zijn en voldoen aan de wettelijke eisen. Dit is belangrijk om onjuiste belastingheffing en prijsopdrijving te voorkomen. De overheid speelt hierbij een cruciale rol in het informeren van zowel ondernemers als consumenten om een soepele implementatie te waarborgen.

Ondanks het potentieel voor verbeterde inkomsten en efficiëntie, brengt de invoering van de BTW ook uitdagingen met zich. De aanpassing vereist investeringen in bewustwording en naleving van regelgeving, vooral in een systeem dat nieuw is voor veel Surinamers. Transparante communicatie en actieve controle door de Belastingdienst zijn essentieel om misstanden en verwarring te voorkomen.

De invoering van de BTW kan worden beschouwd als een positieve stap in de richting van een stabielere en efficiëntere belastingstructuur. Door de verantwoordelijkheden van ondernemers te verduidelijken en consumenten beter te informeren, kan dit systeem bijdragen aan een transparanter en rechtvaardiger belastingklimaat in Suriname.

In 2023 bedroegen de netto-BTW-ontvangsten SRD 4,4 miljard (inclusief restitutie). Dit was 76,5% meer dan de ontvangen omzetbelasting in 2022.

De buitenlandse financiering nam, in tegenstelling tot 2022, toe van SRD 6,2 miljard naar SRD 11,3 miljard. De totale trekkingen stegen van SRD 5,6 miljard tot een totaalbedrag van SRD 13,7 miljard, voornamelijk door de stortingen van de drie tranches van de IMF-begrotingssteun voor een totaalbedrag van US\$ 102,2 miljoen alsook de laDB-begrotingssteun ad US\$ 150,0 miljoen. Aflossingen op buitenlandse leningen betroffen de terugbetalingen van leningen bij laDB, IsDB en CDB en andere multilaterale instanties. De binnenlandse financiering nam af vanwege gepleegde aflossingen aan banken en aannemers van infrastructuure werken.

IV.4 De staatsschuld

De stand van de staatsschuld bedroeg per eind 2023 SRD 121,7 miljard, welke equivalent is aan US\$ 3,3 miljard. In nominale termen, uitgedrukt in SRD, kwam dit neer op

een stijging van 18,1% ten opzichte van de schuldpositie van SRD 103,1 miljard per 2022 (Tabel IV.3).

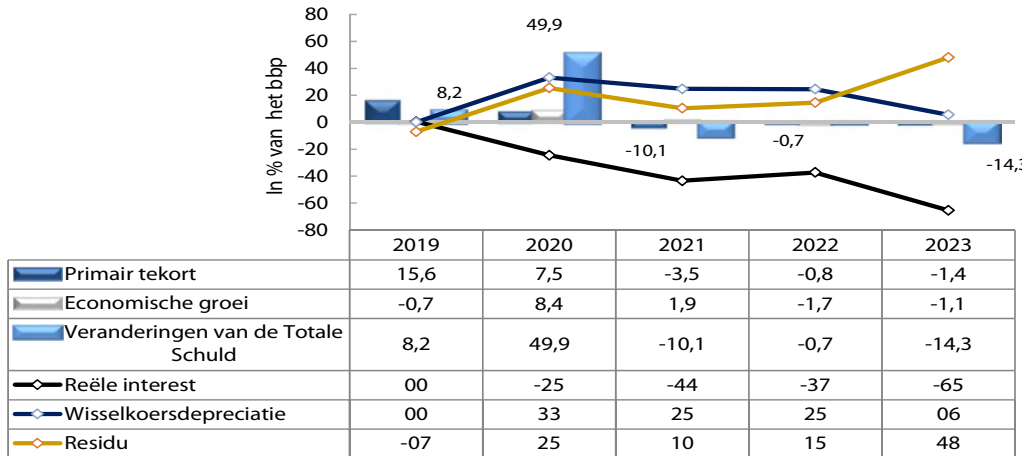
De toename in 2023 is voornamelijk het gevolg van de depreciatie van de Surinaamse dollar ten opzichte van de US-dollar met 16,8%. Aangezien circa 77,0% van de totale schuldportefeuille uit vreemdevalutaschuld bestaat, had deze wisselkoersbeweging een aanzienlijke impact op de in lokale valuta uitgedrukte schuldpositie. Daarnaast droeg de toevoeging van achterstallige leverancierskredieten (supplier arrears) bij aan de toename van de schuldpositie. Deze posten vertegenwoordigen niet-betaalde facturen en zijn sinds 2021 als onderdeel van de binnenlandse schuld opgenomen. Aan het eind van dit verslagjaar bedroeg het volume aan supplier arrears circa SRD 4,0 miljard, hetgeen neerkomt op een stijging van 95,2% ten opzichte van het voorgaande jaar.

Tabel IV.3 Staatsschuld naar crediteur (Wet op de Staatsschuld)
(in miljoenen SRD)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Buitenlandse Staatsschuld					
Multilaterale crediteuren	4.784,3	9.398,2	14.759,8	29.260,7	45.724,4
Bilaterale crediteuren	3.927,1	8.244,3	12.130,7	17.648,7	20.432,3
Commerciële crediteuren	6.231,5	12.145,1	19.936,0	30.928,7	30.698,8
Totaal Buitenlandse Staatsschuld	14.942,9	29.787,7	46.826,5	77.838,2	96.855,5
Binnenlandse Staatsschuld					
Schuld aan de CBvS	3.661,1	9.823,2	11.052,6	11.249,8	9.291,5
Schuld aan het algemeen bankwezen	2.978,2	3.879,9	4.520,4	5.466,3	4.367,9
<i>Waarvan afgeroepen garanties aan algemene banken</i>	-	-	0,3	-	-
Schuld aan de rest van de particuliere sector	931,1	3.297,9	4.829,7	6.501,1	7.227,1
Niet opgenomen gecommiteerde leningen	-	-	-	-	-
Niet opgenomen gecommiteerde garanties	-	-	-	-	-
Supplier Arrears	-	-	588,1	2.032,5	3.966,1
Totale Binnenlandse Staatsschuld	7.570,5	17.001,0	20.990,8	25.249,8	24.852,5
Totale Staatsschuld	22.513,4	46.788,6	67.817,2	103.087,9	121.708,0
Schuld in vreemde valuta uitgedrukt in SRD	17.815,7	34.792,0	54.475,8	88.462,4	107.656,0
Schuld in SRD	4.697,7	11.996,6	13.341,4	14.625,6	14.052,0
Schuld BBP - ratio in %	70,9	120,8	110,8	110,0	95,8
Buitenlandse Staatsschuld	47,1	76,9	76,5	83,1	76,2
Binnenlandse Staatsschuld	23,9	43,9	34,3	27,0	19,6
Memorandum item:					
Gehanteerde wisselkoers SRD/USD (einde periode)	7,5	14,3	21,3	31,9	37,2
BBP lopende marktprijzen in mln SRD (ABS)	31.732,3	38.719,5	61.226,1	93.687,4	127.066,0

Bron: Bureau voor de Staatsschuld d.d. 18 maart 2025, https://sdmo.org/documenten/tabellen/statistieken_verloop_staatschuld/Jaar_statistieken/Tabel-5.pdf

Figuur IV.2 Verklarende factoren van veranderingen in de Staatsschuld
(in procenten van het bbp)

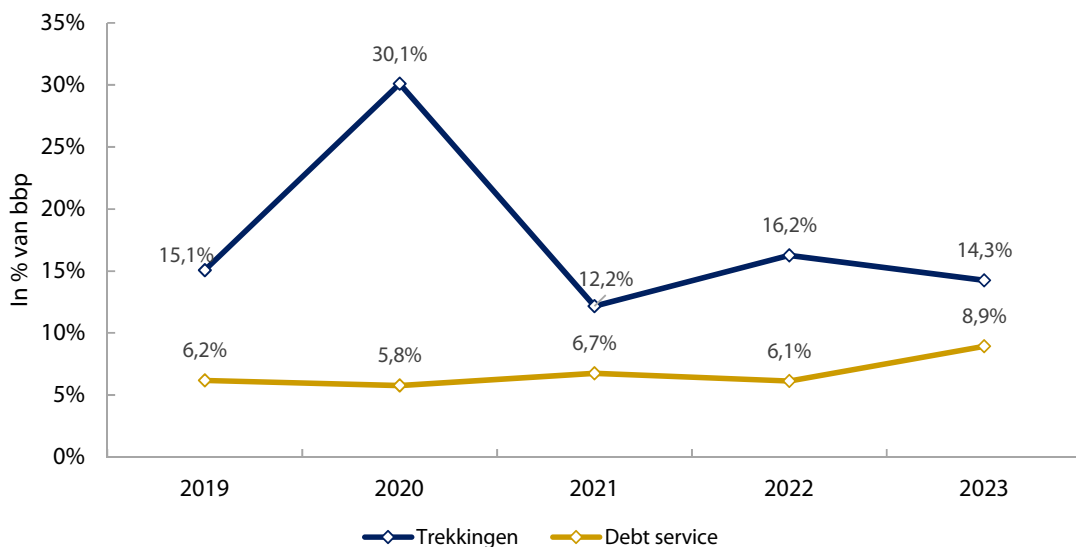

Bron: Centrale Bank van Suriname, gecompriemd op basis van de rapportages van het Ministerie van Financiën en Planning d.d. 4 maart 2025 <https://gov.sr/ministeries/ministerie-van-financien-en-planning/documenten/?dir=52725>, het Algemeen Bureau voor de Statistiek d.d. 16 september 2024 <https://statistics-suriname.org/bruto-binnenlands-product/> En het Bureau voor de Staatsschuld Statistiekverloop Staatsschuld d.d. 18 maart 2025 <https://sdmo.org/>.

Hoewel de schuld in nominale termen toenam, daalde de schuldquote (de schuld als percentage van het bbp) in 2023 verder. Tussen 2019 en 2023 vertoonde de staatsschuld grote schommelingen. De stijging in 2020 (een schuldtoename van ongeveer 50% van het bbp) was uitzonderlijk en werd vooral veroorzaakt door hoge primaire tekorten en aanzienlijke depreciatie van de Surinaamse munt ten opzichte van de US-dollar, voortvloeiend uit macro-economische onevenwichtigheden

en de impact van de coronapandemie. In 2021 is een omslagpunt bereikt met de inzet van een schuldreductietraject, ondersteund door hervormingsmaatregelen, de start van schuldherstructurering en toetreding tot het IMF-programma. In 2023 zette deze trend zich voort, met een verdere daling van de schuldquote met 14,3% van het bbp, voornamelijk bepaald door een aanzienlijk primair overschot en gunstige rente- en groei-effecten (Figuur IV.2). Als gevolg hiervan daalde de

Figuur IV.3 Overheidstrekkings en -debt-service

Bron: Centrale Bank van Suriname, gecompriemd op basis van de rapportages van het Ministerie van Financiën en Planning d.d. 4 maart 2025 <https://gov.sr/ministeries/ministerie-van-financien-en-planning/documenten/?dir=52725>, het Algemeen Bureau voor de Statistiek d.d. 16 september 2024 <https://statistics-suriname.org/bruto-binnenlands-product/> En het Bureau voor de Staatsschuld Statistiekverloop Staatsschuld d.d. 18 maart 2025 <https://sdmo.org/>.

schulddquote tot 95,8% van het bbp per eind 2023.

In 2023 namen de trekkingen van leningen, uitgedrukt in procenten van het bbp, af van 16,% in 2022 naar 14,3% (Figuur IV.3). In nominale termen bedroegen de totale trekkingen SRD 20,3 miljard. De binnenlandse trekkingen namen af met 7,4%, waardoor de toename voornamelijk toe te schrijven was aan trekkingen uit buitenlandse leningen. De trekkingen bestonden voornamelijk uit stortingen van het IMF en de laDB voor begrotingssteun, evenals stortingen voor de uitvoering van projecten.

In 2023 is een totaalbedrag van SRD 4,1 miljard aan rente betaald, inclusief commitment- en managementfees, waarvan SRD 2,2 miljard op binnenlandse leningen en

SRD 1,9 miljard op buitenlandse leningen. Aan aflossingen is een totaalbedrag van SRD 7,3 miljard betaald, waarvan SRD 4,8 miljard aan binnenlandse aflossingen en SRD 2,5 miljard aan buitenlandse aflossingen. Hierdoor kwam de totale debt-service uit op SRD 11,3 miljard, wat gelijk is aan 8,9% van het bbp.

In 2023 is een Memorandum of Understanding (MoU) ondertekend tussen het Bureau voor de Staatsschuld, het Ministerie van Financiën en Planning en de Centrale Bank van Suriname om tijdige betalingen aan buitenlandse crediteuren te garanderen. In deze MoU, opgesteld met hulp van het IMF, zijn de verantwoordelijkheden van elke instantie vastgelegd en de noodzaak

Box 2

Overzicht van Suriname's Schuldherstructurering en Herstructurering in 2023

Bij het aangaan van het EFF-programma met het IMF in december 2021, was de schuldherstructurering een cruciaal onderdeel van de hervorming van de overheidsfinanciën. De herstructurering had betrekking op bilaterale en commerciële schulden, en de tijdige betalingen van de multilaterale schulden. De multilaterale organisaties zouden vervolgens nieuwe financieringsmiddelen verstrekken in de vorm van concessionele leningen voor budgetondersteuning.

Eind december 2023 was ongeveer 60% van de buitenlandse schuld volledig herstructureerd. Dit betrof de bilaterale schulden aan Nederland, Italië, Israël, Zweden (Paris Club crediteuren) en India. De Paris Club herstructureerde achterstanden tot eind 2021 en de betalingen voor 2022-2024.

De grootste commerciële schuld, de Eurobond, is ook herstructureerd in december 2023. De oorspronkelijke schuld van US\$ 675,0 miljoen was opgelopen tot US\$ 912,0 miljoen. Een schuldverlichting van 29% bracht het herstructureerde bedrag op US\$ 650,0 miljoen, maar met extra obligaties voor transactiekosten kwam het totaal op US\$ 660 miljoen. De nieuwe rentevoet bedraagt 7,95%, waarvan 4,95% contant betaald moet worden in 2024-2025 en 3% wordt geherkapitaliseerd. De looptijd is 10 jaar, met een aflossingsvrije periode van 3 jaar.

De schuldverlichting van US\$ 262 miljoen zal worden gecompenseerd uit de verwachte royalty-inkomsten van offshore olieproductie uit Blok 58 via een Value Recovery Instrument (VRI) met 9% rente. Als er tot 2050 royalty-inkomsten zijn, zal de eerste US\$ 100 miljoen aan de overheid toebehoren, daarna zullen royalty-inkomsten worden gebruikt voor compensatie van de crediteuren. Andere inkomsten, zoals Inkomstenbelastingen en winstolie en dividend van Staatsolie, blijven beschikbaar voor de overheid.

De afronding van de herstructurering met internationale bondholders in 2023 markeerde een primeur voor een opkomende economie en ontwikkelingsland sinds de COVID-pandemie. Het unieke VRI-instrument van Suriname, dat verhandelbaar is, speelde in deze herstructurering een sleutelrol. Door de afronding van de herstructurering met de bondholders verhoogde Standard & Poor's Global

Ratings in december 2023 Suriname's kredietratings van 'SD' (Selectief Default) naar 'CCC+/C', met stabiele vooruitzichten op externe schulden.

Met China Eximbank is in december 2023 een technisch akkoord bereikt over schuldverlichting, vergelijkbaar met de Paris Club. In november 2024 is dit akkoord geformaliseerd via een *Suppletoire Finance Agreement*, gericht op het herschikken van achterstallige betalingen tot eind 2021 en geplande betalingen over 2022–2024, met ruimere terugbetalingsvoorwaarden.

Het streven was om het herstructureringsproces met alle buitenlandse schuldeisers, inclusief de commerciële crediteuren zoals ICBC, ABN-AMRO, Credit Suisse en Israël Discount Bank, in 2025 volledig af te ronden. Dit doel is inmiddels gerealiseerd.

Bij de binnenlandse crediteuren zijn in 2023 alle schulden aan de Centrale Bank van Suriname (CBvS) herschikt, waarbij alle geformaliseerde voorschotten volledig zijn afgelost. Tevens zijn de achterstanden op kredieten bij de commerciële banken herschikt en is schatkistpapier deels opnieuw belegd bij diverse banken.

tot tijdige informatieverstrekking bij het verwerken van betalingen. Binnen het EFF-programma moeten betalingen aan buitenlandse crediteuren, vooral multilaterale en na herschikking ook bilaterale en commerciële crediteuren, op tijd worden gedaan.

Aan het einde van de verslagperiode bedroegen de totale achterstallige betalingen ongeveer US\$ 244,2 miljoen, waarvan circa US\$ 53 miljoen op binnenlandse schulden en ongeveer US\$ 191 miljoen op buitenlandse schulden. Vergeleken met 2022 zijn in 2023 de achterstanden met ongeveer 55% verminderd. Deze afname is waarneembaar bij zowel de binnenlandse alsook de buitenlandse schulden, maar was beduidend hoger bij de buitenlandse schulden. De afronding van de herschikking van de grootste buitenlandse schuld en de Eurobond zorgden ervoor dat de achterstanden zijn weggewerkt. Eind van 2023 was de grootste betalingsachterstand bij de bilaterale crediteur China.

Bij de binnenlandse schulden betroffen de grootste betalingsachterstanden op kredieten van commerciële banken ca. US\$ 25,7 miljoen, op schatkistpapier ca. US\$ 23,9 miljoen en op leverancierskredieten ca. US\$ 3,6 miljoen.

In 2023 zijn door de Staat nieuwe schulden aangegaan. Zo heeft de Surinaamse overheid één binnenlandse leningsovereenkomst (verkoopovereenkomst) getekend met Trustbank Amanah ter waarde van SRD 39,5 miljoen voor de aankoop van een pand voor het Ministerie van Arbeid en Jeugdzaken. In de verslagperiode zijn drie buitenlandse leningen afgesloten bij de laDB met een gezamenlijke waarde van US\$ 220,0 miljoen. Daarnaast vonden binnen het kader van het EFF-programma van het IMF drie trekkingen plaats, elk ter waarde van SDR 25,6 miljoen. De leningen van de laDB zijn gericht op fiscale ondersteuning, ondersteuning van de nationale volkstelling en het statistisch systeem, verbetering van het overheidsbeheer en versterking van het transparantiebeleid. De trekkingen bij het IMF dienden ter budgettaire ondersteuning binnen het EFF-programma.

HOOFDSTUK V

DE ONTWIKKELING VAN DE BETALINGSBALANS

V.1 Algemeen

In 2023 nam het overschot op de lopende rekening toe met 93,9% tot US\$ 148,0 miljoen ten opzichte van 2022. Deze toename is voornamelijk veroorzaakt door een verbetering op de dienstenrekening, wat merendeels toe te schrijven is aan de toegenomen exporten van diensten (Tabel V.1). Het tekort op de financiële rekening nam toe tot US\$ 183,9 miljoen voornamelijk vanwege een sterkere toename van buitenlandse leningen van de overheid en de Bank en de afname van de vorderingen van de mijnbouwbedrijven. Als resultaat van de genoemde ontwikkelingen namen de internationale reserves toe met US\$ 151,5 miljoen (exclusief herwaarderingsverschillen) tot het bedrag van US\$ 1.346,1 miljoen per eind 2023. Dit bedrag komt overeen met een importdekking van 7,3 maanden (Tabel V.1 | Grafiek V.3).

V.2 Lopende rekening

Het overschot op de lopende rekening steeg in 2023 met 93,9% tot US\$ 148,0 miljoen. Deze ontwikkeling is het gevolg van de afname van het tekort op de dienstenrekening met US\$ 39,4 miljoen alsook de stijging van het overschot op de goederenrekening en secundaire inkomensrekening met respectievelijk US\$ 32,3 en US\$ 13,0 miljoen (Tabel V.1). In tegenstelling tot de genoemde deelrekeningen, toonde de primaire inkomensrekening een afname, waarbij het tekort met 4,2% was toegenomen. Uitgedrukt in procenten van het bbp bedroeg het overschot op de lopende rekening 4,3% in 2023 ten opzichte van 2,0% in 2022 (Figuur V.2b).

V.2.1 Goederenverkeer

In 2023 nam het overschot op de goederenrekening toe met 4,3% (US\$ 32,3 miljoen) ten opzichte van het overschot in 2022 (Tabel V.1/ Figuur V.2a). De toename van het bovengenoemde surplus kwam door de afname van de importen met

US\$ 129,3 miljoen die hoger lag dan de daling van de exportopbrengsten met US\$ 97,0 miljoen (Tabel V.1).

De afname van de importen is voornamelijk veroorzaakt door de afgenomen importen van zowel de mijnbouwsector alsook de niet-mijnbouwsector met respectievelijk US\$ 92,3 miljoen en US\$ 36,9 miljoen. De afname van de importen lag voornamelijk bij de import van olie, die met US\$ 80,9 miljoen daalde vanwege zowel de dalende wereldmarktprijzen met 15,2% alsmede een verminderd importvolume met 2,3% (Figuur V.1). De importen van onder andere machines, chemicaliën en overige importen zijn gedaald met 3,8%. Echter is de importdaling van de niet-mijnbouwsector enigszins afgeremd door de stijging van de import van transportmiddelen met 15,8%.

In 2023 daalden de totale exporten met US\$ 97,0 miljoen ofwel 3,9%. Deze afname lag voornamelijk bij de mijnbouwexporten. De totale exporten bestonden voor 77,4% uit goudexporten (Tabel V.1/ Figuur V.1). Hoewel de goudexportprijzen stegen met 10,4% in 2023 ten opzichte van 2022, daalde de exportwaarde van goud met 2,3% door lagere exportvolumes.

De aardolie-exportwaarde daalde met 24,6% door zowel de afname van de gemiddelde aardolieprijs met 20,1% alsook de afname van het exportvolume met 6,7%.

Het saldo van de goudsector op de goederenrekening nam in procenten van het bbp toe met 4,1pp tot 37,5% en het saldo van de aardoliesector daalde met 3,9pp tot 0,9% van het bbp (Figuur V.1b).

De niet-mijnbouwexporten stegen met US\$ 31,8 miljoen in 2023, wat neerkomt op een groei van 13,3% ten opzichte van 2022 (Tabel V.1). Deze stijging kwam voornamelijk door de verhoogde exporten van vooral

Tabel V.1 Betalingsbalans 2019-2023
(in miljoenen US-dollar)

Omschrijving	2019*	2020*	2021*	2022*	2023
A. LOPENDE REKENING (SALDO)	-448,3	259,8	176,1	76,3	148,0
Saldo Goederenverkeer	531,7	1061,3	865,0	755,2	787,5
Export van goederen	2129,4	2343,8	2203,5	2456,6	2359,7
Aardolie	171,0	154,4	204,0	347,3	261,7
Goud	1732,2	1959,5	1792,1	1870,6	1827,3
Overige	226,1	229,9	207,4	238,8	270,6
Import van goederen	1597,6	1282,5	1338,5	1701,4	1572,2
Saldo Dienstenverkeer	-657,7	-460,0	-442,0	-497,2	-457,8
Export van diensten	157,4	102,6	95,9	143,0	173,5
Import van diensten	815,1	562,6	537,9	640,2	631,3
Saldo Inkomensrekening	-412,0	-465,7	-393,2	-307,6	-320,6
Saldo inkomensoverdrachten	89,7	124,3	146,2	125,9	138,9
B. VERMOGENSOVERDRACHTENREKENING (SALDO)	-2,9	0,0	37,0	0,0	1,0
C. FINANCIËLE REKENING (SALDO)	-532,3	219,8	-82,1	-18,2	-183,9
Directe investeringen:	7,8	-0,3	124,0	-3,4	63,5
Activa	91,9	0,7	-8,7	-12,7	10,4
Passiva	84,2	1,0	-132,7	-9,3	-53,1
Beleggingen:	-116,6	-35,3	-46,5	19,4	34,7
Activa	-8,2	-0,4	19,4	85,3	131,9
Effecten	-8,8	-0,4	19,8	85,6	131,9
Passiva	108,3	34,8	66,0	66,0	97,2
Effecten	108,3	34,8	66,0	66,0	97,2
Overig financieel verkeer	-423,5	255,4	-159,6	-34,2	-282,0
Activa	-244,3	167,8	-43,3	-35,5	-61,7
Monetaire autoriteiten	-31,8	0,3	-0,1	0,0	0,4
Banken	-127,5	71,1	46,1	-89,5	62,7
Centrale overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige sectoren	-85,0	96,3	-89,3	54,0	-124,8
Passiva	179,3	-87,6	116,3	-1,3	220,4
Monetaire autoriteiten	-17,2	-40,4	155,1	-120,5	54,9
Banken	12,9	5,0	0,8	-6,8	-4,9
Centrale overheid	151,4	61,6	42,0	233,2	318,3
Overige sectoren	32,2	-113,8	-81,6	-107,2	-148,0
D. SALDO A t/m C	81,1	40,1	295,2	94,5	332,8
E. STATISTISCHE VERSCHILLEN	-288,7	-123,5	121,7	130,1	-94,4
F. FINANCIERINGSITEM:	-207,6	-83,4	417,0	224,7	238,5
Internationale reserves ⁽¹⁾					
Memorandum items:	274,4	20,9	-9,8	-22,3	-86,9
Herwaarderingsverschillen ⁽²⁾	3,2	3,8	6,3	6,1	7,3
Importdekking ⁽³⁾ (in maanden)	4,8	5,4	8,3	7,9	9,7
Importdekking (excl. Staatsolie, RGM, Newmont)	4,9	4,8	5,4	8,3	7,9

Bron: Centrale Bank van Suriname, <https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/Database/Tabel15.pdf> (2019-2023), 2025.

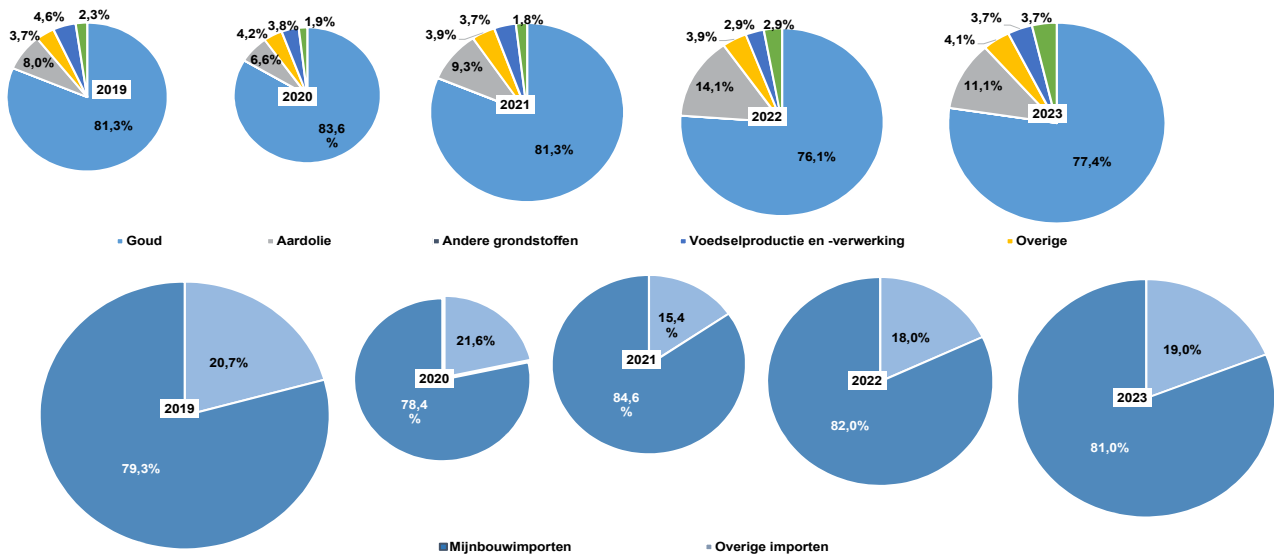
* Herzien ten opzichte van Centrale Bank Jaarverslag 2022.

⁽¹⁾ Herwaarderingsverschillen zijn uitgesloten.

⁽²⁾ Herwaarderingsverschillen inclusief (de)monitisering van monetair goud.

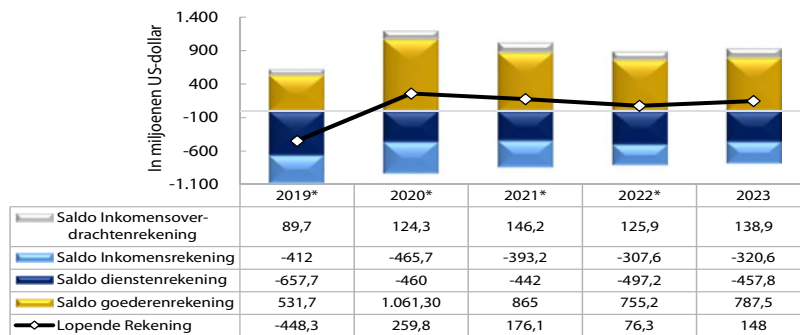
⁽³⁾ Bron importdekking: Internationale Reserves veranderingen geproduceerd door de afdeling Statistieken.
Recentste productie: 28 februari 2025.

Figuur V.1
Importen (bovenste paneel) en Exporten (onderste paneel) van goederen naar sector
 (in % van de totale importen/exporten)

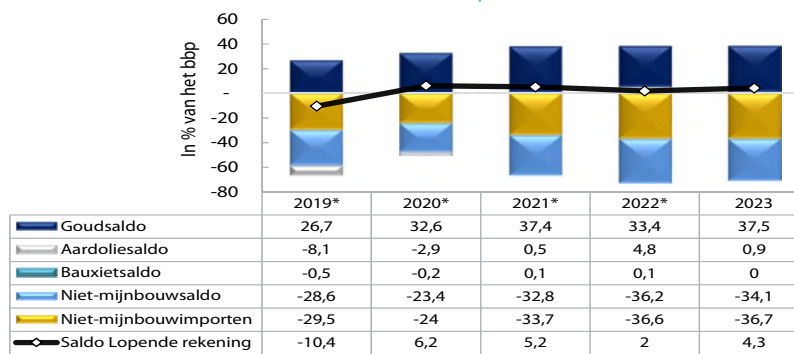
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur V.2a Saldo lopende rekening naar deelrekening

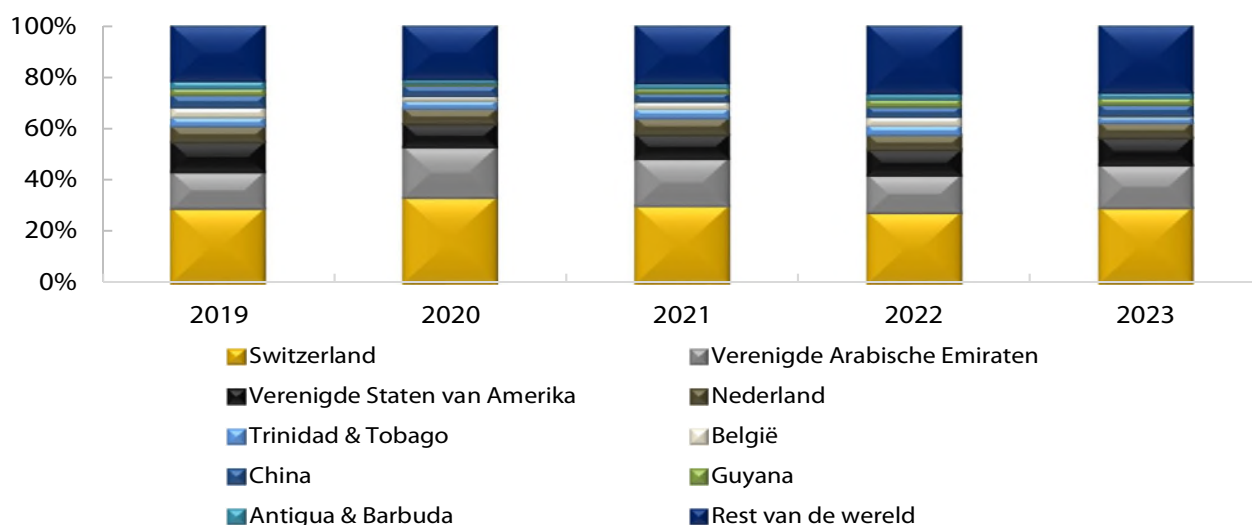
Bron: Centrale Bank van Suriname, https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/Data-base/Betalingsbalans_BPM6.xlsx (2019-2023) en BOP-Mining naar bedrijven geproduceerd door de afdeling Statistieken, laatste productie 28 februari 2025.
 * Voorlopige cijfers.

Figuur V.2b Saldo lopende rekening naar sector
 in % van het bbp

Bron: Centrale Bank van Suriname, https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/Data-base/Betalingsbalans_BPM6.xlsx (2019-2023) en BOP-Mining naar bedrijven geproduceerd door de afdeling Statistieken, laatste productie 28 februari 2025.
 * Voorlopige cijfers.

Figuur V.3 De internationale handel
(Totale importen en exporten)*

Bron: Centrale Bank van Suriname.

*De figuuromvang weerspiegelt de toename/afname van de openheid ten opzichte van 2019 (=100%). In elke figuur is de som van de genoemde landen en "rest van de wereld" 100%.

overige exporten en voedsel en voedselverwerking met respectievelijk US\$ 16,4 miljoen en US\$14,5 miljoen. Daarentegen daalde de export van productcategorie hout- en houtproducten met 13,2%.

In 2023 is de totale waarde van de goederenhandel met het buitenland afgenomen met 5,4% tot US\$ 3.931,8 miljoen ten opzichte van voorgaand jaar (Figuur V.3). Desondanks steeg deze waarde met 4,4pp tot 113,4% in procenten van het bbp, voornamelijk vanwege de stijgende wisselkoers. Zwitserland bleef de belangrijkste handelspartner, waarbij het relatieve aandeel in de totale handelswaarde verder toenam tot 29,1% in 2023. Deze stijging is voornamelijk toe te schrijven aan de hogere goudexportwaarde. Ook ten opzichte van de Verenigde Arabische Emiraten en de VSA is een stijging in de handelswaarde te zien, eveneens als gevolg van de toegenomen exporten. De handel tussen België en Suriname is, in tegenstelling tot de voornoemde exportbestemmingen, afgenomen tot 0,5%.

In 2023 daalde het aandeel van Surinames belangrijkste importpartners, namelijk de VSA, Nederland, Trinidad & Tobago en China, in de totale invoer. Hoewel het relatieve aandeel van de VSA toenam tot 10,7%, daalde de importwaarde vanuit dat land met 3,1% tot US\$ 351,2 miljoen. De afname van het aandeel van de handelspartners op basis van importen is toe te schrijven aan de terugval in de binnenlandse bestedingen door het krappe monetaire beleid en de fiscale consolidatie als-

ook de daling van zowel de internationale brandprijzen als ook het importvolume.

V.2.2 Dienstenverkeer ¹

Het tekort op de dienstenrekening daalde in 2023 ten opzichte van 2022 met US\$ 39,4 miljoen oftewel 7,9 % tot US\$ 457,8 miljoen (Tabel V.1). Deze verbetering is enerzijds het gevolg van een toename van de export van diensten, van het reisverkeer en overige diensten. Onder overige diensten namen verzekering, telecommunicatie en overige handelsdiensten toe. Anderzijds daalden de import van diensten. De stijging van de inkomsten met \$30,5 miljoen is voornamelijk te verklaren door de stijging van handelsdiensten met \$31,6 miljoen. Daarentegen daalden de uitgaven met US\$ 8,9 miljoen tot US\$ 631,3 miljoen door de afgenomen import van transportdiensten.

V.2.3 Primaire inkomens

Het tekort van US\$ 320,6 miljoen op de primaire inkomensrekening in 2023 nam toe met 4,2% ten opzichte van het vorige jaar (Tabel V.1). De toename van het tekort kwam voornamelijk door de stijging van de uitgaande betalingen met US\$ 47,7 miljoen tot US\$ 367,5 miljoen. De toename van de uitgaande betaling is veelal het gevolg van gestegen rentebetalingen door de grote mijnbouwbedrijven en de overheid. De instromen via de primaire inkomensrekening bedroegen US\$ 46,9 miljoen, welke hoofdzakelijk bestonden uit de renteinkomsten van de algemene banken en de Bank.

¹ Voor gedetailleerde data van V.2.2 – V.2.4 zie: <https://www.cbvs.sr/balance-of-payments-en/359-statistieken/externe-sector-statistieken-volgens-bpm6/1861-betalingsbalans-bpm6>.

V.2.4 Inkomensoverdrachten

Het overschot op de inkomensoverdrachtenrekening steeg in 2023 ten opzichte van voorgaand jaar met 10,3% tot US\$ 138,9 miljoen (Tabel V.1). Deze toename was het resultaat van enerzijds de toegenomen ontvangsten vanwege de stijging van schenkingen aan gezinnen met 21,0% tot US\$ 57,5 miljoen. Anderzijds droeg de daling van de uitgaven met 3,2% tot US\$ 68,4 miljoen, door de afgenomen overmakingen naar voornamelijk VSA, China en Nederland, bij aan de stijging van het bovenbedoeld overschot.

V.3 Financiële rekening

Het tekort op financiële rekening steeg met US\$ 165,7 miljoen tot het bedrag van US\$ 183,9 miljoen, wat overeenkomt met 5,3% van het bbp ten opzichte van 2022. Dit was voornamelijk te herleiden tot het overig financiële verkeer. (Tabel V.1 | Grafiek V.2).

Onder het overig financiële verkeer steeg het tekort met US\$ 247,8 tot US\$ 282,0 miljoen. Deze stijging kwam enerzijds door de toename van de verplichtingen met US\$ 220,4 miljoen en anderzijds door de afname van de vorderingen met US\$ 61,7 miljoen. De toename van de verplichtingen hield voornamelijk verband met een stijging van de buitenlandse leningen van de overheid en de Bank en voorts de daling van de verplichtingen van de mijnbouwbedrijven. De overheid vergrootte haar verplichtingen met bijkans US\$ 318,3 miljoen door de trekkingen uit de IMF-lening voor begrotingssteun en andere IFI-leningen, waaronder van laDB. De Bank vergrootte ook haar verplichtingen met

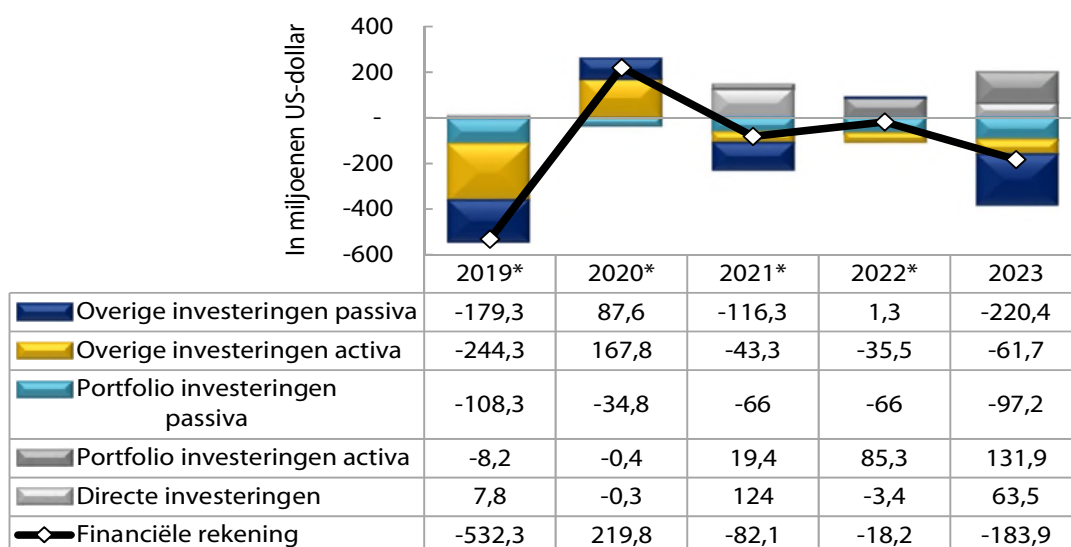
US\$ 54,9 miljoen uit hoofde van de ontvangen tranches van het IMF ten behoeve van de betalingsbalanssteun. Echter is de toename van de verplichtingen deels gecompenseerd door een afname van de verplichtingen van de overige private sector met US\$ 148,0 miljoen door de netto-aflossing van leningen, met name door Staatsolie en Zijin.

De afname van de vorderingen onder het overig financiële verkeer kwam door het aanspreken van de tegoeden van de grote mijnbouwbedrijven ter waarde van US\$ 124,8 miljoen. In tegenstelling tot de grote mijnbouwbedrijven, belegde het bankwezen US\$ 62,7 miljoen in het buitenland.

In tegenstelling tot het overige financiële verkeer, is bij de directe investeringen een overschot van US\$ 63,5 miljoen geregistreerd, wat een omslag was ten opzichte van het tekort in 2022. Dit overschot is het gevolg van enerzijds de toename van de vorderingen met US\$ 10,4 miljoen, welke volledig toe te schrijven is aan Newmont Suriname en anderzijds de afname van de verplichtingen met US\$ 53,1 miljoen. De afname van de verplichtingen kwam voornamelijk door de daling van US\$ 131,1 miljoen van de overige directe investeringen, voornamelijk toe te schrijven aan Zijin en Sol Suriname N.V. (SOL). Deze afname is deels gecompenseerd door de stijging van US\$ 49,6 miljoen uit hoofde van herinvesteringen veelal door Zijin en door de stijging van US\$ 28,5 miljoen van het aandelenkapitaal van voornamelijk Newmont Suriname (NS).

Onder portfolio-investeringen steeg het overschot met US\$ 15,3 miljoen tot US\$ 34,7 miljoen. Deze stijging is

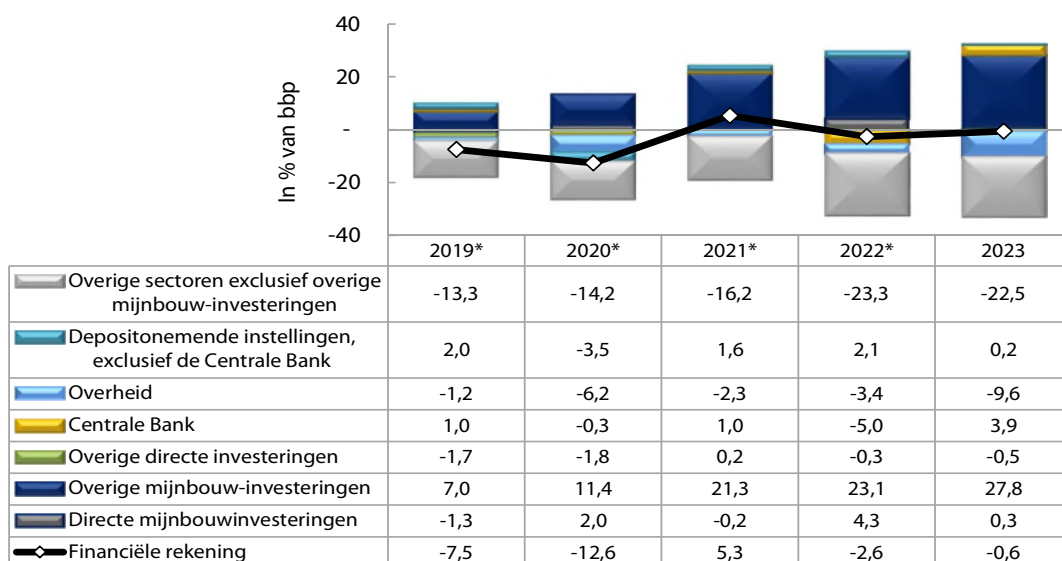
Figuur V.4a Saldo financiële rekening naar deelrekening 2019-2023

Bron: Centrale Bank van Suriname. <https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/Database/Tabel15.pdf> (2019-2025) en BOP-Mining naar bedrijven geproduceerd door de afdeling Statistieken, laatste productie 28 februari 2025.

* Voorlopige cijfers.

Figuur V.4b Saldo financiële rekening naar sector 2019-2023

Bron: Centrale Bank van Suriname. <https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/Database/Tabel15.pdf> (2019-2025) en BOP-Mining naar bedrijven geproduceerd door de afdeling Statistieken, laatste productie 28 februari 2025.

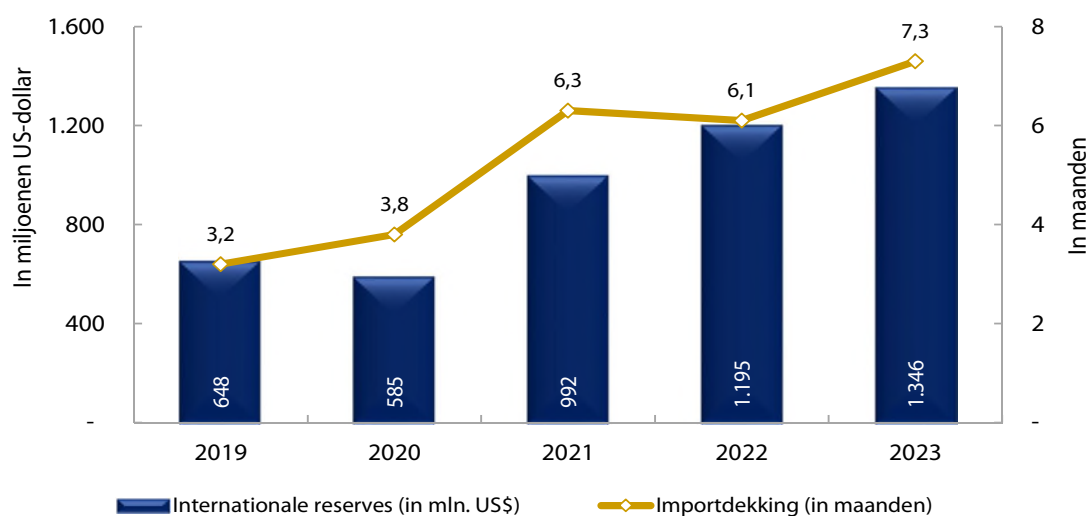
het gevolg van een toename van de beleggingen van banken met US\$ 131,9 miljoen, die ruimschoots de stijging van de verplichtingen van de overheid met US\$ 97,2 miljoen overtrof. Laatstgenoemde stijging is het gevolg van de geaccumuleerde achterstanden in de rentebetalingen op eurobonds.

V.4 Goud- en deviezenvoorraad

De goud- en deviezenvoorraad van de Bank steeg met 12,7% tot US\$ 1.346,1 miljoen per eind 2023 (Figuur V.5). De toename is het saldo van kapitaalinstromen uit transacties groot US\$ 238,5 miljoen en een negatief herwaarderingsverschil van US\$ 86,9 miljoen. De trans-

acties vloeiden voort uit de overheidstransacties uit de mijnbouw en de niet-mijnbouwsector, waaronder instroom van drie tranches uit de IMF-lening. De aanwas van internationale reserves is enigszins afgeremd door een gedeeltelijke teruggave van de ringfenced kasreservemiddelen in vreemde valuta aan de banken, ter waarde van \$105,8 miljoen. De omvang van internationale reserves per eind 2023, inclusief herwaarderingsverschillen, was voldoende om 7,3 maanden import van goederen en diensten te dekken. Indien alleen de importen van de niet-mijnbouwsectoren worden meegenomen, was deze dekking voldoende voor 9,7 maanden (Figuur V.5).

Figuur V.5 Internationale reserves en importdekking

Bron: Centrale Bank van Suriname, <https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/IR/InternationalReserves.xlsx> (2019-2023), 2025.

V.5 Externe vermogenspositie

Het negatief saldo van de externe vermogenspositie van Suriname per eind 2022 is per eind 2023 met US\$ 121,6 miljoen afgenomen tot negatief US\$ 2.797,5 miljoen (Tabel V.2). De verbetering van de netto externe vermogenspositie in 2023 is voornamelijk toe te schrijven aan een stijging van de activa met US\$ 337,9 miljoen. De activa namen voornamelijk toe door stijging van de Internationale reserves, inclusief herwaarderingsverschillen, met US\$ 151,5 miljoen voortvloeiend uit de IMF-lening en mijnbouwinkomsten, alsmede toename van de portefeuilebeleggingen van de algemene banken met US\$ 131,8 miljoen.

De passiva stegen met US\$ 216,3 miljoen door voornamelijk de overige investeringen die met US\$ 215,5 miljoen toenamen. Binnen deze categorie nam met name de schuldpositie van de overheid toe door de opname van leningen bij het IMF en andere IFI's. De portfolio-investeringen namen toe met US\$ 72,2 miljoen terwijl de directe investeringen in de economie afnamen met US\$ 71,4 miljoen waardoor deze voornoemde posten elkaar compenseerden en een minimaal effect hadden op de passiva.

V.6 Externe schuldpositie

De externe schuldpositie van Suriname nam per eind 2023 met US\$ 138,3 miljoen toe tot een niveau van US\$ 4,1 miljard, wat overeenkomt met 117,8 % van het bbp (Tabel V.3). Deze stijging is voornamelijk het gevolg van een toename van de langetermijnschuldverplichtingen van de overheid en de Bank met respectievelijk US\$ 390,2 miljoen en US\$ 58,6 miljoen. De schuldverplichtingen van de overheid namen toe door de opname van tranches uit de leningen van het IMF en andere IFI's. De toename bij de Bank betrof eveneens leningen van het IMF. In het vierde kwartaal vond een herschikking plaats van de Oppenheimerschuld, waarbij de uitstaande eurobonds met US\$ 254,7 miljoen afnamen. Daarnaast losten lokaal gevestigde dochterondernemingen van buitenlandse bedrijven voor US\$ 149,4 miljoen hun verplichtingen aan moedermaatschappijen af. Ook de overige sector (het publiek) had langetermijn- en kortetermijnleningen in de vorm van leverancierskredieten afgelost, in totaal voor een bedrag van US\$ 154,3 miljoen.

Tabel V.2 Externe vermogenspositie
(in miljoenen US-dollars)

Balansposten	2019	2020	2021	2022	2023
Nettopositie	-3.655,00	-3.453,70	-3.133,00	-2.917,30	-2.795,70
Activa	1.748,90	1.854,50	2.216,10	2.459,80	2.797,70
Directe investeringen	223	223,7	215	202,4	212,7
Portfoliointesteringen	165,2	164,7	171,1	255,9	387,7
Overige investeringen	713,3	881,1	837,8	807	851,1
Reserve Activa	647,5	585	992,2	1.194,60	1.346,10
Passiva	5.403,90	5.308,20	5.349,00	5.377,10	5.593,40
Directe investeringen in de economie	2.265,70	2.274,70	2.143,80	2.138,10	2.066,70
Portfolio investeringen	514,3	452,2	544,2	622,8	695
Overige investeringen	2.623,90	2.581,30	2.661,00	2.616,20	2.831,70
Sectoren	2019	2020	2021	2022	2023
Nettopositie	-3.655,00	-3.453,70	-3.133,00	-2.917,30	-2.795,70
Activa	1.748,90	1.854,50	2.216,10	2.459,80	2.797,70
Directe investeringen	223	223,7	215	202,4	212,7
Centrale bank incl. Reserve activa	650,3	588,1	995,2	1.197,60	1.349,60
Deposito-nemende instellingen m.u.v. de Centrale Bank	576,87	647,6	700,6	701,3	1.001,70
Centrale Overheid	3,9	3,9	3,3	2,7	2,6
Overige Sectoren	294,9	391,2	301,9	355,9	231,1
Passiva	5.403,90	5.308,20	5.349,00	5.377,10	5.593,40
Directe investeringen	2.265,70	2.274,70	2.143,80	2.138,10	2.066,70
Centrale bank incl. Speciale trekkingsrechten	323,7	298,9	452,5	321,2	378,8
Deposito-nemende instellingen m.u.v. de Centrale Bank	107,4	102,9	99,5	88,9	83
Centrale Overheid	1.826,50	1.859,90	1.964,50	2.246,70	2.636,90
Overige Sectoren	880,6	771,7	688,8	582,2	427,9

Bron: Centrale Bank van Suriname, https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/IIP_External-Debt/IIP.pdf (2019-2023), 2025..

Tabel V.3 Externe schuldpollitie
(in miljoenen US-dollars)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Bruto externe schuldpollitie	3.551,00	3.650,30	3.855,10	3.947,30	4.085,60
Directe investeringen: Intercompany leningen	629,4	616,8	649,8	708,3	558,9
Centrale Overheid	1.669,60	1.859,90	1.964,50	2.246,70	2.636,90
Korte termijn	-	-	-	-	-
Lange termijn	1.669,60	1.859,90	1.964,50	2.246,70	2.636,90
Centrale Bank	309,7	298,9	452,5	321,2	378,8
Korte termijn	139,5	151,1	155,2	6,9	5,9
Lange termijn	170,2	147,8	297,3	314,3	372,9
Banken, uitgezonderd de Centrale Bank	96,8	102,9	99,5	88,9	83
Korte termijn	88,2	82,3	86,2	76,1	76,5
Lange termijn	8,6	20,6	13,2	12,8	6,5
Overige sectoren	845,5	771,7	688,8	582,2	427,9
Korte termijn	112,4	83,2	102,1	116	102,5
Lange termijn	733,2	688,6	586,7	466,3	325,4

Bron: Centrale Bank van Suriname, https://www.cbvs.sr/images/content/statistieken/IIP_External-Debt/External_Debt.pdf (2018-2022), 2024.

V.7 Valutamarktontwikkelingen

De wisselkoersontwikkelingen in 2023 vertoonden een tweedelige dynamiek. In de eerste vier maanden van het jaar stegen de wisselkoersen aanzienlijk, terwijl vanaf mei een geleidelijke daling zich inzette. Deze tegenstrijdige bewegingen komen echter niet volledig tot uiting in de gemiddelde jaarkoersen, die een nominale depreciatie van de Surinaamse dollar van ruim 50% ten opzichte van de US-dollar en de euro laten zien ten opzichte van 2022 (Tabel V.4).

De koersstijgingen in de eerste maanden van 2023 zijn voornamelijk het gevolg van de toegenomen overheidsuitgaven en een uitbreiding van de SRD-kredietverlening aan de particuliere sector. Deze ontwikkelingen leidden tot een verhoogde vraag naar vreemde valuta, terwijl het beschikbare aanbod ontoereikend was om hier volledig in te voorzien. Als gevolg hiervan bereikte de US-dollarkoers van de Bank eind april een piek van SRD 38,777.

Vanaf mei 2023 zette een ommekeer zich in door geleidelijke daling van de wisselkoersen. Deze appreciatie van de Surinaamse dollar ten opzichte van de US-dollar en de euro is voornamelijk toe te schrijven aan het

gevoerde verkrappende monetaire beleid en een prudent fiscaal beleid. Daarnaast is het aanbod van vreemde valuta ondersteund door de:

- inzet van minerale ontvangsten van de Staat op de valutamarkt;
- giralisering van contante vreemde valuta door de Bank ten behoeve van de banken;
- mogelijkheid bij de Bank om contante euro's om te wisselen naar contante US-dollars.

De combinatie van fiscale en monetaire maatregelen leidde tot een beheersing van de binnenlandse vraag, terwijl bovengenoemde valutabeleidsmaatregelen het aanbod op de markt versterkten.

Het toegenomen vertrouwen en de verbeterde marktdynamiek weerspiegelden zich in hogere transactievolumes op de valutamarkt. De aankopen en verkopen van US-dollars stegen respectievelijk met 20,6% tot US\$ 666,3 miljoen en met 25,8% tot US\$ 786,3 miljoen vergeleken met 2022. Ook de aankopen en verkopen van de euro namen toe, met respectievelijk 23,8% tot € 327,8 miljoen en 10,4% tot € 257,6 miljoen.

Tabel V.4 Wisselkoersen*

Omschrijving	2019	2020	2021#	2022	2023
SRD per US-dollar (gemiddelde verkoopkoers)					
Formele vreemde-valutamarktverkoopkoers *)	7,520	9,046	18,863	24,440	36,725
Informele chartale vreemde-valutamarktverkoopkoers	8,257	15,003	20,380	24,591	36,943
Centrale-bankverkoopkoers **)	7,520	9,392	14,290		
SRD per euro (gemiddelde verkoopkoers)					
Formele vreemde-valutamarktverkoopkoers	8,539	11,031	21,672	24,882	38,276
Informele chartale vreemde-valutamarktverkoopkoers	8,574	15,058	22,172	25,016	38,323
Centrale-bankverkoopkoers **)	8,404	10,813	17,236		

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Noot: De Centrale-bankkoers voor 2021 betreft het gemiddelde over de periode 1 januari tot en met 4 juni 2021, waarna een flexibel wisselkoerssysteem van toepassing is.

**) Gewogen jaargemiddelde verkoopkoers op basis van de transactievolumes en -koersen van de banken en de wisselkantoren.

***) Ongewogen gemiddelde verkoopkoers.

HOOFDSTUK VI

HET TOEZICHT OP DE FINANCIËLE SECTOR

VI.1 Algemeen

De grondslag van de toezichthoudende taak van de Bank is vastgelegd in artikel 10 van de Centrale Bankwet 2022 (S.B. 2023 No. 65) (Bankwet 2022). Hierin is onder meer vermeld dat de Bank de taak heeft om toezicht uit te oefenen op het bank- en kredietwezen en het pensioen- en assurantiewezen, het geldwisselverkeer en op het overmakingenverkeer van financiële middelen van en naar het buitenland, zulks tegen de achtergrond van de daarvoor geldende wettelijke regelingen. Het toezicht richt zich daarbij mede op de corporate governance, deugdelijkheid van bestuur en integriteit van de instellingen werkzaam in deze sectoren en subsectoren.

Het Directoraat Toezicht Kredietwezen

De toezichthoudende taak van de Bank wordt uitgevoerd door het Directoraat Toezicht Kredietwezen (DTK). Het directoraat is organisatorisch onderverdeeld in vijf afdelingen die belast zijn met het microprudentiële, het integriteits- en het structuurtoezicht, te weten de afdelingen:

- Toezicht Banken, Toezicht Geldtransactiekantoren en Toezicht Kapitaalmarkt;
- Toezicht Spaarinstellingen;
- Toezicht Verzekeringen;
- Toezicht Pensioenfondsen;
- Financiële Integriteit.

Hiernaast heeft het directoraat een afdeling die belast is met het macroprudentieel toezicht, te weten de afdeling Financiële Stabiliteit.

Onder toezicht staande instellingen

De Bank oefent toezicht uit op kredietinstellingen, zoals banken en spaarinstellingen, uit hoofde van de Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2023 (S.B. 2024 No. 4). De pensioenfondsen en voorzieningsfondsen vallen onder de werking van de Wet Pensioenfond-

sen en Voorzieningsfondsen (S.B. 2005 No. 75). Ingevolge de Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012 (S.B. 2012 No. 170, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2021 No. 53) vallen ook wisselkantoren en geldovermakingskantoren onder het toezicht van de Bank. Op de verzekeringsmaatschappijen wordt vooralsnog uit hoofde van de Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 1968 (G.B. 1968 No. 63, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1986 No. 82), toezicht uitgeoefend, totdat er in een specifieke daarvoor bestemde toezichtwet zal worden voorzien. De Bank heeft reeds een ontwerpwet Toezicht Verzekeringswezen. In 2023 heeft de Bank in het kader van de Mutual Evaluation in 2023 wederom AML/CFT-commentaar van het IMF ontvangen. Waar relevant is het commentaar verwerkt in de ontwerpwet Toezicht Verzekeringswezen. De ontwerpwet Toezicht Verzekeringswezen en de bijbehorende Memorie van Toelichting zijn in 2023 ingediend bij de minister van Financiën en Planning voor de verdere doorgeleiding in het wetgevingstraject. Deze wet is van essentieel belang om de verzekeringssector te voorzien van een specifieke juridische basis, waarmee het toezicht effectiever kan worden ingericht en uitgevoerd.

De Wet Kapitaalmarkt is in 2014 afgekondigd. Sinds 2022 is het prudentiële toezicht en integriteitstoezicht op de Kapitaalmarkt ondergebracht bij de afdeling Toezicht Banken, Toezicht Geldtransactiekantoren en Toezicht Kapitaalmarkt.

Ontwikkeling van het toezicht

De Bank heeft de verantwoordelijkheid om het toezicht op de instellingen werkzaam binnen de financiële sector zo effectief mogelijk uit te voeren, teneinde een groeiend vertrouwen van de samenleving in de soliditeit en integriteit van financiële instellingen en de stabiliteit van het financieel systeem te realiseren en te waarborgen.

Tabel VI. 1
Instellingen onder toezicht van de Bank

	2019	2020	2021	2022	2023
Primaire banken	10	10	10	10	10
Levensverzekeringsinstellingen	4	4	4	4	4
Schadeverzekeringsinstellingen	6	6	6	6	6
Uitvaartverzekeringsinstellingen	2	2	2	2	2
Houdstermaatschappijen	1	1	1	1	1
Pensioenfondsen	40	40	41	41	43
Voorzieningsfondsen	5	5	5	5	5
Spaarinstellingen	24	25	25	10	10
Wisselkantoren	25	24	24	21	17
Geldovermakingskantoren	7	6	6	6	6
Overige instellingen ¹	6	6	6	6	6
Totaal	130	129	130	112	110

Bron: Centrale Bank van Suriname

1) Beleggings- en financieringsmaatschappijen.

Toezicht op financiële instellingen beslaat daarom

- het microprudentieel (bedrijfseconomisch) toezicht alsook
- het integriteits- en structuurtoezicht.

Het macroprudentieel (financieel-systemisch) toezicht wordt in dit verslag niet nader besproken, daar dit jaarlijks in een separate publicatie van de Bank, het Financial Stability Report, wordt besproken.

Bedrijfseconomisch toezicht

In het kader van uitgevoerde werkzaamheden bij de Banken uit hoofde van de Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2023, is per 1 januari 2023 bij de banken een aanwijzing opgeheven en de instelling beschikte per dezelfde datum over een permanente bankvergunning.

Onder toezicht staande pensioenfondsen

In het kader van de Wet Pensioenfondsen en Voorzieningsfondsen

- zijn er geen beschikkingen verstrekt voor de onder-toezichtstelling van pensioenfondsen.
- de Bank heeft geen maatregel van aanwijzingen uitgevaardigd aan pensioenfondsen. Een instelling die in 2021 de maatregel van aanwijzing heeft ontvangen, heeft in 2023 een herstelplan uitgevoerd.

Geldtransactiekantoren

Uit hoofde van de Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012 in maart 2023 bleek dat:

- bij vier geldwisselkantoren hun ingediende aanvraag voor de verlenging van hun vergunning niet volledig was. Hun vergunningen zijn derhalve niet verlengd.

Bij de spaarinstellingen, verzekeringsmaatschappijen en geldovermakingskantoren zijn in 2023 geen bedrijfseconomische maatregelen getroffen.

In 2023 zijn verschillende werkgroepen voortgegaan

met het ontwerpen van de conceptwetten namelijk de Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen, Wet Herstel en Afwikkeling Kredietinstellingen en de Wet Deposito-beschermingssysteem. Het voornemen is om in elk geval de eerste twee wetten in 2024 afgekondigd te krijgen.

Integriteitstoezicht

Het integriteitstoezicht van de Bank kent twee hoofdpijlers: bestuurlijke integriteit (Governance) en financiële integriteit (AML/CFT).

1. Bestuurlijke integriteit (Governance).

Het toezicht op de bestuurlijke integriteit is sinds 2005 expliciet als taak van de Bank in de wetgeving opgenomen. Dit toezicht richt zich op de geschiktheid en betrouwbaarheid van sleutelpersonen. Er wordt getoetst op smetteloze antecedenten ten aanzien van strafrechtelijke en financiële aspecten, alsook op het naleven van ethische normen. Daarnaast vindt een geschiktheidstoetsing plaats voor leden van de directie en de Raad van Commissarissen (RvC) en gelijkgestelde organen alsook gekwalificeerde deelnemers van de instellingen.

Bij de oordeelsvorming door de Bank is de samenstelling en kwaliteit van het collectief cruciaal. De Bank acht een evenwichtige samenstelling van kennis en ervaring binnen het bestuur en de RvC, het collectief, van essentieel belang voor een effectieve besturing.

Bij banken zijn er in 2023 in het kader van de Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen, in totaal 49 toetsingen uitgevoerd, waarvan:

- 45 voor bestuurders, commissarissen en (mede) beleidsbepalers. De toetsing resulteerde in verstreking van respectievelijk 22 beschikkingen voor benoemingen en 23 beschikkingen voor herbenoemingen.
- Vier aanvragen zijn afgewezen, waarvan drie voor benoemingen en één voor een herbenoeming.

Voorts is er één beschikking van een aandeelhouder ingetrokken. Er is één aanvraag voor wisseling van de

accountant ontvangen welke per beschikking van de Bank is goedgekeurd.

Financiële integriteit

Het integriteitstoezicht, in de zin van financiële integriteit, behelst het beleid in het kader van anti-money laundering en bestrijding en voorkoming van terrorismefinanciering (AML/CFT) en is gericht op een risico-gebaseerde benadering, waarbij zowel het land alsook de sectoren hun risico's op het gebied van ML en TF dienen te identificeren, te beoordelen en te mitigeren conform internationale standaarden.

Bij de verzekeringsmaatschappijen lag in 2023 de focus op de naleving van de Richtlijn Geschiktheid van Bestuurders, Commissarissen en Gekwalificeerde deelnemers bij verzekeraars, die sinds 11 maart 2021 van toepassing is.

In het kader van de geschiktheidstoetsingen zijn in totaal negen beschikkingen verstrekt in 2023. Deze betroffen:

- Vier nieuwe geschiktheidstoetsingen die in 2023 zijn uitgevoerd en afgerond.
- Vijf toetsingsaanvragen die eind 2022 nog in behandeling waren en in 2023 zijn afgehandeld.

Van deze negen beschikkingen had één betrekking op de goedkeuring van een vertegenwoordiger van een gekwalificeerde aandeelhouder. De overige acht beschikkingen voor kandidaten van verzekeraars zijn als volgt verdeeld:

- vier voor de benoeming van directieleden.
- vier met betrekking tot de raad van commissarissen (RvC): één voor een nieuw RvC-lid en drie voor herbenoemingen van RvC-leden.

Het prudentieel toezicht in 2023 omvatte:

- vier on-site inspecties, waarbij ook aandacht werd besteed aan Anti-Money Laundering en Combating the Financing of Terrorism (AML/CFT) aspecten.

Tevens is in het vierde kwartaal een aanvang gemaakt met de sectorale risicoanalyse voor verzekeringen op het gebied van AML/CFT.

Bij de spaarinstellingen zijn in 2023:

- totaal 30 integriteitstoetsingen uitgevoerd;
- 30 beschikkingen verstrekt voor het bekleden van functies binnen het bestuur en de commissie van toezicht.

De 30 beschikkingen betroffen 22 nieuwe benoemingen en acht herbenoemingen.

Het traject over het samenstellen en implementeren van de AML/CFT-richtlijn in het boekjaar 2023 is voortgezet, waarbij feedback van zowel de coöperatieve sector alsook het IMF in acht genomen zijn bij de samen-

stelling van de conceptribrichtlijn.

Voor pensioenfondsen en voorzieningsfondsen is de herziene richtlijn m.b.t. vereisten voor bestuurders op het gebied van integriteit en deskundigheid in het tweede kwartaal van 2023 uitgevaardigd.

In het kader van de Wet Pensioenfondsen en Voorzieningsfondsen zijn in 2023 in totaal 26 toetsingen verricht voor het benoemen van nieuwe bestuursleden, waarbij 24 beschikkingen en twee afwijzingsbrieven zijn verstrekt.

Bij de geldtransactiekantoren zijn er acht beschikkingen en één goedkeuringsbrief met betrekking tot de benoemingen van bestuurders verstrekt.

VI.2 Primaire banken

VI.2.1 Algemeen

In het verslagjaar 2023 zijn een aantal positieve ontwikkelingen geweest in de bankensector.

IMF-programma

Als onderdeel van het IMF-programma in het kader van de EFF zijn in 2022 zeven structural benchmarks voor het banktoezicht vastgesteld, waarvan vijf reeds in dat jaar zijn gerealiseerd. In 2023 zijn nog twee van de structurele benchmarks gerealiseerd, met name de WTK en de Wet HAK die op 5 december 2023 zijn aangenomen in De Nationale Assemblée (DNA) en zijn afgekondigd op 4 respectievelijk 10 januari 2024. De Bank is conform de Wet HAK de resolutieautoriteit voor kredietinstellingen en heeft in dit verband een Bank Resolution Unit (BRU) opgezet.

De Roadmap for Financial Sector Restructuring and Governance Reform of Banks in Suriname is in mei 2023 gefinaliseerd en formeel begin juni 2023 goedgekeurd door het IMF. Het samenstellen van een roadmap voor de bankensector was een van de structural benchmarks van het IMF-programma voor Suriname. Deze roadmap geeft de te ondernemen stappen weer voor herstructurering c.q. versterking van de financiële sector in Suriname met de nadruk op de bankensector. In de roadmap zijn onder andere uitgewerkt:

- de Asset Quality Review (AQR),
- de triage voor banken,
- het structuurtoezicht,
- het terugbrengen van overheidsachterstanden bij de banken,
- de kapitaal- en herstructureringsplannen alsook de beoordeling hiervan,
- de governance gerelateerde aspecten en
- de wetgeving zoals WTK 2023 en wet HAK 2023.

Als uitvloeisel van de AQR zijn de herkapitalisatieplannen van twee banken ontvangen. In 2023 is één herkapitalisatieplan van een staatsbank door de Bank goedgekeurd. Dit herkapitalisatieplan is na 2023 in uitvoering en wordt gemonitord aan de hand van een maandelijks statusverslag aan de Bank.

Aanscherping van het toezichtkader

In 2023 is er verder aandacht besteed aan aanscherping van de wettelijke en regelgevende standaarden. Daarnaast is de Richtlijn 12, Open vreemdevalutaposities, herzien en per februari 2023 in werking getreden. Tevens zijn diverse richtlijnen in het verslagjaar 2023 herzien en is er een nieuwe Richtlijn inzake Financiële verslaggeving en Externe accountantscontrole in werking getreden per juni 2023 tezamen met de bovenbedoelde herziene richtlijnen. Deze richtlijnen zijn aangepast aan internationale standaarden en best practices.

De Richtlijn Anti-Money Laundering en de Bestrijding van de Financiering van Terrorisme (AML/CFT) van 2016 is in 2021 aangepast aan internationale standaarden en best practices en in 2023 verder geëvalueerd.

Als onderdeel van het Strategisch Plan 2021-2024 van de Bank, is in 2022 een aanvang gemaakt met een 'fit & proper'-project dat in 2023 is voortgezet. Het doel van dit project is het versterken c.q. verbeteren van de integriteit en financiële soliditeit van instellingen middels een effectieve en voortdurende implementatie van geschiktheids- en integriteitstoetsingen in lijn met de vereiste wettelijke en regelgevende standaarden. Het gestandaardiseerd raamwerk voor het toezicht op de integriteit en geschiktheid van bestuurders, interne toezichthouders en gekwalificeerde aandeelhouders van onder toezicht staande instellingen is in oktober 2023 afgerond. Verwijzend naar de WTK 2023 zal de geschiktheidstoetsing ook van toepassing zijn op functionarissen die invloed uitoefenen op het risicoprofiel van banken. Hier valt onder andere te denken aan functionarissen op het gebied van audit, risicomanagement en compliance.

On-site Toezicht

In 2023 zijn de on-site inspecties bij banken voortgezet, waarbij er een risicogebaseerde en themagerichte benadering is toegepast bij het vaststellen van de scope van de inspecties op zowel prudentieel gebied alsook AML/CFT-gebied. Bij niet-naleving van wet- en regelgeving moeten banken een realistisch actieplan indienen met deadlines bij de Bank, die blijft toezien op een strikte monitoring en uitvoering van het plan.

Off-site Toezicht

De verhoogde off-site monitoring van banken vanaf 2021 is in 2023 voortgezet, inclusief de monitoring van de 'enhanced' rapportages die sinds september 2021 zijn ingegaan. De banken rapporteren op basis van de vastgestelde frequentie, die varieert van dagelijks tot wekelijks, maandelijks, per kwartaal en halfjaarlijks. Om de datakwaliteit te waarborgen zijn de rapportagestaten in 2023 wederom beoordeeld en waar nodig aangescherpt.

Covid-19-kredieten

De Bank had als gevolg van de Covid-19-pandemie tijdelijk op 20 mei 2020 een vrijval van 7,5% van de toen geldende SRD-kasreserveverplichting toegestaan om banken de mogelijkheid te bieden zogenoemde Covid-19-kredieten te verstrekken. In dit kader moesten banken regulier de zogenoemde Covid-rapportages indienen volgens het daarvoor bestemde formaat. De Covid-kredietfaciliteit is medio 2022 stopgezet. De Bank ontvangt maandelijks nog de Covid-rapportages betreffende kredieten die door de instellingen waren geherstructureerd i.h.k.v. de Covid-19-pandemie.

VI.2.2 Financiële gegevens

De bankensector bestond in 2023 uit 10 primaire banken en 2 secundaire banken. De 2 secundaire banken zijn vervat onder de subgroep *Overige instellingen*. De financiële indicatoren laten zien dat de solvabiliteitspositie van de bankensector is verbeterd in 2023, hoewel de liquiditeitspositie en de winstgevendheid van de bankensector zijn verslechterd. In de tabellen VI.2 tot en met VI.9 zijn de gecombineerde financiële gegevens van de primaire banken opgenomen, waaronder de solvabiliteit, liquiditeit, het resultaat, de kredietverlening en de toevertrouwde middelen.

Balanstotaal

Het balanstotaal van de primaire banken is in 2023 toegenomen met 23,0% (Tabel VI.2). Aan de activazijde vormen de posten *Liquide middelen* en *Kredietverlening*, met respectievelijk 53,6% en 26,3%, het grootste deel van het balanstotaal. Aan de passivazijde vormen de posten *Korte schulden* en *Op termijn toevertrouwde gelden*, met respectievelijk 52,2% en 29,3%, het grootste deel van het balanstotaal.

Winst- en verliesrekening

De rentebaten zijn met SRD 1,7 miljard gestegen in 2023 (Tabel VI.3). Deze stijging, in combinatie met een minder sterke toename van de rentelasten met SRD 0,4 miljard, heeft geresulteerd in een stijging van

Tabel VI. 2
Gecombineerde balans primaire banken
 (in duizenden SRD)

ACTIVA	2019		2020		2021		2022		2023	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
Liquide middelen	11.120.992	46,8	18.846.225	51,5	31.667.503	58,8	44.143.704	54,3	53.506.608	53,6
Bankiers in binnen- en buitenland	1.489.193	6,3	2.322.767	6,3	1.949.248	3,6	5.027.074	6,2	10.885.225	10,9
Kredietverlening ¹⁾	8.632.075	36,3	11.514.806	31,5	14.345.174	26,6	22.357.269	27,5	26.300.624	26,3
Overige activa	2.534.090	10,7	3.902.220	10,7	5.934.967	11,0	9.732.175	12,0	9.223.033	9,2
Balanstotaal	23.776.350	100	36.586.018	100	53.896.893	100	81.260.223	100	99.915.491	100
PASSIVA										
Op termijn toevertrouwde gelden ²⁾	7.603.866	32,0	12.533.228	34,3	17.963.084	33,3	26.042.096	32,0	29.271.376	29,3
Korte schulden ²⁾	11.904.189	50,1	18.598.877	50,8	27.071.650	50,2	41.269.502	50,8	52.139.643	52,2
Bankiers in binnen- en buitenland	1.037.623	4,4	623.390	1,7	1.259.921	2,3	1.274.766	1,6	1.728.936	1,7
Overige passiva	1.777.558	7,5	2.828.924	7,7	4.225.446	7,8	6.803.472	8,4	9.053.016	9,1
Nettoresultaat	155.980	0,7	458.633	1,3	600.633	1,1	1.810.440	2,2	1.492.343	1,5
Eigen vermogen	1.297.136	5,5	1.542.968	4,2	2.776.158	5,2	4.059.947	5,0	6.230.179	6,2
Balanstotaal	23.776.351	100	36.586.019	100	53.896.893	100	81.260.223	100	99.915.492	100

Bron: Centrale Bank van Suriname.

1) Kredietverlening in vreemde valuta aan ingezetenen inbegrepen.

2) Op termijn toevertrouwde gelden en korte schulden in vreemde valuta inbegrepen.

de rentemarge met 43,4% tot SRD 4,3 miljard per ultimo 2023. De bovengenoemde toename van de rentebaten vloeide onder andere voort uit de rente-inkomsten uit de openmarktoperaties (OMO's) van de Bank. De totale baten en overige lasten zijn in het verslagjaar gestegen met respectievelijk 35,4% en 55,7%.

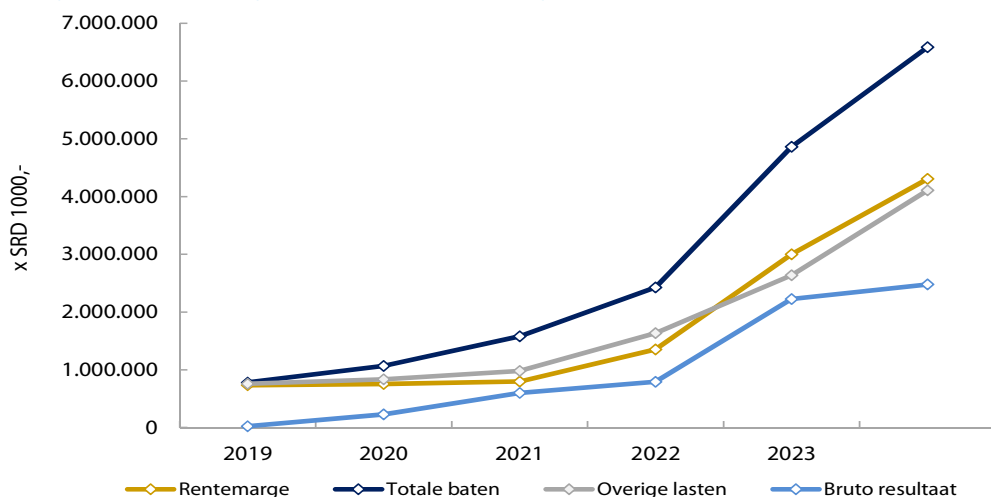
Hoewel de bedrijfskosten (zoals personeels-, beheers-, advies- en accountantskosten en afschrijvingen) met SRD 1,5 miljard stegen, lag de toename van de totale baten met SRD 1,7 miljard hoger, resulterend in een toename van het brutoresultaat met SRD 0,2 miljard.

Tabel VI. 3
Gecombineerde winst- en verliesrekening primaire banken
 (in duizenden SRD)

Per ultimo	2019	2020	2021	2022	2023
Rentebaten	1.292.190	1.328.174	2.044.214	4.224.412	5.939.826
Rentelasten	535.877	532.305	691.032	1.222.918	1.634.849
Rentemarge	756.313	795.869	1.353.181	3.001.494	4.304.977
Totale baten	1.065.733	1.581.891	2.428.582	4.863.864	6.586.028
Overige lasten	836.580	980.449	1.633.769	2.638.374	4.108.226
Brutoresultaat	229.153	601.442	794.813	2.225.489	2.477.801
Belastingen	73.174	142.810	194.180	415.050	985.459
Buitengewone posten	-	-	-	-	-
Nettoresultaat	155.980	458.633	600.633	1.810.439	1.492.343
ROA: Resultaat voor belastingen/ gemiddelde totale activa (in %)	1,0	2,0	1,8	3,3	2,7
Efficiency ratio: Overige lasten/ totale baten (in %)	78,5	62,0	67,3	54,2	62,4
Rentemarge/ totale baten (in %)	71,0	50,3	55,7	61,7	65,4
Expense ratio: Totale overige lasten/ rentemarge (in %)	110,6	123,2	120,7	87,9	95,4
Return on equity: Resultaat voor belasting/ gemiddeld EV (in %)	16,7	34,8	29,6	48,1	36,5

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur VI. 1
Ontwikkeling van rentemarge, totale baten, overige lasten en brutoresultaat primaire banken

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VI. 4
Kredietverlening door primaire banken naar sectoren
(in duizenden SRD)

Sectoren	2019		2020		2021		2022		2023	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
Landbouw	168.101	1,6	200.688	1,4	268.751	1,6	417.211	1,6	724.036	2,5
Veeteelt	39.294	0,4	60.344	0,4	70.358	0,4	125.265	0,5	157.389	0,5
Visserij	75.355	0,7	141.281	1,0	166.557	1,0	308.889	1,2	357.373	1,2
Bosbouw	11.101	0,1	14.783	0,1	19.947	0,1	15.933	0,1	20.771	0,1
Mijnbouw	507.344	4,8	748.362	5,2	962.119	5,7	1.321.592	5,1	1.414.461	4,8
Industrie	721.227	6,9	1.078.337	7,5	1.361.463	8,0	2.241.087	8,6	3.193.377	10,8
Constructie en installatie	243.465	2,3	317.281	2,2	239.892	1,4	490.793	1,9	753.436	2,6
Electriciteit, gas en water	35.509	0,3	55.004	0,4	73.255	0,4	92.821	0,4	98.585	0,3
Direct productieve sector	1.801.396	17	2.616.080	18,1	3.162.343	18,6	5.013.590	19,2	6.719.428	22,7
Handel	1.785.794	17,0	2.515.063	17,4	2.838.592	16,7	4.780.974	18,4	4.903.604	16,6
Transport, opslag en communicatie	107.363	1,0	287.659	2,0	358.600	2,1	601.861	2,3	656.363	2,2
Dienstverlening	1.042.892	9,9	1.167.703	8,1	1.268.761	7,5	1.587.367	6,1	3.395.156	11,5
Woningbouw	1.231.078	11,7	1.412.672	9,8	1.372.345	8,1	1.663.944	6,4	1.968.374	6,7
Overheid (incl. Schatkistpapier)	2.369.522	22,5	3.716.934	25,7	4.232.837	24,9	5.436.082	20,9	5.003.995	16,9
Overige	2.176.745	20,7	2.745.544	19,0	3.759.303	22,1	6.962.642	26,7	6.897.803	23,3
Niet-direct productieve sector	8.713.393	82,9	11.845.576	81,9	13.830.438	81,4	21.032.870	80,8	22.825.294	77,3
GENERAAL TOTAAL	10.514.789	100,0	14.461.656	100,0	16.992.781	100,0	26.046.460	100,0	29.544.722	100,0
Schatkistpapier/ Effecten/ Deelnemingen	1.284.495		2.115.008		1.907.376		2.527.784		1.893.082	
BRUTOKREDIETVERLENING	9.230.294		12.346.648		15.085.405		23.518.676		27.651.640	
Voorzieningen	598.219		831.842		740.230		1.161.407		1.351.016	
NETTOKREDIETVERLENING	8.632.075		11.514.807		14.345.175		22.357.269		26.300.624	

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Ondanks de positieve resultaten hebben de toegenomen baten niet geleid tot een verbetering van de ratio's 'Return on Assets' (ROA) en 'Return on Equity' (ROE), die respectievelijk met 0,6pp en 11,6pp afnamen per ultimo december 2023.

Kredietverlening

De brutokredietverlening is ten opzichte van voorgaand jaar toegenomen met SRD 4,1 miljard (17,6%) tot een bedrag van SRD 27,6 miljard per ultimo 2023 (Tabel VI.4). Deze toename is voornamelijk toe te schrijven aan de kredietverlening aan de sectoren *Mijnbouw, Industrie, Constructie en installatie, Handel, Dienstverlening, Woningbouw, Overheid en Overige*. Procentueel is het aandeel van deze sectoren in de brutokredietverlening respectievelijk 8,3%, 18,8%, 4,4%, 28,9%, 20,0%, 11,6%, 29,4% en 40,6%. Het aandeel van de overige zes (6) sectoren in de totale bruto-kredietverlening varieerde tussen 0,1% en 4,3%.

Kredietkwaliteit

De kwaliteit van de kredietportefeuille lag in 2023 niet op het gewenste niveau van 5%. De non-performing loan-ratio (NPL-ratio) is toegenomen met 0,6pp ten opzichte van 2022 en bereikte een niveau van 13,0% per

ultimo december 2023. Dit percentage is ruim boven de door de Bank vastgestelde interne benchmark van 5% (Tabel VI.5). Door de toename van non-performing kredieten, waren de banken genoodzaakt om hogere voorzieningen te treffen, hetgeen is af te leiden van de toename van de voorzieningen met 16,3% in 2023.

Kredietverlening ten opzichte van toevertrouwde middelen

De totale toevertrouwde middelen, bestaande uit girotegoeden, spaargelden, termijndeposito's en overige middelen van het publiek zijn ten opzichte van voorgaand jaar met 21,1% gestegen tot SRD 81,2 miljard. Deze stijging is voornamelijk bepaald door de toename van de termijndeposito's van korter dan 1 jaar, rekening-courant tegoeden (R/C gelden), en spaargelden met respectievelijk 52,4%, 23,0% en 17,6% (Tabel VI.6). Het aandeel van de kredietverlening in de toevertrouwde middelen bedroeg 32,4% in 2023.

Liquiditeit

De liquiditeitspositie van banken wordt gemonitord door indicatoren zoals de liquiditeitsverhouding en de Liquidity Coverage Ratio (LCR). De adequaatheid en effectiviteit van het liquiditeitsrisicobeheer wordt bij

Tabel VI. 5
Kredietkwaliteit
(in duizenden SRD)

Per ultimo	2019	2020	2021	2022	2023
Brutokredietverlening	9.230.294	12.346.648	15.085.405	23.518.676	27.651.640
Voorzieningen	598.219	831.842	740.230	1.161.407	1.351.016
Nettokredietverlening	8.632.075	11.514.807	14.345.175	22.357.269	26.300.624
Non-performing kredieten (bruto)	976.629	1.807.365	1.924.150	2.910.046	3.590.253
Non-performing kredieten/brutokredietverlening (in %)	10,6	14,6	12,8	12,4	13,0

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VI. 6
Kredietverlening ten opzichte van toevertrouwde middelen primaire banken
 (in duizenden SRD)

Per ultimo	2019	2020	2021	2022	2023
Middelen > 1 jaar	2.336.042	3.114.342	3.834.776	5.839.742	5.518.074
Middelen < 1 jaar	2.616.641	3.769.798	4.783.095	5.450.224	8.306.440
Spaargelden	5.853.138	10.465.429	15.698.120	22.447.061	26.392.558
Rekening-Couranttegoeden (R/C-gelden) waarvan :	8.446.221	13.372.354	20.535.492	33.287.987	40.940.191
(in Surinaamse dollars)	4.138.584	4.956.977	6.171.907	9.544.672	12.084.180
(in vreemde valuta)	4.307.637	8.415.377	14.363.585	23.743.315	28.856.011
Totaal toevertrouwde middelen	19.252.042	30.721.923	44.851.483	67.025.014	81.157.262
Totaal kredietverlening (netto)	8.632.075	11.514.806	14.345.174	22.357.269	26.300.624
Kredietverlening in % toevertrouwde middelen	44,8	37,5	32,0	33,4	32,4
Toevertrouwde middelen in % balansvermogen	81,0	84,0	83,2	82,5	81,2
Kredietverlening in % balansvermogen	36,3	31,5	26,6	27,5	26,3
Gemiddelde debetrente in Surinaamse dollars	14,2	12,6	13,4	13,6	15,0
Gemiddelde creditrente in Surinaamse dollars	4,8	4,4	4,4	3,3	4,3
Gemiddelde debetrente in vreemde valuta	7,1	8,0	7,4	6,9	7,3
Gemiddelde creditrente in vreemde valuta	1,7	1,3	1,1	1,0	1,1

Bron: Centrale Bank van Suriname.

de on-site inspecties beoordeeld conform Richtlijn 11 - Liquiditeitsrisico. De liquiditeitsverhouding is in 2023 met 4,3pp afgenomen, doordat de korte schulden in sterkere mate toenamen, met 26,3%, ten opzichte van de groei van de liquide middelen, die met 21,2% toenam. De liquide middelen maakten voor 53,6% deel uit van het balansvermogen per ultimo december 2023 en voor de korte schulden bedroeg dit aandeel 52,2%.

Solvabiliteit

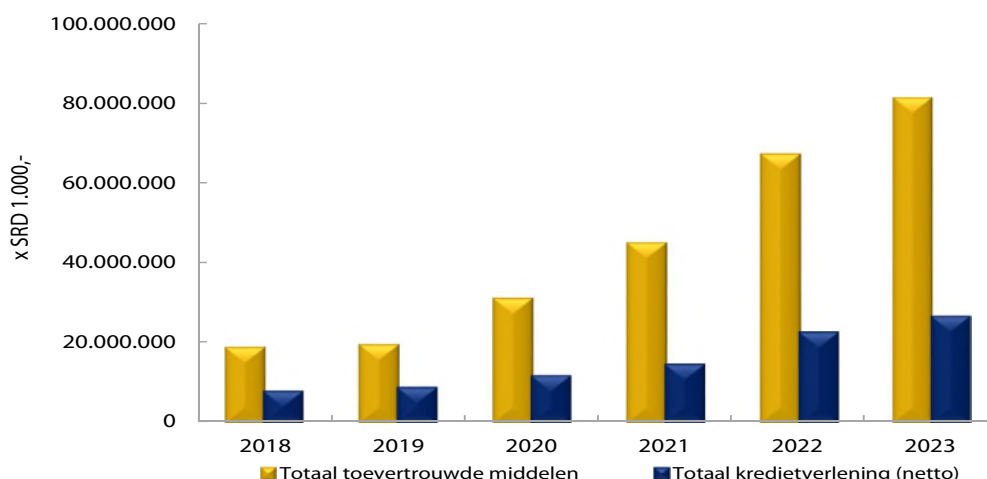
De gecombineerde solvabiliteitsratio is per ultimo 2023 gestegen met 3,5pp tot 20,3%. De stijging van de solvabiliteitsratio, die voldoet aan de vastgestelde norm van 10% van Richtlijn 1 – Solvabiliteit (Tabel VI.7), is veroorzaakt door de sterkere procentuele toename van het toetsingsvermogen (43,1%) ten opzichte van de totaal gewogen risicodragende activa (18,6%). De toename van het toetsingsvermogen is voornamelijk toe

te schrijven aan de toename van het aandelenkapitaal, resultaatverbetering van de banken, een toename van additionele Tier-1-instrumenten en een toename van het Tier-2-kapitaal. De absolute toename van het toetsingsvermogen en de totaal gewogen risicodragende activa is respectievelijk SRD 2,3 miljard en SRD 5,9 miljard. In Grafiek VI.3 en VI.4 is het verloop van de solvabiliteitsratio en liquiditeitsverhouding weergegeven.

Immobilie

Volgens de immobiliarichtlijn mogen de totale investeringen van een bank in vaste activa niet hoger zijn dan 100% van haar Tier-1-kapitaal. Tabel VI.8 geeft weer dat deze verhouding zich binnen de 100%-limiet bevond. Ten opzichte van 2022 is een daling merkbaar van 1,5pp tot 33,4% per eind 2023, welke nog ruim binnen de limiet viel. De afnemende trend vanaf 2019 is het

Figuur VI.2
Toevertrouwde middelen versus kredietverlening primaire banken

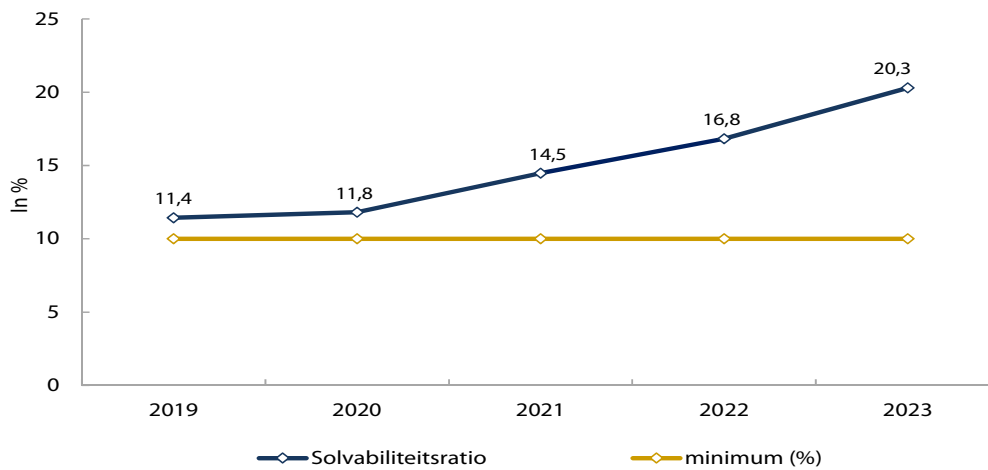
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VI. 7
Liquiditeit en solvabiliteit van primaire banken
 (in duizenden SRD)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Liquiditeit					
Liquiditeitsverhouding (in %)	93,4	101,3	117	107	102,6
Liquide middelen in % balansvermogen	46,8	51,5	58,8	54,3	53,6
Korte schulden in % balansvermogen	50,1	50,8	50,2	50,8	52,2
Solvabiliteit					
Toetsingsvermogen	1.227.995	1.784.549	3.052.771	5.392.774	7.717.330
Totaal gewogen risicodragende activa	10.734.636	15.106.168	21.077.277	32.045.842	38.016.626
Solvabiliteitsratio (in %)					
Tier 1/ Toetsingsvermogen (in %)	94	88,6	90,2	92,1	90,7
Tier 1/ Totaal gewogen risicodragende activa (in %)	10,8	10,5	13,1	15,5	18,4
Toetsingsvermogen/ Balanstotaal (in %)	5,2	4,9	5,7	6,6	7,7
Equity ratio (in %)	6,1	5,5	6,3	7,2	7,7
Debt ratio (in %)	93,9	94,5	93,7	92,8	92,3

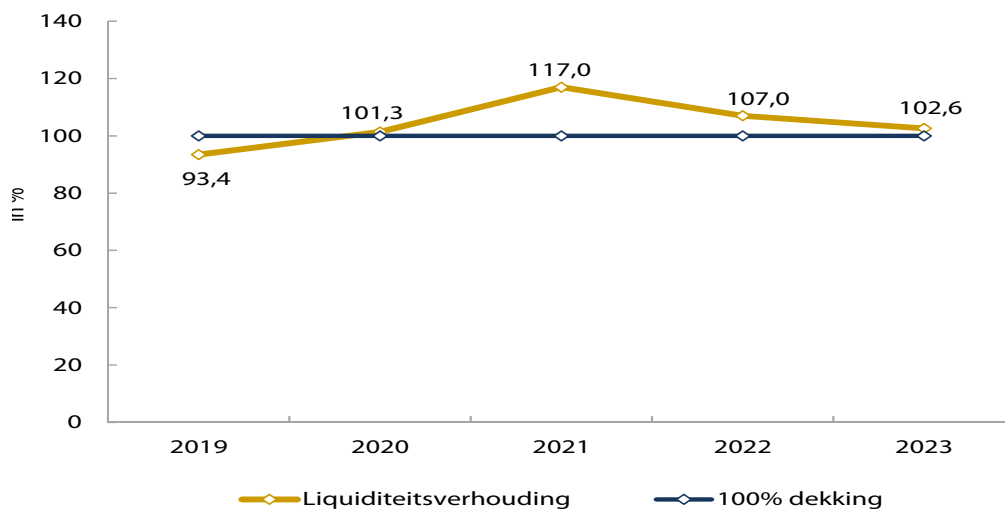
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur VI.3
Solvabiliteitstoetsing primaire banken

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur VI.4
Liquiditeitsverhouding primaire banken

Bron: Centrale Bank van Suriname.

gevolg van de toename van het Tier-1-kapitaal.

Grote posten

De som van alle grote posten (leningen en deposito's u/g) bedroeg 167,9% van het totaal Tier-1-Kapitaal ultimo december 2023. Deze verhouding vertoont een

daling (eind 2022: 372,0%) en ligt thans binnen de toegestane limiet van 300%. De grote-posten-leningen zijn in termen van het Tier-1-Kapitaal 98,0% (Tabel VI.9), terwijl de grote-posten-deposito's u/g 69,9% van het Tier-1-kapitaal uitmaakten.

Tabel VI.8
Immobilie primaire banken
(in duizenden SRD)

Per ultimo	2019	2020	2021	2022	2023
Totaal Tier -1-Kapitaal	1.154.035	1.581.288	2.752.302	4.969.241	7.003.298
Totale Investering in vaste activa	571.600	620.337	1.020.168	1.734.251	2.339.945
Totale Investering in % Totaal Tier-1-Kapitaal	49,500	39,200	37,100	34,900	33,4

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VI.9
Grote posten primaire banken
(in duizenden SRD)

Per ultimo	2019	2020	2021	2022	2023
Totaal Tier 1 Kapitaal	1.154.035	1.581.288	2.752.302	4.969.241	7.003.298
Totale Grote Posten (leningen)	2.808.327	5.470.078	5.444.543	7.463.183	6.866.554
Totale Grote Posten (deposito's)	3.597.372,0	5.314.298,0	5.714.415,0	11.024.284,0	4.897.991
Totale Grote Leningen in % Tier 1 Kapitaal	243,3	345,9	197,8	150,2	98,0
Totale Grote Posten Deposito's in % Tier 1 Kapitaal	311,7	336,1	207,6	221,9	69,9

Bron: Centrale Bank van Suriname.

VI.3 Geldtransactiekantoren

VI.3.1 Algemeen Wisselkantoren

Wisselkantoren worden samen met geldovermakingskantoren gerekend tot de geldtransactiekantoren. Ultimo december 2023 beschikten 17 wisselkantoren over een geldige vergunning. Het uitgangspunt voor het toezicht op de wisselkantoren is de Roadmap Wisselkantoren 2023. Als onderdeel van de roadmap is het toezichtkader op geldtransactiekantoren aangescherpt door review en aanpassing van bestaande richtlijnen, betere opvolging daarvan, strengere beoordeling van vergunningsaanvragen, fit & proper toetsing (evaluatie) van leden van de directie en toezichtorganen van deze instellingen en het intensiveren van de off-site monitoring.

Toeziht on-site

De Bank heeft in het verslagjaar zes on-site inspecties uitgevoerd bij geldwisselkantoren en diverse 'cambio checks' uitgevoerd bij de geldwisselkantoren die niet beschikten over een geldige vergunning. Het is conform WTG verboden het bedrijf van geldwisselkantoor uit te voeren zonder een geldige vergunning.

De onsite inspecties hebben geresulteerd in het sluiten van vier wisselkantoren door de Bank daar deze geen volledige aanvraag voor verlenging van de vergunning hebben ingediend. Drie van deze wisselkantoren zetten, ondanks het verbod van de Bank, hun geldwisselactiviteiten voort. Op grond hiervan heeft de Bank op basis van artikel 39 van de Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012, (S.B. 2012 no. 170, zoals gewijzigd bij S.B. 2021 no. 53) door tussenkomst van een advocaat, gerechtelijke stappen ondernomen tegen deze geldwisselkantoren. Ultimo 2023 is er nog geen vonnis gewezen in deze zaken.

Transactiemonitoring

Er vindt vanaf 2019 verscherpt toezicht plaats bij de geldwisselkantoren inzake het onderdeel transactiemonitoring. De communicatie inzake tekortkomingen in de rapportages vindt zowel schriftelijk alsook door middel van fysieke besprekingen plaats. Door het geïntensiveerd toezicht zijn de dagelijkse rapportages van de geldwisselkantoren verder verbeterd in 2023.

VI.3.2 Geldovermakingskantoren

In 2023 staan zes geldovermakingskantoren onder toezicht van de Bank, waarvan drie over een geldige

vergunning beschikken. Conform artikel 3 lid 2 van de boven aangehaalde wet is het verboden het bedrijf van geldtransactiekantoor uit te oefenen zonder voorafgaande vergunning van de Bank. In het verslagjaar is het toezichtkader op geldtransactiekantoren verder aangescherpt door review en aanpassing van bestaande richtlijnen, betere opvolging daarvan, strengere beoordeling van vergunningsaanvragen, fit & proper toetsing (evaluatie) van leden van de directie en toezichtorganen van deze instellingen en het intensiveren van de off-site monitoring.

Toeziht on-site

De Bank heeft in het verslagjaar 2023 één on-site inspectie uitgevoerd bij een geldovermakingskantoor. Op basis van de geconstateerde bevindingen van deze inspectie, is een partially compliant-rating toegekend, welke indiceert dat hoewel er enige verbetering is geboekt er nog tekortkomingen zijn in de effectiviteit van het AML/CFT-beleidskader van de instelling.

Transactiemonitoring

Geldtransactiekantoren zijn verplicht alle transacties te rapporteren aan de Bank. Bij late rapportage door geldovermakingskantoren aan de Bank, worden deze hiervoor aangeschreven.

VI.3.3 Financiële gegevens

VI.3.3.1 Geldwisselkantoren

Het minimumbedrag aan gestort kapitaal voor geldtransactiekantoren is per 1 maart 2022 aangepast en bedraagt SRD 500.000,-.

Aan de activazijde van de gecombineerde balans, maakt de post vlottende activa in 2023 een aanzienlijk deel uit van de totale activa. De totale activa is met 16% toegenomen in vergelijking met 2022. Aan de passivazijde is de post *Eigen vermogen* in vergelijking tot de andere passivaposten sterker toegenomen.

VI.3.3.2 Geldovermakingskantoren

In het verslagjaar is de gecombineerde balans van de geldovermakingskantoren bijgevoegd. De financiële data van de geldovermakingskantoren over de jaren 2019 tot en met 2020 zijn niet beschikbaar in de onderstaande tabel. Over de genoemde periode zijn geen analyses opgemaakt op gecombineerd niveau.

Tabel VI.10
Gecombineerde balans wisselkantoren
(in duizenden SRD)

	2019		2020		2021		2022		2023	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
ACTIVA										
Vlottende Activa	56.094	91,7	64.022	89	132.154	85,9	209.460	91,8	244.191	88,9
Vaste Activa	5.097	8,3	7.926	11	21.671	14,1	18.719	8,2	30.605	11,1
Balanstotaal	61.191	100	71.948	100	153.826	100	228.179	100	274.796	100
PASSIVA										
Schulden op lange termijn	1.686	2,8	2.492	3,5	-	0	2.308	1	-	0,0
Schulden op korte termijn	26.637	43,5	30.970	43	82.853	53,9	88.541	38,8	88.582	32,2
Voorziening	325	0,5	425	0,6	1.125	0,7	3.229	1,4	4.354	1,6
Eigen vermogen	32.543	53,2	38.061	52,9	69.848	45,4	134.101	58,8	181.860	66,2
Balanstotaal	61.191	100	71.948	100	153.826	100	228.179	100	274.796	100

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VI.11
Gecombineerde balans geldovermakingskantoren
(in duizenden SRD)

	2021		2022		2023	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
ACTIVA						
Vlottende Activa	88.413	83,9	138.206	86,0	179.025	82,5
Vaste Activa	16.931	16,1	22.547	14,0	37.887	17,5
Balanstotaal	105.345	100	160.754	100	216.912	100
PASSIVA						
Schulden op lange termijn	6.894	6,5	9.754	6,1	14.539	6,7
Schulden op korte termijn	84.898	80,6	127.024	79,0	186.510	86,0
Eigen vermogen	13.553	12,9	23.976	14,9	15.863	7,3
Balanstotaal	105.345	100	160.754	100	216.912	100

Bron: Centrale Bank van Suriname.

VI.4 Verzekeringsmaatschappijen

VI.4.1. Algemeen

In januari 2023 zijn de in februari 2020 geïmplementeerde rapportagestaten van verzekeraars op een aantal onderwerpen aangepast. De directe aanleiding hiervoor vloeide voort uit het gezamenlijk (SURVAM) en individueel commentaar van de verzekeraars. Op basis van deze aangepaste rapportagestaten hebben de verzekeraars vanaf het eerste kwartaal van 2023 met vergelijkende cijfers over het vierde kwartaal van 2022 gerapporteerd. De aanpassingen van de rapportagestaten hebben ertoe geleid dat de Bank thans over gedetailleerde data van de verzekeraars beschikt, waardoor enkele tabellen in dit verslag eveneens zijn aangepast c.q. uitgebreid.

Op 1 januari 2023 is IFRS 17 "Insurance Contracts", een nieuwe verslaggevingsstandaard voor het waarderen van verzekeringscontracten, in werking getreden. Op basis van de Wet op de Jaarrekening S.B. 2017 no. 84 (laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2022 no. 127), zijn onder andere de onder toezicht staande verzekeraars ver-

plicht hun jaarrekeningen in overeenstemming met IFRS-verslaggevingsstandaarden op te maken.

In het kader van de invoering van IFRS 17, zijn medewerkers van de Bank in het tweede halfjaar van 2023 in overleg getreden met verzekeringstoezichthouders uit het Caribisch Gebied die eveneens deze standaard in hun land moeten implementeren. Met dit collegiale overleg beogen de toezichthouders na te gaan welke aanpassingen noodzakelijk zijn in de rapportagestaten alsook welke richtlijnen door de toezichthouders uitgevaardigd dienen te worden.

VI.4.2 Financiële gegevens

De Tabellen VI.12 tot en met VI.20 hebben betrekking op de financiële cijfers van drie levens- en vijf schadeverzekeringsmaatschappijen over het boekjaar 2023¹ en de Figuren VI.5 tot en met VI.8 zijn een illustratieve weergave daarvan. De financiële cijfers van de twee onder toezicht staande uitvaartverzekeringsmaatschappijen waren niet beschikbaar.

¹ Bij het opmaken van dit verslag beschikte de Bank niet over de definitieve cijfers van de verzekeringsmaatschappijen. Hierdoor is de analyse over 2023 gebaseerd op voorlopige cijfers.

Tabel VI.12
De balansen van levensverzekeringsmaatschappijen
(in duizenden SRD)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023*
ACTIVA					
Kas en Bank [liquide middelen]	144.327	145.752	119.522	287.467	275.556
Vaste eigendommen	6.065	5.430	8.187	18.136	33.227
Beleggingen:	1.332.095	2.695.407	5.293.603	8.140.497	10.003.371
- Overheidssector	-	-	-	-	2.591.938
- Particulieresector:	1.332.095	2.695.407	5.293.603	8.140.497	7.411.433
a) hypotheke	112.516	111.531	133.085	222.568	440.721
b) termijndeposito's	383.718	658.866	615.898	734.389	694.712
c) effecten	227.559	901.103	2.849.102	4.580.339	3.292.059
d) leningen op schuldbekentenis	496.894	915.690	1.473.647	2.238.961	2.705.735
e) overige	111.408	108.217	221.871	364.240	278.207
Overige activa	182.115	287.833	197.592	326.236	743.298
Totaal	1.664.602	3.134.422	5.618.904	8.772.336	11.055.452
PASSIVA					
Aandelenkapitaal	1.406	1.406	16.576	25.610	1.422
Reserves	180.180	386.437	633.340	808.031	803.786
Technische voorziening	1.322.049	2.499.550	4.650.398	7.556.446	8.891.953
Overige schulden (incl. achtergestelde leningen)	160.967	247.029	318.590	382.248	1.358.290
Totaal	1.664.602	3.134.422	5.618.904	8.772.336	11.055.452

Bron: Centrale Bank van Suriname.

*Voorlopige cijfers.

VI.4.2.1 Levensverzekeringsmaatschappijen

De financiële gegevens van de drie levensverzekeringsmaatschappijen zijn opgenomen in de Tabellen VI.12 tot en met VI.15. De financiële gegevens van de vierde levensverzekeringsmaatschappij worden buiten beschouwing gelaten, vanwege een jarenlange rapportage achterstand.

In 2023 vertoont het balanstotaal van de levensverzekeringsmaatschappijen een toename van SRD 2,3 miljard oftewel 26,0% (Tabel VI.11). Aan de activazijde toont de beleggingsportefeuille een toename van SRD 1,9 miljard. De beleggingen in effecten vormen de grootste beleggingspost en maken 32,9% uit van de beleggingsportefeuille, gevolgd door de leningen op schuldbekentenis met 27,0%. De beleggingsportefeuille beslaat 90,5% van de totale activa, hetgeen impliceert dat de activa inkomsten genererend is.

Aan de passivazijde is de post 'technische voorzieningen' toegenomen met SRD 1,3 miljard oftewel 17,7%, terwijl de reserves zijn gedaald met SRD 4,2 miljoen ofwel 0,5%.

Uit Tabel VI.13 blijkt dat in 2023 ten opzichte van 2022 het bruto premie-inkomen met 30,9% is toegenomen en de mutatie premiereserve daarentegen is afgeno-

men met 38,4%. De afname van de mutatie premiereserve en het toegenomen premie-inkomen hebben voornamelijk bijgedragen aan de toename van de netto verdiende premie van SRD 272,6 miljoen in 2022 naar SRD 605,4 miljoen in 2023. Na aftrek van de totale verplichtingen en kosten komt het verzekeringstechnisch resultaat neer op een verlies van SRD 428,7 miljoen.

In 2023 zijn zowel de totale baten (inclusief premie-inkomsten en koopsommen) en de totale lasten (inclusief uitkeringen) toegenomen met respectievelijk SRD 652,7 miljoen (68,4%) en SRD 399,9 miljoen (45,9%) (Figuur VI.5).

De beleggingsinkomsten van SRD 725,3 miljoen en de overige inkomsten van SRD 40,3 miljoen hebben het negatief verzekeringstechnisch resultaat geabsorbeerd, waardoor de levensverzekeringsmaatschappijen een nettoresultaat van SRD 322,7 miljoen behaalden over 2023. Het nettoresultaat over 2023 is een toename van 1.355,8% ten opzichte van 2022 (Figuur VI.6).

Uit de solvabiliteitstoetsing (Tabel VI.14) blijkt dat levensverzekeringsmaatschappijen een solvabiliteitsoverschot hebben van SRD 327,9 miljoen. Dit overschot impliceert dat de levensverzekeringsmaatschappijen ruim voldoende vermogen hebben om op lange termijn aan hun verplichtingen te kunnen voldoen.

Tabel VI.13
De winst- en verliesrekeningen van levensverzekeringsmaatschappijen
 (in duizenden SRD)

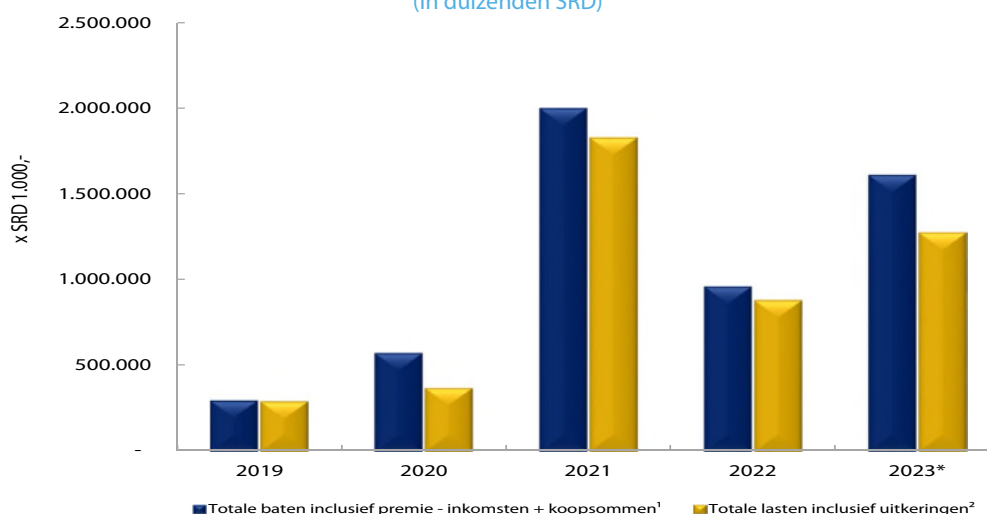
Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023*
Bruto Premie-inkomen	193.453	216.208	1.531.945	642.017	840.647
Aangenomen Herverzekeringspremies	4.086	927	5.210	-	937
Afgedragen Herverzekeringspremies	3.959	4.990	7.737	7.570	13.195
Netto Premie-inkomen (Premie Eigen Rekening)	193.580	212.145	1.529.418	634.447	828.390
Mutatie Premiereserve	122.554	170.028	1.403.751	361.837	222.977
Netto Verdiende Premie	71.026	42.117	125.667	272.610	605.413
Uitkeringen Ineens	-	-	-	57.233	396.446
Anuïteitenuitkeringen	-	-	-	267.690	1.676
Afkopen	-	-	-	12.087	1.463
Totale Verplichtingen	70.100	82.454	215.889	337.010	399.585
Acquisitiekosten	8.745	10.378	11.189	20.567	4.947
Bedrijfskosten	47.853	54.194	112.933	108.992	52.750
Overige kosten	28.626	37.699	69.797	33.671	576.849
Verzekeringstechnisch Resultaat	-84.298	-142.608	-284.141	-227.630	-428.719
Beleggingsinkomsten	96.684	148.688	308.344	294.221	725.281
Overige inkomsten	-3.721	201.523	147.985	13.093	40.330
Brutoresultaat	8.665	207.603	172.188	84.120	336.892
Belastingen	4.591	10.983	36.678	61.953	14.175
Nettoresultaat	4.074	196.620	135.510	22.167	322.717

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Naar aanleiding van de wijzigingen in de opzet van de rapportagestaten is deze tabel aangepast.

*Voorlopige cijfers.

Figuur VI.5
De totale baten ten opzichte van totale lasten van levensverzekeringsmaatschappijen
 (in duizenden SRD)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

*Voorlopige cijfers.

Ten opzichte van 2022 is de rentabiliteit van de levensverzekeraars verbeterd (Tabel VI.15) van 2,7% in 2022 naar 40,1% in 2023. De levensverzekeraars zijn erin geslaagd om een aanzienlijk rendement te behalen op het eigen vermogen.

VI.4.2.2 Schadeverzekeringsmaatschappijen

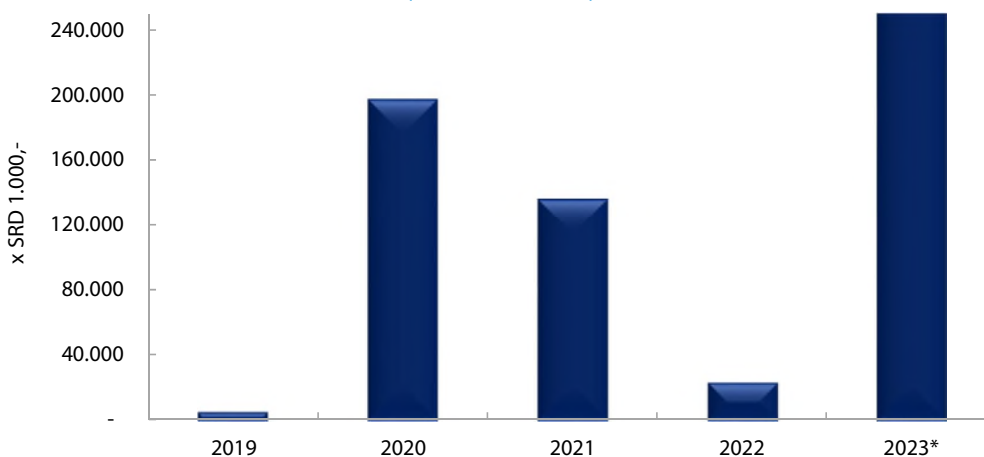
De financiële gegevens van de vijf schadeverzekeringsmaatschappijen zijn opgenomen in de Tabellen VI.16 tot en met VI.20. De financiële gegevens van de zesde schadeverzekeringsmaatschappij worden buiten beschouwing gelaten, vanwege een jarenlange rapportage achterstand.

In 2023 vertoont het balanstotaal van de schadever-

zekeringsmaatschappijen een toename van SRD 1,9 miljard oftewel 35,5% (Tabel VI. 16). De beleggingsportefeuille toont een toename van 27,7%, waarbij de beleggingen in termijndeposito's en in onroerende goederen met respectievelijk 26,0% en 17,6% van de totale beleggingen de grootste beleggingen vormen. De beleggingsportefeuille beslaat 47,8% van de totale activa. De langetermijnschulden en de technische voorzieningen vertonen in 2023 met een toename van respectievelijk SRD 802,1 miljoen oftewel 110,4% en SRD 819,0 miljoen oftewel 46,2% de grootste stijgingen.

Uit Tabel VI.17 blijkt dat de netto-verdiende premie en

Figuur VI.6
Nettoresultaat van levensverzekeringsmaatschappijen
(in duizenden SRD)

Bron: Centrale Bank van Suriname.
*Voorlopige cijfers.

Tabel VI.14
Solvabiliteitstoetsing van levensverzekeringsmaatschappijen
(in duizenden SRD)

Per ultimo	2019	2020	2021	2022	2023*
Premiereserve na aftrek herverzekering (A)	1.319.072	2.497.248	4.649.286	7.493.286	8.878.176
Vereist vermogen 5% van A (1)	65.954	124.862	232.464	374.664	443.909
Aanwezig vrij vermogen (2)	164.291	384.407	643.480	825.446	771.801
Solvabiliteitsoverschot (2-1)	98.337	259.545	411.016	450.782	327.892

Bron: Centrale Bank van Suriname.
*Voorlopige cijfers.

Tabel VI.15
Rentabiliteit van levensverzekeringsmaatschappijen
(in duizenden SRD)

Per ultimo	2019	2020	2021	2022	2023*
Nettowinst	4.074	196.620	135.510	22.167	322.717
Eigen vermogen	181.586	387.843	649.916	833.641	805.208
Rentabiliteit (in %)	2,2	50,7	20,9	2,7	40,1

Bron: Centrale Bank van Suriname.
*Voorlopige cijfers.

Tabel VI.16
De balansen van schadeverzekeringsmaatschappijen
(in duizenden SRD)

	2019	2020	2021	2022	2023*
ACTIVA					
Vaste eigendommen	108.277	195.214	171.570	415.883	392.838
Beleggingen:	916.501	1.397.857	1.780.518	2.684.185	3.427.906
- Overheidssector	-	-	-	-	441.880
- Particuliere sector:	916.505	1.397.857	1.780.518	2.684.185	2.986.026
a) hypotheken	85.861	120.614	141.082	124.225	305.392
b) termijndeposito's	304.736	441.238	591.677	740.694	892.562
c) effecten	196.517	276.711	315.540	414.250	283.442
d) onroerende goederen	112.249	227.314	193.327	509.797	602.657
e) deelnemingen	98.823	191.790	329.648	479.461	322.900
c) overige	118.315	140.190	209.244	415.758	579.073
Overige activa	483.479	548.696	1.199.836	1.762.480	2.710.808
Liquide middelen	259.048	337.084	517.416	430.651	643.211
Totaal	1.767.306	2.478.851	3.669.341	5.293.199	7.174.763
PASSIVA					
Aandelenkapitaal	361	361	644	2.414	2.092
Reserves	537.684	986.986	1.159.844	1.929.407	2.437.389
Technische voorzieningen	544.108	635.073	1.446.513	1.772.945	2.591.955
Langetermijnschulden (incl. voorzieningen)	216.717	349.198	355.655	726.794	1.528.865
Kortetermijnschulden	468.436	507.232	706.685	861.639	614.462
Totaal	1.767.306	2.478.851	3.669.341	5.293.199	7.174.763

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Naar aanleiding van de wijzigingen in de opzet van de rapportagestaten is deze tabel aangepast.

*Voorlopige cijfers.

Tabel VI.17
De winst- en verliesrekeningen van schadeverzekeringsmaatschappijen
(in duizenden SRD)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023*
Brutopremie	892.292	937.524	1.606.651	2.623.841	3.436.505
Aangenomen Herverzekeringspremies	-	-	-	-	-
Afgedragen Herverzekeringspremies	242.159	243.400	376.103	771.182	327.885
Netto Premie Inkomsten (Premie eigen rekening)	650.133	694.123	1.230.547	1.852.659	3.108.620
Mutatie Niet-verdiende Premie en Lopende Risico's	10.886	34.951	192.465	122.649	366.549
Netto Verdiende Premie	639.247	659.172	1.038.083	1.730.010	2.742.071
Bruto Schade	502.626	500.636	855.905	1.586.736	2.260.553
Schade t.l.v. herverzekeraar	115.324	101.530	187.911	445.354	-
Netto Schade uitkeringen (Schade Eigen Rekening)	387.301	399.106	667.994	1.141.382	2.260.553
Provisie en acquisitiekosten	19.333	49.122	111.116	138.525	44.737
Bedrijfskosten	197.958	344.815	602.308	498.359	696.516
Verzekeringstechnisch Resultaat	34.654	-133.870	-343.336	-48.255	-259.735
Beleggingsinkomsten	30.608	41.381	13.823	125.235	520.947
Koersverschillen	1.336	351.574	312.483	224.897	100.150
Saldo andere baten en lasten	-7.051	220.713	-239.315	65.536	54.120
Brutoresultaat	59.548	479.798	-256.346	367.413	415.483
Belasting	13.029	122.476	-57.781	112.558	144.888
Nettoresultaat	46.519	357.322	-198.565	254.854	270.595

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Naar aanleiding van de wijzigingen in de opzet van de rapportagestaten is deze tabel aangepast.

*Voorlopige cijfers.

de netto-schade-uitkeringen (schade eigen rekening) in 2023 zijn toegenomen met respectievelijk 58,5% en 98,1%.

Doordat de bedrijfskosten eveneens toenamen met 39,8%, eindigden de schadeverzekeraars met een negatief technisch resultaat van SRD 259,7 miljoen. De verdere verslechtering van het negatief resultaat is onder andere te wijten aan de niet-evenredige stijging van de verdiende premies en de uitkeringen in eigen rekening en de bedrijfskosten.

De totale baten (inclusief premie-inkomsten) zijn in 2023 met 18,0% toegenomen door onder andere de

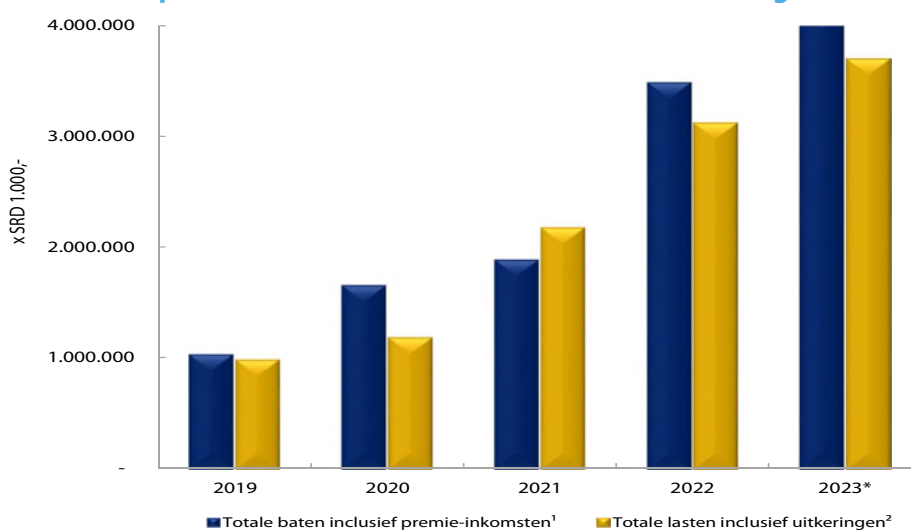
beleggingsinkomsten, terwijl de totale lasten (inclusief uitkeringen) met 18,6% zijn gestegen (Figuur VI.7).

Door de toename van de beleggingsinkomsten hebben de schadeverzekeraars het verslagjaar afgesloten met een nettoresultaat van SRD 270,6 miljoen (Figuur VI.8).

De solvabiliteitspositie van de schadeverzekeringmaatschappijen, Tabel VI.18, is eind 2023 voortschrijdend verbeterd ten opzichte van de voorgaande jaren. Niettemin is de solvabiliteitsoverschot eind 2023 weliswaar gedaald met 2,3% oftewel SRD 28,6 miljoen.

Uit Tabel VI.19 blijkt dat de rentabiliteit in 2023 is afge-

Figuur VI.7
Totale baten ten opzichte van totale lasten van schadeverzekeringmaatschappijen

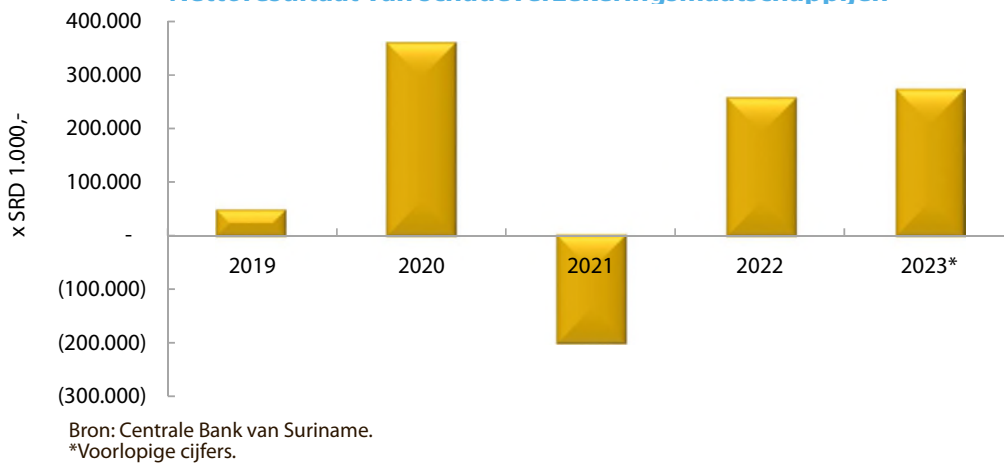
Bron: Centrale Bank van Suriname.
*Voorlopige cijfers.

Tabel VI.18
Solvabiliteitstoetsing van schadeverzekeringmaatschappijen
(in duizenden SRD)

Per ultimo	2019	2020	2021	2022	2023*
18% van de geboekte brutopremies (A)	160.613	168.754	289.197	472.291	618.571
Schade eigen rekening (1)	387.301	399.106	667.994	1.141.382	2.260.553
Brutoschade (2)	502.626	500.636	855.905	1.586.736	2.260.553
Vereist vermogen (1/2) x A	123.761	134.530	225.705	339.732	618.571
Aanwezig vrij vermogen	485.612	834.214	1.102.452	1.590.224	1.840.463
Solvabiliteitsoverschot	361.851	699.684	876.747	1.250.492	1.221.892

Bron: Centrale Bank van Suriname.
*Voorlopige cijfers.

Figuur VI.8
Nettoresultaat van schadeverzekeringsmaatschappijen

nomen tot 11,1%. Deze afname is te wijten aan de groei van het eigen vermogen dat niet evenredig gepaard is gegaan met de stijging in het nettoresultaat.

Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen (WAM)

In 2023 bedroegen de totale premies SRD 458,8 miljoen, representatief voor 274.996 WAM-verzekeringen. Uitgaande van dit aantal zijn in 2023, 9,9% meer rij- en voertuigen verzekerd dan in 2022. In 2023 vertonen de premies een toename van 65,7%, die onder andere is toe te schrijven aan de verhoging van de WAM-premie-

tarieven in januari 2023 en de toename van het aantal verzekerde rij- en voertuigen. Van het totaal aantal WAM-verzekeringen in 2023 is 66,0% afkomstig uit verzekeringen van personenauto's, equivalent aan 181.582 voertuigen. Deze groep heeft evenals in de voorgaande jaren de meeste WAM-premies opgebracht.

De uitkeringen, voornamelijk ter dekking van de materiele schade, bedroegen in 2023 SRD 213,6 miljoen, hetgeen ten opzichte van 2022 een stijging is van 68,8%. In 2023 zijn in totaal 6.291 schadegevallen geregistreerd, terwijl het aantal geregistreerde schadegevallen in voorgaand jaar 16.217 bedroeg, een afname van 61,2%. Van het aantal geregistreerde schadegevallen in 2023, zijn 4.050 schadegevallen (64,4%) reeds afgehandeld in het betreffend verslagjaar (Tabel VI.20). In 2023 bedroeg het verlies uit de categorie WAM SRD 60,0 miljoen, hetgeen een verbetering is ten opzichte van 2022. Reeds langer dan twee decennia rapporteren verzekeraars een negatief resultaat voor de categorie WAM.

Tabel VI.19
Rentabiliteit
schadeverzekeringsmaatschappijen
(in duizenden SRD)

Per ultimo	2019	2020	2021	2022	2023*
Nettowinst	46.519	357.322	-198.565	254.854	270.595
Eigen vermogen	538.046	987.348	1.160.487	1.931.820	2.439.480
Rentabiliteit (in %)	8,6	36,2	-17,1	13,2	11,1

Bron: Centrale Bank van Suriname.
*Voorlopige cijfers.

Tabel VI.20
De WAM-staten
(regel 1 t/m 9 in duizenden SRD)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023*
Premies (1)	118.386	125.889	193.919	276.854	458.752
Poliskosten en overige kosten (2)	3.991	3.563	3.818	6.124	5.589
Uitkeringen (3)	70.180	77.733	110.624	186.755	213.613
Mutatie Premiereserve (4)	13.131	13.704	50.506	27.868	58.504
Mutatie Schadereserve (5)	9.124	19.678	21.845	44.877	58.747
Mutatie Provisiereserve (6)	5.126	6.949	9.962	12.776	18.470
Provisie (7)	7.833	9.942	12.976	19.069	30.755
Bedrijfskosten (8)	59.710	105.169	69.216	104.223	181.161
Resultaat u/d WAM (9) = (1+2-3-4-5+6-7-8)	-32.475	-89.826	-57.468	-87.037	-59.968
Aantal Rij- en Voertuigen	239.357	227.607	245.592	250.145	274.996
Aantal afgehandelde schaden	13.285	10.203	6.551	8.416	4.050
Aantal nog af te handelen schaden	6.831	6.221	4.409	7.801	2.241

Bron: Centrale Bank van Suriname.
*Voorlopige cijfers.

VI.5 Pensioenfondsen en voorzieningsfondsen

VI.5.1. Algemeen

In 2023 stonden onder toezicht van de Bank:

- 43 pensioenfondsen -inclusief het ambtenarenpensioenfonds-, waarvan 31 operationeel.
- vijf voorzieningsfondsen waarvan één operationeel in 2023.

Het ambtenarenpensioenfonds hanteert het omslagstelsel² als financieringsmethode, terwijl de overige pensioenfondsen het kapitaaldekkingstelsel³ hantieren.

In 2023 zijn in het kader van het toezicht op de genoemde fondsen vijf prudentiële en AML/CFT on-site inspecties uitgevoerd, die resulterend hebben in:

- Toetsing bestuurswijzigingen: Er is één toetsingsgesprek gevoerd met een kandidaat-bestuurslid. In verband met voorgestelde bestuurswijzigingen zijn twee aanvragen afgewezen.
- Verstrekte beschikkingen ingevolge artikel 9 lid 5

- van de Wet Toezicht Pensioenfondsen en Voorzieningsfondsen (WPV): Er zijn 24 beschikkingen uitgevaardigd, waarvan 12 nieuwe voordrachten en 12 herbenoemingen betroffen.
- Statuutwijzigingen: Er zijn geen beschikkingen voor statuutwijziging verstrekt.
- Aanwijzingen: met referentie aan artikel 35 van de WPV zijn er geen maatregelen van aanwijzingen tegen pensioenfondsen getroffen. In het kader van een eerder opgelegde aanwijzing in 2021 aan een pensioenfonds, heeft dit pensioenfonds een herstelplan uitgevoerd in 2023.

De volgende regelgeving is in 2023 opgemaakt c.q. aangepast voor de pensioensector:

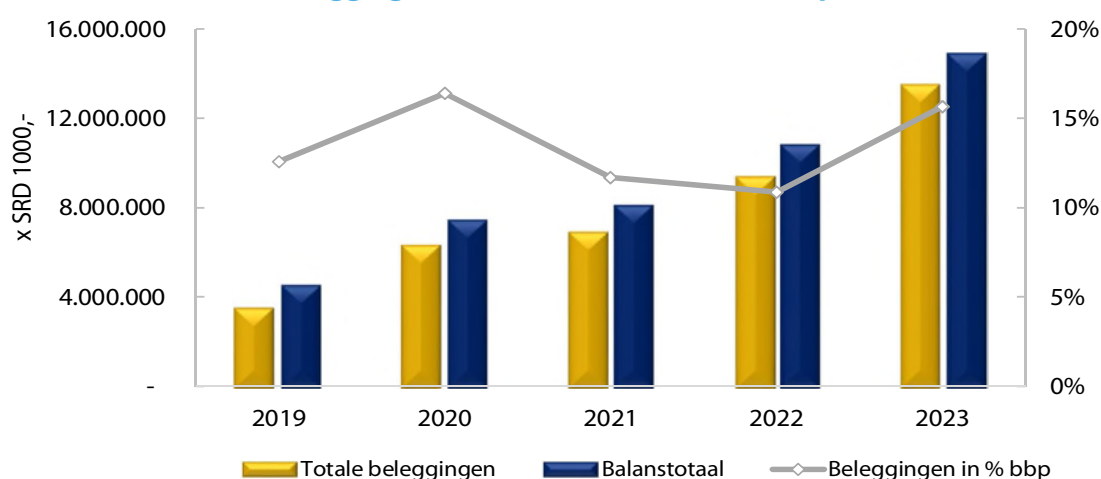
- De conceptrichtlijn kredietclassificatie en voorzieningen voor pensioen- en voorzieningsfondsen;
- Het concept van de aangepaste WPV i.h.k.v. AML/CFT;
- Conceptrichtlijn inzake Anti-Money Laundering, Bestrijding van de financiering van Terrorisme voor pensioen- en voorzieningsfondsen;

Tabel VI.21
Balanstotaal pensioenfondsen
(in duizenden SRD)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Balanstotaal	4.484.908	7.388.258	8.053.762	10.737.530	14.819.725
Groei v/h balanstotaal in %	10,8	64,7	9,0	33,3	38,0
Bbp	27.575.565	38.353.000	58.798.713	85.733.957	85.733.957
Balanstotaal in % van bbp	16,2	19,3	13,7	12,5	17,3

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur VI.9
Beleggingen in relatie tot balanstotaal/bbp

Bron: Centrale Bank van Suriname, samengesteld op basis van de jaarrapportages van de pensioenfondsen.

2 Financieringsvorm waarbij de werkenden premies betalen, waarmee op hetzelfde moment uitkeringen aan daartoe gerechtigden worden betaald. Er vindt geen reservering plaats voor toekomstige uitkeringen.
3 Financieringsvorm waarmee de pensioenaanspraken en het kapitaal ter dekking van die aanspraken min of meer gelijktijdig worden opgebouwd. In beginsel moeten bij de kapitaaldekking voor alle individuele deelnemers voldoende besparingen zijn om, samen met de contante waarde van de nog te verwachten premies of koopsommen, de contante waarde van de toekomstige pensioenuitkeringen te dekken.

Tabel VI.22
Financiële gegevens van pensioenfondsen
(in duizenden SRD)

	2019	2020	2021	2022	2023
ACTIVA :					
LIQUIDE MIDDELEN	248.645	354.062	584.434	737.449	610.116
BELEGGINGEN :					
w.v. Binnenland :					
Overheid	74.981	85.260	213.375	370.106	367.690
Particulier	3.090.232	4.931.092	5.474.275	9.081.538	11.586.747
w.v. Buitenland	591.776	1.277.680	638.138	1.170.579	1.463.812
Overige	479.274	740.164	1.143.540	-622.142	791.361
Totaal	4.484.908	7.388.258	8.053.762	10.737.530	14.819.725
INKOMSTEN :					
Premies/Stortingen in het fonds	197.793	268.407	323.013	488.625	544.421
Inkomsten uit beleggingen	374.015	2.018.243	1.259.044	1.098.724	873.945
Overige inkomsten	6.286	-1.601	33.984	45.163	24.011
Totaal	578.095	2.285.049	1.616.041	1.632.512	1.442.377
UITGAVEN :					
Uitkeringen	126.739	163.067	163.792	233.415	139.820
Toename voorziening pensioenverplichting	261.209	892.449	786.591	720.225	569.175
Overige kosten, belasting en andere	43.259	157.180	144.813	184.375	-544.568
Resultaat	146.887	1.072.353	520.845	504.497	1.277.950
Totaal	578.095	2.285.049	1.616.041	1.642.512	1.442.377
Totaal aantal pensioenfondsen onder toezicht	40	40	41	43	43

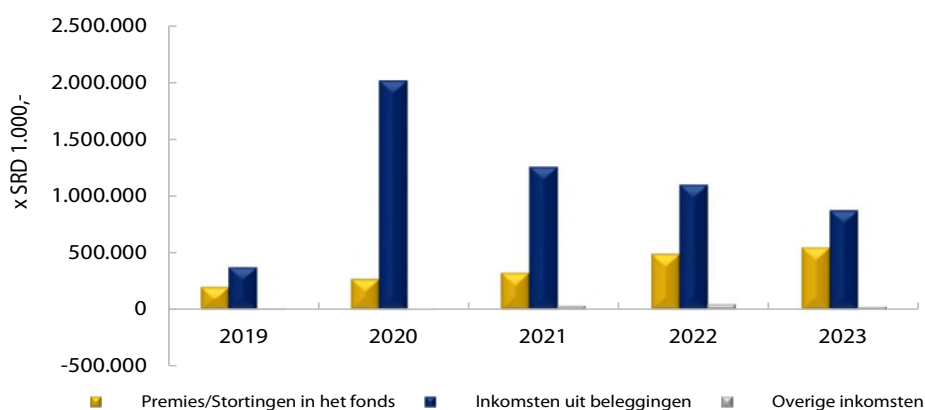
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VI.23
Specificatie van de beleggingen van pensioenfondsen
(in duizenden SRD)

	2019	2020	2021	2022	2023
Beleggingen (x SRD 1.000,-)					
Onroerende goederen	1.018.332	1.647.554	2.211.401	2.853.365	4.205.984
Hypotheke u/g	431.301	989.253	1.243.401	1.849.800	2.596.884
Persoonlijke leningen	18.797	8.159	9.796	39.989	25.094
Lening op schuldbekentenis	85.802	126.953	193.998	308.357	252.253
Aandelen	212.480	309.700	263.027	296.023	361.030
Obligaties	647.925	1.623.381	793.723	982.888	1.716.374
Termijndeposito's	576.742	902.491	934.971	1.123.258	1.135.514
Spaarrekeningen	143.141	182.260	294.653	405.684	764.669
Goudcertificaten	36.092	51.329	73.244	109.961	146.661
Schatkistpapier	69.730	85.260	90.691	90.809	91.097
Rekening- courant met de werkgever	121.427	127.896	139.613	139.007	105.422
Beleggingen waartegen de Bank geen bezwaar heeft	-	-	25.461	111.209	514.925
Beleggingsfondsen	104.160	218.216	589.461	1.006.808	1.499.131
Overige	4.039	15.972	11.265	3.178	3.476
Totaal	3.469.968	6.288.425	6.874.705	9.320.336	13.418.515
In % van de totale beleggingen	2019	2020	2021	2022	2023
Onroerende goederen	29,3	26,2	32,2	30,6	31,3
Hypotheke u/g	12,4	15,7	18,1	19,8	19,4
Persoonlijke leningen	0,5	0,1	0,1	0,4	0,2
Lening op schuldbekentenis	2,5	2	2,8	3,3	1,9
Aandelen	6,1	4,9	3,8	3,2	2,7
Obligaties	18,7	25,8	11,5	10,5	12,6
Termijndeposito's	16,6	14,4	13,6	12,1	8,5
Spaarrekeningen	4,1	2,9	4,3	4,4	5,7
Goudcertificaten	1	0,8	1,1	1,2	1,1
Schatkistpapier	2	1,4	1,3	1	0,7
Rekening- courant met de werkgever	3,5	2	2	1,5	0,8
Beleggingen waartegen de Bank geen bezwaar heeft	0	0	0,4	1,2	3,8
Beleggingsfondsen	3	3,5	8,6	10,8	11,2
Overige	0,1	0,3	0,2	0	0,0
Totaal	100	100	100	100	100

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur VI. 10
Totale inkomsten pensioenfondsen
 (in miljarden SRD)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

- Aangepaste conceptbeleidsregels m.b.t. verlening van ontheffingen;
- Een concept van de actuariële richtlijn;
- Een aangepaste richtlijn m.b.t. vereisten voor bestuurders op het gebied van integriteit en deskundigheid. Deze richtlijn is op 26 juli 2023 uitgevaardigd.
- Conceptinstructie no. 9 inzake vereisten van de kwartaalrapportage voor pensioen- en voorzieningsfondsen.

Risicogebaseerd toezicht

Bij de off-site inspecties zijn met behulp van het Early Warning System (EWS), de risico's waaraan een pensioenfonds wordt blootgesteld in kaart gebracht als ook de mate waarin deze risico's zich voordoen. De geïdentificeerde risico's, w.o. het operationeel risico, het kredietrisico, het solvabiliteitsrisico, het integriteitsrisico en de overige beleggingsrisico's kunnen met het EWS beter worden geanalyseerd. De actuariële risico's zijn, vanwege technische redenen, voornamelijk niet opgenomen in dit systeem.

In het kader van het op risicogebaseerd toezicht is een methodiek voorbereid om stresstesten toe te passen op de individuele pensioenfondsen alsook op de sector als geheel. Aan de hand hiervan zal de stressbestendigheid van de individuele pensioenfondsen en de pensioensector worden gemeten.

AML/CFT

In 2023 zijn er vijf AML/CFT-inspecties uitgevoerd op basis van een door de Bank, ter verscherping van haar interne processen, geïmplementeerd raamwerk. Dit raamwerk omvat de procedures die worden gevolgd bij het uitvoeren van deze on-site inspecties. In het

kader van de Wet ter voorkoming en bestrijding van Money laundering en Terrorismedinanciering (WMTF) zijn er conceptversies van de aangepaste WPV en van de AML/CFT-richtlijn opgemaakt. De uitvaardiging van de aangepaste richtlijn zal ertoe bijdragen dat het toezicht van de Bank beter zal aansluiten op de bepalingen van de WMTF.

Het toezichtniveau op pensioenfondsen is op de volgende gebieden verbeterd:

- Verbetering van het analytisch kader met de introductie van EWS 2.0, een geïntegreerde methode voor de identificatie en analyse van risico's, zoals integriteitsrisico, operationeel risico en kredietrisico. Dit systeem wordt continu geoptimaliseerd;
- Verhoging van de vereisten voor kwartaalrapportages aan de Bank, onder andere door concipiëren van Instructie no 9;
- Intensivering van de aanpak om de bewustwording van bestuursleden te vergroten, zowel individueel, als collectief, ten aanzien van hun verantwoordelijkheden en aansprakelijkheid in het kader van de aangepaste integriteitsrichtlijn;
- Aanpassing van de richtlijn m.b.t. integriteit en deskundigheid van bestuursleden. Toetsingsgesprekken maken nu deel uit van het toetsingsproces van de deskundigheid en integriteit van kandidaat-bestuursleden.

Aanpassing van de AML/CFT-richtlijn voor pensioen- en voorzieningsfondsen in het kader van de wetwijziging en internationale wijzigingen op het gebied van AML/CFT en corruptie, om zodoende te voldoen aan de vereisten van CFATF.

VI.5.2 Financiële gegevens

Conform artikel 27 van de WPV dienen de jaarrapportages van pensioenfondsen en voorzieningsfondsen uiterlijk zes maanden na afsluiting van een boekjaar bij de Bank te zijn ingediend. De gepresenteerde financiële gegevens zijn gebaseerd op gecontroleerde en interne jaarrekeningen van de operationele fondsen.

De door de Bank uitgevaardigde beleggingsrichtlijn schrijft geen restricties voor met betrekking tot het beleggen in een andere munteenheid dan de Surinaamse dollar. Voor het plegen van beleggingen in het buitenland is de goedkeuring vereist van de Deviezencommissie. Met de beleggingsrichtlijn beoogt de Bank diversificatie in de beleggingsportefeuille van de pensioenfondsen teweeg te brengen en daarmee de risico's te spreiden.

VI.5.2.1. Pensioenfondsen

In de Tabellen VI.21 tot en met VI.25 zijn de financiële gegevens van de operationele pensioenfondsen opgenomen. De data van het ambtenarenpensioenfonds zijn niet meegenomen omdat dit pensioenfonds, zoals eerder vermeld, een andere financieringsmethode hanteert ten opzichte van de overige pensioenfondsen. Voorts is het conform artikel 31 lid 2 van de WPV de Bank niet toegestaan om informatie van individuele instellingen te publiceren.

Het balanstotaal (Tabel VI.21) bedroeg in 2022 SRD 10,7 miljard en is in 2023 toegenomen tot SRD 14,8 miljard, hetgeen neerkomt op een stijging van 38,0%. De toename van het balanstotaal is onder andere toe te schrijven aan een toename van de waarde van de beleggingen in vreemde valuta, als gevolg van de stijging in de wisselkoersen van vreemde valuta ten opzichte van de SRD. De passiva bestaan voornamelijk uit de voorziening pensioenverplichtingen en bedroegen in 2022 SRD 8,9 miljard en in 2023 SRD 10,1 miljard.

De totale beleggingen van de operationele pensioenfondsen bedroegen SRD 13,3 miljard in 2023, hetgeen gelijk was aan 90,5% van de totale activa en equivalent aan 15,7% van het bruto binnenlands product (bbp) (Figuur VI.9).

De beleggingsportefeuille bestaat uit lokale en buitenlandse beleggingen (Tabel VI.22). De buitenlandse beleggingen bedroegen SRD 1,5 miljard oftewel 10% van de totale activa en de lokale beleggingen bedroegen SRD 12,0 miljard oftewel 80,7 % van de totale activa.

De inkomsten bestaan voornamelijk uit de premiebedragen van de werkgever en de deelnemers alsook uit de beleggingsopbrengsten.

De voornaamste beleggingscategorieën (Tabel VI.23) betroffen onroerende goederen (SRD 4,2 miljard), hypotheken u/g (SRD 2,6 miljard), obligaties (SRD 1,7 miljard), beleggingsfondsen (SRD 1,5 miljard) en termijndeposito's (SRD 1,1 miljard).

De inkomsten (Figuur VI.10) bestaan voornamelijk uit de premiebijdragen van de werkgever en de deelnemers alsook uit de beleggingsopbrengsten.

De beleggingsinkomsten bedroegen in 2022 en 2023 respectievelijk 67,3% en 60,6% van de totale inkomsten. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte beleggingsinkomsten. De indirecte beleggingsinkomsten zijn de voornaamste inkomsten in 2023. Deze bedroegen 76% van de totale beleggingsinkomsten en worden voornamelijk gevormd door wisselkoersverschillen.

De directe beleggingsinkomsten bedroegen 24% van de totale beleggingsinkomsten in 2023. De voornaamste directe beleggingsinkomsten zijn verkregen uit hypotheken, termijndeposito's en obligaties.

De afname van de beleggingsinkomsten van pensioenfondsen in 2023 is onder meer veroorzaakt door lagere opbrengsten die het gevolg zijn van onder andere minder uitgekeerde rente op schatkistpapier. In 2022 bedroeg de uitgekeerde rente op schatkistpapier 1,0 % van de totale inkomsten, terwijl deze 0,7% van de totale inkomsten bedroeg in 2023.

Solvabiliteit en rendement

De belangrijkste financiële indicatoren voor pensioenfondsen (Tabel VI.25) betreffen de solvabiliteit en het rendement.

Solvabiliteit

Bij de beoordeling van de financiële positie van een pensioenfonds is de dekkingsgraad essentieel. De dekkingsgraad van een pensioenfonds wordt bepaald door het verschil van de beleggingen en het weerstandsvermogen ten opzichte van de voorziening pensioenverplichtingen. Bij de vaststelling van de dekkingsgraad worden de liquide middelen en vorderingen niet meegenomen. De norm voor de dekkingsgraad voor een

Tabel VI.24
Solvabiliteit
(in duizenden SRD)

2019	2020	2021	2022	2023
99,0%	114,0%	110,2%	108,3%	119,6%

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VI.25
Indicatoren t.a.v. de financiële positie van pensioenfondsen
 (in duizenden SRD)

	2019	2020	2021	2022	2023
Solvabiliteit					
Dekkingsgraad	118,1%	147,8%	141,8%	126,5%	110,2%
Rendement					
Beleggingsopbrengsten/balanstotaal	5,7%	24,7%	9,5%	8,3%	10,7%
Beleggingsopbrengsten/totale beleggingen	6,2%	27,8%	10,7%	9,3%	11,8%
Liquiditeit					
Pensioenuitkeringen/premies	67,8%	61,3%	57,8%	42,2%	46,5%

Bron: Centrale Bank van Suriname.

pensioenfonds is gesteld op minimaal 100%.
 De dekkingsgraad van de pensioenfondsen onder toezicht bedroeg in 2023 119,6% (Tabel VI. 24).

VI.5.3 Voorzieningsfondsen

In 2023 was er één onder toezicht staand voorzieningsfonds operationeel. Conform artikel 31 lid 2 van de WPV kan de Bank geen informatie van afzonderlijke fondsen

verstrekken, waardoor er geen financiële gegevens van dit voorzieningsfonds worden gepubliceerd.

VI.6 Spaarinstellingen

VI.6.1 Algemeen

Aandeel coöperatieve sector in de financiële sector

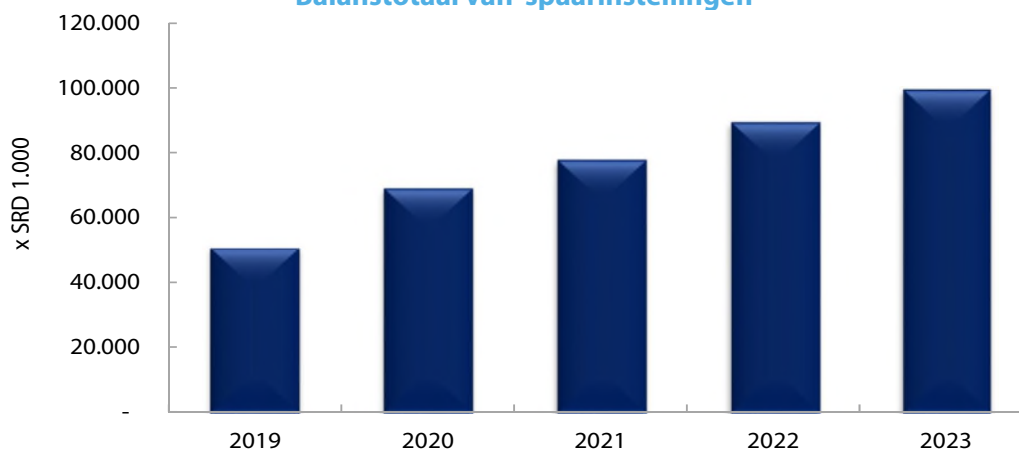
Per eind 2023 stonden er 10 spaarinstellingen onder het toezicht van de Bank (2022: idem). In termen van

Tabel VI.26
Balansen van spaarinstellingen
 (in duizenden SRD)

Omschrijving	2019		2020		2021		2022		2023	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
ACTIVA										
Liquide middelen	16.903,9	33,5	27.550,1	40,0	33.101,6	42,7	28.246,7	31,8	39.873,9	40,3
Vorderingen op leden	29.037,8	57,6	30.635,1	44,3	29.340,6	37,8	32.415,2	36,4	38.965,8	39,4
Overige vorderingen en transitoria	931,0	1,8	1.679,5	2,4	2.777,9	3,6	4.200,1	4,7	64,3	0,1
Beleggingen	447,1	0,9	4.660,7	6,9	4.491,2	5,8	15.315,4	17,2	10.020,9	10,1
Vaste activa	3.121,2	6,2	4.284,9	6,3	7.855,9	10,1	8.781,1	9,9	10.097,4	10,2
Balanstotaal	50.441,0	100,0	68.810,3	100,0	77.567,3	100,0	88.958,5	100,0	99.022,3	100,0
PASSIVA										
Eigen vermogen	2.599,7	5,2	9.256,1	13,5	9.427,2	12,2	11.942,3	13,4	17.573,1	17,7
Schulden aan leden	46.799,1	92,8	57.704,9	84,1	64.075,7	82,6	69.828,1	78,5	72.985,4	73,7
Voorzieningen	571,6	1,1	1.051,8	1,6	2.834,4	3,7	3.436,6	3,9	4.695,4	4,7
Overige schulden en transitoria	470,7	0,9	797,5	0,9	1.230,0	1,6	3.751,5	4,2	3.768,4	3,8
Balanstotaal	50.441,0	100,0	68.810,3	100,0	77.567,3	100,0	88.958,5	100,0	99.022,3	100,0
Aantal spaarinstellingen	7		8		7		5		5	

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur VI. 11
Balanstotaal van spaarinstellingen

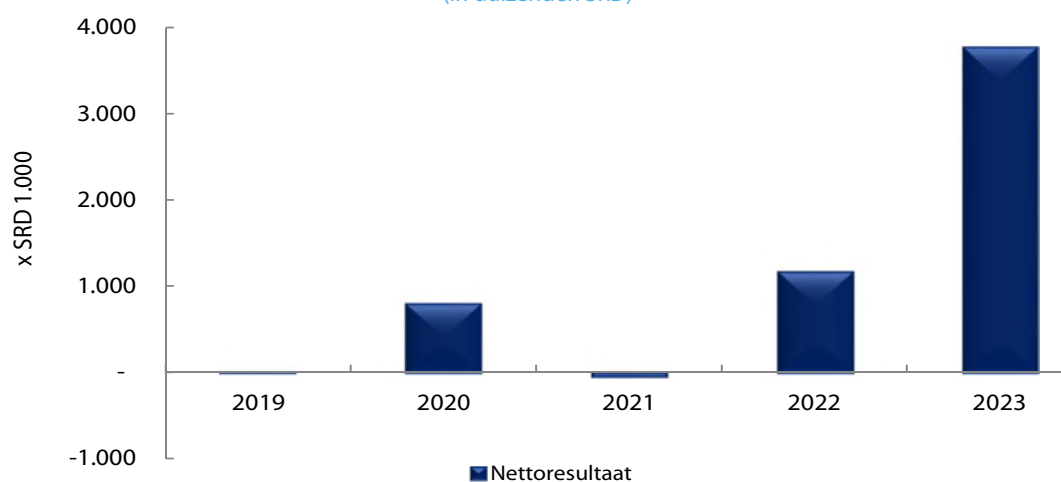
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VI.27
Resultatenrekeningen van spaarinstellingen
(in duizenden SRD)

Omschrijving	2019		2020		2021		2022		2023	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
BATEN										
Interestbaten:										
Leningen	2.269,2	80,1	2.372,7	70,3	1.744,0	68,6	6.981,4	59,0	9.238,7	44,4
Beleggingen	70,1	2,5	192,3	6,0	276,0	10,8	521,9	4,4	523,2	2,6
Diversen	73,6	2,6	318,3	9,9	376,1	14,8	4.119,1	34,8	153,4	0,5
Overige baten	420,8	14,9	469,1	13,9	147,9	5,8	204,9	1,7	9.563,7	52,6
Totaal	2.833,8	100,0	3.352,4	100,0	2.543,9	100,0	11.827,3	100,0	19.479,1	100,0
LASTEN										
Personeelskosten	772,1	27,2	674,0	20,0	736,3	28,9	1.099,6	9,3	2.483,7	12,2
Afschrijvingskosten	121,2	4,3	64,6	1,9	63,0	2,5	94,9	0,8	76,1	0,4
Interestlasten	1.160,1	40,9	864,8	25,5	790,8	31,1	5.374,5	45,4	8.205,0	36,1
Algemene kosten	612,4	21,6	818,8	24,5	948,0	37,3	1.296,6	11,0	3.668,9	14,0
Diversen	163,3	5,8	126,4	3,9	53,2	2,1	2.785,8	23,6	1.285,9	3,0
Nettoresultaat	4,7	0,2	803,7	24,2	-47,4	-1,9	1.175,9	9,9	3.759,5	34,2
Totaal	2.833,8	100,0	3.352,4	100,0	2.543,9	100,0	11.827,3	100,0	19.479,1	100,0
Aantal spaarinstellingen		7		8		7		5		5

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur VI.12
Nettoresultaat van de spaarinstellingen
(in duizenden SRD)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

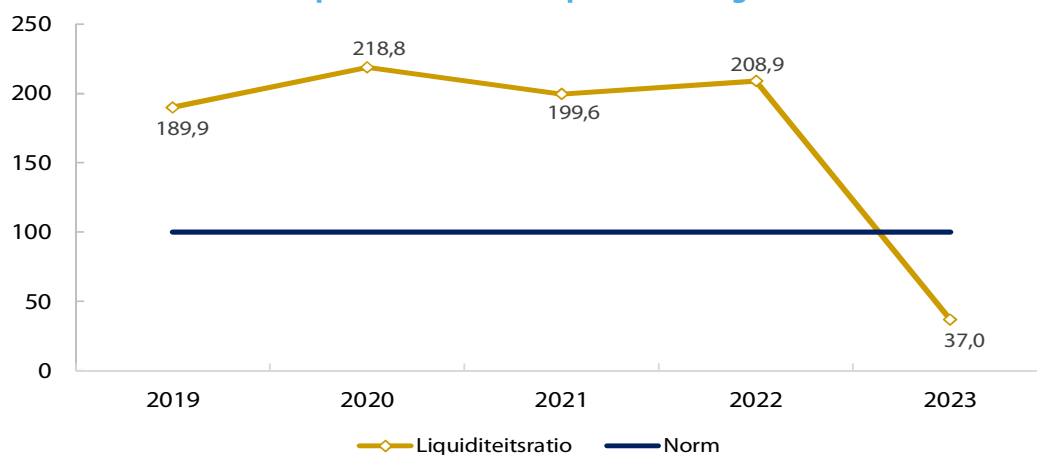
balanstotaal maakt de coöperatieve sector 0,1% (SRD 99,0 miljoen) uit van de financiële sector.

Prudentieel toezicht

Om te voldoen aan internationale standaarden zijn de richtlijnen in het kader van het prudentieel toezicht herzien en uitgebreid, waarbij de spaarinstellingen thans in twee categorieën worden opgesplitst, te weten A en B. De criteria voor voornoemde indeling zijn ongewijzigd, nl. het balanstotaal, het uitoefenen van het vreemdevalutabedrijf en het karakter van de spaarinstelling (open of gesloten). In april 2023 zijn de herziene en nieuwe prudentiële richtlijnen, die conform International Financial Reporting Standards (IFRS) zijn opgesteld, na overleg met de sector geïmplementeerd,

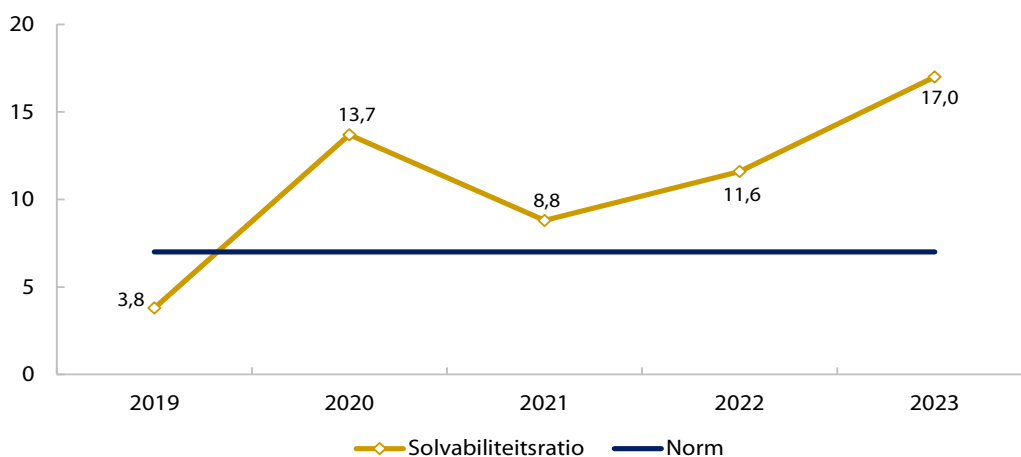
waarbij de monitoringsfase geleidelijk aan van start is gegaan. Hierbij is de nadruk gelegd op IFRS 9, waarbij de kredietclassificatie en de voorzieningen op basis van de voornoemde standaard gecalculeerd dienen te worden, hetgeen is opgenomen in de nieuwe Richtlijn inzake kredietclassificatie en vorming van voorzieningen bij spaarinstellingen. Als gevolg van voornoemde ontwikkelingen dienen eveneens de jaarrekeningen van de spaarinstellingen vanaf het boekjaar 2021 IFRS-compliant te zijn. Verder behoren de Richtlijn inzake kredietverlening aan insiders van spaarinstellingen en de Richtlijn inzake voorwaarden voor de kredietverlening in vreemde valuta ten behoeve van spaarinstellingen ook tot de nieuwe richtlijnen. In deze richtlijnen zijn instructies opgenomen die in acht genomen

Figuur VI.13
Liquiditeitsratio van spaarinstellingen

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur VI.14
Solvabiliteitsratio van spaarinstellingen

Bron: Centrale Bank van Suriname.

moeten worden bij het verstrekken van kredieten aan leden.

Het prudentieel toezicht wordt uitgeoefend via off-site monitoring en on-site inspecties.

- *Off-site monitoring*
De off-site monitoring vindt op regelmatige basis plaats en de Bank is hieromtrent steeds in contact met de spaarinstellingen. De Bank streeft naar integere en solide instellingen met inachtneming van de huidige en nieuwe wet- en regelgeving. Hierbij vindt het toezicht op de actieve instellingen intensiever plaats om de periodieke rapportage van deze instellingen naar de Bank toe te bevorderen. In dit kader worden de instellingen afzonderlijk uitgenodigd voor een bespreking over de nieuwe rapportagesta-

ten waarin ze hun commentaar erop kunnen geven. Met deze werkwijze wil de Bank ervoor zorg dragen dat de rapportages juist worden ingevuld en tijdig worden opgestuurd. De definitieve rapportagestaten zijn in 2024 opgestuurd naar de instellingen.

- *On-site inspecties*
Na de implementatie van de prudentiële richtlijnen zijn in het tweede halfjaar van 2023:
 - Vier inspecties -drie reguliere en een open-uitgevoerd;
 - Voorts hebben twee eindbesprekingen plaatsgevonden en is het niet noodzakelijk een follow-up inspectie uit te voeren, omdat er geen noemenswaardige bevindingen zijn geconstateerd.

Voor de verdere monitoring zal de Bank na zes maanden een matrix opsturen naar de instellingen, om na te

gaan in hoeverre de instellingen gewerkt hebben aan het doorvoeren van de aanbevelingen.

Integriteitstoezicht

Een andere doelstelling conform het strategisch plan van de Bank is het uitbreiden/inrichten van het integriteitstoezicht op basis van internationale standaarden.

Dit toezicht wordt onderverdeeld in:

- *Corporate Governance*
Corporate Governance toezicht betreft de 'fit & proper' toetsingen. In 2023 zijn dertig Verklaringen van Geen Bezwaar verstrekt voor het bekleden van functies binnen het bestuur en de commissie van toezicht op basis van artikel 19 van de WTK 2023. Verder zullen ook richtlijnen in het kader van Corporate Governance worden opgemaakt en het voornemen is deze uit te vaardigen in 2025 en 2026.
- *Anti Money Laundering/Combating Financing Terrorism*
Het eerder aangevangen traject inzake het samenstellen en implementeren van de richtlijn AML/CFT door spaarinstellingen is in 2023 voortgezet. Bij het concipiëren van de richtlijn is het commentaar van zowel de coöperatieve sector alsook het IMF in acht genomen. Deze richtlijn is in het eerste halfjaar van 2024 uitgevaardigd, waarna de toetsing in het tweede halfjaar van 2024 heeft plaatsgevonden via off-site monitoring en on-site inspecties.

VI.6.2 Financiële gegevens

Ten aanzien van de financiële gegevens kan worden opgemerkt dat niet alle spaarinstellingen hebben voldaan aan hun jaarrapportageplicht in 2023. Wel kan gesteld worden dat het aantal instellingen dat gerapporteerd heeft in 2023 hetzelfde is als het aantal in 2022. Er is een trendanalyse verricht waaruit blijkt dat de overige spaarinstellingen voornamelijk doende zijn de achterstand in de jaarrapportages in te lopen.

Uit de in Tabel VI.26 opgenomen balansen kan worden geconcludeerd dat het balanstotaal per ultimo 2023 in vergelijking met 2022 met 11,3% is toegenomen. De toename is voornamelijk het gevolg van de stijging van de posten *Liquide middelen* aan de activazijde en de toename van het *Eigen vermogen* aan de passivazijde. Het is gangbaar dat de *Vorderingen op leden* en de *Schulden aan leden* het grootste deel vormen van het balanstotaal, aangezien de spaarinstellingen als doel hebben de belangen van de leden te behartigen, door de spaarzin onder de leden te bevorderen en met

de aangetrokken middelen kredieten uit te zetten aan de leden. Echter is dit niet het geval, omdat de *Liquide middelen* en *Schulden aan leden* het grootste deel vormen van het balanstotaal. Deze ontwikkeling is niet geheel in lijn met de kernactiviteiten van de spaarinstellingen, zijnde het aantrekken en uitzetten van financiële middelen. Verder is er slechts één spaarinstelling die de kernactiviteiten kan uitvoeren in vreemde valuta, aangezien deze spaarinstelling beschikt over een (beperkte) deviezenvergunning. De overige spaarinstellingen hebben slechts beleggingen en spaartegoeden in vreemde valuta, hetgeen een miniem deel uitmaakt van de totale activa. Hierdoor zijn de depositodollarisering en de kredietdollarisering binnen de coöperatieve sector laag (Figuur VI.11).

Uit de resultatenrekeningen (Tabel VI.27) blijkt een cumulatieve winst in 2023. Deze winst is voornamelijk toe te schrijven aan een stijging van de post *Overige baten*.

In Figuur VI.13 is het verloop van de liquiditeitsratio weergegeven, waarbij in 2023 sprake is van een gewijzigde norm voor het aanhouden voor liquiditeiten. De norm was in 2019 tot en met het eerste kwartaal 2023 gesteld op minimaal 100%, waarbij de aanwezige liquide middelen ten minste gelijk dienden te zijn aan de vereiste liquide middelen. Vanaf het tweede kwartaal 2023 geldt de vereiste dat de beschikbare liquide middelen van een spaarinstelling tenminste 15% dienen te zijn van de totale activa. Hierdoor vertoont de liquiditeitsratio in Figuur VI.13 37,0% in 2023, welke boven de minimumnorm van 15% ligt.

De geaggregeerde solvabiliteitsratio van 17,0% voldeed in 2023 aan de norm van minimaal 7,0%. Desondanks, voldeden niet alle spaarinstellingen aan de norm. Deze instellingen zullen een plan van aanpak moeten opmaken, waarin wordt opgenomen welke maatregelen er getroffen zullen worden om te voldoen aan de norm. Een dergelijk plan verschilt per instelling en is afhankelijk van de omvang en complexiteit.

VI.7 Kapitaalmarkt

Het toezicht op de kapitaalmarkt is gericht op prudentieel toezicht en integriteitstoezicht met als doelstelling door middel van het tegengaan van handel met voorwetenschap en het tegengaan van marktmanipulatie de kapitaalmarkt op een adequate manier haar functie te laten vervullen. In 2023 is gestart met het bij-

wonen van de beurzen (virtueel). De beurzen worden tweemaal per maand gehouden op de eerste en derde donderdag van de maand. Op de Surinaamse Effectenbeurs worden slechts effecten van fondsen verhandeld die door het bestuur zijn geautoriseerd. De handel in effecten vindt uitsluitend plaats op beursdagen. De Bank waarborgt de integriteit van de effectenhandel en ziet toe op een integere en correcte afhandeling van alle koop- verkooptransacties. Daarnaast analyseert de Bank zowel de totale omzet alsook de effectieve omzet van aandelen om inzicht te verkrijgen in de handelsactiviteit op de markt. De Bank verifieert voorts of de informatie in de bulletinberichten die de Surinaamse effectenbeurs publiceert, in overeenstemming is met de daadwerkelijke handel die op de beurs heeft plaatsgevonden. Het streven is om de Wet Kapitaalmarkt 2014 te herzien in 2025.

VI.8 Elektronische betaaldienstverleners

In 2023 is het traject voortgezet om te komen tot adequate wet- en regelgeving met betrekking tot betaaldienstverleners. De werkgroep heeft afgezien van het initiële besluit om, voorafgaand aan de afkondiging van wetgeving, over te gaan tot het instellen van een registratieplicht voor betaaldienstverleners. Uit onderzoek is gebleken dat de resolutie van 2015 -houdende voorlopige voorzieningen inzake het reguleren van het elektronisch betaalsysteem in Suriname- zich beperkt tot het SNEPS-systeem. Deze resolutie kon daarom niet als wettelijke grondslag dienen voor het invoeren van een registratieplicht voor betaaldienstverleners die buiten het SNEPS-systeem van de Bank opereren. De conceptresolutie van 2022 is daarmee terzijde gelegd en er is besloten om voortvarend verder te werken aan het formuleren van wetgeving voor betaaldienstverleners. Aan het einde van 2023 is de titel van de conceptwet Wet Toezicht Elektronisch Betaalverkeer gewijzigd in Wet Toezicht Betaaldienstverleners. De titelwijziging was nodig daar deze wet specifiek gericht zal zijn op het reguleren van de betaaldienstverleners. De conceptwet sluit aan bij internationale terminologie en creëert duidelijkheid over de reikwijdte van de Wet. Voorts is door de Bank besloten om geen aanvullende vergunningen te verlenen aan banken en geldovermakingskantoren die reeds over een vergunning van de Bank beschikken. Voor deze instellingen zullen in de nieuwe wet specifieke uitzonderingsbepalingen zijn opgenomen.

VI.9 Aanscherping integriteitstoezicht

Op het Directoraat Toezicht Kredietwezen (DTK) is per

16 oktober 2023 de Afdeling Financiële Integriteit (FIT) ingesteld. Het inrichten van de afdeling FIT vloeit voort uit het Strategisch Plan 2021-2024 van de Bank. Het gaat in deze om synchronisatie van het integriteitsbeleid met name het AML/CFT toezichtbeleid van de Bank. De Bank is een belangrijke stakeholder in het Nationaal AML/CFT/CPF Strategisch plan (2022 - 2025), waarin de rol en activiteiten van de toezichthouders zijn uiteengezet. Een aantal activiteiten van het vernoemd document waarvoor de Bank verantwoordelijk is, zijn in uitvoering onder directe leiding van de afdeling FIT. Hieronder zijn de activiteiten, de prioriteiten en de aandachtsgebieden voor het jaar 2023 nader belicht. Met beleidsaansturing op nationaal niveau terzake AML/CFT/CPF is belast de AML Steering Council en de Nationale Anti-Money Laundering Commissie (NAM-LAC). De AML Steering Council wordt voorgezeten door de President van de Republiek Suriname en de Bank wordt hierin vertegenwoordigd door de Governor. In het AML Platform dat wordt voorgezeten door de Minister van Justitie en Politie is de Bank vertegenwoordigd door de Directeur van DTK. De Bank als belangrijke stakeholder is ook vertegenwoordigd in de NAMLAC in de positie van ondervoorzitter. Om de uitvoering van het Nationaal AML/CFT/CPF Strategisch Plan van de Republiek Suriname te bewaken is sedert juli 2021 een Project Implementatie Unit (AML-PIU) ingesteld. Drie functionarissen van de Bank hebben zitting in deze unit.

CFATF Follow-up Report Mutual Evaluation

De vierde ronde Caribbean Financial Action Task Force (CFATF) Mutual Evaluation Report (MER) van Suriname is op 1 december 2022 aangenomen en gepubliceerd in januari 2023. Het behaalde resultaat bij deze vierde ronde evaluatie geeft de mate van naleving van de FATF 40-aanbevelingen aan en de mate van effectiviteit van het AML/CFT-regiem van Suriname. Het resultaat is 30 Partially Compliant/Non-compliant ratings en Low level of Effectiveness voor alle 11 Immediate Outcomes. Hierdoor is Suriname geplaatst in de Enhance Follow-up Procedure van Financial Action Task Force - International Cooperation Review Group (FATF-ICRG). De Bank dient wetgeving en richtlijnen aan te passen en waar nodig nieuwe wetten en richtlijnen uit te vaardigen. Voorts dient de Bank handleidingen, processen en procedures op te stellen en te implementeren teneinde de effectiviteit van haar AML/CFT-regiem aan te tonen. De AML/CFT off-site monitoring en on-site inspecties dienen afgestemd te worden op de risico's die zijn geïdentificeerd in de ML/TF Nationale Risico Analyse (NRA) en de diverse sectorale risicoanalyses. Afdeling FIT advi-

seert en geeft bijsturing aan de toezichtafdelingen bij de toetsing op de naleving van AML/CFT wetgeving en richtlijnen. Het is van belang dat rapportage naar CFATF adequaat geschiedt en dat aangetoond wordt dat AML/CFT wet- en regelgeving van de toezichthouder in lijn zijn met de FATF-standaarden.

Suriname moet periodiek rapporteren over de behaalde voortgang. De volgende acties zijn ondernomen in 2023:

- Re-rating is aangevraagd in mei 2023 voor Recommendations 10, 12, 13, 21 en 22. Er is in december 2023 upgrading toegekend voor R12 en R22 naar Largely Compliant en R13 en R21 naar Compliant. De rating voor R10 van Partially Compliant is ongewijzigd gebleven. Bij de 57ste CFATF plenaire vergadering en werkgroepvergaderingen te Aruba, is het eerste Follow-up Report van Suriname aangenomen.
- Wet- en regelgeving zijn aangepast:
 - De Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2023 en de Wet Herstel en Afwikkeling Kredietinstellingen zijn op 5 december 2023 aangenomen in De Nationale Assemblée. Met de aanname van de voornoemde wetten is een belangrijke stap gezet naar het sluiten van FATF-recommendations;
 - Aanbieding van het concept van de Wet Toezicht Verzekeringswezen bij de Minister van Financiën en Planning;
 - De Wet Toezicht Geldtransactiekantoren wordt nader bijgesteld;
 - Een nieuwe concept Richtlijn AML/CFT voor de bankensector is in voorbereiding conform internationale standaarden en best practices.
 - Er is een aanvang gemaakt met de Handleiding AML/CFT-toezicht.
- Uitvoering Nationale Risico Analyse 2.0:
 - Informatiesessies met alle relevante stakeholders zijn gehouden in januari 2023;
 - DTK heeft gedurende 2023 voldaan aan alle informatieverzoeken van Kroll Advisory Ltd., het adviesbureau dat belast is met de Nationale Risico Analyse 2.0.

Uitvoering Sectorale Risico Analyses

De focus van het huidige AML/CFT-integriteitstoezicht is het hanteren van een risicogerichte benadering, waarbij zowel het land alsook de sectoren hun risico's op het gebied van ML en TF dienen te identificeren, te beoordelen en te mitigeren. Eén van de aanbevelingen opgenomen in het CFATF MER - Suriname 2023

is dat de Bank als toezichthouder SRA's dient uit te voeren voor de onder haar toezicht staande sectoren. De SRA's zullen de Bank de mogelijkheid bieden om gericht risicobeheersende en -mitigerende maatregelen te nemen en middelen effectief in te zetten gebaseerd op de geïdentificeerde risico's in de financiële sector.

In samenwerking met het Department against Transnational Organized Crime (DTCO) van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) is in het eerste kwartaal 2023 een aanvang gemaakt met de uitvoering van een SRA van de bancaire sector. Het eerste concept van het SRA-rapport is in augustus 2023 ontvangen. In november 2023 was er een validatiesessie, waaraan relevante stakeholders hebben geparticipeerd.

In oktober 2023 heeft de Wereldbank virtueel de training verzorgd voor de uitvoering van SRA's, met name in de modules Exchange Offices, Money Transfer Offices, Insurance and Pension funds. Vervolgens is met de desbetreffende toezichtafdelingen een aanvang gemaakt met de uitvoering van de SRA's. De SRA's zullen onderdeel zijn van de NRA 2.0.

Wet Depositogarantiestelsel

De werkgroep Depositogarantiestelsel (DGS) heeft in samenwerking met het team van DNB enkele activiteiten uitgevoerd. In de periode januari 2023 tot en met oktober 2023 zijn er driewekelijks virtuele bijeenkomsten gehouden, waarbij met name het concept-Wet Depositobeschermingssysteem artikelsgewijs is besproken en van commentaar is voorzien door het team van DNB. Voorts zijn voorstellen gedaan die Suriname kan overnemen, maar dan afgestemd op zijn eigen situatie. Voor het kunnen bieden van effectieve ondersteuning aan de werkgroep DGS heeft het team van DNB in de periode van 12 tot en met 16 november 2023 een werkbezoek gebracht aan de Bank. In deze periode zijn er intensieve sessies gehouden met de leden van de werkgroep over verscheidene thema's, waaronder de governance/rolverdeling van de Bank en het Fonds, het dekkingsniveau, de reikwijdte van de bescherming van het Surinaams DGS en de DGS-uitkeringsmethode. Voorts zijn er korte doch interactieve sessies gehouden met vertegenwoordigers van de Surinaamse Bankiersvereniging, de kredietcoöperaties en het Ministerie van Financiën en Planning. In oktober 2023 heeft het DNB-team de data, inhoudende het aantal rekeningen, het aantal rekeninghouders en de (totale) depositowaarde van de natuurlijke personen en rechtspersonen van de deelnemende instellingen geanalyseerd en aan de Bank verstrekt.

Ter finalisering van de conceptwet Depositobeschermingsfonds zullen de virtuele bijeenkomsten met DNB

in 2024 worden voortgezet.

Wet Kredietregistratiebureaus

De ontwerpwet Kredietregistratiebureaus is in 2021 voor goedkeuring ter beschikking gesteld van De Nationale Assemblée. In oktober/november 2023 is een regionale meeting door het Secretariaat van de CARICOM georganiseerd, waaraan ook vertegenwoordigers van de Bank hebben deelgenomen. Deze bijeenkomst had betrekking op het geharmoniseerd krediet-

registratiesysteem dat de CARICOM voornemens is te implementeren alsook het mogelijk maken van het cross-border kredietregistratiesysteem. Dit, indachtig en ter bevordering van de CARICOM Single Market en het vrije handelsverkeer in de regio. De ontwerpwet welke de goedkeuring draagt van de Council of Ministries van de Council for Finance and Planning is besproken en aangescherpt door de vertegenwoordigers van de lidlanden.

HOOFDSTUK VII

BEDRIJF VAN DE BANK

VII.1 Algemeen

Centrale Bankwet 2022

In Staatsblad 65 is de Wet van 17 april 2023, houdende nieuwe regels voor het Centrale Bankwezen in Suriname (Centrale Bankwet 2022) afgekondigd. De Centrale Bankwet 2022 (Bankwet 2022 in het vervolg) is per 18 april 2023 in werking getreden (Jaarrekening 2023 noot 1 voor een samenvatting van de inhoud van de Bankwet 2022 en de doelen en taken van de Bank en voorts noot 2.2 voor de stelselwijziging in het kader van Bankwet 2022).

Van hoofdstuk II van Bankwet 2022, handelend over de Middelen van de Bank, houden de artikelen 3 en 4 wezenlijke veranderingen in ten opzichte van de voorgaande bankwet, Bankwet 1956, wat betreft de aanpassingen van de omvang van het kapitaal en reservefonds. In deze artikelen zijn er directieven en criteria genoemd die een zelfregulerend karakter hebben voor de bijstelling van het kapitaal én het reservefonds. Dit geschiedt door enerzijds de driejaarlijkse toetsing van de minimale omvang van het kapitaal en anderzijds van de gezamenlijke minimale omvang van het kapitaal en reservefonds op basis van de gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekening. Een andere belangrijke verandering in Bankwet 2022 ten opzichte van Bankwet 1956 is de wettelijke bepaling dat in geval van een negatief resultaat over een boekjaar, volgend uit de gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekening, dit verlies ten laste van het reservefonds wordt verwerkt.

Kapitaal van de Bank

Het kapitaal van de Bank bedraagt conform artikel 3 lid 1 SRD 1,0 miljard en wordt om de drie jaar herzien door de Directie in een gemeenschappelijke vergadering met de Raad. Lid 2 stelt de ondergrens van het kapitaal van de Bank vast met het criterium dat het kapitaal niet minder dan drie (3) procent van de financiële activa van de Bank zal bedragen. Voorts is bepaald dat de aanvullingen op het kapitaal door winstinhoudingen van de Bank en/of bijstortingen door de Staat zullen geschieden alsook dat een aanpassing neerwaarts niet moge-

lijk is. Het kapitaal van de Bank dient te allen tijde te zijn volgestort.

Reservefonds

Het reservefonds is ter dekking van mogelijke verliezen ontstaan uit haar bedrijfsvoering (art. 5.1) en wordt gevormd en aangevuld door toevoegingen uit de winst overeenkomstig het bepaalde in artikel 8 (art. 5.2). De omvang van het reservefonds kent geen plafond. De gezamenlijke omvang van het kapitaal en het reservefonds van de Bank zal niet minder dan zes (6) procent van de financiële activa van de Bank bedragen (art. 5.4). Als de gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekening van de Bank, per ultimo van enig boekjaar, aangeeft dat het kapitaal en het reservefonds van de Bank minder dan zes (6) procent van de financiële activa van de Bank bedraagt, dient de Staat binnen dertig kalenderdagen, verhandelbare effecten met een gespecificeerde looptijd tegen een geldend marktgerelateerd rentetarief voor een bedrag dat ten minste gelijk is aan het bedrag van het tekort in eigendom overdragen aan de Bank (art. 5).

Overeenkomst van herkapitalisatie van de Centrale Bank van Suriname

Het reservefonds is ter dekking van mogelijke verliezen ontstaan uit haar bedrijfsvoering (art. 5.1) en wordt gevormd en aangevuld door toevoegingen uit de winst overeenkomstig het bepaalde in artikel 8 (art. 5.2). De omvang van het reservefonds kent geen plafond. De gezamenlijke omvang van het kapitaal en het reservefonds van de Bank zal niet minder dan zes (6) procent van de financiële activa van de Bank bedragen (art. 5.4). Als de gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekening van de Bank, per ultimo van enig boekjaar, aangeeft dat het kapitaal en het reservefonds van de Bank minder dan zes (6) procent van de financiële activa van de Bank bedraagt, dient de Staat binnen dertig kalenderdagen, verhandelbare effecten met een gespecificeerde loop-

tijd tegen een geldend marktgerelateerd rentetarief voor een bedrag dat ten minste gelijk is aan het bedrag van het tekort in eigendom overdragen aan de Bank (art. 5).

Hyperinflatie

De jaarrekening 2023 is op basis van IFRS opgemaakt. Het jaar 2023 is sinds 2021 het derde jaar waarin sprake is van hyperinflatie. Weliswaar is sprake van een afnemende trend van hyperinflatie. De hyperinflatie in 2023 bedroeg 32,6%, terwijl die in 2022 en 2021 op het niveau lag van respectievelijk 54,6% en 60,7%. (Zie <https://statistics-suriname.org/wp-content/uploads/2025/01/CPI-1224-SECURE.pdf>)

Van de financiële positie 2023 zijn de niet-monetaire activa en niet-monetaire passiva op basis van de hyperinflatiefactor van 1,33 aangepast aan het koopkrachtniveau van 2023, met uitzondering van de mutaties versterking kapitaal en reservefonds die per jaareind 2023 zijn ontstaan. De resultatenrekening 2023 is tegen de factor 1,09 aangepast.

De vergelijkende cijfers 2022 in de jaarrekening 2023 zijn ter wille van de vergelijkbaarheid zowel voor de balans alsook de resultatenrekening integraal herzien met de hyperinflatiefactor 1,33 vanwege de koopkrachtontwaardering.

VII.2 Ontwikkeling van de financiële positie (de Bankbalans)

Algemeen

Besprekingen ontwikkelingen in 2023

Voorafgaand aan de hiernavolgende bespreking van de ontwikkeling van de balans en resultaten ten opzichte van 2022 wordt opgemerkt dat de vergelijkende cijfers 2022 integraal zijn aangepast aan het koopkrachtniveau van 2023 en derhalve niet de initiële cijfers betreffen zoals in de jaarrekening 2022 zijn opgenomen.

De bespreking van balans is met name gericht op de financiële activa en passiva. Wat betreft de resultatenrekening is de bespreking gebaseerd op de cijfers 2023 en 2022 herzien naar het koopkrachtniveau 2023.

Stelselwijziging vanwege Bankwet 2022

De inwerkingtreding van de Bankwet 2022 en de bovengenoemde herkapitalisatie-overeenkomst hielden presentatiewijzigingen in voor de hierna genoemde posten van de financiële positie:

Vordering herkapitalisatie reservefonds

Hoewel deze vordering een monetaire post is, heeft die qua geaardheid niet het karakter van een financieel instrument, waardoor die separaat wordt gepresenteerd

alsook anders wordt gewaardeerd dan de financiële activa in SRD totdat de daadwerkelijke kasstromen zullen worden gegenereerd.

De initiële vordering per eind 2023 uit hoofde van de aanpassing van het reservefonds met SRD 14,6 miljard geclassificeerd als een niet financieel instrument is meteen voor de gecorrigeerde waarde na waardering tegen fair value voor SRD 14,07 miljard opgenomen in de jaarrekening.

Reservefonds

Vanwege de inwerkingtreding van Bankwet 2022 is de presentatie van het reservefonds aangepast in 2023. Daar de wet niet retrospectief toegepast kan worden, is de presentatie van de vergelijkende cijfers van 2022 zoals in de gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekening 2022 opgenomen.

Bespreking ontwikkeling financiële positie

Het balanstotaal in 2023, groot ca. SRD 81,6 miljard is ten opzichte van 2022 met ca. SRD 12,1 miljard toegenomen. Per eind 2023 is de samenstelling van de balans aan de activazijde aangepast met de toevoeging van de post vordering herkapitalisatie reservefonds. Onderstaand volgt een verkorte balans van de Bank (afgeleid uit de jaarrekening 2023) (Tabel VII.1), waarbij de posten zijn uitgedrukt in procenten van het balanstotaal en de mutaties in 2023 ten opzichte van de herziene standen 2022.

Het balanstotaal van 2023 wordt zowel aan de activazijde als aan de passivazijde voornamelijk bepaald door financiële activa (in VV en SRD) en financiële passiva (in VV en SRD). De financiële activa en passiva in vreemde valuta gedenomineerd zijn beïnvloed door de hogere wisselkoersnotering per jaareinde 2023 ten opzichte van 2022. (2023: wissels USD 36,291/ Euro 40,194- 2022: USD 31,765/ Euro 33,231.)

Aan de activazijde droeg de Vordering herkapitalisatie reservefonds bij aan de toename van het balanstotaal en is enigszins afgezwakt door de afname van de saldi van de twee overige groepen van activa.

Aan de passivazijde is het voornamelijk de toename van het eigen vermogen die het balanstotaal opwaarts heeft beïnvloed. In het herkapitalisatietraject van het kapitaal en reservefonds is het kapitaal met ca. SRD 0,8 miljard versterkt en het reservefonds met ca. SRD 14,1 miljard na correctie van de initiële vordering van ca. SRD 14,6 miljard op basis van de fair value-waardering. De toevoeging van het per saldo positief nettoresultaat -na overboeking van de ongerealiseerde koersresultaten naar de post overige reserve binnen het eigen vermogen - van ca. SRD 4,5 miljard heeft het reserve-

Tabel VII.1
Gecomprimeerde financiële positie Centrale Bank van Suriname in 2023

	2023		2022 (herzien)		Mutatie
	Omvang in SRD	In % van balans-totaal	Omvang in SRD	In % van balans-totaal	2023-2022
Balans totaal	81.572.216.325	100,0%	69.502.084.278	100,0%	12.070.132.047
ACTIVA					
Totaal financiële activa (in VV en SRD)	66.146.776.619	81,1%	68.064.654.650	97,9%	-1.917.878.031
Financiële activa in vreemde valuta (VV)	50.015.406.325	61,3%	50.615.477.680	72,8%	-600.071.355
Financiële activa in Surinaamse dollar (SRD)	16.131.370.294	19,8%	17.449.176.970	25,1%	-1.317.806.676
Vordering herkapitalisatie reservefondsen	14.073.465.836	17,3%	-	-	14.073.465.836
Totaal niet-financiële activa	1.351.973.870	1,7%	1.437.429.628	2,1%	-85.455.758
PASSIVA					
Totaal financiële passiva (in VV en SRD)	68.289.005.653	83,7%	75.150.505.684	108,1%	-6.861.500.031
Financiële passiva in vreemde valuta (VV)	29.325.582.295	36,0%	37.802.551.491	54,4%	-8.476.969.196
Financiële passiva in Surinaamse dollar (SRD)	38.963.423.358	47,8%	37.347.954.193	53,7%	1.615.469.165
Voorziening pensioenverplichtingen	1.433.555.227	1,8%	1.316.417.807	1,9%	117.137.420
EIGEN VERMOGEN	11.849.655.445	14,5%	-6.964.839.213	-10,0%	18.814.494.658

Bron: Centrale Bank van Suriname.

fonds in 2023 verder doen stijgen. Het zijn overwegend deze ontwikkelingen die het negatief eigen mogen per eind 2022 van ca. negatief SRD 7,0 miljard heeft doen omslaan naar een positief saldo per eind 2023 van ca. SRD 11,9 miljard. (jaarrekening 2023 noot 8.2.)

VII.3 De ontwikkeling binnen de resultatenrekening

Het jaar 2023 sloot af met een positief nettoresultaat van ca. SRD 6,2 miljard, terwijl het herziene nettoresultaat 2022 neerkwam op een winst van SRD 1,7 miljard. (Het initiële nettoresultaat over 2022 was een winst van ca. SRD 1,3 miljard.) Onderstaand volgt een verkorte weergave van de resultatenrekening van de Bank (afgeleid uit de jaarrekening 2023) (Tabel VII.2) en een algemene bespreking van de relevante ontwikkelingen

binnen de resultatenrekening die geleid hebben tot het positief resultaat van ca. SRD 6,2 miljard in 2023.

Bespreking van de ontwikkeling binnen de resultatenrekening

Hoewel in 2023 de rentebaten met ca. SRD 0,3 miljard oftewel 18,4% zijn toegenomen, heeft dat vanwege de hogere omvang van de rentelasten niettemin geresulteerd in een netto-rentelast van ca. SRD 0,8 miljard.

Het saldo van depost *Totaal mutaties ECL*, afwaardering in 2023, impliceert per saldo een vrijval van met name de voorziening voor verwachte kredietverliezen (Expected Credit Loss/ECL), terwijl in 2022 sprake was van per saldo een dotatie aan de voorziening ECL. De vrijval van de ECL-voorziening in 2023 regardeerde voor SRD 3,3 miljard de vrijval van de gevormde ECL-voorziening op de Staatsvorderingen, zijnde de Gecon-

Tabel VII.2
Gecomprimeerde resultatenrekening Centrale Bank van Suriname in 2023

	2023	2022 (herzien)	Mutatie 2023-2022	
	SRD	SRD	SRD	in %
BATEN				
Rentebaten financiële activa	2.157.514.990	1.821.880.553	335.634.437	18,4%
Rentelasten financiële passiva	-2.985.023.101	-3.602.842.015	617.818.914	17,1%
Netto-rente(lasten)	-827.508.111	-1.780.961.462	953.453.351	53,5%
Netto overige baten	737.369.987	1.820.385.149	-1.083.015.162	-59,5%
Totaal mutaties ECL, afwaardering, waardering FVTPL	3.437.785.205	-1.710.965.883	5.148.751.088	300,9%
Totaal netto bedrijfsresultaat winst/(verlies)	3.347.647.081	-1.671.542.196	5.019.189.277	300,3%
LASTEN				
Personeelskosten	1.163.025.645	1.269.608.760	-106.583.115	8,4%
Beheerskosten	263.210.019	343.596.441	-80.386.422	23,4%
Netto-effect hyperinflatie (winst)	-4.235.431.123	-5.069.854.628	834.423.505	-16,5%
Totaal der lasten (winst)/verlies	-2.809.195.459	-3.456.649.427	647.453.968	-18,7%
NETTOWINST/(VERLIES) BOEKJAAR	6.156.842.540	1.785.107.231	4.371.735.309	244,9%

Bron: Centrale Bank van Suriname.

solideerde Staatsschuld IV en *Overige vorderingen op de Staat*. In 2023 heeft de Staat onder meer zijn werkvoorschotten uit 2020/2021 en de daarover verschuldigde rente sinds 2020 naar de stand van mei 2023 afgewikkeld. Alsook vonden de verrekeningen van de rentevorderingen van GSS-IV met de opbrengsten uit royalty regelmatig plaats. Deze positieve ontwikkeling heeft bij evaluatie per eind 2023 geleid tot een vrijval van de stand van de ECL-voorziening voor de *Vorderingen op de Staat*.

Onder de lasten heeft het positief saldo het hyperinflatie-effect groot ca. SRD 4,2 miljard ervoor gezorgd dat er sprake is van een batig saldo van de lasten, weliswaar lager dan in 2022.

De toename van het nettoresultaat 2023 ten opzichte van 2022 met SRD 4,4 miljard tot SRD 7,9 miljard is in overwegende mate toe te schrijven aan de afgenomen mutatie van de ECL-voorziening en de toename van de nettobaten.

VII.4 Chartaal betalingsverkeer

De geldcirculatie

Uit Tabel VII.3 blijkt dat de bankbiljettencirculatie nominaal in 2023 ten opzichte van 2022 is toegenomen met 18,6% (2022-2021: een toename van 17,6%) en wat betreft de waarde met SRD 1,1 miljard (2022-2021; met SRD 1,3 miljard). In 2023 hebben de SRD 50 en de SRD 100 coupures een groot aandeel in de totale waarde van de bankbiljettencirculatie. Gelet op de groei van de circulatie en de verdeling naar coupures in de loop van 2023 (Tabel VII.4 en VII.5) blijkt de grootste toename te zijn opgetreden in het 4e kwartaal, waarbij de SRD 50 en SRD 100 coupures gezamenlijk ca. 97,0% van de totale circulatie uitmaken. De SRD 50 en SRD 100 coupures worden het meest gebruikt bij de bevoorrading van de ATM's.

Tabel VII.3
Omvang van de bankbiljettencirculatie per jaarultimo 2023

Coupure	Aantal		Bedrag (in SRD)	
	2022	2023	2022	2023
100	48.059.891	63.180.080	4.805.989.100	6.318.008.000
50	21.885.910	13.658.755	1.094.295.500	682.937.750
20	4.675.499	5.292.309	93.509.980	105.846.180
10	5.606.127	6.787.164	56.061.270	67.871.640
5	6.909.011	8.149.824	34.545.055	40.749.120
Totaal	87.136.438	97.068.132	6.084.400.905	7.215.412.690

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VII.4
Samenstelling van de bankbiljettencirculatie per kwartaalultimo 2023

Coupures	I	II	III	IV
100	4.913.748.500	5.118.856.000	5.339.931.200	6.318.008.000
50	912.371.500	839.061.050	625.279.100	682.937.750
20	93.752.860	97.948.260	101.589.540	105.846.180
10	57.198.210	61.517.210	64.317.910	67.871.640
5	35.607.670	37.516.115	38.754.295	40.749.120
Totaal	6.012.678.740	6.154.898.635	6.169.872.045	7.215.412.690

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VII.5
Samenstelling van de bankbiljettencirculatie naar coupures per kwartaalultimo 2023

Coupures	I	II	III	IV
100	81,7	83,2	86,5	87,6
50	15,2	13,6	10,1	9,5
20	1,6	1,6	1,6	1,5
10	1,0	1,0	1,0	0,9
5	0,6	0,6	0,6	0,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Centrale Bank van Suriname.

VII.5 Suriname National Electronic Payment System (SNEPS)

In het verslagjaar 2023 is het aantal gebruikers, de banken, toegenomen dat via de Straight Through Processing (STP), transacties verwerkt.

STP zorgt ervoor dat bij het gebruik van SNEPS de doorlooptijd van transacties vermindert en de efficiency verbetert.

De verwerking van SRD-cheques uitgegeven door de Bank in SNEPS wordt nog slechts door één bank verwerkt. In Tabel VII.6 zijn de aantallen en bedragen weergegeven van de verwerkte cheques in SNEPS. Ten opzichte van het vorig verslagjaar is er een lichte stijging van 41 naar 43 verwerkte cheques, terwijl het totaal bedrag is afgenomen met meer dan 50% van SRD 6.070,1 naar SRD 2.698,5.

Tabel VII.6
Verwerkte SRD-cheques in SNEPS in 2023
 (in duizenden SRD)

Maand	Aantal	Totaal bedrag
Januari	6	254,2
Februari	2	368,5
Maart	4	120,5
April	4	184,4
Mei		
Juni	3	9,4
Juli	2	168,5
Augustus	3	12,8
September	5	645,0
Oktober	1	48,4
November	10	661,8
December	3	225,0
Totaal	43	2.698,5

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VII.7
SRD SNEPS-transacties in aantallen en volumes
 (Waarden in SRD)

Maand	in aantallen			in volumes (x SRD 1000)		
	ACH	RTGS	Totaal	ACH	RTGS	Totaal
Januari	183.807	4.804	188.611	1.135.094,8	6.636.144,0	7.771.238,8
Februari	162.730	4.106	166.836	1.157.664,9	6.926.375,3	8.084.040,2
Maart	237.439	5.334	242.773	1.423.992,1	7.817.212,7	9.241.204,8
April	157.325	4.713	162.038	1.259.534,8	6.903.198,8	8.162.733,6
Mei	259.592	5.748	265.340	1.614.874,2	8.645.292,5	10.260.166,7
Juni	207.150	5.188	212.338	1.459.664,8	8.145.434,5	9.605.099,3
Juli	244.328	4.967	249.295	1.572.651,7	9.914.534,3	11.487.186,0
Augustus	242.039	5.641	247.680	1.619.224,2	8.736.967,5	10.356.191,7
September	209.518	5.372	214.890	1.550.774,3	8.315.018,3	9.865.792,6
Oktober	244.807	5.733	250.540	1.667.354,4	8.695.542,7	10.362.897,1
November	231.774	6.088	237.862	1.722.385,5	9.018.576,9	10.740.962,4
December	233.776	6.093	239.869	1.828.945,1	10.148.799,9	11.977.745,0
Totaal	2.614.285	63.787	2.678.072	18.012.160,8	99.903.097,4	117.915.258,2

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VII.8
US-dollar SNEPS-transacties in aantallen en volumes in 2023
(Waarden in US-dollar)

Maand	in aantallen			in volumes (x USD 1.000)		
	ACH	RTGS	Totaal	ACH	RTGS	Totaal
Januari	24.029	1.981	26.010	22.615,5	132.036,5	154.652,0
Februari	23.016	1.834	24.850	20.761,0	118.699,8	139.460,8
Maart	27.554	2.179	29.733	25.133,6	140.550,6	165.684,2
April	24.158	1.917	26.075	22.346,2	134.441,4	156.787,6
Mei	29.396	2.176	31.572	25.852,2	143.603,5	169.455,7
Juni	27.025	2.117	29.142	23.959,2	143.523,1	167.482,3
Juli	28.907	2.200	31.107	26.327,4	158.619,7	184.947,1
Augustus	30.993	2.257	33.250	27.993,9	144.388,8	172.382,7
September	26.928	2.197	29.125	24.308,8	133.803,3	158.112,1
Oktober	29.414	2.190	31.604	25.717,1	141.056,9	166.774,0
November	30.752	2.371	33.123	27.606,4	154.049,1	181.655,5
December	29.636	2.237	31.873	27.870,3	156.933,7	184.804,0
Totaal	331.808	25.656	357.464	300.491,6	1.701.706,4	2.002.198,0

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VII.9
Euro SNEPS-transacties in aantallen en volumes
(Waarden in euro)

Maand	in aantallen			in volumes (x EUR 1.000)		
	ACH	RTGS	Totaal	ACH	RTGS	Totaal
Januari	3.975	328	4.303	3.754,8	22.042,3	25.797,1
Februari	4.238	320	4.558	3.921,3	17.954,1	21.875,4
Maart	4.908	358	5.266	4.588,6	25.576,1	30.164,7
April	4.276	275	4.551	3.966,5	16.381,2	20.347,7
Mei	5.422	363	5.785	4.862,3	20.852,6	25.714,9
Juni	4.726	381	5.107	4.387,8	20.654,3	25.042,1
Juli	5.051	354	5.405	4.726,0	21.801,7	26.527,7
Augustus	5.318	376	5.694	5.242,9	21.657,8	26.900,7
September	4.949	385	5.334	4.532,1	17.470,0	22.002,1
Oktober	5.716	384	6.100	5.367,3	19.627,8	24.995,1
November	5.996	435	6.431	5.834,9	28.099,7	33.934,6
December	5.749	368	6.117	5.565,7	27.136,5	32.702,2
Totaal	60.324	4.327	64.651	56.750,2	259.254,1	316.004,3

Bron: Centrale Bank van Suriname.

In SNEPS zijn verder de Real Time Gross Settlement System (RTGS) transacties en de bulktransacties en de Automated Clearing House (ACH) verwerkt. De aantallen en volumes van de SRD-transacties zijn verwerkt in Tabel VII.7. In vergelijking met het verslagjaar 2022 is

een stijgende trend in de aantallen en de volumes waar te nemen.

Het verloop van de US-dollar-transacties in SNEPS is onderstaand in Tabel VII.8 weergegeven en de euro-transacties in SNEPS zijn in Tabel VII.9 weergegeven.

VII.6 De kasbeweging

Vorbereiding aanmaak grotere coupures

De Bank heeft tijdens een persconferentie op 17 augustus 2023 de introductie van nieuwe bankbiljetten in de coupure SRD 200 en SRD 500 aangekondigd. De invoering van de nieuwe bankbiljetten is geen monetaire operatie en zal de initiële omvang van de geldhoeveelheid niet beïnvloeden maar zal weliswaar de samenstelling van de coupures in omloop veranderen.

De Bank beoogt met deze invoering:

- een efficiënter verloop van het binnenlands betalingsverkeer te realiseren en ook bij de ATM's;
- het aantal biljetten in circulatie in de toekomst te verminderen vanuit de veronderstelling dat de nieuwe coupures de meest gangbare coupures van SRD 50 en SRD 100 zullen vervangen (substitutieproces);
- door de verwachte grotere terugstroom van de bankbiljetten van SRD 50 en SRD 100 wordt verwacht dat de bestelfrequentie van de laatstgenoemde biljetten zullen verminderen alsook de gepaard gaande druk-

kosten. Bovendien is de verwachting dat grotere coupures langer in omloop blijven voordat ze vervangen moeten worden, aangezien de gebruikers doorgaans voorzichtiger mee zullen omgaan.

In 2023 zijn de noodzakelijke voorbereidingen getroffen voor onder andere een technisch veilig ontwerp van de SRD 200- en SRD 500-coupures.

De kasbeweging (Tabel VII.10) geeft de chartale ontvangsten en uitgaven per kwartaal weer. In het eerste kwartaal is ten opzichte van de drie andere kwartalen meer ontvangen dan uitgegeven.

VII.6.1 De kasontvangsten en de kasuitgaven

Ook in 2023 zijn qua aantallen de twee grootste coupures (SRD 50 en SRD 100) het meest in omloop ten opzichte van de rest van de coupures in de circulatie, zowel aan de ontvangst- als aan de uitgavenzijde (Tabellen VII.11 en VII.12) De toenemende vraag naar pasmunten zette zich voort in 2023, terwijl de pasmunten niet of nauwelijks terugvloeien naar de Bank.

Tabel VII.10
De kasbeweging bij de Centrale Bank van Suriname
(Bedragen in SRD)

Omschrijving	1 ^e kw	2 ^e kw	3 ^e kw	4 ^e kw	Totaal
Ontvangsten					
Bankbiljetten	1.228.298.355	1.396.235.630	1.221.115.710	680.834.265	4.526.483.960
Muntbiljetten	9.151	9.842	8.946	6.546	34.485
Munten	2.392	2.066	4.025	2.482	10.965
Totaal ontvangsten	1.228.309.898	1.396.247.538	1.221.128.681	680.843.293	4.526.529.410
Uitgaven					
Bankbiljetten	1.156.576.190	1.538.455.525	1.235.876.000	1.726.374.935	5.657.282.650
Muntbiljetten	216	96	206	42	560
Munten	4.125.857	4.098.437	3.512.247	2.567.009	14.303.550
Totaal uitgaven	1.160.702.263	1.542.554.058	1.239.388.453	1.728.941.986	5.671.586.760
Per saldo ontvangen/uitgegeven	67.607.635	(146.306.520)	(18.259.772)	(1.048.098.693)	(1.145.057.350)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VII.11
Kasontvangsten in 2023
(Bedragen in SRD)

Coupure	1 ^e kw	2 ^e kw	3 ^e kw	4 ^e kw	Totaal aantal	Totaal bedrag
Bankbiljetten						
100	7.424.432	9.199.693	9.137.113	4.690.930	30.452.168	3.045.216.800
50	9.510.488	9.377.740	5.945.643	4.078.703	28.912.574	1.445.628.700
20	341.350	263.560	341.892	260.115	1.206.917	24.138.340
10	250.557	151.320	265.521	212.169	879.567	8.795.670
5	199.637	118.986	125.842	96.425	540.890	2.704.450
Totaal					61.992.116	4.526.483.960
Muntbiljetten						
2,50	2.287	2.744	2.103	1.892	9.026	22.565
1,00	3.433	2.982	3.688	1.816	11.919	11.919
Totaal					20.945	34.484
Pasmunten						
2,50	211	186	818	456	1.671	4.178
1,00	1.515	1.293	1.514	1.135	5.457	5.457
0,25	974	902	1.133	556	3.565	891
0,10	792	665	1.484	536	3.477	348
0,05	353	205	560	224	1.342	67
0,01	901	548	633	332	2.414	24
Totaal					17.926	10.965

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VII.12
Kasuitgaven in 2023
 (Bedragen in SRD)

	Coupure	1° kw	2° kw	3° kw	4° kw	Totaal aantal	Totaal bedrag
Bankbiljetten	100	8.502.026	11.250.768	11.345.843	14.471.720	45.570.357	4.557.035.700
	50	5.872.008	7.911.531	1.669.756	5.231.863	20.685.158	1.034.257.900
	20	353.494	473.330	524.003	472.898	1.823.725	36.474.500
	10	364.251	583.220	545.633	567.500	2.060.604	20.606.040
	5	412.160	500.675	373.502	495.365	1.781.702	8.908.510
Totaal						71.921.546	5.657.282.650
Muntbiljetten	2,50	22	37	52	15	126	315
	1,00	161	3	76	4	244	244
Totaal						370	559
Pasmunten	2,50	911.862	882.658	820.555	788.716	3.403.791	8.509.478
	1,00	1.554.450	1.498.126	1.161.753	265.541	4.479.870	4.479.870
	0,25	916.377	1.357.849	1.040.290	1.191.134	4.505.650	1.126.413
	0,10	489.536	409.486	303.398	249.855	1.452.275	145.228
	0,05	272.117	252.496	162.951	133.362	820.926	41.046
	0,01	9.786	63.048	54.698	24.136	151.668	1.517
Totaal						14.814.180	14.303.550

Bron: Centrale Bank van Suriname.

VII.6.2 De vervalsingen

In 2023 zijn totaal zes stuks valse bankbiljetten geregistreerd (Tabel VII.13), waarvan vijf stuks het biljet van SRD 100 betroffen.

VII.7 De goudcertificaten

Vanaf 1 maart 2015 genereren de goudcertificaten geen rente meer. De maximale looptijd van 20 jaar, waarbij een rente van 5% per jaar werd uitgekeerd, is per die datum verlopen. Het goudcertificaat heeft een onbepaalde looptijd en kan op elk moment gedurende de kasopeningstijden van de Bank ter wederinkoop worden aangeboden. In 2023 is het aantal aangeboden certificaten 3 stuks (Tabel VII.14).

VII.8 De Sf-naverwisseling

Tabel VII.15 vermeldt de naverwisseling van de Sf-biljetten in het verslagjaar 2023. De Sf-biljetten kunnen tot en met 2034 nog worden ingewisseld bij de Bank.

VII.9 De verrekende cheques en giro's

In het bestaande geautomatiseerde bankensysteem zijn ook in 2023 nog verwerkingen van cheques en giro's op de gebruikelijke oude manier geweest (Tabel VII.16). Vanwege de afschaffing van de cheques in het jaar 2020 door de commerciële banken is er een vermindering van het aantal cheques waar te nemen. In dit verslagjaar zijn er 369 cheques met een totaalbedrag van SRD 146,3 miljoen en 1.014 giro's met een totaalbedrag van SRD 17,1 miljard verwerkt. In 2022 waren er 620 cheques en 1.011 giro's verwerkt met een omvang van respectievelijk SRD 202,4 miljoen en SRD 10,6 miljard. In 2023 zijn enerzijds minder cheques verwerkt met een afgenomen geldswaarde en anderzijds meer giro's (3 stuks) verwerkt met een grotere geldswaarde.

Tabel VII.13
Valse bankbiljetten onderschept bij de banken en de Centrale Bank van Suriname

Coupure	Aantal				
	2019	2020	2021	2022	2023
100	8	9	12	11	5
50	3	0	5	4	1
20	1	2	1	0	0
10	0	0	0	0	0
5	0	0	0	0	0
Totaal	12	11	18	15	6

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VII.14
Wederinkoop goudcertificaten in 2023

In grammen	2019	2020	2021	2022	2023
5	8	12	5	3	1
10	8	0	5	1	0
50	0	0	1	1	2
100	7	0	0	0	0
500	57	0	0	0	0
1000	0	0	0	0	0
Totaal	80	12	11	5	3

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VII.15
Naverwisseling van de Sf-biljetten
(Bedragen in SRD)

Coupure	Uitstaande per 31-12-2022		Naverwisseling jan. t/m dec. 2023		Uitstaande per 31-12-2023	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
5	7.863.464	39.317	-	-	7.863.464	39.317
10	7.955.517	79.555	-	-	7.955.517	79.555
25	9.890.115	247.253	-	-	9.890.115	247.253
100	4.646.260	464.626	-	-	4.646.260	464.626
250	1.452	363	-	-	1.452	363
500	698.304	349.152	-	-	698.304	349.152
1.000	757.055	757.055	-	-	757.055	757.055
2.000	200.342	400.684	-	-	200.342	400.684
5.000	213.260	1.066.300	-	-	213.260	1.066.300
10.000	193.175	1.931.750	-	-	193.175	1.931.750
25.000	14.897	372.425	-	-	14.897	372.425
Totaal	32.433.841	5.708.480	-	-	32.433.841	5.708.480

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VII.16
Aantal verrekende cheques en giro's in 2023
(Bedragen in hele SRD)

Maand	Cheques		Giro's	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Januari	47	31.186.244	87	1.207.486.136
Februari	31	8.287.695	76	1.309.123.127
Maart	25	8.263.557	81	1.197.307.954
April	23	18.319.059	87	1.075.135.860
Mei	29	11.227.094	107	1.469.727.401
Juni	49	15.180.353	87	1.173.420.809
Juli	24	6.638.849	75	1.763.521.621
Augustus	28	9.406.023	98	1.374.211.420
September	28	8.573.714	81	1.371.364.887
Oktober	40	11.817.702	62	1.556.113.093
November	30	12.421.136	84	1.833.949.765
December	15	4.938.979	89	1.816.239.847
Totaal	369	146.260.405	1.014	17.147.601.920

Bron: Centrale Bank van Suriname.

VII.10 De verkochte herdenkingsmunten

In tegenstelling tot 2022 zijn er in het verslagjaar 2023 wel herdenkingsmunten verkocht. Het verloop is onderstaand aangegeven in Tabel VII.17.

VII.11 De ontwikkelingen van de goudproductie en goudexport

De fluctuatie in de internationale goudprijs lag in 2023 tussen US\$ 1.810,95 (laagste notitie 24 februari 2023) en US\$ 2.078,40 (hoogste notitie, 28 december 2023). De marge tussen de hoogste en de laagste notitie vertoonde in het verslagjaar een versmalling (US\$ 267,45) ten opzichte van 2022 (US\$ 410,30). Als uitvloeisel van een van de voorwaarden van de IMF-overeenkomst zijn in 2023 geen goudexport-dollars overgemaakt voor de Bank daar de Bank de opkoopregeling met de goudexporteurs moest stopzetten sinds december 2021.

In 2023 bedroeg het exportvolume van de goudexporteur die via de Bank verscheept, 2.760.989,7 gram goud met een exportwaarde van US\$ 162,9 miljoen. Door de goudexporteur is in dit verslagjaar wederom meer goud verscheept dan in 2022 (2.596.682,5 gram

en exportwaarde US\$ 141,3 miljoen). De bijdrage aan de staatskas van deze goudexporteur in de vorm van royalty's bedroeg in dit verslagjaar US\$ 8,87 miljoen, hetgeen een toename van US\$ 2,63 miljoen is ten opzichte van voorgaand jaar. De toename is toe te schrijven aan de verdere verhoging van de royalty vanaf januari 2023 van 4,5% naar 5,5% en de stijging van de goudprijs. De overige goudexporteurs vertegenwoordigd door Domex verscheepen allen via Kaloti Mint House.

VII.12 Het Numismatisch Museum

Het Numismatisch Museum (NUM) van de Bank belicht de historie van het Surinaams geldwezen. In het verslagjaar 2023 heeft het NUM wederom haar bestaansrecht bewezen. In Tabel VII.18 is het bezoekersverloop te zien. Het bezoekersaantal van de categorie schoolkinderen/studenten, die al dan niet gedwongen zijn om onder andere informatie te vergaren voor een werkstuk of scriptie, is weliswaar nog niet op het niveau van 2019, maar is niettemin met meer dan 150% gegroeid ten opzichte van 2022.

Tabel VII.17
Verkochte herdenkingsmunten en gedenkpenningen

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Millenniummunt 22 karaat	2	0	0	0	0
Brug over Surinamerivier	5	0	6	0	5
25 jaar Staatkundige Onafhankelijkheid	5	0	0	0	0
50 jaar Centrale Bank van Suriname	1	0	5	0	20
30 jaar Staatkundige Onafhankelijkheid	5	0	0	0	1
Totaal	18	0	11	0	26

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VII.18
Museumbezoekers

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Schoolkinderen/studenten	3.477	1.150	0	773	1.883
Overige lokale bezoekers	404	65	0	354	781
Toeristen	285	105	0	214	265
Overige bezoekers	58	58	0	52	21
Totaal bezoekers	4.224	1.378	0	1.393	2.950

Bron: Centrale Bank van Suriname.

**Jaarrekening
per 31 december 2023
in overeenstemming met
Internationale Financiële Rapporteringsstandaarden**

Gehanteerde afkortingen jaarrekening

Woordenlijst en sleuteldefinities

AC	Amortized Cost /geamortiseerde kostprijs
ABS	Algemeen Bureau voor de Statistiek
Bank	Centrale Bank van Suriname/CBvS
Bankwet 1956	Bankwet 1956 -zoals gewijzigd in 2005-
Bankwet 2022	Centrale Bankwet 2022
EFF	Extended Fund Facility
EAD	Exposure at Default
ECL	Expected Credit Loss
FVTOCI	Fair Value through Other Comprehensive Income
FVTPL	Fair Value through Profit or Loss
GSS	Geconsolideerde Staatsschuld
IAS	International Accounting Standards
IFRS	International Financial Reporting Standards/ Internationale Financiële Rapporteringsstandaarden
IMF	Internationaal Monetair Fonds
LGD	Loss Given Default
LBMA	London Bullion Market Association
OCI	Other Comprehensive Income
PD	Probability of Default
RvC	Raad van Commissarissen
SDR	Special Drawing Rights
SPPI	Solely Payments of Principal and Interest
SWIFT	Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication
VV	Vreemde Valuta

Inhoudsopgave		
Noot	Omschrijving	Pagina
1	Algemene informatie	101
1.1	Algemeen	101
1.2	Bestuur van de Bank	102
1.3	Fiscaal agent	102
1.4	Verslagperiode	102
1.5	Functionele en presentatievaluta van de Bank	103
1.6	Fiscaal regime	103
2	Significante veronderstellingen bij en uitgangspunten van de jaarrekening	103
2.1	Continuïteit van de Bank	103
2.2	Herrubricering en herpresentatie van de posten van de balans en resultatenrekening	108
2.3	Verklaring van compliance met IFRS	111
2.4	Toekomstige wijzigingen in IFRS	111
2.5	Hyperinflatie 2023	112
2.6	Informatie over verbonden partijen	114
2.7	Wisselkoersen bij omrekening van vreemde valuta	116
2.8	Nadere grondslagen en uitgangspunten voor het opstellen van de jaarrekening	116
	Algemeen	116
2.8.1	<i>Significante grondslagen voor de financiële verslaggeving</i>	117
2.8.2	<i>Classificatie en waardering van financiële activa en passiva</i>	117
2.8.3	<i>Belangrijkste comptabele beoordelingen, schattingen en veronderstellingen</i>	118
2.9	Financiële positie (balans)	120
2.9.1	<i>Grondslagen financiële activa en passiva</i>	121
2.9.2	<i>Grondslagen vordering herkapitalisatie reservefonds</i>	122
2.9.3	<i>Grondslagen niet- financiële activa en passiva</i>	123
2.9.3a	<i>Grondslagen niet-monetaire edelmetalen, kunstwerken en andere voorraden</i>	123
2.9.3b	<i>Grondslagen voor financiële verslaggeving materiële vaste activa en immateriële activa</i>	124
2.9.3c	<i>Grondslagen drukkosten bedrukt ontvangen SRD- bankbiljetten</i>	125
2.9.3d	<i>Grondslagen kapitaal en reserves conform 'Bankwet 2022'</i>	126
2.9.3e	<i>Grondslagen voor voorziening pensioenverplichtingen</i>	130
2.10	Grondslagen voor resultaatbepaling	130
2.10.1	<i>Grondslagen voor financiële verslaggeving</i>	130
2.10.2	<i>Opbrengstbepaling</i>	130
2.10.3	<i>Provisiebat en overige baten</i>	131
2.10.4	<i>Beheerskosten</i>	131
2.11	Voorzieningen juridische geschillen, voorwaardelijke verplichtingen en niet uit de balans blijkende verplichtingen en vorderingen	131
2.11.1	<i>Juridische geschillen</i>	131
2.11.2	<i>Voorwaardelijke verplichtingen</i>	131
2.11.3	<i>Niet uit de balans blijkende verplichtingen en vorderingen</i>	132
3	Risicobeheersing	132
3.1	Financieel risicokader	132
3.1.1	<i>Kredietrisico</i>	133
3.1.2	<i>Kredietkwaliteitsanalyse</i>	133
3.1.3	<i>Concentratierisicoanalyse</i>	138
3.1.4	<i>Marktrisicoanalyse</i>	140
3.1.5	<i>Looptijdanalyse</i>	144
4.1	Financiële activa en passiva in vreemde valuta	145

Inhoudsopgave		
Noot	Omschrijving	Pagina
4.1.1	Beleggingen en overige vorderingen op correspondentbanken	145
4.1.1.1	<i>Ringfenced Portfolio</i>	145
4.1.1.2	<i>Non-Ringfenced Portfolio</i>	146
4.2	Internationaal Monetair Fonds	147
4.3	Vorderingen op en verplichtingen aan de Staat	150
4.3.1	<i>Vorderingen op de Staat</i>	150
4.3.2	<i>Verplichtingen aan de Staat</i>	156
4.4	Vorderingen op en verplichtingen aan commerciële banken	156
4.5	Overige financiële activa en passiva	158
4.6	Vordering herkapitalisatie reservefonds	161
5	Niet-financiële activa	161
5.1	Edelmetalen en andere voorraden	161
5.2	Materiële vaste activa en Immateriële activa	162
5.3	Drukkosten voor SRD-bankbiljetten	163
6	Bankbiljetten in omloop	164
7	Voorziening pensioenverplichtingen	165
8	Eigen vermogen	171
8.1	Kapitaal	171
8.2	Reserves conform 'Bankwet 2022'	173
8.3	Overige reserves	175
9	Rentebaten en -lasten financiële activa en financiële passiva	177
10	Overige Baten	178
10.1	Resultaat uit verkoop van vreemde valuta	178
10.2	Koersresultaat goud- en deviezenpositie en transactieresultaat	178
10.3	Provisiebaten en overige baten	179
11	Hermetingen ECL en FVTPL	179
12	Personeelsbeloningen	179
13	Beheerskosten	180
13.1	Beheerskosten goud, deviezen en bankbiljetten	180
13.2	Overige beheerskosten	180
13.3	Netto-effect hyperinflatie	181
14	Informatie over verbonden partijen	181
15	Reële waarde van activa en passiva	182
16	Vorzieningen juridische geschillen, voorwaardelijke verplichtingen en niet uit de balans blijvende verplichtingen	183
17	Resultaatbestemming	183
18	Bestuur van de Bank	185
19	Gebeurtenissen na balansdatum	185
	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	190

Financiële positie per 31 december 2023

	Noot	31 december 2023	31 december 2022 (herzien)
		SRD	SRD
ACTIVA			
FINANCIËLE ACTIVA			
Financiële activa in vreemde valuta (VV)			
Geldmiddelen en kasequivalenten	4.1.2	36.808.840.536	31.128.367.791
Deposito's bij correspondentbanken	4.1.1/ 4.1.2	140.637.145	211.227.744
Beleggingen in obligaties	4.1.1	3.913.416.399	8.746.514.733
IMF-gerelateerde activa	4.2	5.597.584.310	6.918.810.645
Beleggingen in aandelen	4.5	7.861.347	7.100.687
Monetair goud	4.1.1	3.547.066.588	3.603.456.080
Totaal financiële activa in VV		50.015.406.325	50.615.477.680
Financiële activa in Surinaamse dollar (SRD)			
Geconsolideerde Staatsschuld	4.3	8.326.743.690	10.205.159.993
Overige vorderingen op de Staat	4.3	5.974.355.106	5.655.881.438
Vordering op commerciële banken	4.4	311.503.500	342.528.532
Leningen aan personeel	4.5	22.506.971	25.880.201
Overige vorderingen	4.5	1.496.261.027	1.219.726.806
Totaal financiële activa in SRD		16.131.370.294	17.449.176.970
Totaal financiële activa (in VV en SRD)		66.146.776.619	68.064.654.650
Vordering herkapitalisatie reservefonds	4.6	14.073.465.836	-
NIET-FINANCIËLE ACTIVA			
Edelmetalen en voorraden	5.1	610.407.065	623.674.793
Materiële vaste activa	5.2	595.328.388	644.136.298
Immateriële activa	5.2	3.702.657	24.536
Drukkosten voor SRD-bankbiljetten	5.3	142.535.760	169.594.001
Totaal niet-financiële activa		1.351.973.870	1.437.429.628
TOTAAL ACTIVA		81.572.216.325	69.502.084.278

* Uit hoofde van toepassing van IAS-29 voor het hyperinflatiejaar 2023 zijn de vergelijkende cijfers 2022 integraal herzien in de gehele jaarrekening 2023 op basis van hyperinflatiefactor voor 2023.

De toelichtingen opgenomen op de pagina's 101-189 vormen een integraal deel van de jaarrekening.

Paramaribo, 30 december 2025

M.L. Roemer,
Governor van de Centrale Bank van Suriname

De Raad van Commissarissen van de Centrale Bank van Suriname:

D. Parohi	R. Poetisi	E. Feller	T. Koema-Plein	S. Mathura	F. Djemesi	D. Lachman
Voorzitter	Plv. Voorzitter	Commissaris	Commissaris	Commissaris	Commissaris	Commissaris

	Noot	31 december 2023	31 december 2022 (herzien)
PASSIVA		SRD	SRD
FINANCIËLE PASSIVA			
Financiële passiva in vreemde valuta (VV)			
Kasreserve commerciële banken (VV)	4.4	9.384.932.664	14.807.848.414
IMF-gerelateerde verplichtingen	4.2	13.655.402.817	12.849.704.990
Leningen van commerciële banken	4.4	3.390.044.328	4.693.302.999
R/C commerciële banken	4.4	2.856.019.139	5.406.045.438
Overige financiële passiva (VV)	4.5	39.183.347	45.649.650
Totaal financiële passiva in VV		29.325.582.295	37.802.551.491
Financiële passiva in Surinaamse dollar (SRD)			
Bankbiljetten in omloop	6	7.215.412.690	8.092.095.505
Kasreserve commerciële banken (SRD)	4.4	6.468.261.289	6.128.336.953
Verplichtingen aan commerciële banken	4.4	8.309.082.011	7.894.443.532
Verplichtingen aan de Staat	4.3	14.638.843.563	12.760.714.625
Goudcertificaten	4.5	194.015.184	193.334.782
Overige financiële passiva (SRD)	4.5	2.137.808.621	2.279.028.796
Totaal financiële passiva in SRD		38.963.423.358	37.347.954.193
Totaal financiële passiva (in VV en SRD)		68.289.005.653	75.150.505.684
Voorziening pensioenverplichtingen	7	1.433.555.227	1.316.417.807
EIGEN VERMOGEN	8		
Kapitaal	8.1	1.038.765.353	156.236.119
Reservefonds	8.2	1.553.078.595	-16.143.761.966
Overige reserves	8.3	9.257.811.497	9.022.686.634
Totaal eigen vermogen		11.849.655.445	-6.964.839.213
TOTAAL PASSIVA EN EIGEN VERMOGEN		81.572.216.325	69.502.084.278

* Uit hoofde van toepassing van IAS-29 voor het hyperinflatiejaar 2023 zijn de vergelijkende cijfers 2022 integraal herzien in de gehele jaarrekening 2023 op basis van hyperinflatiefactor voor 2023.

De toelichtingen opgenomen op de pagina's 101-189 vormen een integraal deel van de jaarrekening.

Paramaribo, 30 december 2025

M.L. Roemer,
Governor van de Centrale Bank van Suriname

De Raad van Commissarissen van de Centrale Bank van Suriname:

D. Parohi	R. Poetisi	E. Feller	T. Koema-Plein	S. Mathura	F. Djemesi	D. Lachman
Voorzitter	Plv. Voorzitter	Commissaris	Commissaris	Commissaris	Commissaris	Commissaris

Totaal resultatenrekening over 2023

	Noot	2023 SRD	2022 (herzien) SRD
BATEN			
Rentebaten financiële activa	9	2.157.514.990	1.821.880.553
Rentelasten financiële passiva	9	-2.985.023.101	-3.602.842.015
Netto-rente(lasten)		-827.508.111	-1.780.961.462
Overige baten			
Resultaat uit verkoop van vreemde valuta	10.1	430.987	747.692
Koersresultaat goud- en deviezenpositie en transactieresultaat	10.2	673.839.619	1.766.986.297
Provisiebatens	10.3	2.566.924	1.021.803
Overige baten	10.3	60.532.457	51.629.357
Netto overige baten		737.369.987	1.820.385.149
Mutatie voorziening Expected Credit Loss (ECL)	11.1	3.438.963.566	-1.558.504.833
Afwaardering kapitaalbelangen	11.2	-1.178.361	-3.773.506
Mutatie waardering financiële instrumenten o.b.v. FVTPL	11.4	-	-148.687.544
Totaal mutaties ECL en afwaardering, waardering FVTPL		3.437.785.205	-1.710.965.883
Totaal netto bedrijfsresultaat winst/(verlies)		3.347.647.081	-1.671.542.196
LASTEN			
Personeelskosten	12	1.163.025.645	1.269.608.760
Beheerskosten goud, deviezen en bankbiljetten	13.1	16.424.389	44.198.898
Overige beheerskosten	13.2	246.785.630	299.397.543
Netto-effect hyperinflatie (winst)	13.3	-4.235.431.123	-5.069.854.628
Totaal der lasten ((winst)/verlies)		-2.809.195.459	-3.456.649.427
NETTOWINST BOEKJAAR		6.156.842.540	1.785.107.231
Overige posten van het totaalresultaat*			
<i>Posten die zijn dan wel later kunnen worden geherclassificeerd naar de resultatenrekening</i>			
Herwaardering monetair goud		837.701.114	793.062.275
Herwaardering beleggingen in herdenkingsmunten		-	30.719.132
<i>Posten die niet zullen worden geherclassificeerd naar de resultatenrekening</i>			
Herwaardering onroerend goed		99.836.930	215.286.952
Herwaardering beleggingen in aandelen (FVTOCI)		3.603.549	3.706.420
Actuariële hermetingen	7/8	417.709.527	439.463.512
Totaal overig resultaat		1.358.851.120	1.482.238.291
Totaal gerealiseerd resultaat		7.515.693.660	3.267.345.522
Resultaat ter bestemming			
Netto(winst) -als bovenstaand-		6.156.842.540	1.785.107.231
Overboeking ongerealiseerde koersresultaten deviezen en goud naar 'overige reserve' (herwaarderingsreserve VV)		-1.667.689.534	-3.797.998.129
Nettowinst/(verlies) ter bestemming voor het jaar	17	4.489.153.006	-2.012.890.898

* De Bank is niet inkomstenbelastingplichtig, derhalve zijn er geen belastingeffecten meegenomen.

De toelichtingen opgenomen op de pagina's 101-189 vormen een integraal deel van de jaarrekening.

Paramaribo, 30 december 2025

M.L. Roemer,

Governor van de Centrale Bank van Suriname

De Raad van Commissarissen van de Centrale Bank van Suriname:

D. Parohi	R. Poetisi	E. Feller	T. Koema-Plein	S. Mathura	F. Djemesi	D. Lachman
Voorzitter	Plv. Voorzitter	Commissaris	Commissaris	Commissaris	Commissaris	Commissaris

Verloopoverzicht eigen vermogen over 2023

	Kapitaal	Reservefonds*			Overige Reserves	Totaal
		Reservefonds excl resultaat boekjaar	Resultaat boekjaar	Totaal Reservefonds		
In SRD *1.000						
Stand per 31 december 2021	123.824	-10.484.730	-	-10.484.730	3.962.814	-6.398.092
Vrijval Hyperinflatie-effect 2021	-43.937	3.440.074	-	3.440.074	-1.125.847	2.270.290
Stand 1 januari 2022 (nominaal)	79.887	-7.044.656	-	-7.044.656	2.836.967	-4.127.802
Mutaties 2022 (nominaal)						
Kapitaalaanpassing cf. Bankwet 1956	37.584	-	-	-	-	37.584
Overboeking via overig resultaat:						
Herwaardering beleggingen in herdenkingsmunten (FVTOCI)	-	23.097	-	23.097	-	23.097
Mutatie herwaardering monetair goud	-	-	-	-	596.287	596.287
Mutatie herwaardering onroerend goed	-	-	-	-	161.870	161.870
Hermeting beleggingen in aandelen FVTOCI	-	-	-	-	2.787	2.787
Actuarieel resultaat 2022	-	-330.424	-	-330.424	330.424	-
Resultaat 2022 (herzien)	-	-	1.785.107	1.785.107	-	1.785.107
Overboeking ongerealiseerde koersresultaten goud en deviezen (herzien)	-	-	-3.797.998	-3.797.998	3.797.998	-
Winstbestemming toevoeging aan reservefonds	-	-2.012.891	2.012.891	-	-	-
Saldo mutatie 2022 vóór IAS29 2022	37.584	-2.320.218	-	-2.320.218	4.889.366	2.606.732
Hyperinflatie-effect 2022 (inclusief herziening)	38.765	-6.296.568	-	-6.296.568	1.296.352	-4.961.451
Netto hyperinflatie-effect (herziening) 2022	-	-482.319	-	-482.319	-	-482.319
Stand per 31 december 2022 (herzien)	156.236	-16.143.761	-	-16.143.761	9.022.685	-6.964.840
Vrijval Hyperinflatie-effect 2022	-38.765	4.801.505	-	4.801.505	-2.791.414	1.971.326
Stand 1 januari 2023 (nominaal)	117.471	-11.342.256	-	-11.342.256	6.231.271	-4.993.514
Mutaties 2023 (nominaal)						
Herkapitalisatie kapitaal en reservefonds	882.529	14.073.466	-	14.073.466	-	14.955.995
Overboeking vordering op de Staat u.h.v. te verrekenen verliezen 2016-2017	-	-511.398	-	-511.398	-	-511.398
Vrijval saldo reservefonds art 4 'Bankwet 1956'	-	-56.704	-	-56.704	-	-56.704
Overboeking via overig resultaat:						
Mutatie herwaardering monetair goud	-	-	-	-	837.701	837.701
Mutatie herwaardering onroerend goed	-	-	-	-	99.837	99.837
Hermeting beleggingen in aandelen FVTOCI	-	-	-	-	3.604	3.604
Actuarieel resultaat 2023	-	-417.709	-	-417.709	417.709	-
Resultaat 2023	-	-	6.156.843	6.156.843	-	6.156.843
Overboeking ongerealiseerde herwaarderingen goud en deviezen	-	-	-1.667.690	-1.667.690	1.667.690	-
Winstbestemming toevoeging aan reservefonds	-	4.489.153	-4.489.153	-	-	-
Saldo mutatie 2023 vóór IAS-29 2023	882.529	17.576.808	-	17.576.808	3.026.541	21.485.878
Hyperinflatie-effect 31-12-2023	38.765	-4.681.474	-	-4.681.474	-	-4.642.709
Stand per 31 december 2023	1.038.765	1.553.078	-	1.553.078	9.257.812	11.849.655

*) de presentatie van het reservefond is aangepast in het kader van 'Bankwet 2022'

Paramaribo, 30 december 2025

M.L. Roemer,
Governor van de Centrale Bank van Suriname

De Raad van Commissarissen van de Centrale Bank van Suriname:

D. Parohi	R. Poetisi	E. Feller	T. Koema-Plein	S. Mathura	F. Djemesi	D. Lachman
Voorzitter	Plv. Voorzitter	Commissaris	Commissaris	Commissaris	Commissaris	Commissaris

Kasstroomoverzicht over 2023

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat boekjaar	6.156.842.540	1.785.107.231
Aanpassing met hyperinflatie-effecten 2022/2021 (financiële positie)	-4.394.079.769	-3.776.828.912
	1.762.762.771	-1.991.721.681
Overige aanpassingen:		
Herwaarderingen VV-posten (incl. geldmiddelen en kasequivalenten)	4.047.636.543	-173.154.283
Voorziening pensioenverplichtingen	480.874.515	609.271.422
Afschrijving materiële en immateriële vaste activa	34.197.548	31.243.262
Afschrijving drukkosten bedrukt ontvangen SRD-bankbiljetten	64.919.730	73.926.243
Hermetingseffect swapvordering en – verplichting	-	148.687.544
Netto (toename)/afname operationele vorderingen en voorraden		
(Toename) overige vorderingen op de Staat	-1.265.115.948	-547.585.065
(Toename) vorderingen op commerciële banken	-25.801.368	-58.090.409
Afname/(toename) leningen aan personeel	3.373.230	-1.753.220
(Toename) overige vorderingen	-15.464.461	-370.498.006
(Toename) edelmetaal en kunstwerken	-56.921.722	-125.481.986
Netto toename/(afname) van operationele verplichtingen		
(Afname)/toename verplichtingen aan commerciële banken (VV en SRD)	-2.413.015.352	5.197.845.340
Toename verplichtingen aan de Staat	4.227.296.110	6.508.868.104
Toename goudcertificaten	65.403.518	38.226.268
(Afname) overige passiva	-215.518.737	-1.131.425.688
Netto-kasstroom uit operationele activiteiten	6.694.626.377	8.208.357.845
Kasstroom uit investeringsactiviteiten ((toename)/afname)		
-/Afname Swap	-	2.805.416.880
Afname/(toename) deposito's en beleggingen in obligaties en deposito's	2.441.803.094	-2.156.518.642
(Toename) /afname IMF-gerelateerde activa	-756.866.308	271.755.037
(Toename)/afname belegging in aandelen	-863.531	113.350
(Toename) netto-investeringen in monetair goud	-350.284.258	-704.467.160
Afname/(toename) geconsolideerde staatsschuld IV	1.878.416.303	-693.129
(Toename) vordering herkapitalisatie reservefonds	-14.073.465.836	-
(Toename) netto-investeringen materiële vaste en immateriële activa	-79.087.809	-214.492.838
Afname/(toename) netto-investeringen drukkosten SRD-bankbiljetten	7.462.382	-87.610.091
Netto-kasstroom uit investeringsactiviteiten	-10.932.885.963	-86.496.593
Kasstroom uit financieringsactiviteiten (toename/(afname))		
Toename IMF-gerelateerde verplichtingen	805.697.827	3.247.070.843
(Afname)/toename lening van commerciële banken (netto)	-1.303.258.671	391.534.846
(Afname)/toename kasreserve-verplichtingen (VV en SRD)	-2.235.873.795	5.149.905.670
(Afname)/toename bankbiljetten in omloop	-876.682.815	1.718.179.961
Toename pensioenverplichtingen	117.137.420	464.590.168
Toename kapitaal cf. Bankwet 2022/ (2022: cf. Bankwet 1956/ aanpassing)	882.529.234	49.986.719
Toename/(afname) reservefonds (exclusief resultaat boekjaar)	11.000.461.495	-9.275.299.187
(Afname)/toename overige reserve	-2.123.183.978	1.004.499.885
Netto-kasstroom uit financieringsactiviteiten	6.266.826.717	2.750.468.905
Netto-kasstroom	2.028.567.131	10.872.330.157
Aanpassing effect vanwege wisselkoersherwaardering en hyperinflatie-effecten geldmiddelen en kasequivalenten	3.651.905.614	7.692.559.170
Netto toename in geldmiddelen en kasequivalenten	5.680.472.745	18.564.889.327
Geldmiddelen en kasequivalenten aan het begin van het jaar	31.128.367.791	12.563.478.464
Geldmiddelen en kasequivalenten aan het einde van het jaar	36.808.840.536	31.128.367.791

Noot 1| Algemene informatie

1.1 Algemeen

Oprichting en vestiging Centrale Bank van Suriname

De Centrale Bank van Suriname (hierna: 'de Bank') is een bij wet opgerichte rechtspersoon, sui generis, waarvan de status en functies zijn bepaald in de Bankwet 1956, G.B. 1956 no. 97, en zoals gewijzigd bij S.B. 2005 no 56 in het vervolg 'Bankwet 1956'.

De Centrale Bank van Suriname, gevestigd aan de Waterkant 20 te Paramaribo, is opgericht op 1 april 1957 en heeft sindsdien een centrale rol in de financiële en economische ontwikkeling van Suriname.

'Centrale Bankwet 2022'

Op 17 april 2023 is in Staatsblad no. 65 de 'WET van 17 april 2023, houdende nieuwe regels voor het Centrale Bankwezen in Suriname onder de titel Centrale Bankwet 2022, -(in het vervolg 'Bankwet 2022') - afgekondigd. Deze wet is in werking getreden op 18 april 2023 (artikel 51).

Bij de totstandkoming van 'Bankwet 2022' heeft er een reflectie plaatsgevonden van de ervaringen opgedaan met het monetaire en overheidsfinanciële beleid in de afgelopen decennia, alsmede van het bestuur van de Bank en de lessen die daaruit zijn voortgekomen. Tevens is rekening gehouden met de ervaringen van het mondiale centrale bankwezen die, gelet op de heersende tijdgeest, opvattingen en omstandigheden, het belang hebben benadrukt van een autonome en goed bestuurd centrale bank, met collegiale besluitvorming en interne toezichtmechanismen, die zich richt op de voor de samenleving en economie zo belangrijke prijsstabiliteit en financiële stabiliteit.

Bij de inwerkingtreding van 'Bankwet 2022' vervalt 'Bankwet 1956' "G.B 1956 no. 97 zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2005 no 56 alsmede de Resolutie houdende plaatsing in het Staatsblad van de geldende tekst van de Bankwet 1956 S.B. 2010 no. 173 (artikel 50).

Korte opsomming van de inhoud van de 'Bankwet 2022'

- Hoofdstuk I geeft de algemene bepalingen weer in de artikelen 1 tot en met 3;
- Hoofdstuk II betreft de Middelen van de Bank, artikelen 4 tot en met 8;
- Hoofdstuk III handelt over doelstelling, taken en werking van de Bank, artikelen 9 tot en met 27;
- Hoofdstuk IV regardeert het bestuur van de Bank, artikelen 28 tot en met 43;
- Hoofdstuk V betreft de verkorte balans en verslagen, artikel 44;
- Hoofdstuk VI gaat over strafbepalingen, artikel 45;
- Hoofdstuk VII betreft de overgangs- en slotbepalingen, artikelen 46 tot en met 51;
- Memorie van toelichting die de beweegredenen voor een nieuwe bankwet aangeeft en een artikelsgewijze toelichting

Doelstelling en verantwoordelijkheden van de Bank volgens 'Bankwet 2022'

Hoofdstuk III 'Bankwet 2022' handelt voornamelijk over de:

- Doelstellingen- volgens art. 9:-
 - a. het bereiken en handhaven van de stabiliteit in de waarde van de geldeenheid van Suriname, oftewel prijsstabiliteit. (art. 9.1)
 - b. het nastreven van het behoud van de stabiliteit van het financieel systeem, oftewel financiële stabiliteit. (art. 9.2)
- Taken en verantwoordelijkheden van de Bank vastgelegd in art. 10:
 - a) het ontwikkelen en voeren van monetair beleid;

- b) het verzorgen van de chartale geldsomloop in Suriname;
- c) het uitoefenen van macro-prudentieel toezicht ter ontwikkeling van een gezond financieel systeem in Suriname conform de daarvoor geldende wettelijke regelingen;
- d) het uitoefenen van micro-prudentieel toezicht op het bank- en kredietwezen, het pensioen- en assurantiewezen, het geldwisselverkeer en overmakingenverkeer van financiële middelen van en naar het buitenland en op de kapitaalmarkt, conform de daarvoor geldende wettelijke regelingen. Het toezicht richt zich mede op de 'corporate governance', deugdelijkheid van het bestuur en de integriteit van de instellingen werkzaam in deze sectoren en sub-sectoren;
- e) het treffen van maatregelen tot herstel dan wel afwikkeling van zwakke, respectievelijk falende kredietinstellingen conform de daarvoor geldende wettelijke regelingen;
- f) het uitoefenen van toezicht op het elektronisch en overig niet- chartaal betalingsverkeer, het een en ander conform de daarvoor geldende wettelijke regelingen;
- g) het bevorderen van de goede werking van het binnenlands en het buitenlands betalingsverkeer van Suriname.

1.2 Bestuur van de Bank

In 'Bankwet 2022' is in art. 28 onder meer bepaald dat "het bestuur van de Bank wordt gevoerd door de Directie, bestaande uit de president en minimaal drie tot maximaal vijf directeuren". De president en de directeuren worden door de Regering benoemd."

1.3 Fiscaal agent

Volgens art. 25 belast de Bank zich met:

- "de werkzaamheden van Staatskassier en treedt op als bankier van de Staat in alle plaatsen waar zij gevestigd is en agentschappen heeft.
- het kassierschap van bij beschikking van de Minister aan te wijzen instellingen, alsmede met de bewaring van geldswaarden van de Staat en van deze instellingen in depot.
- overmaking van gelden ten behoeve van de Staat tussen Paramaribo en eventueel door haar te openen agentschappen en tussen die agentschappen onderling"

Voorts:

- "verleent de Bank in haar hoedanigheid van kassier van de Staat medewerking aan de uitgifte van schuldbrieven door het Bureau voor de Staatsschuld ten laste van de Staat, alsmede aan betaling van coupons en uitgelote schuldbrieven als evenbedoeld" (art. 25 lid 4).
- komen de Bank en Staat overeen dat de Bank voor haar verleende diensten aan de Staat marktconforme kosten in rekening zal brengen aan de Staat. Hiervoor wordt in overleg met de Minister van Financiën en Planning een arrangement opgesteld, waarin de door de Bank te verlenen diensten worden omschreven met de daaraan verbonden kosten (art. 25 lid 5).

Als fiscaal agent draagt de Bank niet de risico's en baten van de aan de Staat gerelateerde financiële activa en passiva.

1.4 Verslagperiode

Het boekjaar van de Bank, waarover verslag wordt gedaan, is gelijk aan een kalenderjaar en loopt van 1 januari tot en met 31 december (art. 3 lid 3).

1.5 Functionele valuta en presentatievaluta van de Bank

Posten opgenomen in de jaarrekening van de Bank worden gepresenteerd in de valuta van de primaire economische omgeving waarin de Bank actief is -de functionele valuta-.

De jaarrekening van de Bank wordt opgesteld in Surinaamse dollar (SRD), zijnde de presentatievaluta die tevens de functionele valuta is van de Bank. Zie noot 2.7 voor de omrekening van de in vreemde valuta genoteerde transacties en/of posten.

1.6 Fiscaal regime

Over de winsten van de Bank wordt overeenkomstig artikel 8, lid 6 van de 'Bankwet 2022' geen belasting geheven. Om deze reden houdt de Bank geen rekening met actieve latente belastingvorderingen noch met passieve latente belastingverplichtingen bij de opmaak van haar jaarrekening.

Noot 2| Significante veronderstellingen bij en uitgangspunten van de jaarrekening

2.1 Continuïteit van de Bank

Negatieve vermogenspositie van de Bank

Door diverse ontwikkelingen wordt de Bank al enkele jaren geconfronteerd met toenemende verliezen en een negatieve vermogenspositie.

De belangrijkste factoren die hebben bijgedragen aan deze verliezen en negatieve vermogenspositie zijn:

- de negatieve vreemdevalutapositie van de Bank uit hoofde van de hogere verplichtingen in vreemde valuta ten opzichte van de activa in vreemde valuta;
- koersverliezen uit hoofde van de negatieve vreemdevalutapositie en de aanhoudende opwaartse wisselkoersontwikkeling gedurende 2016- 2023;
- de hoge rentekosten van de monetaire operaties.
- de beperkingen binnen de 'Bankwet 1956' dan wel het ontbreken van een ander wettelijk kader voor zowel de Staat alsook de Bank om structureel de negatieve vermogenscomponenten van de Bank aan te passen.

In tegenstelling tot 'Bankwet 1956' zijn er in 'Bankwet 2022' wettelijke bepalingen opgenomen die een zelfregulerende werking hebben ten aanzien van de aanpassing van de vermogenscomponenten 'kapitaal' en 'reservefonds'. Deze bepalingen zijn opgenomen teneinde negatieve standen van de genoemde vermogenscomponenten te mitigeren. (Zie sectie 'A. Herkapitalisatie door de Staat'.)

Hoewel in 2023 sprake is geweest van een verbeterde vreemdevalutapositie ten opzichte van de voorgaande jaren zijn er in het verslagjaar niettemin omvangrijke koersverliezen geleden vanwege de stijgende wisselkoersen.

De -hoge- rentelasten gepaard gaande met de uitvoering van de openmarktoperaties, in het kader van haar doelstelling en taken ter stabilisatie van de prijzen en wisselkoersen, komen volledig ten laste van de Bank.

Ondanks de toegenomen rentebaten in 2023, voornamelijk uit hoofde van deposito's bij buitenlandse instellingen, overtroffen de rentelasten van de financiële instrumenten de positieve ontwikkeling van de rentebaten. Het resultaat over 2023 is ten opzichte van 2022 met SRD 4.371,7 miljoen toegenomen van positief ca. SRD 1.785,1 miljoen naar positief ca. SRD 6.156,8 miljoen door de volgende ontwikkelingen in het verslagjaar:

	2023
	SRD
	Effect op het resultaat
Toename resultaat door:	
Toename mutatie netto rentebaten	953.453.351
Toename mutatie provisiebaten	1.545.121
Toename mutatie overige baten	8.903.100
Afname ECL-voorziening resulterend in een vrijval	4.997.468.398
Afname mutatie afwaardering activa (beleggingen in aandelen))	2.595.146
Afname mutatie I FVTPL-swapvordering resulterend in een vrijval	148.687.544
Afname mutatie personeelskosten	106.583.115
Afname mutatie beheerskosten goud, deviezen en bankbiljetten	27.774.509
Afname mutatie overige beheerskosten	52.611.913
	6.299.622.197
Afname resultaat door:	
Mutatie netto-effect hyperinflatie resulterend in afname	-834.423.505
Afname mutatie resultaat op verkoop vreemde valuta (koersmarge)	-316.705
Afname mutatie koersresultaat positie deviezen en goud en transactie	-1.093.146.678
	-1.927.886.888
Totale mutatie in 2023 ten opzichte van 2022 (toename)	4.371.735.309

Uit het bovenstaande blijkt dat de toename van het resultaat 2023 ten opzichte van 2022 voornamelijk toe te schrijven is aan de per saldo vrijval van ECL-voorziening met ca. SRD 4.997,5 miljoen, de toename van mutatie netto rentebaten met SRD 953,5. De positieve ontwikkelingen van ca. SRD 6.299,6 miljoen zijn overwegend afgevlakt door de afname van het effect van hyperinflatie toepassing IAS-29 met ca. SRD 834,4 miljoen en de afname van de post 'koersresultaat positie deviezen en goud en transactie' met ca. SRD 1.093,1 miljoen.

Het ongecontroleerd operationeel resultaat van de Bank over 2024 exclusief aanpassingen uit hoofde van IFRS (zoals ECL en IAS-29 toepassing) bedraagt negatief SRD 2,6 miljard (nominaal).

Verbetering vermogenspositie

Uitgaande van de stand per eind december 2023 is de vermogenspositie van de Bank met referentie aan art. 5 van 'Bankwet 2022' significant bijgesteld.

De bijstelling van de vermogenscomponenten 'kapitaal' en 'reservefonds' is in 'Bankwet 2022' verankerd. In 2023 bedraagt het kapitaal SRD 1,0 miljard (nominaal) en de onderhavige bijstorting door de Staat is in het voorjaar van 2025 geschied. Het reservefonds met aanvankelijk een negatief saldo van ca. negatief SRD 12,6 miljard (nominaal) per eind 2023 is uitgaande van het mechanisme genoemd in art. 5 van 'Bankwet 2022' met ca. SRD 14,6 miljard (bruto nominaal vóór *fair value* correctie per 31 december 2023) bijgesteld. In januari 2025 is ca. SRD 8,4 miljard (nominaal) van dit vermogenstekort gefinancierd door de Staat door uitgifte van staatsobligaties, welke op 15 januari 2025 in bezit zijn overgedragen aan de Bank. Dit tekort is berekend over de negatieve stand van het kapitaal en reservefonds per 31 december 2021. Naar analogie van 2021 zijn, uitgaande van de gecontroleerde en vastgestelde c.q. goedgekeurde jaarrekening 2022, ook al gesprekken gevoerd met de Staat, over het aanvullend vermogenstekort per 31 december 2022, groot ca. SRD 6,2 miljard (nominaal).

Het totaal berekende tekort van het reservefonds per 31 december 2023 bedraagt ná *fair value* waardering ca. SRD 14,07 miljard (nominaal).

De bijstorting van de totale kapitaal aanpassing vanaf 2020 tot en met jaareind 2023 - conform artikel 4 van 'Bankwet 2022'- in totaal ca. SRD 971,4 miljoen (nominaal), is in het herkapitalisatietraject opgenomen en afgewikkeld in de periode januari-februari 2025. (Zie hiernavolgende sectie 'Ontwikkelingen en herstructurerings in 2023' sub A alsook noot 4.6 en noot 8).

Ontwikkelingen en herstructurerings in 2023

• Huidige ontwikkelingen

Driejarige regeling onder de Extended Fund Facility (EFF) 2021 van het IMF

Op 2 juli 2021 tekenden de monetaire autoriteiten een Memorandum of Understanding om de monetaire financiering van overheidstekorten te beëindigen en gegevensuitwisseling te bevorderen.

Op 22 december 2021 is het door Suriname bij het IMF ingediende herstelprogramma goedgekeurd. Dit leidde tot een driejarig arrangement van SDR 472,8 miljoen (ca. US\$ 688,0 miljoen).

Het doel van dit herstelprogramma is onder meer:

- verbetering van de overheidsfinanciën;
- verlaging van overheidsschuld;
- instelling van sociale vangnetten;
- stabilisering van het financiële systeem.

Ontvangst en bestemmingen van de negen tranches in de periode december 2021-2025:

Eerste tranche is goedgekeurd op 22 december 2021 en bestemd voor:

- Ministerie van Financiën en Planning: SDR 39,4 miljoen volledig bestemd voor begrotingssteun.

Tweede tranche, van SDR 39,4 miljoen is goedgekeurd op 23 maart 2022 en als volgt bestemd:

- Ministerie van Financiën en Planning: SDR 14,5 miljoen voor begrotingssteun.
- Bank: SDR 24,9 miljoen voor betalingsbalanssteun.

Derde tot en met vijfde tranche, van elk SDR 39,4 miljoen zijn goedgekeurd op respectievelijk 14 juni, 25 september en 15 december 2023 en per tranche als volgt bestemd:

- Ministerie van Financiën en Planning: SDR 25,6 miljoen voor begrotingssteun.
- Bank: SDR 13,8 miljoen voor betalingsbalanssteun.

Zesde tot en met achtste tranche, elk groot SDR 46,7 miljoen, zijn goedgekeurd in 2024 op respectievelijk 20 maart, 20 juni en 18 sept 2024. Elke tranche is als volgt bestemd:

- Ministerie van Financiën en Planning: SDR 19,1 miljoen voor begrotingssteun.
- Bank: SDR 27,6 miljoen voor betalingsbalanssteun.

De negende en tiende tranche groot SDR 46,8 miljoen zijn goedgekeurd op respectievelijk 18 december 2024 en 24 maart 2025 en kenden de onderstaande bestemming:

- Ministerie van Financiën en Planning: SDR 33,6 miljoen voor begrotingssteun.
- Bank: SDR 13,2 miljoen voor betalingsbalanssteun.

Het totaal van de ontvangen tien tranches in de periode december 2021-maart 2025 bedraagt SDR 430.700.000 met een tegenwaarde van ca. US\$ 576.790.345.

Het totale aandeel van de Bank in de ontvangen tranches, tweede (2022) tot en met de tiende tranche (2025), bedraagt SDR 175.500.000 met een tegenwaarde van ca. US\$ 234.520.881.

Het aandeel van de Bank in de tranches van 2023 bedraagt SDR 41.400.000 met een tegenwaarde van US\$ 55.051.906 (2022: SDR 24.900.000 met een tegenwaarde van US\$ 34.325.984.)

Het EFF-programma van het IMF liep eind maart 2025 af, maar de monitoring door het IMF wordt nog voortgezet. De terugbetaling van de ontvangen middelen onder het EFF-programma aan het IMF vinden plaats vanaf juni 2026 tegen een variërende rentevoet.

Onder het IMF-herstelprogramma richtte de Bank zich onder meer op:

- A. herkapitalisatie door de Staat;
- B. governance hervorming.

A. Herkapitalisatie door de Staat

Als onderdeel van het EFF-programma is in 2021 tussen de Bank, het Ministerie van Financiën en Planning en het IMF de afspraak gemaakt voor herkapitalisatie van de Bank. Aanpassing van de Bankwet 1956 was een vereiste van het IMF, waarbij de versterking van het eigen vermogen van de Bank, met name het 'Kapitaal' en het 'Reservefonds' geregeld dienden te zijn. Het IMF heeft ondersteuning verleend bij het ontwerp van de nieuwe Bankwet. De nieuwe bankwet, 'Bankwet 2022', is afgekondigd op 17 april 2023.

In augustus 2024 zijn de besprekingen die voortduurden sinds 2022 tussen de Staat en de Bank -in verband met de vaststelling van de omvang van herkapitalisatie op basis van de jaarrekening 2021-afgerond. De eindbespreking resulteerde in concrete afspraken tot versterking van het kapitaal en het reservefonds en alle daaronder opgenomen verliezen uit de operationele bedrijfsvoering. Hoewel 'Bankwet 2022' pas op 18 april 2023 in werking trad, is vooruitlopend op de vaststelling van het vermogenstekort op 31 december 2023 het tekort per eind 2020 en 2021 bepaald. Ontleend aan art. 5.4 'Bankwet 2022' dienden uitgaande van de gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekeningen 2020 en 2021 het kapitaal en het reservefonds gezamenlijk minimaal de omvang te hebben van 6% van de financiële activa naar de stand per 31 december 2020 respectievelijk 2021. De uitkomsten van deze toetsing zijn opgenomen in het herkapitalisatieplan dat op 26 augustus 2024 is geformaliseerd. (Zie onderstaand.)

Goedkeuring en implementatie herkapitalisatieplan

Na vele besprekingen tussen de diverse Staatsactoren en de Bank sedert 2022 is op 26 augustus 2024 de 'Overeenkomst Herkapitalisatie van de Centrale Bank van Suriname' ondertekend door de Staat en de Bank, rechtsgeldig vertegenwoordigd door respectievelijk de Minister van Financiën en Planning en de President van de Bank.

Partijen zijn het navolgende overeengekomen:

1. "Voor de herkapitalisatie wordt rekening gehouden met een gezamenlijke omvang van gestort kapitaal en reservefonds van 6% van de financiële activa van de Bank (conform artikel 5 lid 4 van de Centrale Bankwet 2022). De vaststelling van het tekort geschiedt naar jaarlaag vanaf jaarrekening 2020.
2. Het tekort per boekjaar 2020 bedraagt SRD 5.048.558.910,- (vijf miljard achtenveertig miljoen vijfhonderdachtenvijftig duizend en negenhonderdtien Dollar).
3. Het additioneel tekort per boekjaar 2021 bedraagt SRD 4.333.319.071,- (vier miljard driehonderddrieëndertig miljoen driehonderdneventien duizend en eenenzeventig Dollar).
4. De Staat zal de genoemde bedragen nodig voor de herkapitalisatie als volgt aan de Bank uitkeren:
 - a) SRD 1.000.000.000,- (één miljard Dollar) in contanten ten behoeve van kapitaalversterking;
 - b) SRD 8.381.877.981,- (acht miljard driehonderdeenentachtig miljoen achthonderdzevenenzeventig duizend negenhonderdeenentachtig Dollar) in 35 staatsobligaties voor de aanpassing van het reservefonds van de Bank".

De Rekenkamer van Suriname heeft de onderhavige overeenkomst op 18 oktober 2024 geregistreerd onder nummer 2633.

Op 15 januari 2025 heeft de Bank de bij de Rekenkamer geregistreerde staatsobligaties ontvangen en geborgen. De staatsobligaties, genummerd SKP 001/-24/min tot en met SKP-035/24 min, zijn verdeeld in 5 groepen van 7 obligaties van elk SRD 239.482.228 (nominaal). De looptijden van de

vijf groepen zijn respectievelijk zes, zeven, acht, negen en tien jaar. Het rentepercentage bedraagt 9%.

De Staat heeft in drie tranches (31 januari, 6 februari en 24 februari 2025) het bedrag van SRD 1,0 miljard (nominaal) voor kapitaalversterking van de Bank volgestort.

B. Governance-hervorming en versterking institutionele capaciteit

Het IMF ondersteunt ook bij de governance-hervormingen en institutionele versterking van de Bank. De afdeling 'Monetary and Capital Markets' (MCM) hielp bij het inlopen van achterstanden in de jaarrekeningen 2016-2019 en de transitie naar IFRS in 2020 en zal de institutionele versterking van de Bank en het herkapitalisatieplan verder ondersteunen.

Op 31 mei 2021 heeft de Raad van Commissarissen (RvC) een Actieplan voor Governance Hervormingen binnen de Bank goedgekeurd. Dit actieplan dat ook is besproken met het IMF, wordt minimaal eenmaal per kwartaal geëvalueerd door de RvC en waar nodig bijgewerkt. De Bank informeert periodiek alle stakeholders over de ontwikkelingen met betrekking tot het actieplan.

Herstructurering Staatsschuld bij de Bank

- Geconsolideerde Staatsschuld IV

In 2023 zijn de onderhandelingen afgerond om de Staatsschuld bij de Bank te herstructureren, rekening houdend met de balanssamenstelling en financiële positie van de Bank. Tussen de Staat Suriname en de Bank is een addendum opgemaakt dat de aanpassingen van de hoofdsom en enige condities van de geldovereenkomst, Geconsolideerde Staatsschuld IV, d.d. 28 april 2020 impliceert. De Rekenkamer van Suriname heeft dit addendum op 14 september 2023 geregistreerd, waarna het formeel uitvoerbaar is geworden. (Zie noot 4.3.1a.)

- Voorschotten ex artikel 21 van de Bankwet 1956 en over de twee Covid-19-fondsen

Het werkvoorschot ex artikel 21 van de Bankwet 1956 en de voorschotten inzake de Covid-19-fondsen zijn in de loop van 2023 afgewikkeld. (Zie noot 4.3.b en 4.3.1c.)

- Overige vorderingen op de Staat

1. De rentevorderingen op de Staat uit hoofde van GSS-IV, het werkvoorschot ex art 21 en de voorschotten aan het Covid-19-fonds over de periode 28 april 2020 tot en met mei 2023 zijn in 2023 afgewikkeld door de Staat. (Zie noot 4.3.1e.)
2. Het saldo van de nog te verrekenen verliezen over de boekjaren 2016 en 2017 en de overige negatieve componenten onder de post 'reservefonds' zijn in het voorjaar van 2025 door de Staat afgewikkeld in het kader van de herkapitalisatie van het vermogen van de Bank.
3. Vordering uit hoofde van de nog te ontvangen stortingen inzake kapitaalaanpassingen over de jaren 2020, 2021 en 2022 volgens 'Bankwet 1956' alsook kapitaalaanpassing conform 'Bankwet 2022' per 2023. Deze vorderingen zijn in het traject van het herkapitalisatieplan meegenomen.

- Toekomstige financiële ontwikkelingen

Naast de rentelasten uit hoofde van de openmarktoperatie heeft de Bank tot aan 2028 ook te maken met rentelasten over de in vreemde valuta lopende schuldverplichting aan de commerciële banken voortvloeiende uit het 'kasreserveredebacle 2019'. In de nabije toekomst zullen de rentelasten ook toenemen door de rente bij de aflossingen van de ontvangen betalingsbalanssteun in het kader van het EFF-programma van het IMF.

De Bank heeft desalniettemin een positieve vooruitblik dat:

- de rentebaten vanaf 2025 de rentelasten zullen overtreffen door de rente-inkomsten uit ontvangen Staatsobligaties in verband met structurele aanpassingen van het kapitaal en het reservefonds en
- de wisselkoers zich zal stabiliseren dan wel een minder grillig verloop zal hebben.

Visie van de Bank

Gegeven de aard van de Bank en de hierboven uiteengezette ontwikkelingen en vooruitzichten van financiële ontwikkelingen van de Bank is het management van de Bank van mening dat de continuïteit van de Bank niet onzeker is en dat de activiteiten van de Bank duurzaam kunnen worden voortgezet. De jaarrekening over 2023 is daarom opgemaakt op basis van continuïteitsveronderstelling.

De RvC van de Bank heeft de jaarrekening 2023 vastgesteld op 27 december 2025.

2.2 Herrubricering en herpresentatie van de posten van de balans en resultatenrekening

Bankwet 2022

'Bankwet 2022' kent wat betreft het kapitaal en het reservefonds andere wettelijke bepalingen dan die volgens 'Bankwet 1956' met betrekking tot de twee bovengenoemde vermogenscomponenten. Onderstaand een vergelijking tussen 'Bankwet 2022' en 'Bankwet 1956' die aanleiding geeft tot nadere toelichting in noot 8 alsook herpresentatie van de toelichtingen in noot 8.2

Bankwet 2022	Bankwet 1956
Kapitaal van de Bank	Kapitaal van de Bank
Bedraagt SRD 1,0 miljard	Bedraagt SRD 10,0 miljoen
Wordt om de drie jaar herzien door de Directie in een gemeenschappelijke vergadering met de Raad (art 4.1) en zal niet minder dan drie (3) procent van de financiële activa van de Bank bedragen. Een aanpassing neerwaarts is niet toegestaan (art 4.2). Geen effect op herpresentatie van cijfers 2023/2022.	Bijstelling per jaar enkel bij waardedaling van de Surinaamse dollar.
Reservefonds	Reservefonds
Het reservefonds is ter dekking van mogelijke verliezen ontstaan uit haar bedrijfsvoering (art. 5.1).	Het reservefonds bestemd tot dekking van: mogelijke verliezen ontstaan uit haar bedrijfsvoering.
Wordt gevormd en aangevuld door toevoegingen uit de winst overeenkomstig het bepaalde in artikel 8 (art5.2).	Wordt gevormd en aangevuld door: toevoegingen overeenkomstig het bepaalde in artikel 35.
Omvang reservefonds heeft geen maximum.	Omvang reservefonds heeft een maximum De toevoegingen aan het reservefonds kunnen plaatsvinden totdat het fonds het bedrag van het kapitaal heeft bereikt, de aanpassingen op grond van artikel 4 lid 3, zijnde de bijstellingen bij waardedaling, daaronder mede begrepen.
Afboekingen op het reservefonds zullen plaatsvinden indien de gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekening van de Bank van het afgelopen boekjaar een negatief resultaat vertoont.	Kent geen bepaling ter zake
Geen bepaling in 'Bankwet 2022'.	Afboekingen op het reservefonds behoeven de goedkeuring van de raad van commissarissen. Van elke afboeking wordt melding gemaakt in de jaarrekening van de Bank, met een verklarende toelichting.
Geen bepaling in 'Bankwet 2022'.	Artikel 8 De Bank is bevoegd haar kapitaal, haar reservefonds en haar bijzondere reserves te beleggen volgens regelen, op voorstel van de president, door de gemeenschappelijke vergadering van de president en de raad van commissarissen te bepalen. Deze regelen behoeven de goedkeuring van de Regering. (Art. 8.1) De vruchten van deze beleggingen worden onder de winsten van de Bank opgenomen. (Art. 8.2)

Bankwet 2022	Bankwet 1956
	<p>Artikel 8 (vervolg)</p> <p>Voor- of achteruitgang van de waarde der bezittingen waarin het kapitaal is belegd, wordt ten bate of ten laste van het reservefonds gebracht. Voor- of achteruitgang van de waarde der bezittingen, waarin de reserves zijn belegd, wordt gebracht ten bate of ten laste van die reserves. (Art. 8.3).</p>
De gezamenlijke omvang van het kapitaal en het reservefonds van de Bank zal niet minder dan zes (6) procent van de financiële activa van de Bank bedragen (art 5.4).	Kent geen bepaling ter zake.
Geen bepaling in 'Bankwet 2022'.	Bijzondere reserve
Geen aanpassing in 2023 daar het saldo van deze reserve per eind 2016 nihil was na afboeking van het saldooverlies over 2016. Geen effect op herpresentatie van cijfers 2023/2022.	<p>Art. 6</p> <p>De Bank is bevoegd met goedkeuring van de Minister bijzondere reserves te vormen door toevoegingen uit de winst. Onttrekkingen aan deze reserves behoeven de goedkeuring van de Minister.</p>
Artikel 8 (winstverdeling)	Artikel 35 Winstverdeling
<p>1. Toevoegingen uit de winst aan het kapitaal en/of het reservefonds, alsook winstuitkeringen aan de Staat zullen geschieden uit de uitkeerbare winst van de Bank. Binnen zes (6) maanden na het einde van het boekjaar en na publicatie van de jaarrekening wijst de Raad de uitkeerbare winst als volgt toe:</p> <p>a. zeventig (70) procent aan het reservefonds totdat de som van het gestort kapitaal en het reservefonds tenminste gelijk is aan zes (6) procent van de totale financiële activa van de Bank;</p> <p>b. het resterend bedrag na toewijzing, zoals opgenomen in sub a. komt de Staat toe.</p> <p>2. Nadat het totaalniveau (de som) van het gestort kapitaal en het reservefonds als bedoeld in lid 1 van dit artikel is bereikt, wordt de uitkeerbare winst als volgt verdeeld:</p> <p>c. dertig (30) procent naar het reservefonds en</p> <p>d. zeventig (70) procent komt de Staat toe.</p> <p>3. De uitkeerbare winst van de Bank mag uitsluitend worden toegewezen op een wijze als bepaald in lid 1 en lid 2 van dit artikel.</p> <p>4. Indien de Bank in een bepaald boekjaar een negatieve uitkeerbare winst behaalt, wordt deze eerst ten laste gebracht van de algemene reserverekening en vervolgens van het kapitaal.</p> <p>5. Er vinden geen winstuitkeringen aan de Staat plaats zolang de Bank uitstaande vorderingen op de Staat heeft. In dat geval wordt, in afwijking van de leden 1 en 2 van dit artikel, honderd (100) procent van de voor de Staat bedoelde winst in mindering gebracht op de uitstaande vorderingen op de Staat en vervolgens toebedeeld aan het kapitaal, respectievelijk het reservefonds, zoals bepaald door de Raad.</p> <p>6. Over de winsten van de Bank wordt geen belasting geheven”.</p>	<p>“1. Van de winsten van de Bank worden geen belastingen geheven.</p> <p>2. Van de winsten van de Bank, zoals die blijken uit de door de raad van commissarissen vastgestelde jaarlijkse winst- en verliesrekening, wordt vijftientwintig ten honderd toegevoegd aan het reservefonds, totdat dit fonds het bedrag van het kapitaal heeft bereikt. Datgene wat daarna overblijft van de winsten na het treffen van voorzieningen uit prudentie tegen niet gerealiseerde winsten en voorzieningen zoals neergelegd in deze wet, komt aan de Staat.”</p>

Herpresentatie Reservefonds en 'Bankwet 2022'

De nieuwe 'Bankwet 2022' is niet retrospectief van toepassing op het jaar 2022.

De aanpassing betreft uitsluitend de presentatie van het verloop van het reservefonds:

1. Saldo per 1 januari 2023 (Herclassificatie)

Het saldo van het reservefonds per 1 januari 2023 wordt geherclassificeerd. Ongeacht de oorspronkelijke opbouw, worden alle geaccumuleerde verliezen uit bedrijfsoperatie tot en met 31

december 2022 nu gezamenlijk beschouwd en gepresenteerd als één geheel van verliezen binnen het reservefonds. Alle eerdere mutaties (toevoegingen en onttrekkingen) van de afzonderlijke componenten worden voortaan gepresenteerd als mutaties van het reservefonds.

2. Presentatie van het resultaat boekjaar

Het te bestemmen resultaat van het boekjaar wordt separaat als een mutatie van het reservefonds vermeld. Cumulatief resultaat voorgaande jaren /voorgaand jaar wordt per 1 januari toegevoegd bij het beginsaldo van het nieuwe boekjaar.

3. Vergelijkende cijfers 2022

De vergelijkende cijfers 2022 zijn gebaseerd op de 'Bankwet 1956': het verloop van het reservefonds is niet aangepast aan de presentatie 2023, maar is naar de opzet van 2022 opgedeeld in componenten. De vergelijkende cijfers 2022 zijn integraal aangepast met de hyperinflatiecorrectiefactor van 1,33. (2022: 1,55 (balans) en 1,24 resultatenrekening.)

Materiële vaste activa en immateriële activa

Wijziging in balanspresentatie en toelichting materiële vaste activa en immateriële activa

De belangrijkste verandering is de separate presentatie van immateriële activa op de balans, waar deze voorheen onder de post materiële vaste activa waren opgenomen.

Balans en toelichting

- balanspresentatie: vanaf 2023 zijn de immateriële activa als een afzonderlijke post op de balans zichtbaar, in plaats van gegroepeerd te zijn onder 'materiële vaste activa'.
- toelichting (Noot 5.2): de toelichting, nu genoemd 'materiële vaste activa en immateriële activa', blijft inhoudelijk grotendeels hetzelfde als voorheen. Het verschil is dat de groepen nu direct aansluiten bij de nieuwe, separate posten op de balans.

Vergelijkende cijfers (2022): de cijfers voor 2022 op de balans en in de toelichting zijn navenant aangepast (gehergroepeerd) aan de nieuwe presentatie. Deze herindeling heeft geen effect op de totale waarde van de post 'niet-financiële activa'.

Resultatenrekening en afschrijvingen

- Afschrijvingskosten: De afschrijvingskosten zijn nu separaat opgenomen voor materiële vaste activa en immateriële activa.
- Resultaat 2022: Het nettoresultaat over 2022 is door deze wijziging niet gewijzigd, behalve voor het effect van de hyperinflatiecorrectiefactor (1,33) die op de 2022-cijfers is toegepast.

Herclassificatie en herbenoeming posten resultatenrekening

In de resultatenrekening zijn vanwege de behoefte voor een duidelijkere classificatie van koersresultaten posten geherclassificeerd alsook herbenoemd.

Herbenoeming	
Thans	Was
Resultaat op verkoop van vreemde valuta	Winst op verkoop van vreemde valuta (gerealiseerd)
Koersresultaat goud- en deviezenpositie en transactieresultaat	Verlies op verkoop van deviezen en goud (gerealiseerd)
Herclassificatie	
1) Ongerealiseerde koersresultaten	
Thans	Was
Onder post 'Koersresultaat goud- en deviezenpositie en transactieresultaat' (noot 10.2)	Een separate post (noot 9.2)
2) Afwaardering kapitaalbelangen	
Separate regel (noot 11.2)	Onder mutaties voorziening ECL gegroepeerd (noot 11.1)

De herclassificatie van de ongerealiseerde koersresultaten (voorheen onder noot 9.2) vindt plaats onder noot 10 waar thans de post 'ongerealiseerde koersresultaten -goud en deviezen-' deel van uitmaakt. De vergelijkende cijfers 2022 zijn navenant geherclassificeerd zonder effect te hebben op het totaal van de 'netto baten' noch op het nettoresultaat 2022.

De herclassificatie van de afwaardering van kapitaalbelangen voorheen -vanwege gering bedrag- onder de post mutatie ECL-voorziening gegroepeerd, wordt thans ongeacht de geringe omvang voor een beter inzicht separaat gepresenteerd.

'Vordering herkapitalisatie reservefonds' (Nieuwe post)

Conform de herkapitalisatie-overeenkomst van 26 augustus 2024 en artikel 5.5 van de Bankwet wordt vanaf 2023 het nog te financieren tekort van het reservefonds van de Bank in de financiële positie als een afzonderlijke vordering op de Staat geclassificeerd. Deze vordering, wordt vooruitlopend op afwikkeling ervan in de toekomst met overdracht van verhandelbare effecten door de Staat, tijdelijk geclassificeerd als een niet-financieel instrument onder de noot 4.6 'Vordering herkapitalisatie van het reservefonds'. (Zie tevens sectie 2.9.2.)

2.3 Verklaring van compliance met IFRS

2023:

In 2023 is op 18 april 2023 Bankwet 2022 in werking getreden, wat geen restricties inhoudt voor de verwerking, presentatie en toelichting van de financiële data in het kader van de jaarrekeningen vanaf 2023. Voor het juiste inzicht zal daar waar er per 31 december van 2022 'Bankwet1956' specifiek gold dit worden toegelicht.

Voor 2023 meent de Bank dat haar jaarrekening voldoet aan IFRS.

2022:

De Bank diende de jaarrekening 2022 volgens de Internationale Financiële Rapporteringsstandaarden (IFRS) op te maken maar diende tegelijkertijd als een bij wet opgerichte entiteit ook de Bankwet 1956 na te leven.

Hoewel de Bankwet 1956 afwijkt of geen bepalingen kent over onder meer de terminologie van 'eigen vermogen', het vormen van algemene reserves (enkel Reservefonds en Bijzondere reserves), de volledige winstuitkering (art. 5), en de verwerking van verliezen (die als vordering op de Staat worden gepresenteerd), heeft de Bank ervoor gekozen om haar jaarrekeningen vanaf 2020 volgens IFRS op te stellen.

In lijn met IFRS zijn de boekjaarverliezen in 2022 en voorgaande jaren onder de post 'geaccumuleerde resultaten/verliezen' binnen het eigen vermogen gepresenteerd. Deze post alsook andere bedrijfsverliezen bij en na de overgang naar IFRS zijn als aparte componenten opgenomen onder de post 'reservefonds', in afwachting van nivellering via aanpassing volgens de toetsingscriteria van de nieuwe Bankwet 2022. (Zie noot 2.9.1.2 'Comptabele beoordelingen en schattingen').

2.4 Toekomstige wijzigingen in IFRS

Nieuwe en gewijzigde standaarden en interpretaties van kracht in 2023 of in later uitgegeven standaarden, wijzigingen van bestaande standaarden en interpretaties uitgegeven met een ingangsdatum vanaf 2023 of later, zijn van niet-materieel belang of niet van toepassing op de financiële verslaggeving van de Bank voor het verslagjaar 2023.

2.5 Hyperinflatie 2023

Uit de onderstaande tabel over de consumentenprijs-index (CPI) afkomstig van het Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS) valt af te leiden dat met name vanaf 2016 de prijsindices boven de 100% uitstegen, hetgeen indicaties kunnen zijn voor hyper-inflatoire economie.

Jaar	Totaal index december		Totaal index -gemiddelde	
	CPI	Inflatie % (jaareinde)	CPI	Inflatie % (12-maands gemiddelde)
2015	78,4	25,1	66,4	6,9
2016	119,4	52,4	103,2	55,5
2017	130,5	9,2	126	22
2018	137,6	5,4	134,9	6,9
2019	143,4	4,2	140,7	4,4
2020	230,5	60,8	189,7	34,9
2021	370,4	60,7	301,9	59,1
2022	572,6	54,6	460,1	52,4
2023	759,3	32,6	697,5	51,6

Bron: <https://statistics-suriname.org/wp-content/uploads/2024/01/CPI-December-2023-SEC6683.pdf>

Net als de jaren 2021 en 2022 wordt uitgaande van de CPI's het verslagjaar 2023 als een hyper-inflatoir jaar aangemerkt. De hyperinflatiefactor voor 2023 komt neer op 1,33 (2022: 1,55 en 2021: 1,608).

Voor de gevolgen van hyperinflatie (koopkrachtontwaarding) waren er in de 'Bankwet 1956' en in de 'accounting practices' van de Bank mechanismen ingebouwd, waardoor het effect van de waardedaling van de geldeenheid van Suriname tot uitdrukking kwam in de financiële positie van de Bank. De maatregelen betroffen onder andere:

1. Het kapitaal werd naar boven aangepast wanneer de waarde van de geldeenheid van Suriname daalde. De aanpassing werd uitgevoerd door het nominaal bedrag van het kapitaal zoveel te verhogen als nodig was om de waardedaling van de geldeenheid van Suriname te compenseren en de tegenwaarde van het kapitaal in internationaal convertibele valuta op peil te houden.
2. Herwaarderingen van onroerend goed werden periodiek verricht op basis van officiële taxatie en tussentijds voor elk jaar tot aan de volgende algemene taxatie globaal getoetst op eventuele significante veranderingen die zo nodig worden verwerkt. (Dit is voor 2022 en 2023 geschied.)

2023 'Bankwet 2022'

Conform 'Bankwet 2022' wordt het kapitaal periodiek -om de drie jaar- en het reservefonds jaarlijks bijgesteld teneinde tekorten in deze vermogenscomponenten op te vangen, waarbij de omvang van het kapitaal en het reservefonds jaarlijks minimaal 6% van de financiële activa dient te bedragen. De herwaardering van onroerend goed geschiedt nog steeds periodiek met jaarlijks een globale toetsing ter vaststelling van significante veranderingen die van invloed zijn op de waardering per jaareind.

Het boekjaar 2023 is net als het jaar 2022 een hyperinflatiejaar waarbij de volgende aanpassingen zijn gemaakt bij de opmaak van de jaarrekening 2023.

2023:

Verwerking van hyperinflatie in jaarcijfers 2023 (IAS 29)

De jaarcijfers voor 2023 zijn opgesteld in overeenstemming met IAS 29 (hyperinflatoire economieën). De jaarcijfers voor 2023 zijn opgesteld in overeenstemming met IAS 29 (hyperinflatoire

economieën). Dit vereist de toepassing van verschillende correctiefactoren voor de balans en de resultatenrekening.

1. Aanpassing van de balans en resultatenrekening

De eindbalans en resultatenrekening 2023 zijn als volgt herzien:

Component	Hyperinflatiefactor 2023	Uitzonderingen (niet gecorrigeerd)
Niet-monetaire activa en passiva (eindbalans)	1,33	Onroerende goederen en voorraden edelmetaal (zie grondslagen) en herkapitalisatie van kapitaal en reservefonds per eind 2023 onder het eigen vermogen.
Resultatenrekening	1,09 (gemiddeld)	N.v.t.

2. Effecten van hyperinflatie op de resultatenrekening 2023

De IAS 29-aanpassingen leiden tot de volgende effecten op het resultaat 2023:

Bron van aanpassing	Hyperinflatie-effect op resultaat 2023	Details
Aanpassing balansposten 2023	Ca. SRD 4,2 miljard (positief)	Aanpassing van de niet-monetaire activa en passiva (o.a. kapitaal en reservefonds) met factor 1,33.
Vrijval hyperinflatie-effect balans 2022 (inclusief effecten herziening 2022)	Ca. SRD 0,2 miljard (positief)	In 2022 waren de effecten van de herziene cijfers 2022 balans alsook resultatenrekening in het eigen vermogen verwerkt.) De vrijval de effecten van de herziene alsook initiële aanpassing uit hoofde van IAS-29 van de balans 2022 van ca SRD 0,2 miljard zijn in 2023 ten gunste van de resultatenrekening vrijgevallen.
Totaal balanseffect op resultaat 2023	Ca. SRD 4,4 miljard (positief)	Het totale positieve effect op het resultaat 2023, afkomstig van de balansaanpassingen (begin- en eindbalans), bedraagt ca. negatief 0,2 miljard + ca. SRD 4,2 miljard = ca. SRD 4,4 miljard.
Aanpassing resultaten - rekening 2023	Ca. SRD 0,2 miljard (negatief)	Het saldo-effect van de integrale aanpassing van baten en lasten (met factor 1,09).

3. Invloed op het resultaat

Het netto hyperinflatie-effect op de resultatenrekening is positief ca. SRD 4,4 miljard (ca. SRD 4,2 miljard plus ca. SRD 0,2 miljard).

Dit leidde tot de volgende verandering van het resultaat:

- resultaat vóór hyperinflatie-effect (nominaal): positief ca. SRD 1,7 miljard
- hyperinflatie-effect (netto): positief ca. SRD 4,4 miljard (afgerond positief effect)
- resultaat ná hyperinflatie-effect: positief ca. SRD 6,2 miljard

Binnen het genoemde effect van ca. SRD 4,4 miljard over 2023 zit een groot positief hyperinflatie-effect van ca. SRD 4,2 miljard dat specifiek voortkomt uit de aanpassing van het negatieve saldo van het reservefonds (exclusief mutatie herkapitalisatie reservefonds per eind 2023 en resultaatbestemming 2023).

Vergelijkende cijfers 2022

Herziening vergelijkende cijfers 2022 wegens hyperinflatie factor voor 2023

1. Aanpassing van de balans en resultatenrekening 2022

De eindbalans en resultatenrekening 2022 zijn als volgt herzien:

Component	Hyperinflatiefactor 2023	Methode
Balans integraal aangepast	1,33 (was: 1,55)	De integrale aanpassing van de balans en resultatenrekening heeft plaatsgevonden op basis van de initiële gecontroleerde jaarrekening 2022 opgenomen substantialistische standen.
Resultatenrekening	1,33 (was:1,24)	

2. Correcties en saldo-effecten

De herziening had de volgende gecombineerde effecten op de financiële overzichten van 2022:

Bron van aanpassing	Hyperinflatie-effect op resultaat 2023	Details
Herziening eindbalans 2022	Ca. SRD 0,04 miljard (negatief)	De integrale herziening van de eindbalans 2022 met de factor 1,33 resulteerde in een positief effect van ca. SRD 0,04 miljard dat in onder het eigen vermogen is verwerkt. (Dit initiële effect was initieel positief SRD 1,9 miljard en is in de resultatenrekening is verwerkt).
Vrijval effect/correctie balans 2021 ((correctie)beginbalans 2022)	Ca. SRD 1,9 miljard (positief)	<ul style="list-style-type: none"> • Het initiële positieve effect op het resultaat 2022 (SRD 1,5 miljard) is verhoogd door de vrijval van de hyperinflatie-aanpassing van de balans 2021 (vergelijkend jaar) ten bedrage van SRD 1,9 miljard. • Het netto-effect van de IAS 29-aanpassingen van de balansen (2022 en 2021) op het initiële resultaat 2022 bedroeg daarmee positief 4,4 miljard.
Herziening resultatenrekening 2022	Ca. SRD 0,5 miljard (negatief)	Het suppletie-effect van de hyperinflatie-aanpassing van het resultaat 2022 naar koopkracht 2023 bedraagt SRD 442,9 miljard is onder het eigen vermogen 2022 verwerkt. (Dit effect was initieel SRD 0,5 miljard).

3. Herzien resultaat 2022

Het totale, gecombineerde effect van de integrale herziening van de eindbalans en de resultatenrekening 2022 leidde tot het volgende:

- Totaal IAS 29-effect:ca. SRD 4,4 miljard (netto-effect balansen) plus ca. SRD 0,5 miljard (positief effect baten/lasten) = ca. SRD 5,1 miljard.
- Herzien resultaat 2022: Het definitieve positief resultaat van 2022 is negatief SRD 1,8 miljard.
- Verschil met oorspronkelijk resultaat: Dit is een toename van ca. SRD 0,5 miljard ten opzichte van de oorspronkelijke operationele winst van positief ca. SRD 1,3 miljard. (Oorspronkelijke winst 2022 SRD 1,3 miljard plus herzien batig effect SRD 0,5 miljard = SRD 1,8 miljard)

2.6 Informatie over verbonden partijen

In de praktijk van de Bank worden partijen geacht verbonden te zijn als de partijen onder gemeenschappelijke zeggenschap staan of een partij de mogelijkheid heeft om zeggenschap uit te oefenen over de andere partij of invloed van betekenis op de andere partij kan uitoefenen bij het nemen van financiële of operationele beslissingen, zoals gedefinieerd door IAS-24

Informatieverschaffing over *verbonden partijen*. Bij de beschouwing van elke mogelijke relatie met een verbonden partij wordt gelet op de inhoud van de relatie en niet alleen op de rechtsvorm.

De Bank gaat in de normale uitoefening van haar activiteiten transacties aan met verbonden partijen en significante transacties en saldi worden gepresenteerd in haar financiële overzichten. De Bank onderhoudt financiële relaties met onderstaande verbonden partijen:

- De Staat Suriname;
- De Stichting Pensioenfonds Centrale Bank van Suriname (SPF-CBvS);
- Leden van het management op sleutelposities;
- Leden van de Raad van Commissarissen (RvC).

De Staat Suriname

Om haar monetaire beleidsdoelstellingen te verwezenlijken, dient de Bank een positie van structurele en functionele onafhankelijkheid te bewerkstelligen om haar eigen operaties te financieren zonder externe hulp en haar beheer en bestuur uit te voeren. Deze doelstellingen zijn in de 'Bankwet 2022' onderkend en er zijn bepalingen opgenomen ter waarborging hiervan.

'Bankwet 2022': In art. 25 is de relatie van de Staat en de Bank en met name de functie van de Bank vastgelegd alsook welke taken al dan niet financieel belast zijn. (Zie noot 1.)

De Bank was tot en met boekjaar 2022 naast haar functie als Staatskassier verplicht, in afwijking van het bepaalde in Bankwet 1956 in artikel 18, eerste lid, aan de Staat, telkens wanneer de Minister dit tot tijdelijke versterking van de Staatskas nodig achtte, voorschotten te verstrekken in rekening-courant op onderpand van schatkistpapier, waarvan de uitgifte of belening is toegestaan krachtens de wet. Daarnaast waren er transacties in het kader van het Covid-19-noodfonds en van een langlopende lening aan de Staat (Geconsolideerde Staatsschuld). De geldverstrekkingen aan de Staat zijn tegen de vigerende rente belast. De transacties tussen de Staat en de Bank zijn *'at arm's length'* uitgevoerd. In 'Bankwet 2022' zijn er geen bepalingen opgenomen die wettelijke dan wel andersoortige voorschotten valideren.

Stichting Pensioenfonds CBvS (SPF)

De Bank vormt een pensioenvoorziening voor de werknemers van de Bank (art. 7 'Bankwet 2022'). De Bank heeft de pensioenverplichtingen ondergebracht bij SPF en financiering van de pensioenverplichting vindt plaats door betaling van jaarlijkse koopsommen aan het pensioenfonds. Daarnaast heeft de Bank een beleggingsovereenkomst met SPF. Het doel van deze overeenkomst is om via deposito's middelen aan te trekken voor de financiering van het huisvestingsfonds, om dit fonds in staat te stellen blijvend te voorzien in de behoefte aan hypothecaire leningen van het personeel. Een ander doel is het pensioenfonds de gelegenheid te bieden om overtollige middelen, met inachtneming van de richtlijnen ter zake van het toezichthoudend directoraat, te kunnen beleggen tegen een gunstig rendement. Het deposito met een revolverend karakter zal per 11 december 2026 opeisbaar worden voor het Pensioenfonds. De Bank vergoedt over het deel van het deposito dat via het 'Huisvestingsfonds' wordt uitgezet, een rente gelijk aan de rente die het 'Huisvestingsfonds' in rekening brengt voor hypothecaire leningen, in casu 11%.

Management op sleutelposities

Het belangrijkste managementpersoneel dat verantwoordelijk is voor het plannen, aansturen en controleren van de activiteiten van de Bank, zijn de leden van het directieteam voorgezeten door de president.

Leden van de RvC

De RvC is het toezichthoudend orgaan van de Bank. De leden ontvangen een honorarium en kostenvergoeding gebaseerd op een door de Raad van Ministers goedgekeurde missive.

2.7 Wisselkoersen voor de omrekening van vreemde valuta

De activa en passiva in vreemde valuta worden in beginsel ultimo december van het verslagjaar gewaardeerd tegen de door de Bank genoteerde aankoopkoers voor wissels, cheques en overmakingen. De omrekening van transacties in vreemde valuta in de loop van het jaar vindt in beginsel plaats tegen de officieel door de Bank genoteerde dagkoers, zijnde de aankoopkoers. De noteringen van de wisselkoersen van buitenlandse geldsoorten worden op de website van de Bank geplaatst.

Voor de omrekening van de belangrijkste buitenlandse geldsoorten en waarden per jaareinde, zijn de volgende wisselkoersnoteringen en prijzen door de Bank gehanteerd.

Aankoopkoersen voor wissels en bankpapier¹

	2023		2022	
	Wissels	Bankpapier	Wissels	Bankpapier
	SRD	SRD	SRD	SRD
US-dollar	36,291	35,766	31,765	30,273
Euro	40,194	37,736	33,231	30,333
Pound sterling	46,329	45,659	38,201	36,407
CNY	5,109	5,035	4,562	4,348

De prijzen voor goud zijn vanaf 11 juli 2022 gebaseerd op de London Bullion Market Association (LBMA). De goudprijs per Troy ounce is per jaareinde als volgt:

	2023	2022
	LBMA	LBMA
US-dollar (nominaal)	2.078,40	1.813,75
SRD (nominaal)	75.427,21	57.613,77

De omrekeningskoers voor SDR per 31 december is:

	2023	2022
SDR 1= SRD (nominaal)	48,691	42,274

2.8 Nadere grondslagen en uitgangspunten voor het opstellen van de jaarrekening

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld op basis van de historische waarde, met uitzondering van de volgende posten:

- Financiële instrumenten, die worden gewaardeerd tegen de reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- of verliesrekening ofwel *'Fair Value Through Profit and Loss'* (FVTPL) of als niet-gerealiseerde resultaten ofwel *'Fair Value Through Other Comprehensive Income'* (FVTOCI);
- Strategische aandeleninvesteringen ofwel belegging in aandelen door de Bank, die worden gewaardeerd tegen de reële waarde met verwerking van de waardeveranderingen als niet-gerealiseerde resultaten (FVTOCI);
- Terreinen en gebouwen, die worden initieel gewaardeerd tegen de kostprijs en vervolgens periodiek geherwaardeerd op basis van externe taxaties;

¹ De wisselkoersen zijn een afgeleide van de door de Europese Centrale Bank aangegeven referentiekosten voor de Euro op de vorige bankdag.

- Monetair goud, dat wordt gewaardeerd tegen de reële waarde met de verwerking van de waardeveranderingen als niet-gerealiseerde resultaten (FVTOCI); en
- Netto-toegezegde pensioenverplichting/-vordering van personeelsbeloningen en overige post-employment benefits, worden opgenomen als het nettobedrag van de reële waarde van de fondsbeleggingen en de contante waarde van de toegezegde pensioenverplichtingen.

In de jaarrekening is rekening gehouden met de toepassing van relevante comptabele schattingen en oordeelsvorming door het management bij toepassing van IFRS.

In de gevallen waarbij:

- een hogere mate van complexiteit aanwezig is en oordeelsvorming van het management is vereist en/of
- significante veronderstellingen en schattingen nodig zijn voor de financiële overzichten, worden deze aspecten bij de onderhavige toelichtingen uiteengezet.

2.8.1 Significante grondslagen voor de financiële verslaggeving

De hieronder uiteengezette grondslagen voor de financiële verslaggeving zijn consistent toegepast op de financiële overzichten in de gepresenteerde perioden, tenzij anders vermeld. Wanneer een grondslag voor financiële verslaggeving van toepassing is op een specifieke toelichting van de financiële overzichten, worden de grondslag en de gerelateerde toelichtingen bij de desbetreffende noot verstrekt.

2.8.2 Classificatie en waardering van financiële activa

Financiële instrumenten worden geclassificeerd op basis van het bedrijfsmodel dat wordt gebruikt voor het beheer van deze activa en passiva en hun contractuele kasstroomkenmerken.

In de onderstaande tabel is per categorie financieel instrument het corresponderend bedrijfsmodel en kasstroomkenmerk weergegeven.

Categorieën financiële instrumenten	Het bedrijfsmodel van de Bank	Kasstroomkenmerken
FINANCIËLE ACTIVA		
Geldmiddelen en kasequivalenten tegen AC	Innen van contractuele kasstromen, aangehouden voor doeleinden van kasstroombeheer	Uitsluitend betaling van hoofdsom en rente (SPPI)
Financiële instrumenten tegen AC <ul style="list-style-type: none"> • Beleggingen van Internationale Reserves (termijndeposito's, effecten) • Leningen verschuldigd door commerciële banken • Vorderingen op de Staat • IMF-gerelateerde activa • Overige financiële activa in lokale en vreemde valuta 	Innen van contractuele kasstromen, aangehouden voor doeleinden van kasstroombeheer.	Uitsluitend betaling van hoofdsom en rente (SPPI)
Eigenvermogensinstrumenten bij FVTOCI <ul style="list-style-type: none"> • Aandelen van Swift, Bladex, CariCRIS; 	Worden aangehouden als onderdeel van de functies van de Bank als een centrale bank en worden niet verhandeld	Dividenduitkeringen
Monetaire activa bij FVTOCI <ul style="list-style-type: none"> • Monetair goud 	Niet van toepassing	Niet van toepassing

AC= amortized cost; FVTOCI= fair value through other comprehensive income; FVTPL= fair value through profit and loss.
Er zijn geen leningen tegen FVTOCI.

2.8.3 Belangrijkste comptabele beoordelingen, schattingen en veronderstellingen

Het opstellen van de financiële overzichten vereist dat het management beoordelingen, schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen voor financiële verslaggeving en de gerapporteerde bedragen van activa, passiva, baten en lasten en andere gerelateerde informatie. De Bank baseert haar veronderstellingen en schattingen op de informatie die beschikbaar is op de rapportagedatum.

Bestaande omstandigheden en aannames over toekomstige ontwikkelingen kunnen echter wijzigen als gevolg van marktschommelingen of door omstandigheden waarop de Bank geen invloed heeft. In dergelijke gevallen zal de impact worden opgenomen in de jaarrekening van een toekomstige verslagperiode.

Besluiten, schattingen en onderliggende veronderstellingen worden continu beoordeeld op geschiktheid en consistente toepassing.

Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de verslagperiode waarin de schattingen worden herzien en in alle toekomstige verslagperioden die hierdoor worden beïnvloed.

Bij de waardering van financiële instrumenten (zie noot 4), personeelsbeloningen c.q. actuariële voorzieningen (zie noot 7 en 12) worden significante beoordelingen en schattingen gebruikt.

De belangrijkste schattingsprocessen

De bij de opstelling van de jaarrekening gehanteerde schattingen en veronderstellingen die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en op de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten betreffen:

- de voorziening voor verwachte kredietverliezen (*'Expected credit loss'/ECL*) en de gradaties van wanbetaling variërend van kans op verlies bij en blootstelling aan wanbetaling.
- de afschrijvingen van 'materiële vaste activa';
- de afschrijvingen van 'drukkosten bedrukt ontvangen SRD-bankbiljetten';
- de voorziening pensioenverplichtingen, zijnde de:
 - voorziening 'pensioenverplichting aan de presidenten van de Bank' en
 - voorziening '*post-employment benefits*';

Schattingen vinden ook plaats bij bepaling van de volwaardigheid van de financiële activa en bij duurzame waardeverminderingen van materiële vaste activa. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Beoordeling van het bedrijfsmodel

De Bank maakt een beoordeling van de doelstelling van het bedrijfsmodel waarin een financieel actief op portefeuilleniveau wordt aangehouden, omdat dit de intenties het beste weergeeft en de wijze waarop er informatie wordt verstrekt aan het management. De beschouwde informatie omvat:

- de doelstellingen van het aanhouden van de portefeuille voor handelsdoeleinden, voor contractuele inning van kasstromen, enz.;
- de frequentie, waarde en timing van verkopen (zowel in het verleden als in de toekomst);
- de wijze waarop de prestaties van het bedrijfsmodel en de financiële activa worden geëvalueerd en gerapporteerd aan het management op sleutelposities van de Bank;
- de risico's die van invloed zijn op de prestaties van het bedrijfsmodel, in het bijzonder de manier waarop die risico's worden beheerst (om de doelstellingen te halen);

- het vaststellen of het innen van contractuele kasstromen (bijv. ontvangen rente-inkomsten) een aanzienlijk deel van het portefeuillerendement vertegenwoordigt.

Beoordeling of contractuele kasstromen uitsluitend betalingen van hoofdsom en rente zijn

Voor deze beoordeling wordt 'hoofdsom' gedefinieerd als de reële waarde van het financiële actief bij initiële verwerking. 'Rente' wordt gedefinieerd als een vergoeding voor de tijdswaarde van geld en voor het kredietrisico verbonden aan de -uitstaande- hoofdsom en rente gedurende een bepaalde periode en voor andere elementaire kredietrisico's en kredietkosten (bijv. liquiditeitsrisico en administratieve kosten), evenals een winstmarge.

Bij de toetsing of de contractuele kasstromen enkel de betaling betreffen op de hoofdsom en rente (ofwel '*Solely Payments of Principal and Interest*'-test (SPPI-test)), wordt rekening gehouden met de contractuele voorwaarden van het instrument. Dit omvat het beoordelen of het financiële actief een contractuele voorwaarde bevat die de timing of het bedrag van de contractuele kasstromen zodanig zou kunnen wijzigen dat het niet aan deze voorwaarde zou voldoen.

Bij het uitvoeren van deze toets wordt met de volgende overwegingen rekening gehouden:

- de voorwaardelijke gebeurtenissen die het bedrag of de timing van kasstromen zouden kunnen veranderen;
- de voorwaarden die de contractuele couponrente kunnen aanpassen, inclusief kenmerken van variabele rente;
- de constructies die de overweging van de tijdswaarde van geld wijzigen, zoals periodieke reset van de rentetarieven;
- de vooruitbetaling en verlengingsfuncties;
- de voorwaarden die de vorderingen van de Bank beperken tot kasstromen uit gespecificeerde activa.

Voorziening voor verwachte kredietverliezen

Voor financiële activa gewaardeerd tegen AC en FVTOCI, wordt een voorziening voor verwachte kredietverliezen (ECL) opgenomen. Voor financiële activa waarvan het kredietrisico niet substantieel is gewijzigd sinds de verkrijging, omvat het verantwoorde bedrag de verwachte kredietverliezen binnen de 12 maanden na de rapporteringsdatum. Bij een substantiële toename van het kredietrisico wordt een voorziening voor verwachte verliezen opgenomen over de verwachte levensduur van het actief.

Berekeningen van verwacht kredietverlies ofwel Expected Credit Loss (ECL)

Lifetime ECL is een verwachtbaar kredietverlies dat het gevolg is van alle mogelijke wanbetalingsgebeurtenissen gedurende de verwachte levensduur van het financiële instrument. Een 12-maands ECL is het deel van het verwachtbare kredietverlies dat voortvloeit uit wanbetalingsgebeurtenissen op een financieel instrument dat binnen 12 maanden na de verslagperiode mogelijk kan zijn.

Een ECL is een kansgewogen schatting van kredietverliezen. Noot 3-Risicobeheersing geeft details over de ECL-meetmethode.

Credit-impaired financiële activa

Op elk rapportagemoment beoordeelt de Bank of financiële activa gewaardeerd tegen AC en financiële activa verwerkt als FVTOCI een verminderde kredietwaardigheid hebben. Een financieel actief is '*credit-impaired*' wanneer een of meer gebeurtenissen zich hebben voorgedaan die een nadelige invloed hebben op de geschatte toekomstige kasstromen van het financieel actief.

Een financieel actief heeft een verminderde kredietwaardigheid als het de volgende waarneembare kenmerken omvat:

- aanzienlijke financiële moeilijkheden van de kredietnemer of emittent;
- contractbreuk, zoals wanbetaling of achterstallige betaling;
- de herstructurering van een lening of voorschot door de Bank tegen voorwaarden die de Bank anders niet zou overwegen;
- een verhoogde/grotere waarschijnlijkheid dat de kredietnemer failliet gaat of een financiële reorganisatie ondergaat; of
- het wegvallen van een actieve markt voor een financieel instrument door financiële moeilijkheden.

Presentatie voorziening voor verwachte kredietverliezen in de balans

Waardeverminderingen door ECL worden in de balans gepresenteerd voor financiële activa gewaardeerd tegen AC als een vermindering op de bruto-boekwaarde van het actief.

Herclassificatie

Bij wijziging van het bedrijfsmodel van de Bank voor het beheer van de financiële activa worden alle desbetreffende financiële activa geherclassificeerd.

De financiële verplichtingen worden niet geherclassificeerd.

Wijziging van contractuele kasstromen

Wanneer over de contractuele kasstromen van een financieel actief wordt heronderhandeld of deze anderszins wordt gewijzigd en de heronderhandeling of wijziging niet resulteert in het opschorten van de verwerking van dat financiële actief, wordt de bruto-boekwaarde van het financiële actief herberekend en wordt het resultaat van deze wijziging verantwoord in de resultatenrekening. De bruto-boekwaarde van het financieel actief wordt herberekend als de contante waarde van de heronderhandelde of gewijzigde contractuele kasstromen die worden verdisconteerd tegen de oorspronkelijke effectieve rentevoet van het financieel actief.

Wanneer de wijziging van een financieel actief resulteert in de opschorting van de verwerking van het betreffende financiële actief en de daaropvolgende verwerking van het gewijzigde financiële actief, wordt het gewijzigde actief beschouwd als een 'nieuw' financieel actief. De datum van de wijziging wordt behandeld als de datum van de initiële verwerking van dat financiële actief bij de toepassing van de bijzondere waardevermindereingsvereisten op het gewijzigde financiële actief.

Voorzieningen voor verliezen worden berekend voor een bedrag dat gelijk is aan de over een periode van 12 maanden verwachte kredietverliezen, totdat aan de voorwaarden voor de erkenning van tijdens de looptijd te verwachten kredietverliezen is voldaan.

Compensatie (saldering)

Financiële activa en passiva worden gesaldeerd en voor het nettobedrag opgenomen in het overzicht van de financiële positie, wanneer de Bank wettelijk het recht heeft om de bedragen te compenseren en voornemens is om deze op netto-basis af te wikkelen.

2.9 Financiële positie (balans)

De Bank maakt de volgende indeling van posten in haar balans.

- 1 Financiële activa en passiva -in vreemde en lokale valuta-;
- 2 Vordering herkapitalisatie reservefonds;
- 3 Niet-financiële activa en passiva;
- 4 Voorziening 'pensioenverplichtingen bankpresidenten' en '*post employment benefits*'.

2.9.1 Grondslagen financiële activa en passiva

Erkenning financiële activa en passiva

Alle financiële instrumenten worden verwerkt op het moment van het aangaan van de transactie. Financiële activa en passiva worden geregistreerd wanneer de Bank partij wordt bij de contractuele bepalingen van de instrumenten.

Initiële verwerking

Financiële instrumenten worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde plus eventuele transactiekosten.

Opschorting verwerking financiële vordering en verplichting

Een financieel actief wordt niet langer op de balans opgenomen wanneer vrijwel alle risico's en voordelen van het actief zijn overgedragen of wanneer de contractuele rechten op de kasstromen van het financiële actief zijn vervallen.

Een financiële verplichting wordt niet langer op de balans opgenomen wanneer de verplichtingen zijn nagekomen, geannuleerd of vervallen.

Monetair goud

Monetair goud is goud dat door de Bank als monetaire autoriteit wordt aangehouden als reserve en is samengesteld uit baren die gestempeld zijn met een internationaal erkend zuiverheidskeurmerk. De directie van de Bank begrijpt dat IFRS geen specifieke behandeling aangeeft voor de comptabele verwerking van monetair goud. Daarom heeft de Bank, overeenkomstig de vereisten van IAS 8 "Grondslagen voor financiële verslaggeving, wijzigingen in schattingen en fouten", paragrafen 10-12, bepaald dat de grondslagen die zijn vastgesteld voor de comptabele verwerking van financiële instrumenten en voor de openbaarmaking van relevante informatie, ook dienen te worden toegepast op 'goud' aangezien de Bank het beschouwt als een monetair actief.

Goud, als financieel actief, wordt op de verwerkingsdatum van de transactie gewaardeerd voor de tegenwaarde van de prijs in US-dollar in Surinaamse dollar.

De Bank hanteert ingaande 11 juli 2022 de goudprijsnotering van de LBMA

Winsten en verliezen die voortvloeien uit de veranderingen van de prijzen in US-dollar worden via de OCI opgenomen onder de post 'overige reserve', in de categorie 'herwaarderingsreserve vreemde valuta' als niet-gerealiseerde resultaten, totdat het 'goud' wordt verkocht. Bij de verkoop worden waarderingsverschillen als gerealiseerde winsten of verliezen in de resultatenrekening verantwoord.

Koersresultaten uit de omrekening van goudprijzen van US-dollar naar Surinaamse dollar worden verantwoord in overeenstemming met IAS-21 en worden opgenomen in de resultatenrekening.

IMF-gerelateerde activa en passiva

Bijzondere trekkingsrechten ofwel '*Special Drawing Rights*' (SDR's), de door de Bank aangehouden SDR's, worden als actief op de balans opgenomen onder 'IMF-gerelateerde activa'.

De equivalente waarde van SDR-toewijzingen door het IMF geeft de totale toewijzingen van SDR van de Bank weer en wordt opgenomen als een verplichting van de Bank, onder 'IMF-gerelateerde verplichtingen'.

De door de Bank aangehouden SDR en de tegenwaarde van SDR worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kosten. Lidstaten kunnen onder verschillende faciliteiten 'lenen' bij het IMF.

Financiële activa en passiva in vreemde valuta

Inkomsten en uitgaven uit de beleggingen luidende in vreemde valuta worden omgerekend in Surinaamse dollar tegen de geldende wisselkoers op de verwerkingsdatum van de transactie.

Evenzo worden alle overige transacties die in vreemde valuta luiden, verwerkt tegen de wisselkoers op de verwerkingsdatum van de transactie. Nadien worden de monetaire vorderingen en verplichtingen in vreemde valuta op elke rapporteringsdatum omgerekend tegen de geldende slotwisselkoers op dat moment. De met de omrekening gepaard gaande koersverschillen worden in de resultatenrekening verwerkt. De omrekening van transacties in vreemde valuta gedurende het jaar geschiedt in principe tegen de dagkoers die officieel door de Bank wordt vastgesteld, zijnde de aankoopkoers.

Goudcertificaten

Goudcertificaten zijn de in 1995 door de Bank uitgegeven rentedragende certificaten, uitgedrukt in grammen fijn goud, die bij de Bank kunnen worden ingewisseld in Surinaamse valuta. Ze hebben een onbepaalde geldigheidsduur en kunnen naar believen ter terugkoop bij de Bank worden aangeboden. Volgens de regelgeving kan de rente op een goudcertificaat, uitgedrukt in gram fijn goud vanaf 1 maart 1995, oplopen tot maximaal een waarde gelijk aan de nominale waarde van het goudcertificaat.

Verkopen van goudcertificaten vinden plaats tegen de dagwaarde inclusief de actuele rente, die is gebaseerd op:

- de notering van de LBMA en
- de koers van het Surinaamse wettige betaalmiddel ten opzichte van de US-dollar zoals deze door de Bank van toepassing zal zijn verklaard op de transactiedag voor het verhandelen van de goudcertificaten.

Terugkopen vinden plaats tegen de verkoopkoers van de Bank. Over de nominale goudwaarde is gedurende de eerste 20 jaar (tot en met maart 2015) een in goud uitgedrukte rente van 5% per jaar vergoed, die alleen verschuldigd is bij aanbidding van een goudcertificaat aan de Bank.

Financiële verplichtingen in Surinaamse dollar

Deze worden gewaardeerd tegen de kostprijs, met uitzondering van de bankbiljetten in omloop, die worden verantwoord tegen '*face value*'.

2.9.2 Grondslag 'vordering herkapitalisatie reservefonds'

Deze post 'vordering herkapitalisatie reservefonds' vindt haar grondslag in de 'Bankwet 2022' (artikelen 5.4 en 5.5) en de 'Overeenkomst herkapitalisatie Centrale Bank van Suriname' (art. 4.4), waarin expliciet een ondergrens voor de componenten 'kapitaal en 'reservefonds' van het eigen vermogen van de Bank is vastgelegd.

Telkenjare wordt per jaareind uitgaande van de gecontroleerde en vastgestelde jaarrekening getoetst of de gezamenlijke omvang van het kapitaal en het reservefonds minimaal zes (6) procent van de totale financiële vaste activa in SRD en VV bedraagt.

Indien uit de toetsing een tekort in het reservefonds blijkt – dat wil zeggen dat de som van kapitaal en reservefonds lager is dan 6%– ontstaat een verplichting voor de Staat om het tekort te financieren. Conform de nieuwe Bankwet is de Staat verplicht dit vastgestelde tekort binnen dertig kalenderdagen te financieren door overdracht van verhandelbare effecten tegen de geldende marktrente.

Art. 4.2 van de 'Overeenkomst herkapitalisatie Centrale Bank van Suriname' bepaalt expliciet dat een aanpassing neerwaarts niet is toegestaan.

De op de Staat ontstane vordering wordt tegen *fair value* gewaardeerd.

2.9.3 Grondslagen niet- financiële activa en passiva

Onder deze categorie van balansposten worden opgenomen:

- Goudgrenailles, industriegoud, herdenkingsmunten (niet-monetaire edelmetalen) en kunstwerken en andere voorraden (2.9.3a);
- Materiële vaste activa (2.9.3b);
- Immateriële activa (2.9.3b);
- Drukkosten bankbiljetten (2.9.3c)
- Kapitaal en reservefondsen conform Bankwet (2.9.3d).

2.9.3a Grondslagen niet-monetaire edelmetalen, kunstwerken en andere voorraden

Vanwege het doel en de aard van de niet-monetaire edelmetalen binnen de praktijk van centrale banken past de Bank de grondslagen toe, zoals onderstaand is uiteengezet.

Goudgrenailles

De waardering van de voorraad grenailles is gebaseerd op de LBMA-notering per jaareinde.

Industriegoud

De waardering is gebaseerd op de internationale norm ad 93% van het brutogewicht tegen de LBMA-notering per jaareinde uitgaande van het verwachte refiningspercentage.

Voorraad herdenkingsmunten en gemunt goud

Deze voorraad betreft een handelsvoorraad en wordt gewaardeerd op basis van de notering van het edelmetaal, LBMA per jaareinde. Wijzigingen in de waarde ten gevolge van de herwaardering van de goudwaarde en koerswijzigingen worden ten gunste of ten laste van het resultaat verwerkt onder de post *'Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen'*.

Investeringen van kapitaal, reservefondsen en bijzondere reserves

2022: Belegging in herdenkingsmunten

Deze betreft conform artikel 8 van de 'Bankwet 1956' een wettelijk toegestane belegging van het kapitaal. De aan deze investering gerelateerde beleggingen in herdenkingsmunten worden op basis van de notering van het edelmetaal, LBMA per jaareinde gewaardeerd.

Vanaf 2023 wordt de groep 'belegging in herdenkingsmunten' op dezelfde wijze gewaardeerd en verwerkt als de munten in de groep 'voorraad herdenkingsmunten en gemunt goud'. In 'Bankwet 2022' zijn in tegenstelling tot 'Bankwet 1956' geen bepalingen opgenomen die een groep 'belegging in herdenkingsmunten' onderkennen noch dat de waardemutaties van de 'belegging in herdenkingsmunten' in het reservefonds dienen te worden verwerkt. De verwerking van waardemutaties van de onderhavige groep herdenkingsmunten is vanaf 2023 hetzelfde als bij de overige herdenkingsmunten.

Overige voorraden

De overige voorraden worden gewaardeerd volgens IAS 2 – 'Vorradenvereisten'.

2.9.3b Grondslagen voor financiële verslaggeving materiële vaste activa en immateriële activa

Uitsplitsing van materiële vaste activa en immateriële activa

Algemeen

a) Materiële vaste activa

Goederen/objecten worden beschouwd als materiële vaste activa van de Bank als deze worden aangehouden door de Bank voor gebruik bij het verlenen van diensten of voor administratieve doeleinden.

b) Immateriële activa

Immateriële activa zijn identificeerbare niet-monetaire activa zonder fysieke substantie die toekomstige economische voordelen opleveren en waarover de Bank zeggenschap heeft. De immateriële activa van de Bank bestaan uit computersoftware die extern is verworven.

Materiële vaste activa

Gebouwen en terreinen

Gebouwen en terreinen worden gewaardeerd en gerapporteerd tegen reële waarde, zijnde de marktwaarde, op basis van taxaties die om de vijf jaar worden uitgevoerd door externe onafhankelijke taxateurs. De herwaardering op basis van de taxaties vindt plaats aan het einde van het jaar.

Onder toepassing van IFRS wordt de voorkomende waardetoeename als OCI aangemerkt en vervolgens in de balans onder de 'overige reserves' als herwaarderingsreserve 'terreinen en gebouwen' verwerkt. Negatieve herwaardering -een herwaarderingsstekort- wordt ten laste van de winst- en verliesrekening verwerkt. Voor zover een vermogensaanwas een eerder opgetreden herwaarderingsstekort op hetzelfde actief opheft, wordt deze meerwaarde voor de grootte van het tekort ten gunste van de resultatenrekening verwerkt.

Investeringen in onroerende goederen die zijn verricht in de periode tussen opeenvolgende taxaties van gebouwen en terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijzen.

Overige goederen

De overige goederen, opgenomen onder de post 'materiële vaste activa', worden gewaardeerd tegen historische kostprijs.

Immateriële activa

Computersoftware

De computersoftware wordt gewaardeerd tegen historische kostprijs. De jaarlijkse licentiekosten worden verantwoord ten laste van de resultatenrekening.

Comptabele verwerking

a) Eerste erkenning

Materiële vaste activa en immateriële activa worden initieel gewaardeerd tegen kostprijs.

b) Boekwaarde

De waarde van 'terreinen en gebouwen', de 'overige materiële vaste activa' en de 'immateriële activa' wordt verminderd met jaarlijkse afschrijvingen en eventuele bijzondere waardevermindering.

c) Afschrijvingen

Afschrijvingen worden berekend volgens de *lineaire* methode en worden toegepast over de geschatte gebruiksduur toegepast over de geschatte gebruiksduur van de activa wanneer deze

beschikbaar zijn voor gebruik, variërend van 3 tot 40 jaar. Op 'terreinen' wordt niet afgeschreven.

De geschatte gebruiksduur en de afschrijvings- en amortisatiemethoden worden aan het einde van elk verslagjaar beoordeeld, waarbij het effect van eventuele wijzigingen in de schatting prospectief wordt verwerkt.

Geschatte afschrijvingsduur

- Gebouwen : 15-40 jaar
- Uitrusting en meubilair : 5 jaar
- Voertuigen : 5 jaar
- Computers : 3 jaar
- Computersoftware : 5 jaar

d) Impairment

Activa waarop wordt afgeschreven, worden op elke verslagdatum beoordeeld ter vaststelling of er aanwijzingen zijn of een actief mogelijk een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. De boekwaarde van een actief wordt onmiddellijk afgeschreven tot zijn realiseerbare waarde indien de boekwaarde hoger is dan de geschatte realiseerbare waarde. De realiseerbare waarde is de hoogste van de reële waarde van het actief (minus verkoopkosten) en van de bedrijfswaarde.

Comptabele oordeelsvorming en schattingen

Niet-financiële activa worden jaarlijks beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen en telkens wanneer gebeurtenissen of veranderingen in omstandigheden aangeven dat de boekwaarde hoger is dan de realiseerbare waarde.

Oordeel is vereist bij het bepalen van:

- de kosten die aan het actief kunnen worden toegerekend;
- de reële waarde van de objecten, voor activa waarop waardering wordt toegepast;
- de passende gebruiksduur waarover de activa moeten worden afgeschreven;
- de afschrijvingsmethode;
- de vaststelling dat bestaande activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen.

2.9.3c Grondslagen voor drukkosten SRD-bankbiljetten

Deze post wordt vanwege zijn aard en verwerking gecategoriseerd als niet-financieel actief en wordt derhalve onder de post 'niet-financiële activa' gerubriceerd.

De drukkosten van de in een jaar bedrukt ontvangen SRD-biljetten van de drukker worden gewaardeerd tegen de kostprijs, die in vreemde valuta luidt en worden omgerekend naar Surinaamse dollar.

De drukkosten worden in beginsel over de geschatte levensduur van de bankbiljetten afgeschreven, bij benadering over een periode van drie jaar. Deze periode is gebaseerd op de veronderstelling dat de levensduur van de in omloop gebrachte coupures, rekening houdende met de omloopsnelheid, gemiddeld drie jaar is alvorens die uit omloop worden gehaald c.q. ingetrokken.

In het jaar van ontvangst geschiedt de afschrijving tijdsevenredig, benaderd op gemiddeld een half jaar of 50% van de jaarafschrijving van de drukkosten van de in het jaar bedrukt ontvangen SRD-bankbiljetten.

Afwaardering en impairment

In principe is bij de bedrukt ontvangen SRD-bankbiljetten geen sprake van afwaardering en *impairment* vanwege het feit dat deze bankbiljetten tot aan het in omloop brengen zich in de kluis bevinden en vanwege de aard ervan als zodanig niet aan waardeverandering onderhevig zijn.

In geval van verwisseling van SRD-bankbiljetten of van uitgifte van een andere emissie van SRD-bankbiljetten -in het kader van het monetair beleid van de Bank- wordt de eventuele boekwaarde van de drukkosten van de bestaande emissie in een keer afgeboekt.

2.9.3d Grondslagen voor kapitaal en reserves conform 'Bankwet 2022'

Kapitaal

Conform artikel 4 van 'Bankwet 2022' gelden de volgende bepalingen

1. "Het kapitaal van de Bank bedraagt SRD 1.000.000.000,- (1 miljard dollar). Het kapitaal van de Bank wordt om de 3 jaar herzien door de Directie in een gemeenschappelijke vergadering met de Raad.
2. Het kapitaal van de Bank zal niet minder dan drie (3) procent van de financiële activa van de Bank bedragen. Aanvullingen op het kapitaal vinden plaats door winstinhoudingen van de Bank en/of bijstortingen door de Staat. Een aanpassing neerwaarts is niet toegestaan. Van elke aanpassing van het kapitaal wordt de specificatie in de jaarrekening van de Bank opgenomen.
3. Het kapitaal van de Bank dient te allen tijde te zijn volgestort".

2022: Conform de 'Bankwet 1956' bedraagt het kapitaal van de Bank SRD 10.000.000 (nominaal - 2005). Het werd tot en met 2022 wettelijk naar boven aangepast wanneer de waarde van de geldeenheid van Suriname daalde. De aanpassing werd uitgevoerd door het nominaal bedrag van het kapitaal zoveel te verhogen als nodig was om de waardedaling van de geldeenheid van Suriname te compenseren en de tegenwaarde van het kapitaal in internationaal convertibele valuta op peil te houden.

Conform artikel 4 van de 'Bankwet 1956' zijn tot en met 2022 de onderstaande kapitaalaanpassingen gepleegd:

Aanpassingen over 2011, 2015 en 2016 bedroegen in totaal SRD 18.585.845 (nominaal) en zijn gefinancierd uit respectievelijk de winst (2011) en storting door de Staat (2015 en 2016) in 2022.

Aanpassingen over 2020 tot en met 2022 bedragen in totaal SRD 88.884.921 (nominaal) en zijn per eind 2023 nog niet gestort. Mede doordat de onderhavige jaarrekeningen op respectievelijk 31 oktober 2023, 15 augustus 2024 en 19 maart 2025 zijn vastgesteld en gepubliceerd vormde de storting door de Staat van haar onderhavige verplichting een onderdeel van het herkapitalisatieplan tussen de Staat en de Bank. Zie verdere toelichting onder noot 8.2.

Reservefonds

'Bankwet 2022' onderkent in art. 5 een reservefonds als vermogenscomponent, waarop de volgende bepalingen van toepassing zijn:

1. "De Bank heeft een reservefonds bestemd tot dekking van mogelijke verliezen ontstaan uit haar bedrijfsvoering.
2. Het reservefonds wordt gevormd en aangevuld door toevoegingen uit de winst overeenkomstig het bepaalde in artikel 8.
3. Afboekingen op het reservefonds zullen plaatsvinden indien de gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekening van de Bank van het afgelopen boekjaar een negatief resultaat vertoont. Van elke afboeking wordt melding gemaakt in de jaarrekening van de Bank, met een

verklarende toelichting.

4. De gezamenlijke omvang van het kapitaal en het reservefonds van de Bank zal niet minder dan zes (6) procent van de financiële activa van de Bank bedragen.
5. Als de gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekening van de Bank, per ultimo van enig boekjaar, aangeeft dat het gestort kapitaal en het reservefonds van de Bank minder bedragen dan zes (6) procent van de financiële activa van de Bank, zal de Staat binnen dertig kalenderdagen, verhandelbare effecten met een gespecificeerde looptijd tegen het geldende marktgerelateerde rentetarief voor een bedrag dat ten minste gelijk is aan het bedrag van het tekort in eigendom overdragen aan de Bank.”

Voor de financiering van het uit de artikelen 4.1 en 5.4 voortvloeiende vermogenstekort per eind 2023 voor de 1^e maal is in artikel 48 van ‘Bankwet 2022’ het volgende bepaald:

“De Minister en de Bank komen per ultimo december 2022 een plan ter herkapitalisatie van de Bank overeen. Artikel 5 lid 5 treedt in werking met ingang van de datum overeengekomen in het herkapitalisatieplan.”

Niettegenstaande de continue gevoerde besprekingen tussen de Staat, de Bank en het IMF sedert 2022 in en rondom het kader van de evaluatiemissies van het IMF, is de datum genoemd in artikel 48 voor het overeenkomen van een kapitalisatieplan per eind december 2022 niet gehaald.

Dit heeft gelegen aan de uitloop van:

- de afkondiging van de ‘Bankwet 2022’ in het Staatsblad, op 17 april 2023,
- de uit te brengen jaarrekeningen 2020 tot en met 2023.
- de allocatie van financieringsmiddelen door de Staat voor het totaal te financieren vermogenstekort per 31 december 2023.

De ‘Overeenkomst Herkapitalisatie van de Centrale Bank’ tussen de Staat en de Bank is op 26 augustus 2024 tot stand gekomen, gelet op:

1. De Wet van 17 april 2023, houdende nieuwe regels voor het Centrale Bankwezen in Suriname (S.B. 2023, No. 65);
2. De Wet op de Staatsschuld (S.B. 2002 No. 27 zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2023, No. 51).

Tijdens de onderhandelingen over de herkapitalisatie is vanwege de grote verwachte vermogensdeficiëntie per 31 december 2023 door alle actoren ervoor gekozen om de gehele significante financiële impact niet in een keer ten laste van de overheidsfinanciën te brengen. In plaats daarvan is terugrekenend vanaf het boekjaar 2020 het vermogenstekort per jaar bepaald en toegerekend aan de jaren 2020 tot en met 2022. Hierbij zijn voor de jaarlagen 2020/2021 uitgaande van de dan beschikbare goedgekeurde jaarrekeningen 2020/2021, het vermogenstekort per eind 2020 en 2021 vastgesteld. Eveneens zijn de financieringswijze en periode van afwikkeling formeel in de ‘Overeenkomst herkapitalisatie van de Centrale Bank’ d.d. 26 augustus 2024 vastgelegd.

In bovengenoemde overeenkomst van herkapitalisatie zijn tevens de volgende bepalingen opgenomen:

- “De Bank zal bij een vervolgtekort meteen de administratieve verwerking plegen middels opname van een vordering op de Staat bij de vaststelling van de gecontroleerde jaarrekening”. (Art. 4.4)
- Artikel 5 lid 5 Centrale Bankwet 2022 treedt in werking per 1 januari 2025” (Art. 4.5)

Met referte aan laatstgenoemd art 5.5 heeft de afwikkeling van de financiering van het vastgestelde

tekort per 31 december 2021 in de periode januari -februari 2025 plaatsgevonden.

Hoewel de concept-Bankwet reeds in 2022 door de diverse stakeholders van commentaar was voorzien en zo nodig ook is aangepast heeft de afkondiging van de Bankwet 2022 pas op 17 april 2023 plaatsgevonden. In het overleg tussen de Minister van Financiën & Planning, het IMF en de Bank over het herkapitalisatieplan is vanwege de uitloop van de opleverdata van de deliverables in principe overeengekomen om anticiperend op het vermogenstekort ultimo december 2023 alvast het vermogenstekort per jaarlaag te bepalen, te beginnen vanaf de gecontroleerde jaarrekeningen 2020 tot en met 2022. Deze jaarrekeningen (een van de deliverables) zijn vastgesteld op respectievelijk 31 oktober 2023 (2020), 15 augustus 2024 (2021) en 19 maart 2025 (2022). De vaststelling van het vermogenstekort over de jaren 2020 en 2021 is geformaliseerd op basis van eerdergenoemde 'Overeenkomst Herkapitalisatie Centrale Bank van Suriname' tussen de Staat en de Bank, waarin tevens de financieringswijze van de vermogenstekorten over jaarlagen 2020 en 2021 is vastgelegd.

2022

Conform artikel 5 van de 'Bankwet 1956' heeft de Bank een Reservefonds. Dit fonds is bestemd tot dekking van mogelijke verliezen. Afboekingen van verliezen op het reservefonds behoeven de goedkeuring van de Raad van Commissarissen.

Conform artikel 6 van de 'Bankwet 1956' is de Bank bevoegd met goedkeuring van de Minister van Financiën en Planning bijzondere reserves te vormen door toevoegingen uit de winst. Onttrekkingen aan deze reserves behoeven de goedkeuring van de Minister.

Verwerking overige verliezen onder het reservefonds

Naast directe verliezen uit de bedrijfsoperatie zijn onder het reservefonds ook verliezen verwerkt uit hoofde van onder meer:

- stelselwijziging, zoals de hermetingseffecten per 1 januari 2019 ontstaan in het kader van de overgang naar IFRS;
- geaccumuleerde resultaten (verliezen);
- toevoegingen aan 'overige reserves' voortvloeiende uit OCI, zoals de dotaties aan de herwaarderingsreserve van toegezegde pensioenregelingen;
- aanpassingen IAS-29 ingeval van een hyperinflatiejaar zijnde de negatieve hyperinflatie-effecten van de beginbalans van het voorgaand jaar.

De hermetingseffecten per 1 januari 2019, toevoegingen aan overige reserve ten laste van het reservefonds alsook de niet-uitgekeerde resultaten dan wel toevoeging van verliezen van een boekjaar op basis van de goedgekeurde resultaatbestemming door de RvC worden als verliezen uit bedrijfsoperatie beschouwd. Vanaf 2022 zijn deze verliezen niet als separate sub-posten onder het eigen vermogen opgenomen maar zijn vanwege de inzichtelijkheid als te compenseren verliezen door de Staat onder het reservefonds opgenomen.

Overige reserves

Deze reserve is ontstaan in het kader van de toepassing van IFRS en bij het ontbreken van een post 'algemene reserve' onder andere ter opvang van diverse noodzakelijke herrubriceringen en hermetingen uit hoofde van IFRS, herwaarderingsreserves al dan niet via OCI tot stand gekomen en andere mutaties die in het eigen vermogen worden verantwoord.

De post 'overige reserves' is opgebouwd uit herwaarderingsreserves van posten (activa of passiva) opgenomen als niet-gerealiseerde resultaten volgens IFRS.

Herwaarderingsreserves onder de 'overige reserves' opgenomen, die via OCI worden gevoed regaderen:

- posten die zijn of later kunnen worden overgeboekt naar de winst- of verliesrekening:
 - Herwaardering van monetair goud
 - Herwaardering van beleggingen in herdenkingsmunten
- posten die niet zullen worden overgeboekt naar de winst- of verliesrekening:
 - Herwaardering van 'terreinen en gebouwen'.
 - Herwaardering van eigen-vermogensinstrumenten;
 - Herwaardering van toegezegde pensioenregelingen;

De herwaarderingsreserves onder de overige reserves betreffen:

Herwaarderingsreserve van monetair goud

De winsten en verliezen die voortvloeien uit veranderingen in de marktprijs van goud in US-dollar worden opgenomen in niet-gerealiseerde resultaten en toegerekend aan deze reserve totdat de onderliggende positie niet meer aanwezig is. Herwaarderingsreserves als gevolg van veranderingen in de US-dollar ten opzichte van de Surinaamse dollar worden verantwoord als 'herwaardering vreemde valuta' in de resultatenrekening. Wanneer het goud wordt verkocht of anderszins van de hand wordt gedaan, wordt de cumulatieve winst of het cumulatieve verlies dat eerder in de niet-gerealiseerde resultaten voor dat deel van het goud was opgenomen, overgeboekt naar de resultatenrekening.

Herwaarderingsreserve vreemde valuta

De Bank verwerkt alle wisselkoerswinsten en -verliezen in haar resultatenrekening. Op grond van het mandaat van de Bank voor het beheer van de deviezenreserves en voor de doeleinden van monetair beleid en financiële stabiliteit, houdt de Bank open valutaposities.

Niet-gerealiseerde valuta-herwaarderingswinsten en -verliezen worden niet toegerekend aan de uitkeerbare winst. Wisselkoersherwaarderingsreserves worden als niet gerealiseerd beschouwd totdat de onderliggende positie is geliquideerd of ontbonden. Het als gerealiseerd opgenomen bedrag wordt bepaald door de gemiddelde snelheid waarmee het actief of de verplichting wordt geliquideerd, te vergelijken met de gewogen gemiddelde historische verkrijgingsprijs. Gerealiseerde koersherwaarderingswinsten en -verliezen worden verwerkt in de winst- en verliesrekening.

Herwaarderingsreserve 'terreinen en gebouwen' (onroerende goederen)

De Bank herwaardeert periodiek haar onroerende goederen op basis van een onafhankelijke taxatie van de marktwaarde van de objecten. De meerwaarde uit hoofde van herwaarderingsreserves wordt via de OCI opgenomen onder deze herwaarderingsreserve als niet-gerealiseerde resultaten in het jaar dat de herwaardering geschiedt en wordt voorts aangehouden als een afzonderlijke reserve onder de post 'Herwaarderingsreserve terreinen en gebouwen', zolang het actief bestaat. Bij verkoop of anderszins vervreemding van een onroerend goed wordt de betreffende cumulatieve herwaarderingsreserve rechtstreeks verwerkt onder de 'overige reserve'.

Herwaarderingsreserve eigen-vermogensinstrumenten

De Bank heeft een onherroepelijke keuze gemaakt om haar investeringen in Swift, BLADDEX en CariCRIS aan te merken als strategische aandeleninvesteringen, geclassificeerd als FVTOCI. Winsten en verliezen als gevolg van wijzigingen in de aandelenkoers of herwaarderingsreserves van wisselkoersen worden weerspiegeld in de niet-gerealiseerde resultaten en gecumuleerd in deze reserve. De in de niet-gerealiseerde resultaten gepresenteerde bedragen worden niet verwerkt als winst, maar voor zover een deel of de gehele investering wordt geëlimineerd, wordt het relatieve bedrag van de reserve meteen verantwoord onder de overige reserve.

Herwaarderingsreserve toegezegde pensioenregelingen

Herwaarderingsreserves van de toegezegde pensioenregelingen van de Bank omvatten ervaringsaanpassingen (de effecten van verschillen tussen de eerdere actuariële veronderstellingen en wat er daadwerkelijk is gebeurd), evenals de effecten van veranderingen in actuariële veronderstellingen. Jaarlijkse herwaarderingsreserves van de pensioenregelingen worden erkend via niet-gerealiseerde resultaten en overgeheveld naar deze reserve. Aanpassingen van de regelingen worden later niet in de resultatenrekening opgenomen.

2.9.3e Grondslagen voor voorziening pensioenverplichtingen

Deze post betreft voorzieningen van toekomstige pensioenrechten van de huidige alsook gewezen presidenten van de Bank en van 'post employment benefits' van werknemers van de Bank en is gebaseerd op actuariële calculaties door een externe actuaris. Bij deze calculaties wordt uitgegaan van enerzijds de bepalingen genoemd in respectievelijk de resoluties van de presidenten inzake hun honorarium en de 'Collectieve Arbeidsovereenkomst' en anderzijds van de financiële en demografische veronderstellingen. De bijstellingen van deze voorzieningen geschieden ten laste van de resultatenrekening.

2.10 Grondslagen voor resultaatbepaling

2.10.1 Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Rentebaten en rentelasten worden voor alle rentedragende instrumenten in de resultatenrekening verantwoord. Rentebaten en -lasten alsook de overige baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

2.10.2 Opbrengstbepaling

- a) Rentebaten worden verantwoord als resultaat op basis van de effectieve rentemethode.
- b) Dividendopbrengsten uit de belegging van de Bank in aandelen worden opgenomen als de dividenden worden gedeclareerd.
- c) Overige opbrengsten worden opgenomen in het resultaat wanneer deze:
 - a. worden verdiend;
 - b. op betrouwbare wijze kunnen worden gemeten; en
 - c. inbaarheid waarschijnlijk is.

Rentebaten

a) Rente en soortgelijke baten en lasten

Voor alle financiële instrumenten die worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs of tegen de reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de overige onderdelen van het totaalresultaat, worden rentebaten of -lasten verwerkt tegen de effectieve rentevoet.

Bij de renteberekening wordt rekening gehouden met alle contractuele voorwaarden van het financiële instrument (bijvoorbeeld vooruitbetalingsopties) alsook met eventuele vergoedingen of bijkomende kosten die direct toerekenbaar zijn aan het instrument en een integraal onderdeel vormen van de effectieve rentevoet, maar geen toekomstige kredietverliezen behelzen.

De boekwaarde van het financiële actief of de financiële verplichting wordt aangepast als de Bank haar schattingen van betalingen of ontvangsten herzielt.

De aangepaste boekwaarde wordt berekend op basis van de oorspronkelijke effectieve rentevoet en de wijziging in de boekwaarde wordt verwerkt als rentebaten of -lasten.

b) Grondslag voor bepaling van rente-inkomsten

De oorspronkelijke effectieve rentevoet wordt toegepast op de bruto-boekwaarde (boekwaarde zonder aftrek van voorziening voor verwachte kredietverliezen) van een financieel actief waarvoor:

- het kredietrisico niet significant is toegenomen sinds de initiële verwerking (fase 1);
- het kredietrisico aanzienlijk is toegenomen sinds de initiële verwerking, maar dat geen verminderde kredietwaardigheid heeft (fase 2).

Voor financiële activa met een verminderde kredietwaardigheid wordt de oorspronkelijke effectieve rentevoet toegepast op de netto-boekwaarde (boekwaarde ná aftrek van de verwachte kredietverliezen). Lasten die voortvloeien uit financiële activa als gevolg van een negatieve effectieve rente worden niet gepresenteerd als rentebaten, maar als rentelasten.

2.10.3 Provisiebaten en overige baten

Provisiebaten hebben betrekking op transacties in vreemde valuta. Provisies en overige vergoedingen worden opgenomen naarmate de diensten worden geleverd.

2.10.4 Beheerskosten

Beheerskosten ofwel administratieve kosten worden geboekt naarmate de goederen en diensten worden ontvangen en worden toegerekend aan de periode waarop die betrekking hebben. Onder de noemer 'beheerskosten goud, deviezen en bankbiljetten' worden ook de 'drukkosten van bedrukt ontvangen SRD-bankbiljetten' gecategoriseerd. De drukkosten van de in een jaar bedrukt ontvangen SRD-bankbiljetten worden in principe toegerekend aan de resultatenrekening over de geschatte levensduur van de bankbiljetten, over een periode van ongeveer 3 jaar. De met de levering van de bedrukt ontvangen SRD-bankbiljetten gepaard gaande kosten worden separaat opgenomen onder de noemer 'beheerskosten goud, deviezen en bankbiljetten'.

2.11 Voorzieningen juridische geschillen, voorwaardelijke verplichtingen en niet uit de balans blijvende verplichtingen en vorderingen

2.11.1 Juridische geschillen

Een reservering voor toekomstige verplichtingen uit hoofde van juridische geschillen wordt opgenomen indien de Bank, als gevolg van gebeurtenissen in het verleden:

- een huidige in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting heeft;
- een betrouwbare inschatting kan maken, en het waarschijnlijk is dat een uitstroom van financiële middelen vereist zal zijn om aan de verplichting te voldoen.

Het bedrag opgenomen als verplichting (voorziening) wordt gewaardeerd als de beste schatting van de uitgaven die nodig zijn om de bestaande verplichting aan het einde van de verslagperiode af te wikkelen. Indien het effect van de tijds waarde van geld materieel is, is het bedrag van een reservering de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting nodig zullen zijn om de verplichting af te wikkelen.

2.11.2 Voorwaardelijke verplichtingen

Voorwaardelijke verplichtingen zijn mogelijke verplichtingen die kunnen voortvloeien uit onzekere toekomstige gebeurtenissen waarop de Bank geen controle heeft of zijn huidige verplichtingen die niet zijn opgenomen omdat het bedrag niet adequaat kan worden bepaald, of omdat betaling niet

waarschijnlijk is. Voorwaardelijke verplichtingen worden niet in de jaarrekening opgenomen, maar worden wel vermeld indien significant.

2.11.3 Niet uit de balans blijvende verplichtingen en vorderingen

Een toezegging is een afdwingbare, juridisch bindende overeenkomst om in de toekomst een betaling te doen voor de aankoop van goederen of diensten. Deze bedragen worden niet in de balans opgenomen, aangezien de Bank de goederen of diensten nog niet heeft ontvangen van de leverancier.

Noot 3 | Risicobeheersing

Het risicobeleid van de Centrale Bank van Suriname is gericht op het laag houden van risico's, en het waarborgen van de reputatie en solvabiliteit van de Bank, zonder prioritaire naleving van de verplichtingen vastgesteld in de bankwet uit het oog te verliezen.

De risico's waaraan de Bank is blootgesteld, zijn gecategoriseerd als beleidsrisico en strategisch, financieel en operationeel risico.

Bij het beleidsrisico en strategisch risico gaat het om de risico's die de Bank ervan zouden kunnen weerhouden haar missie te vervullen, met een bijzondere nadruk op haar mandaat voor monetair beleid, financiële stabiliteit en de doelstellingen zoals uiteengezet in het Strategisch Plan.

Financieel risico omvat de risico's die voortvloeien uit de activiteiten van de Bank op de lokale en internationale financiële markten. De belangrijkste financiële risico's waarmee de Bank wordt geconfronteerd, vloeien voort uit haar verantwoordelijkheid voor het beheer van de deviezenreserves en de uitvoering van conventionele en onconventionele monetaire beleidstransacties.

Operationeel risico is het risico dat leidt tot financiële verliezen, reputatieschade of het niet behalen van de doelstellingen van de Bank als gevolg van inadequate of falende interne processen, mensen, systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Indien een gebeurtenis binnen de bovengenoemde risicocategorieën niet naar behoren wordt gemonitord of afgehandeld, kan dit leiden tot reputatieschade met als gevolg dat de geloofwaardigheid van de Bank negatief wordt beïnvloed.

3.1 Financieel risicokader

De belangrijkste financiële risico's waaraan de Bank is blootgesteld zijn kredietrisico, liquiditeitsrisico en marktrisico (rente- en valutarisico).

De Bank gebruikt financiële instrumenten als middel om haar doelstellingen op het gebied van monetair beleid en financiële stabiliteit te verwezenlijken (in binnenlandse valuta) en ook voor het beheer van internationale reserves (in vreemde valuta).

Deze portefeuilles hebben verschillende kenmerken en vereisen verschillende aanpak van risicobeheersing. De volgende omschrijvingen geven de belangrijkste risico's weer waaraan deze portefeuilles van financiële instrumenten zijn blootgesteld, evenals de wijze van beheersing van deze risico's.

3.1.1 Kredietrisico

Kredietrisico bestaat uit potentiële verliezen die voortvloeien uit het feit dat de tegenpartij haar verplichtingen niet nakomt. Deze potentiële verliezen of bijzondere waardeverminderingen zijn beïnvloedbaar door objectieve en subjectieve indicatoren.

A. Vreemde valuta

Kredietrisico is het risico dat de waarde van een portefeuille verandert als gevolg van onverwachte veranderingen in de kredietkwaliteit van emittenten of handelspartners. Dit omvat verliezen als gevolg van default alsmede verliezen als gevolg van verandering in de kredietwaardigheid van een tegenpartij in een intern of extern waarderingssysteem.

Om de blootstelling aan kredietrisico bij het beheer van de vreemdevaluta-reserves te mitigeren, beperkt de Bank haar blootstelling aan kredietrisico van landen, tegenpartijen en emittenten. Dit doet zij o.a. door concentratielimiten vast te stellen en minimale kredietratings voor te schrijven op basis van de ratings vastgesteld door internationale ratingbureaus (Standard & Poor's, Moody's en Fitch).

Bovendien beperken de beleggingsrichtlijnen de concentratie in financiële instrumenten zonder benchmark en is de portefeuille gediversifieerd in verschillende geldmarktinstrumenten, evenals vastrentende effecten en effecten met vlottende rente (overheidsobligaties, agentschappen - inclusief regionale overheden en supranationale effecten-) en andere liquide, zeer veilige instrumenttypes.

In aanmerking komende tegenpartijen worden geselecteerd op basis van een aantal criteria, zoals kredietwaardigheid, land van vestiging, de omvang van haar activa en kapitaal, en haar relevante ervaring.

B. Activa uitgedrukt in Surinaamse dollar

Activa luidende in de lokale valuta, Surinaamse dollar, omvatten respectievelijk leningen aan de overheid, de commerciële banken en aan de werknemers van de Bank. Aangezien het primaire doel van de acties van de Bank de succesvolle implementatie van haar monetaire beleidstransacties is, is het kredietrisicobeheer van de Bank voor activa die luiden in de nationale valuta, onderworpen aan de vereisten van de beleidsimplementatie.

Voor de monitoring van het kredietrisico voor deze activa maakt de Bank gebruik van zowel extern als intern ontwikkelde analyse-methodieken en informatie. Daaronder valt ook informatie waarover de Bank beschikt vanwege haar rol als toezichthouder op kredietinstellingen en het verzekeringswezen en als monetaire autoriteit.

Voor permanente faciliteiten voor liquiditeitsdoeleinden aan lokale commerciële banken beperkt de Bank het kredietrisico door middel van onderpand, dat bestaat uit door de overheid uitgegeven schuldbewijzen. De onderpandwaarde per transactie is niet lager dan de waarde van de verstrekte lening vermeerderd met een marge, vaak 'haircut' genoemd, van 20%.

3.1.2 Kredietkwaliteitsanalyse

De activa van de Bank die zijn blootgesteld aan een kredietrisico worden in de onderstaande tabel weergegeven volgens de classificatie van de activa. De classificatie naar externe kredietrating

gebeurt op basis van gepubliceerde kredietratings door de kredietratingbeoordelaars. Als er een verschil in waardering is, wordt de laagste waardering gebruikt.

Kredietanalyse op basis van fasering:

In SRD *1.000	31 december 2023				31 december 2022 (herzien)			
	SRD				SRD			
	Fase				Fase			
	1	2	3	Totaal	1	2	3	Totaal
Kas- en banktegoeden bij correspondent-banken in VV								
AAA	31.061.489	-	-	31.061.489	30.580.627	-	-	30.580.627
AA	6.958	-	-	6.958	7.499	-	-	7.499
AA-	-	-	-	-	211.237	-	-	211.237
A+	263.812	-	-	263.812	25.469	-	-	25.469
A	-	-	-	-	-	-	-	-
A-	-	-	-	-	-	-	-	-
BBB+	-	-	-	-	-	-	-	-
BBB-	1.314.457	-	-	1.314.457	196.226	-	-	196.226
B+	-	-	-	-	-	-	-	-
Not rated	-	4.163.625	-	4.163.625	-	108.680	-	108.680
Bruto-waarde	32.646.716	4.163.625	-	36.810.341	31.021.058	108.680	-	31.129.738
ECL-voorziening	-1.313	-187	-	-1.500	-1.365	-5	-	-1.370
Netto-boekwaarde	32.645.403	4.163.438	-	36.808.841	31.019.693	108.675	-	31.128.368
IMF-gerelateerde activa								
AAA	5.597.584	-	-	5.597.584	6.918.811	-	-	6.918.811
Bruto-waarde	5.597.584	-	-	5.597.584	6.918.811	-	-	6.918.811
Afwaardering (ECL)	-	-	-	-	-	-	-	-
Netto-boekwaarde	5.597.584	-	-	5.597.584	6.918.811	-	-	6.918.811
Beleggingen in vreemde valuta (Staat en buitenlandse derden) (AC)								
AAA	1.531.182	-	-	1.531.182	5.124.054	-	-	5.124.054
AA+	-	-	-	-	206.626	-	-	206.626
AA	-	-	-	-	562.322	-	-	562.322
AA-	361.937	-	-	361.937	623.025	-	-	623.025
A+	361.299	-	-	361.299	1.864.057	-	-	1.864.057
A-	360.518	-	-	360.518	-	-	-	-
BB	-	851.314	-	851.314	-	-	-	-
B	562.357	-	-	562.357	-	-	-	-
CCC-	-	-	-	-	-	666.979	-	666.979
Bruto-waarde	3.177.293	851.314	-	4.028.607	8.340.084	666.979	-	9.047.063
ECL-voorziening	-264	-114.927	-	-115.191	-408	-300.140	-	-300.548
Netto-boekwaarde	3.177.029	736.387	-	3.913.416	8.379.676	366.839	-	8.746.515
Deposito's bij correspondentbanken								
Not rated	140.679	-	-	140.679	211.237	-	-	211.237
Bruto-waarde	140.679	-	-	140.679	211.237	-	-	211.237
ECL-voorziening	-42	-	-	-42	-10	-	-	-10
Netto-boekwaarde	140.637	-	-	140.637	211.227	-	-	211.227
Vorderingen op de Staat in SRD								
Not rated	-	14.663.055	-	14.663.055	-	13.397.344	7.033.085	20.430.429
Bruto-waarde	-	14.663.055	-	14.663.055	-	13.397.344	7.033.085	20.430.429
ECL-voorziening	-	-361.956	-	-361.956	-	-1.339.735	-3.229.653	-4.569.388
Netto-boekwaarde	-	14.301.099	-	14.301.099	-	12.057.609	3.803.432	15.861.041
Financiële activa commerciële banken								
Not rated	-	-	401.940	401.940	-	-	441.972	441.972
Bruto-waarde	-	-	401.940	401.940	-	-	441.972	441.972
ECL-voorziening	-	-	-90.437	-90.437	-	-	-99.444	-99.444
Netto-boekwaarde	-	-	311.503	311.503	-	-	342.528	342.528
Overige financiële activa (leningen personeel en overige vorderingen)								
Not rated	1.559.198	-	-	1.559.198	1.281.723	-	-	1.281.723

In SRD *1.000	31 december 2023				31 december 2022 (herzien)			
	SRD				SRD			
	Fase				Fase			
	1	2	3	Totaal	1	2	3	Totaal
Bruto-waarde	1.559.198	-	-	1.559.198	1.281.723	-	-	1.281.723
ECL-voorziening	-40.430	-	-	-40.430	-36.116	-	-	-36.116
Netto-boekwaarde	1.518.768	-	-	1.518.768	1.245.607	-	-	1.245.607

Recapitulatie mutaties en eindstanden ECL-voorziening

In SRD	2023		2022 (herzien)	
	Mutatie*	Eindstand	Mutatie*	Eindstand
Geldmiddelen en kasequivalenten	470.362	1.500.339	884.765	1.369.869
Beleggingen in vreemde valuta (AC)	-110.785.226	115.191.037	102.896.788	300.548.430
Deposito's bij correspondent-banken	34.708	41.855	7.005	9.506
Geconsolideerde Staatsschuld IV	-768.325.374	84.113.759	-	1.133.744.047
Overige vorderingen op de Staat	-2.305.348.215	277.842.471	1.116.555.708	3.435.643.613
Vordering op commerciële banken	15.666.750	90.436.500	28.452.690	99.443.769
Leningen personeel	1.578.995	9.645.845	798.000	10.728.911
Overige vorderingen	11.695.554	30.783.765	7.263.779	25.387.320
	-3.155.012.446	609.555.571	1.256.858.735	5.006.875.465

*In de resultatenrekening zijn de onderhavige mutaties omgerekend o.b.v. de geldende HI-factoren voor de resultatenrekening.

Oordeelsvorming en comptabele schattingen

De Bank beoordeelt de ECL op alle instrumenten gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (AC) of schuldinstrumenten gewaardeerd tegen "Fair Value Through Other Comprehensive Income" (FVTOCI).

a. Bijzondere waardevermindering ("impairment")

Kredietrisico's kunnen beïnvloed worden door kwalitatieve en kwantitatieve factoren welke ook invloed hebben op bijzondere waardeverminderingen in het jaar. Het beleid van de Bank is derhalve erop gericht om bij elke nieuwe klant een individuele analyse te maken terzake hun kredietwaardigheid alsook het beoordelen van de externe credit rating, indien aanwezig. De Bank kan in sommige gevallen externe referenties raadplegen.

De kredietwaardigheid wordt bepaald door onder andere kennis te nemen van de bedrijfsprocessen van de lokale bedrijfsactiviteiten.

Oordeelsvorming is vereist bij het bepalen of er objectieve aanwijzingen zijn dat er sprake is van een bijzondere waardevermindering en, zo ja, wat het juiste bedrag aan ECL's is dat moet worden opgenomen. De waardering van ECL's weerspiegelt een onbevooroordeeld en kansgewogen bedrag dat wordt bepaald door een reeks mogelijke uitkomsten, de tijdswaarde van geld en redelijke en gefundeerde informatie die zonder onnodige kosten of moeite beschikbaar is op de rapportagedatum met betrekking tot gebeurtenissen in het verleden, huidige omstandigheden en prognoses van toekomstige economische omstandigheden.

Significante beoordelingen die nodig zijn voor het meten van ECL's zijn onder meer:

- het bepalen van criteria om te beoordelen of een financieel actief geacht wordt een laag kredietrisico te hebben;
- het bepalen van criteria om te beoordelen wat een significante toename van het kredietrisico inhoudt;
- het kiezen van geschikte modellen en aannames voor het meten van ECL's;
- vaststelling van het aantal en de relatieve wegingen van toekomstgerichte scenario's voor elk type financieel instrument en de bijbehorende ECL's; en
- het opzetten van groepen van vergelijkbare financiële activa met het oog op het meten van ECL's.

Financiële activa worden afhankelijk van hun ingeschat kredietrisico ingedeeld in de volgende drie fasen:

Fase 1 - Financiële activa worden doorgaans gecategoriseerd als fase 1 wanneer ze voor het eerst worden opgenomen, tenzij ze zijn gekocht of ontstaan met verminderde kredietwaardigheid. De Bank boekt een voorziening voor ECL's over 12 maanden in winst of verlies en rente-inkomsten worden berekend over de bruto boekwaarde van het actief.

Fase 2 - Financiële activa worden ingedeeld in fase 2 wanneer ze sinds de eerste opname een aanzienlijke toename van het kredietrisico hebben doorgemaakt. De Bank registreert een voorziening voor levenslange ECL's en de rente-inkomsten worden berekend over de bruto boekwaarde van het actief.

Fase 3 - Financiële activa worden gecategoriseerd als fase 3 wanneer ze worden beschouwd als activa met een verminderde kredietwaardigheid. De Bank registreert een voorziening voor levenslange ECL's en de rente-inkomsten worden berekend op basis van de netto boekwaarde van het actief (bruto boekwaarde min de verliesvoorziening) in plaats van op de bruto boekwaarde.

De fasering en de tijdvakken voor de bepaling van de categorie van de ECL zijn als volgt:

Fase 1	Fase 2	Fase 3
Laag kredietrisico of geen toename sinds eerste opname	Aanzienlijke toename van het kredietrisico sinds eerste opname	Verminderde kredietwaardigheid
Tot 90 dagen achterstallig	Tussen 91 en 181 dagen achterstallig	Langer dan 181 dagen achterstallig
Voorziening voor 12-maanden ECL's	Voorziening voor levenslange ECL's	

b. Laag kredietrisico

De Bank beschouwt schuldinstrumenten als een laag kredietrisico wanneer hun kredietrisicoring gelijk is aan de wereldwijd aanvaarde definitie van *'investment grade'*. Gezien de strikte beleggingsrichtlijnen van de Bank, die het aanhouden van beleggingen met een hoge kredietwaardigheid voorstellen, worden financiële instrumenten die als internationale reserves worden aangehouden geacht een laag kredietrisico te hebben.

De Bank is van mening dat door de overheid uitgegeven instrumenten een element van kredietrisico inhouden en daarom niet worden beoordeeld als instrumenten met een laag kredietrisico. Een kans op default en verlies bij default wordt toegekend aan instrumenten die voldoen aan de test van uitsluitend rente- en hoofdsombetalingen en worden geclassificeerd als AC of FVTOCI op basis van hun blootstelling bij default. Verlies bij default wordt beoordeeld op basis van de tijds waarde van gelden die naar verwachting zullen uitstaan, in tegenstelling tot de opgebouwde rente en hoofdsom, aangezien de Staat deze verplichtingen blijft erkennen en die naar verwachting niet zullen worden geliquideerd.

Voor door de overheid uitgegeven instrumenten die zijn geclassificeerd als FVTPL wordt geen kans op default toegekend en wordt er geen voorziening voor te verwachten kredietverliezen opgenomen. De blootstellingen van deze instrumenten voor hun reële waarde wordt in de resultatenrekening verwerkt.

c. Significante toename van het kredietrisico

De Bank is van mening dat zich een aanzienlijke toename van het kredietrisico voordoet bij financiële instrumenten die deel uitmaken van de internationale reserves wanneer de rating van deze instrumenten onder de *'investment grade'* wordt bijgesteld. Voor het vaststellen of het kredietrisico van een financieel instrument sinds de eerste opname in de boeken van de Bank significant is

toegenomen, hanteert de Bank voor alle andere financiële instrumenten redelijke en duurzame informatie die zonder onnodige kosten of moeite beschikbaar is. Dit omvat kwantitatieve en kwalitatieve informatie en analyses, gebaseerd op de historische ervaring van de Bank en een weloverwogen kredietbeoordeling inclusief toekomstgerichte informatie.

d. ECL-meting

Het ECL-model is gebaseerd op 12 maanden en *'life-time expected credit loss'* en daarnaast is er indien noodzakelijk wordt geacht ook afwaardering bij andere activa als gevolg van permanente waardevermindering.

De belangrijkste input voor het meten van ECL is de termstructuur van de volgende variabelen:

- kans op *'default'* (*'probability of default'*-PD);
- verlies bij *'default'* (*'loss given default'*-LGD);
- blootstelling bij *'default'* (*'exposure at default'*-EAD).

PD-schattingen zijn schattingen op een bepaalde datum die worden berekend op basis van statistische ratingmodellen en ratingtools die zijn toegesneden op de verschillende categorieën van tegenpartijen en blootstellingen. Deze statistische modellen zijn gebaseerd op intern en extern verzamelde gegevens die zowel kwantitatieve als kwalitatieve factoren bevatten, inclusief toekomstgerichte informatie. Overgangsmatrices worden gebruikt om de PD voor buitenlandse tegenpartijen af te leiden. Indien een tegenpartij of blootstelling migreert tussen ratingklassen, dan zal dit leiden tot een wijziging in de inschatting van de bijbehorende PD.

LGD is de omvang van het waarschijnlijke verlies als er sprake is van een default. De Bank schat de LGD-parameters op basis van de historische invorderingspercentages, of parameters berekend door ratingbureaus en regelgevende instellingen. De LGD-modellen houden rekening met de structuur, het onderpand, de anciënniteit van de vordering, de sector van de tegenpartij en de herstellkosten van elk onderpand dat integraal deel uitmaakt van het financieel actief.

EAD vertegenwoordigt de verwachte blootstelling in het geval van een *'default'*. De Bank leidt de EAD af van de huidige blootstelling aan de tegenpartij en mogelijke wijzigingen in het huidige bedrag dat is toegestaan onder het contract, inclusief afschrijvingen. De EAD van een financieel actief is zijn bruto boekwaarde (inclusief opgelopen verschuldigde rente). EAD-schattingen worden berekend op basis van verdisconteerde kasstromen, gebruikmakend van de effectieve rentevoet als verdisconteringsfactor.

Zoals hierboven beschreven, en onder voorbehoud van het gebruik van een PD van maximaal 12 maanden voor financiële activa waarvoor het kredietrisico niet aanzienlijk is toegenomen, meet de Bank ECL, rekening houdend met het risico van default gedurende de maximale contractuele periode gedurende welke zij is blootgesteld aan kredietrisico, zelfs als de Bank voor doeleinden van risicobeheer een langere periode in overweging neemt. De maximale contractuele periode loopt tot de datum waarop de Bank het recht heeft om terugbetaling te eisen.

Wanneer de modellering van een parameter op collectieve basis wordt uitgevoerd, worden de financiële instrumenten gegroepeerd op basis van gedeelde risicokenmerken, waaronder:

- het instrumenttype;
- de kredietrisicoclassificatie;
- het type onderpand;
- de datum van eerste opname;
- de resterende looptijd;
- de industrie;

- de geografische locatie van de lener.

e. Definitie van standaard

Alle financiële activa gewaardeerd tegen AC of FVTOCI, die één dag of langer achterstallig zijn, worden geacht in gebreke te zijn, behalve de blootstelling aan de Surinaamse overheid die als in gebreke zou worden beschouwd bij een tijdsspanne van meer dan 180 dagen. Dit vormt een weerlegging van het vermoeden van IFRS 9 dat default plaatsvindt wanneer het financiële actief 90 dagen achterstallig is. Het weerspiegelt echter de omstandigheden van de procedures van de goedkeuring van de begroting van de regering en de unieke relatie van de Bank met de Staat, aangezien zij optreedt als bankier en fiscaal agent van de Staat.

3.1.3 Concentratierisicoanalyse

Concentratierisico ontstaat wanneer een aantal tegenpartijen betrokken zijn bij vergelijkbare bedrijfsactiviteiten of activiteiten in dezelfde geografische regio, of vergelijkbare economische kenmerken hebben waardoor hun vermogen om contractuele verplichtingen na te komen op vergelijkbare wijze wordt beïnvloed door veranderingen in economische, politieke of andere omstandigheden. Concentraties geven de relatieve gevoeligheid weer van de prestatie van de Bank voor ontwikkelingen die van invloed zijn op een bepaalde bedrijfstak of geografische locatie.

Om buitensporige concentratierisico's te minimaliseren, hanteert de Bank specifieke richtlijnen die zijn gericht op het handhaven van een laag concentratierisicoprofiel.

De financiële activa en passiva gediversifieerd naar land zijn als volgt:

- 2023

In SRD x 1.000	31 december 2023						Totaal
	United States of America	EU - countries	United Kingdom	China	Suriname	Others	
Activa							
Geldmiddelen en kasequivalenten	30.962.541	233.765	1.321.415	263.812	4.027.308	-	36.808.841
Deposito's bij correspondentbanken	-	-	140.637	-	-	-	140.637
Beleggingen in obligaties	1.988.709	350.157	-	-	851.314	723.236	3.913.416
IMF-gerelateerde activa	-	-	-	-	-	5.597.584	5.597.584
Beleggingen in aandelen	-	-	-	-	-	7.861	7.861
Monetair goud	-	-	-	-	-	3.547.067	3.547.067
Vorderingen op de Staat	-	-	-	-	14.301.099	-	14.301.099
Vorderingen op commerciële banken	-	-	-	-	311.504	-	311.504
Overige vorderingen	-	-	-	-	1.518.768	-	1.518.768
Totaal financiële activa	32.951.250	583.922	1.462.052	263.812	21.009.993	9.875.748	66.146.777
Passiva							
Bankbiljetten in omloop	-	-	-	-	7.215.413	-	7.215.413
Kasreserve commerciële banken	-	-	-	-	15.853.194	-	15.853.194
Verplichtingen van de Staat	-	-	-	-	14.638.844	-	14.638.844
IMF-gerelateerde verplichtingen	-	-	-	-	-	13.655.403	13.655.403
Verplichting aan commerciële banken	-	-	-	-	14.555.145	-	14.555.145
Overige financiële passiva	-	-	-	-	2.371.007	-	2.371.007
Totaal financiële verplichtingen	-	-	-	-	54.633.603	13.655.403	68.289.006
Netto-positie per land	32.951.250	583.922	1.462.052	263.812	-33.623.610	-3.779.655	-2.142.229

- 2022 (herzien)

In SRD x 1.000	31 december 2022 (herzien)						
	United States of America	EU countries	United Kingdom	China	Suriname	Overige	Totaal
Geldmiddelen en kasequivalenten	24.352.927	399.654	203.725	25.470	6.146.592	-	31.128.368
Deposito's bij correspondentbanken	-	-	211.228	-	-	-	211.228
Beleggingen in obligaties	4.609.510	1.390.368	210.813	-	666.979	1.868.845	8.746.515
IMF-gerelateerde activa	-	-	-	-	-	6.918.811	6.918.811
Beleggingen in aandelen	-	-	-	-	-	7.101	7.101
Monetair goud	-	-	-	-	-	3.603.456	3.603.456
Vorderingen op de Staat	-	-	-	-	15.861.041	-	15.861.041
Vorderingen op commerciële banken	-	-	-	-	342.528	-	342.528
Overige vorderingen	-	-	-	-	1.245.607	-	1.245.607
Totaal financiële activa	28.962.437	1.790.022	625.766	25.470	24.262.747	12.398.213	68.064.655
Passiva							
Bankbiljetten in omloop	-	-	-	-	8.092.096	-	8.092.096
Kasreserve commerciële banken	-	-	-	-	20.936.185	-	20.936.185
Verplichtingen a.d. Staat	-	-	-	-	12.760.715	-	12.760.715
IMF-gerelateerde verplichtingen	-	-	-	-	-	12.849.705	12.849.705
Verplichting aan commerciële banken	-	-	-	-	17.993.792	-	17.993.792
Overige financiële passiva	-	-	-	-	2.518.013	-	2.518.013
Totaal financiële verplichtingen	-	-	-	-	62.300.801	12.849.705	75.150.506
Netto-positie per land	28.962.437	1.790.022	625.766	25.470	-38.038.054	-451.492	-7.085.851

De weergave van het concentratierisico voor de financiële activa naar de groepen 'buitenlandse centrale banken en overheden', 'buitenlandse commerciële banken', 'Surinaamse overheid' en 'overige instanties' is als volgt:

- 2023

In SRD x 1.000	31 december 2023 (herzien)				
	Buitenlandse centrale banken en overheden	Buitenlandse commerciële banken	Surinaamse Overheid	Overige	Totaal
Activa					
Geldmiddelen en kasequivalenten	31.066.947	1.578.269	-	4.163.625	36.808.841
Deposito's bij correspondentbanken	-	140.637	-	-	140.637
Beleggingen in obligaties	1.917.148	1.433.912	562.356	-	3.913.416
IMF-gerelateerde activa	5.597.584	-	-	-	5.597.584
Beleggingen in aandelen	-	-	-	7.861	7.861
Monetair goud	-	-	-	3.547.067	3.547.067
Vorderingen op de Staat	-	-	14.301.099	-	14.301.099
Vorderingen op commerciële banken	-	-	-	311.504	311.504
Overige vorderingen	-	-	-	1.518.768	1.518.768
Totaal financiële activa	38.581.679	3.152.818	14.863.455	9.548.825	66.146.777

- 2022 (herzien)

In SRD x 1.000	31 december 2022 (herzien)				
	Buitenlandse centrale banken en overheden	Buitenlandse commerciële banken	Surinaamse Overheid	Overige	Totaal
Activa					
Geldmiddelen en kasequivalenten	24.729.697	252.079	-	6.146.592	31.128.368
Deposito's bij correspondentbanken	-	211.228	-	-	211.228
Beleggingen in obligaties	4.305.960	3.882.475	558.080	-	8.746.515

In SRD x 1.000	31 december 2022 (herzien)				
	Buitenlandse centrale banken en overheden	Buitenlandse commerciële banken	Surinaamse Overheid	Overige	Totaal
IMF-gerelateerde activa	6.918.811	-	-	-	6.918.811
Beleggingen in aandelen	-	-	-	7.101	7.101
Monetair goud	-	-	-	3.603.456	3.603.456
Vorderingen op de Staat	-	-	15.861.041	-	15.861.041
Vorderingen op commerciële banken	-	-	-	342.528	342.528
Overige vorderingen	-	-	-	1.245.607	1.245.607
Totaal financiële activa	35.954.467	4.345.781	16.419.122	11.345.285	68.064.655

3.1.4 Marktrisicoanalyse

Marktrisico is het risico dat de waarde van financiële instrumenten fluctueert als gevolg van veranderingen in marktvariabelen zoals rentetarieven en wisselkoersen. Marktrisico's omvatten valutarisico, renterisico en overige prijsrisico's. Marktrisico vloeit voort uit openstaande posities in financiële instrumenten met rentevoeten, valuta's en aandelen, die zijn blootgesteld aan algemene en specifieke marktbevingen en veranderingen in het niveau van volatiliteit van marktprijzen.

Valutarisicoanalyse

Valutarisico is het risico dat de waarde van financiële instrumenten fluctueert als gevolg van verandering in wisselkoersen van vreemde valuta. Afhankelijk van de valutastructuur van de activa, is de waarde van de activa van de Bank blootgesteld aan het risico van wisselkoersschommelingen van haar belangrijkste vreemde valuta. Binnen de totale blootstelling en in beperkte mate kan het valutarisico gedeeltelijk worden beperkt door activa aan te houden in een gediversifieerde portefeuille van valuta's. De samenstelling van de doelvaluta is 70%-100% US-dollar, 0%-20% Euro, 0%-10% goud en 0%-10% renminbi.

Voor het inschatten van de impact van koerswijzigingen is voor de gevoeligheidsanalyse voor 2021 een koersverandering van 10% gehanteerd ten opzichte van de analyse voor 2020 waarbij er een koersverandering van 1% werd gehanteerd. Het uitgangspunt hierbij is dat bij hyperinflatie hogere koerswijzigingen meer voor de hand liggen.

Het risico naar valutasoort is als volgt gediversifieerd, waarbij het risico in principe alleen geldt voor vreemdevalutaposities:

- 2023

In SRD x 1.000	31 december 2023					
	USD	EUR	SRD	SDR	Other	Totaal
Activa						
Geldmiddelen en kasequivalenten	32.051.545	4.749.621	-	-	7.675	36.808.841
Deposito's bij correspondentbanken	140.637	-	-	-	-	140.637
Beleggingen in obligaties	3.913.416	-	-	-	-	3.913.416
IMF-gerelateerde activa	-	-	-	5.597.584	-	5.597.584
Beleggingen in aandelen	-	-	-	-	7.861	7.861
Monetair goud	3.547.067	-	-	-	-	3.547.067
Vorderingen op de Staat	-	-	14.301.099	-	-	14.301.099
Vorderingen op commerciële banken	-	311.504	-	-	-	311.504
Overige vorderingen	-	71.829	1.446.939	-	-	1.518.768
Totaal financiële activa	39.652.665	5.132.954	15.748.038	5.597.584	15.536	66.146.777
Passiva						
Bankbiljetten in omloop	-	-	7.215.413	-	-	7.215.413
Kasreserve commerciële banken	4.725.590	4.659.342	6.468.262	-	-	15.853.194
Verplichtingen aan de Staat	-	-	14.638.844	-	-	14.638.844
IMF-gerelateerde verplichtingen	-	-	13.655.403	-	-	13.655.403

	31 december 2023					
In SRD x 1.000	USD	EUR	SRD	SDR	Other	Totaal
Verplichting aan commerciële banken	4.401.402	1.844.661	8.309.082	-	-	14.555.145
Overige financiële passiva	88.270	-	2.282.737	-	-	2.371.007
Totaal financiële verplichtingen	9.215.262	6.504.003	52.659.740	-	-	68.289.006
Totaal netto vreemdevalutapositie in SRD	30.437.403	-1.371.049	-36.821.702	5.597.584	15.536	-2.142.229

- 2022 (herzien)

	31 december 2022 (herzien)					
In SRD x 1.000	USD	EUR	SRD	SDR	Other	Totaal
Activa						
Geldmiddelen en kasequivalenten	25.980.241	5.139.778	-	--	8.349	31.128.368
Deposito's bij correspondentbanken	211.228	-	-	-	-	211.228
Beleggingen in obligaties	8.746.515	-	-	-	-	8.746.515
IMF-gerelateerde activa	-	-	-	6.918.811	-	6.918.811
Beleggingen in aandelen	7.101	-	-	-	-	7.101
Monetair goud	-	-	-	-	3.603.456	3.603.456
Vorderingen op de Staat	-	-	15.861.041	-	-	15.861.041
Vorderingen op commerciële banken	-	342.528	-	-	-	342.528
Overige vorderingen	-	44.539	1.201.068	-	-	1.245.607
Totaal financiële activa	34.945.085	5.526.845	17.062.109	6.918.811	3.611.805	68.064.655
Passiva						
Bankbiljetten in omloop	-	-	8.092.096	-	-	8.092.096
Kasreserve commerciële banken	10.000.589	4.807.259	6.128.337	-	-	20.936.185
Verplichtingen aan de Staat	-	-	12.760.715	-	-	12.760.715
IMF-gerelateerde verplichtingen	-	-	-	12.849.705	-	12.849.705
Verplichting aan commerciële banken	5.841.240	4.258.109	7.894.443	-	-	17.993.792
Overige financiële passiva	77.261	-	2.440.752	-	-	2.518.013
Totale financiële passiva	15.919.090	9.065.368	37.316.343	12.849.705	-	75.150.506
Totaal netto vreemdevalutapositie in SRD	19.025.995	-3.538.523	-20.254.234	-5.930.894	3.611.805	-7.085.851

Sensitiviteit bij koersstijging en -daling

- 2023

	31 december 2023					
In SRD	USD	EUR	SRD	SDR	Other	Totaal
Totaal financiële activa	39.652.665	5.132.954	15.748.038	5.597.584	15.536	66.146.777
Totaal financiële verplichtingen	9.215.262	6.504.003	52.569.741	-	-	68.289.006
Totaal netto vreemdevalutapositie	30.437.403	-1.371.049	-36.821.703	5.597.584	15.536	-2.142.229
Sensitiviteitsanalyse						
Winst/(verlies)effect: Stijging van vreemdevalutakoers met 1%	304.374	-13.710	-	55.978	-	-
Winst/(verlies)effect: Daling van vreemdevalutakoers met 1%	-304.374	13.710	-	-55.978	-	-

- 2022 (herzien)

	31 december 2022 (herzien)					
In SRD x 1.000	USD	EUR	SRD	SDR	Other	Totaal
Totaal financiële activa	34.945.085	5.526.845	17.062.109	6.918.811	3.611.805	68.064.655
Totaal financiële verplichtingen	15.919.090	9.065.368	37.316.343	12.849.705	-	75.150.506
Totaal netto vreemdevalutapositie	19.025.995	-3.538.523	-20.254.234	-5.930.894	3.611.805	-7.085.851
Sensitiviteitsanalyse						
Winst/(verlies)effect: Stijging van vreemdevalutakoers met 1%	190.260	-35.385	-	-59.309	-	-
Winst/(verlies)effect: Daling van vreemdevalutakoers met 1%	-190.260	35.385	-	59.309	-	-

In SRD x 1.000	31 december 2023		31 december 2022 (herzien)	
	SRD	SRD	SRD	SRD
	100 bp	50 bp	100 bp	50 bp
Geschat effect op winst (verlies)				
Stijging US-dollar en Euro	-1.908.692	-2.054.024	-9.218.199	-9.321.190
Daling US-dollar en Euro	-2.490.019	-2.344.687	-9.630.165	-9.527.174

Renterisicoanalyse

Renterisico is het marktrisico dat voortvloeit uit veranderingen in marktrentetarieven die een negatieve invloed hebben op de waarde van schuldbewijzen of andere instrumenten met vastrentende waarden. Het renterisico wordt bewaakt door dagelijkse meting van de looptijd en samenstelling van valuta's en door monitoring van absolute en relatieve volatiliteit, naast meting van absolute performance en tracking error.

De blootstelling van de Bank aan het reële-waarde-renterisico vloeit voornamelijk voort uit haar investeringen in haar externe reserves. De waarde van vastrentende instrumenten wordt beïnvloed door veranderingen in de rentetarieven in deze landen, wat op zijn beurt van invloed is op de winst.

Gemodificeerde looptijd is een maatstaf voor de rentegevoeligheid van de beleggingen.

- 2023

In SRD x 1.000	31 december 2023					
	Variabele rente financiële instrumenten	Rentendragend			Niet-rentendragend	Totaal
		Vastrentende financiële instrumenten			Renteloze financiële instrumenten	
		tot 1 maand	van 1 tot 3 maanden	langer dan 3 maanden		
Financiële activa						
Geldmiddelen en kasequivalenten	32.887.710	-	-	-	3.921.131	36.808.841
Deposito's bij correspondentbanken		-	-	140.637	-	140.637
Beleggingen in obligaties		-	-	3.913.416	-	3.913.416
IMF-gerelateerde activa	5.597.584	-	-	-	-	5.597.584
Beleggingen in aandelen		-	-	-	7.861	7.861
Monetair goud		-	-	-	3.547.067	3.547.067
Vorderingen op de Staat		-	-	8.326.744	5.974.355	14.301.099
Vorderingen op commerciële banken		-	-	-	311.504	311.504
Overige vorderingen		-	-	-	1.518.768	1.518.768
Totaal financiële activa	38.485.294	-	-	12.380.797	15.280.686	66.146.777
Financiële verplichtingen						
Bankbiljetten in omloop	-	-	-	-	7.215.413	7.215.413
Kasreserve commerciële banken	-	-	-	-	15.853.194	15.853.194
Verplichtingen aan de Staat	-	-	-	-	14.638.844	14.638.844
IMF-gerelateerde verplichtingen	-	-	-	-	13.655.403	13.655.403
Verplichting van commerciële banken	-	-	-	3.390.044	11.165.101	14.555.145
Overige financiële passiva	-	-	-	-	2.371.007	2.371.007
Totale financiële verplichtingen	-	-	-	3.390.044	64.898.962	68.289.006
Netto interestdragende financiële instrumenten discrepantie	38.485.294	-	-	8.990.753	-49.618.276	-2.142.229

- 2022 (herzien)

	31 december 2022 (herzien)					
In SRD x 1.000	Rentendragend				Niet-rentendragend	
	Variabele rente financiële instrumenten	Vastrentende financiële instrumenten			Renteloze financiële instrumenten	Totaal
		tot 1 maand	van 1 tot 3 maanden	langer dan 3 maanden		
Rentegenererende activa						
Geldmiddelen en kasequivalenten	18.184.023	180.967	2.659.459	3.735.902	6.368.017	31.128.368
Deposito's bij correspondentbanken	-	-	126.742	84.486	-	211.228
Beleggingen in obligaties	-	240.686	3.537.080	4.968.749	-	8.746.515
IMF-gerelateerde activa	6.918.811	-	-	-	-	6.918.811
Beleggingen in aandelen	-	-	-	-	7.101	7.101
Monetair goud	-	-	-	-	3.603.456	3.603.456
Vorderingen op de Staat	-	-	-	10.205.160	5.655.881	15.861.041
Vorderingen op commerciële banken	-	-	-	-	342.528	342.528
Overige vorderingen	-	-	-	-	1.245.607	1.245.607
Totaal financiële activa	25.102.834	421.653	6.323.281	18.994.297	17.222.590	68.064.655
Rentendragende financiële verplichtingen						
Bankbiljetten in omloop	-	-	-	-	8.092.096	8.092.096
Kasreserve commerciële banken	-	-	-	-	20.936.185	20.936.185
Verplichtingen aan de Staat	-	-	-	-	12.760.715	12.760.715
IMF-gerelateerde verplichtingen	-	-	-	-	12.849.705	12.849.705
Verplichting aan commerciële banken	-	-	-	4.693.303	13.300.489	17.993.792
Overige financiële passiva	-	-	-	-	2.518.013	2.518.013
Totale financiële verplichtingen	-	-	-	4.693.303	70.457.203	75.150.506
Netto rentendragende financiële instrumenten discrepantie	25.102.834	421.653	6.323.281	14.300.994	-53.234.613	-7.085.851

Sensitiviteitsanalyse rentevoetwijziging

In SRD x 1.000	Rentendragende financiële instrumenten				
2023	Variabele rente	Vastrentende			
Rate sensitivity analysis 2023		tot 1 maand	van 1 tot 3 maanden	langer dan 3 maanden	Total
Gap analyse (Positief)	38.485.294	-	-	8.990.753	47.476.047
Effect op netto interest inkomen: rentestijging 100 bps	384.853	-	-	89.908	474.761
Effect op netto interest inkomen: rentedaling 100 bps	-384.853	-	-	-89.908	-474.761

In SRD x 1.000	Rentendragende financiële instrumenten				
2022 (herzien)	Variabele rente	Vastrentende			
Rate sensitivity analysis 2022		tot 1 maand	van 1 tot 3 maanden	langer dan 3 maanden	Total
Gap analyse (Positief)	25.102.834	421.653	6.323.281	14.300.994	46.148.762
Effect op netto interest inkomen: rentestijging 100 bps	251.028	4.217	63.233	143.010	461.488
Effect op netto interest inkomen: rentedaling 100 bps	-251.028	-4.217	-63.233	-143.010	-461.488

3.1.5 Looptijdanalyse

Looptijdanalyse houdt rekening met het risico dat een entiteit moeilijkheden ondervindt bij het nakomen van verplichtingen die verband houden met financiële verplichtingen die worden afgewikkeld door levering van contanten of een ander financieel actief.

Het beheer van het liquiditeitsrisico heeft tot doel ervoor te zorgen dat de Bank alle financiële verplichtingen nakomt die zij is aangegaan. Dienovereenkomstig diversifieert de Bank looptijden en stelt ze ook limieten vast om ervoor te zorgen dat de gekochte effecten op de secundaire markt kunnen worden verhandeld zonder abrupte veranderingen in de prijzen van de activa te veroorzaken. Dankzij deze richtlijnen zijn zelfs effecten met een langere looptijd onmiddellijk liquide te maken.

- 2023

In SRD x 1.000	31 december 2023							
	tot 1 maand	1 tot 3 maanden	3 tot 6 maanden	6 tot 12 maanden	1 tot 5 jaar	Boven 5 jaar	Onbepaalde looptijd	Totaal
Passiva								
Niet-derivaten								
Bankbiljetten in omloop	7.215.413	-	-	-	-	-	-	7.215.413
Kasreserve commerciële	15.853.194	-	-	-	-	-	-	15.853.194
Verplichtingen aan de Staat	14.638.844	-	-	-	-	-	-	14.638.844
IMF-gerelateerde	10.304.840	-	-	-	3.350.563	-	-	13.655.403
Verplichting commerciële	7.088.683	2.941.468	1.134.950	-	-	3.390.044	-	14.555.145
Overige financiële passiva	2.371.007	-	-	-	-	-	-	2.371.007
Totale financiële	57.471.981	2.941.468	1.134.950	-	3.350.563	3.390.044	-	68.289.006
Derivaten	-	-	-	-	-	-	-	-
Totale financiële passiva	57.471.981	2.941.468	1.134.950	-	3.350.563	3.390.044	-	68.289.006

- 2022

In SRD x 1.000	31 december 2022 (herzien)							
	tot 1 maand	1 tot 3 maanden	3 tot 6 maanden	6 tot 12 maanden	1 tot 5 jaar	Boven 5 jaar	Onbepaalde looptijd	Totaal
Passiva								
Niet-derivaten								
Bankbiljetten in omloop	8.092.096	-	-	-	-	-	-	8.092.096
Kasreserve commerciële banken	20.936.185	-	-	-	-	-	-	20.936.185
Verplichtingen aan de Staat	12.760.715	-	-	-	-	-	-	12.760.715
IMF-gerelateerde verplichtingen	11.899.184	-	-	-	950.521	-	-	12.849.705
Verplichting commerciële banken	9.117.873	3.251.850	930.766	-	-	4.693.303	-	17.993.792
Overige financiële passiva	2.518.013	-	-	-	-	-	-	2.518.013
Totale financiële verplichtingen	65.324.066	3.251.850	930.766	-	950.521	4.693.303	-	75.150.506
Derivaten	-	-	-	-	-	-	-	-
Totale financiële passiva	65.324.066	3.251.850	930.766	-	950.521	4.693.303	-	75.150.506

Noot 4 | Financiële instrumenten

4.1 Financiële activa en passiva in vreemde valuta

De financiële activa in vreemde valuta nader verdeeld naar ringfenced en non-ringfenced zijn als volgt:

	2023			2022 (herzien)		
	Ringfenced (4.1.1)	Non- Ringfenced (4.1.2)	Totaal	Ringfenced (4.1.1)	Non- ringfenced (4.1.2)	Totaal
	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD
Geldmiddelen en kasequivalenten (a)	2.326.615.045	34.482.225.491	36.808.840.536	686340193	30.442.027.598	31.128.367.791
Deposito's bij correspondentbanken (b)	-	140.637.145	140.637.145	-	211.227.744	211.227.744
Beleggingen in obligaties (c)	2.443.630.899	1.469.785.500	3.913.416.399	8.683.143.558	63.371.175	8.746.514.733
Monetair goud (d)	3.547.066.588		3.547.066.588	3.603.456.080	-	3.603.456.080
Internationale reserve boekjaar	8.317.312.532	36.092.648.136	44.409.960.668	12.972.939.831	30.716.626.517	43.689.566.348
IMF-gerelateerde activa (4.2)	-	5.597.584.310	5.597.584.310	-	6.918.810.645	6.918.810.645
Beleggingen in aandelen (4.5)	-	7.861.347	7.861.347	-	7.100.687	7.100.687
Financiële activa in vreemde valuta	8.317.312.532	41.698.093.793	50.015.406.325	12.972.939.831	37.642.537.849	50.615.477.680

Onderstaand is de gepleegde voorziening op basis van ECL weergegeven voor drie van de zeven componenten van de post 'financiële activa in VV':

	2023			2022 (herzien)		
	Brutowaarde	ECL- voorziening*	Nettowaarde	Brutowaarde	ECL- voorziening*	Nettowaarde
	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD
Geldmiddelen en kasequivalenten	36.810.340.875	-1.500.339	36.808.840.536	31.129.737.660	-1.369.869	31.128.367.791
Deposito's bij correspondentbanken	140.679.000	-41.855	140.637.145	211.237.250	-9.506	211.227.744
Beleggingen in obligaties	4.028.607.436	-115.191.037	3.913.416.399	9.047.063.163	-300.548.430	8.746.514.733
Stand 31 december	40.979.627.311	-116.733.231	40.862.894.080	40.388.038.073	-301.927.805	40.086.110.268

* Voor segmentatie van alle gevormde ECL-voorzieningen naar fasen zie noot 3.1

4.1.1 Beleggingen en overige vorderingen op correspondentbanken

De Bank is verantwoordelijk voor het beheer van de 'Internationale Reserves' van Suriname zoals opgenomen in de 'Bankwet 2022' (2022: 'Bankwet 1956') en in de respectievelijke 'Investment guidelines'. De Bank houdt 'Internationale Reserves' aan ter bescherming van het land tegen externe risico's, door voldoende liquiditeit in vreemde valuta aan te houden om te kunnen voldoen aan de betalingsbalansbehoeften alsook om tekorten tijdens mogelijke financiële crises te kunnen opvangen.

Om kapitaalbehoud alsook om de liquiditeit te waarborgen, worden de 'Internationale Reserves' op conservatieve gronden belegd. De beleggingen ultimo december 2023 en 2022 zijn te onderscheiden in een 'Ringfenced'- en 'Non Ringfenced'-portfolio.

4.1.1.1 'Ringfenced'- Portfolio

De 'Ringfenced'- Portfolio is een afzonderlijke portefeuille die gezamenlijk wordt beheerd door de Bank en de commerciële banken. Op 30 januari 2020 formaliseerde de Bank de oprichting van het 'Strategic Investment Committee' (SIC) dat bestaat uit vertegenwoordigers van de Bank en de Surinaamse Bankiersvereniging. Op 18 januari 2021 is de verklaring over het beleggingsbeleid inzake deviezenreserves van handelsbanken geformaliseerd en goedgekeurd door de president van de

Bank en de voorzitter van de Bankiersvereniging. Er zijn tot en met 2023 geen wijzigingen in het geformuleerde beleggingsbeleid.

De 'Ringfenced'- Portfolio bestaat uit obligaties -gewaardeerd tegen AC- en monetair goud.

4.1.1.2 Non Ringfenced- Portfolio

De 'Non Ringfenced'- Portfolio wordt door de Bank beheerd en aangehouden voor operationele doeleinden.

Onderstaand volgt een nadere detaillering van de financiële activa in vreemde valuta.

a) Geldmiddelen en kasequivalenten

De geldmiddelen betreffen contanten en direct opvraagbare termijndeposito's. De kasequivalenten omvatten zeer liquide kortetermijnbeleggingen die direct kunnen worden omgezet in geldmiddelen. Ze zijn onderhevig aan een te verwaarlozen risico van waardeveranderingen en worden aangehouden om kortetermijnverplichtingen na te komen (deze beleggingen omvatten kortlopende deposito's waarvan de looptijd niet langer is dan drie maanden vanaf de overnamedatum).

De samenstelling van de post 'geldmiddelen en kasequivalenten' is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Tegoeden in US-dollar	31.269.528.540	24.318.181.543
Tegoeden in Euro	1.817.074.128	552.791.950
Tegoeden in Chinese Yuan	716.375	849.943
Overige vreemde valuta	6.958.170	7.502.241
	33.094.277.213	24.879.325.677
Andere buitenlandse waarden		
Kaswaarden in US-dollar	697.000.162	1.404.586.120
Kaswaarden in Euro	3.017.358.854	4.186.964.779
Kaswaarden in overige vreemde valuta	204.307	657.491.215
	3.714.563.323	6.249.042.114
Stand 31 december	36.808.840.536	31.128.367.791

Met uitzondering van de tegoeden en kaswaarden over de overige valuta, omvatten de restant geldmiddelen en kasequivalenten per jaareind 2023 en 2022 de onderstaande omvang in vreemde valuta:

	2023	2022
USD-waarde tegoeden in US-dollar	881.162.275	608.859.651
Euro-waarde tegoeden in Euro	125.167.286	107.241.036
	SRD	SRD (herzien)
Totale tegenwaarde in SRD (nominaal)	36.800.961.684	22.904.153.679
Tegenwaarden in SRD van banktegoeden en kaswaarden overige valuta (nominaal)	7.878.852	500.634.135
Hyperinflatie-effect 2022	-	7.723.579.977
Stand 31 december	36.808.840.536	31.128.367.791

b) Deposito's bij correspondentbanken

Deze tegoeden zijn direct opvraagbare deposito's die worden aangehouden voor liquiditeitsdoeleinden en betreffen:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Bruto-stand 31 december	140.679.000	211.237.250
Af: ECL-voorziening 31 december	-41.855	-9.506
Netto-stand 31 december	140.637.145	211.227.744

c) Beleggingen in obligaties

Deze bestaan uit Amerikaanse en Surinaamse staatsobligaties en zijn in US-dollar gedenomineerd. De rente over de Amerikaanse staatsobligaties, die een looptijd hebben van 7 tot 10 jaar, varieert tussen de 0,6% en 3,55% en de Surinaamse staatsobligaties hebben een vast rentepercentage van 9,55%. De laatstgenoemde obligaties hebben looptijden variërend van twee tot zes jaar.

De nominale waarde van deze obligaties op 31 december 2023 bedroeg US\$ 184,9 miljoen (2022: US\$ 223,0 miljoen).

De obligaties zijn als volgt opgebouwd:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Buitenlandse obligaties	3.177.293.158	8.380.083.912
Surinaamse staatsobligatie	851.314.278	666.979.251
Bruto-stand 31 december	4.028.607.436	9.047.063.163
Af: ECL-voorziening 31 december	-115.191.037	-300.548.430
Netto-stand 31 december	3.913.416.399	8.746.514.733

d) Monetair goud

De voorraad 'Monetair goud' bevindt zich bij Royal Canadian Mint.

Het verloop van de post 'monetair goud' is als volgt:

	2023		2022 (herzien)	
	Fine Troy ounce	SRD	Fine Troy ounce	SRD
Stand 1 januari	47.026,4	3.603.456.080	47.026,4	2.749.306.437
Herwaardering monetair goud	-	837.701.114	-	935.619.386
Vrijval hyperinflatie-effect 2021	-		-	-975.560.349
Vrijval/ hyperinflatie-effect 2022		-894.090.606		894.090.606
Stand 31 december	47.026,4	3.547.066.588	47.026,4	3.603.456.080

Het 'monetair goud' heeft een reële-waardehiërarchie 1. (Zie noot 15 voor verdere toelichting.)

4.2 Internationaal Monetair Fonds

De Bank treedt op als fiscaal agent van de Staat in haar betrekkingen met internationale financiële instellingen en verricht in die hoedanigheid transacties met deze buitenlandse instellingen. De rekeningen van de Bank bij het IMF, inclusief de transacties van de Bank met het IMF, worden door de Bank verantwoord. De verantwoording van de IMF-quotapositie en IMF-Securityaccount geschiedt door de Staat en derhalve valt deze buiten de scope van de jaarrekening van de Bank.

Het IMF heeft een speciale internationale reserve, de 'Special Drawing Right' (SDR). Alle rechten in en toezeggingen aan het IMF luiden in SDR. De waarde van de SDR wordt berekend op basis van een valutamand die bestaat uit de US-dollar, de Euro, de Japanse yen, het Britse pond en de Renminbi. De valutagewichten worden jaarlijks aangepast in overeenstemming met wijzigingen in de bilaterale wisselkoersen.

Op 31 december 2023 was SDR 1 gelijk aan SRD 48,691 (2022: SDR 1 = SRD 42,274).

Het IMF wordt als een preferente schuldeiser gerangschikt en heeft daardoor voorrang op vorderingen van andere schuldeisers. Op de vorderingen op het IMF heeft Suriname geen kredietblootstelling aan andere landen.

IMF-gerelateerde activa en passiva

Onderstaand zijn de verschillende rechten bij, verplichtingen aan, vorderingen op en aansprakelijkheden jegens het IMF beschreven. Bepaalde vorderingen en schulden bij het IMF vallen onder de verantwoordelijkheid van de Bank en hebben hun weerslag in de jaarrekening. De overige vorderingen op en schulden aan het IMF zijn van de Staat en derhalve worden die buiten beschouwing gelaten.

De opbouw van de IMF-gerelateerde activa en passiva is als volgt:

	2023 SRD	2022 (herzien) SRD
IMF-gerelateerde activa (financiële activa) (a)	5.597.584.310	6.918.810.645
IMF-gerelateerde passiva (financiële passiva)	13.655.402.817	12.849.704.990
IMF-accounts	3.350.587.646	950.539.719
IMF-accountnr. 1 (b)	<i>3.350.562.503</i>	<i>950.520.861</i>
IMF-accountnr. 2 (b)	<i>25.143</i>	<i>18.858</i>
SDR-toewijzingen (c)	10.304.815.171	11.899.165.271
Netto-positie bij het IMF (de Bank)	-8.057.818.507	-5.930.894.345

a) IMF-gerelateerde activa

SDR-holdings betreffen een claim op vrij beschikbare valuta's van IMF-leden, in die zin dat houders van SDR hun eigen valuta kunnen inwisselen voor SDR. De waarde van de SDR als reserve vloeit voort uit de toezeggingen van leden om SDR aan te houden en te accepteren en om verschillende verplichtingen na te komen die verband houden met de werking van het SDR-systeem.

Het IMF zorgt ervoor dat de claim van de SDR op vrij beschikbare valuta op twee manieren wordt gehonoreerd te weten, door:

- IMF-leden met een sterke externe positie aan te wijzen om SDR te kopen van leden met een zwakke externe positie;
- vrijwillige uitwisselingen tussen deelnemende leden te organiseren in een beheerde markt.

De in de bovenstaande tabel onder de 'SDR-toewijzingen' opgenomen bedragen vertegenwoordigen het totale bezit aan SDR door de Bank per eind 2023 en 2022.

De SDR-holdings zijn rentedragend, waarbij de rente wekelijks wordt bepaald. Het rentepercentage per 31 december 2023 was -afgerond- 4,10% (2022: 2,92%).

Teneinde de netto-positie van de Staat Suriname bij het IMF te bepalen worden op de netto-positie van de Bank bij het IMF de standen van het IMF-quotum en de security-account die door de Staat worden gehouden meegerekend.

In 2021 vond een allocatie plaats van SDR 123.544.853. De uit deze toewijzing voortvloeiende verplichting aan het IMF is onder de post 'Financiële Passiva in VV' onder de sub-post 'IMF-gerelateerde passiva' opgenomen.

b) IMF Account no. 1 en Account no. 2

IMF Account no. 1 wordt aangehouden voor IMF-transacties en IMF-operaties, inclusief abonnementsbetalingen, aankopen, terugkopen en terugbetaling van leningen van het IMF.

IMF Account no. 2 wordt aangehouden voor de administratieve uitgaven en ontvangsten van het IMF (zoals ontvangsten uit de verkoop van IMF-publicaties) in de valuta van het lidland en binnen

zijn grondgebied. Geringe contante uitgaven, zoals telecommunicatiekosten, kunnen op kwartaalbasis ten laste van deze rekening worden verwerkt.

c) SDR-toewijzingen

Deze post betreft de tegenwaarde van de aan de Staat Suriname toegewezen bijzondere trekkingsrechten op het IMF groot SDR 211.636.959 omgerekend tegen de slotkoers per balansdatum.

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Stand 1 januari	11.899.165.271	8.230.954.980
Herwaardering	1.358.074.366	715.785.825
Vrijval /hyperinflatie-effect 2022	-2.952.424.466	2.952.424.466
Stand 31 december	10.304.815.171	11.899.165.271

De laatste allocatie was op 24 augustus 2021 en bedroeg SDR 123.544.853.

IMF-quotum

Het trekkingsrecht van een lidstaat op IMF-middelen is gelijk aan zijn quotum en bepaalt de maximale hoeveelheid financiële middelen die het lid verplicht is aan het IMF te verstrekken. Een lid moet zijn quotum volledig storten bij het IMF. Een lidland moet 25% van zijn quotum betalen in algemeen aanvaarde vreemde valuta of in SDR en de resterende 75% in zijn eigen valuta.

Het quotum bepaalt het stemrecht van een lid bij IMF-besluiten. Elk IMF-lid heeft IMF-basisstemmen plus één extra stem voor elke SDR 0,1 miljoen quota. IMF-basisstemmen zijn vastgesteld op 5.502 van het totale aantal stemmen. Per 31 december 2023 heeft Suriname 2.748 stemmen die 0,5% vertegenwoordigen van het totale aantal stemmen. Het bedrag aan financiering dat een lid van het IMF kan krijgen (toegangslimieten) is ook gebaseerd op zijn quotum. Onder de 'Stand-By' en de 'Uitgebreide Arrangementen' kan een lid momenteel jaarlijks tot 145% van zijn quotum lenen en 435% cumulatief. De toegang kan hoger zijn in uitzonderlijke omstandigheden en om specifieke moeilijkheden op te lossen.

Suriname is sinds 27 april 1978 lid van het IMF. De Bank treedt op als fiscaal agent en ook als *custodian* van het IMF. Als fiscaal agent is de Bank bevoegd om alle operaties en transacties met het IMF uit te voeren. Als *custodian* beheert de Bank de valuta-aanhoudingen of positie van het IMF en zorgt ervoor dat de activa en passiva van het IMF-lidmaatschap accuraat worden geregistreerd en gepresenteerd in haar financiële overzichten, met uitzondering van het IMF-quotum.

Het quotum van Suriname is zijn lidmaatschapsinschrijving die voornamelijk wordt verleend door de uitgifte van promessen ten gunste van het IMF en gedeeltelijk door betalingen in vreemde valuta door de regering van Suriname. Het IMF-quotum wordt niet vermeld in de jaarrekening van de Bank, daar het wordt geregistreerd door de Staat.

IMF-Securityaccount

De in bewaring gegeven effecten met betrekking tot het IMF-quotum bedragen ongeveer SRD 5.115,3 miljoen. Door de regering van Suriname worden de effecten uitgegeven ter vereffening van het IMF-quotum. De nominale waarde van de effecten wijzigt jaarlijks door de herwaardering van de SDR-verplichting. Deze verplichting wordt niet geadmistreerd noch gerapporteerd door de Bank.

4.3 Vorderingen op en verplichtingen aan de Staat

De samenstelling van de vorderingen op en verplichtingen aan de Staat is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Vorderingen op de Staat	14.301.098.796	15.861.041.431
Geconsolideerde Staatsschuld IV/III (a)	8.326.743.690	10.205.159.993
Overige vorderingen op de Staat:	5.974.355.106	5.655.881.438
Voorschotten ex artikel 21 (b)	-	776.613.600
Voorschotten 'Wet Uitzonderingstoestand' (c)	-	1.077.300.000
Lopende rekeningen van de Staat (d)	4.167.093.328	3.266.239.251
Overige vorderingen op de Staat (e)	1.807.261.778	535.728.587
Verplichtingen aan de Staat	14.638.843.563	12.760.714.625
Werkrekeningen van de Staat (f)	2.258.349.101	2.254.724.062
Bijzondere rekeningen van de Staat (g)	12.380.494.462	10.505.990.563

4.3.1. Vorderingen op de Staat

a) Geconsolideerde Staatsschuld IV

Op basis van artikel 8 lid 8 van de 'Wet Uitzonderingstoestand COVID-19' van 9 april 2020 S.B. 2020 no. 83, de 'Wet op de Staatsschuld' (S.B. 2002 no. 27 zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 134) en de Bankwet 1956 is de lening 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' voorbereid. Vervolgens is op 28 april 2020 de leningsovereenkomst 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' bekrachtigd door de Republiek Suriname en de Centrale Bank van Suriname, rechtsgeldig vertegenwoordigd door respectievelijk de toen in functie zijnde Minister van Financiën en Planning en Governor van de Bank. De GSS-IV, aangegaan op 28 april 2020, ontleent de wettelijke status op andere gronden en omstandigheden dan de voorgaande drie geconsolideerde Staatsleningen (vorderingen).

De GSS-IV strekt tot centralisatie en consolidatie van de uitstaande langlopende geldlening van 18 september 2015; de opeisbare kortlopende verplichtingen voortgekomen uit de door de Staat bij de Bank opgenomen voorschotten, de suppletie en achterstallige rentebetalingen gedurende de periode vanaf 18 september 2015 tot en met 24 april 2020, diverse verschuldigde bedragen en geldelijke transacties alsmede overtrekkingen en kortlopende schulden in rekening-courant tot en met 24 april 2020. Na de totstandkoming van de leenovereenkomst op 28 april 2020 is gebleken dat drie componenten van de leensom (e, i en k) aanpassingen behoeften, waardoor de hoofdsom per saldo met SRD 110.393.860 (nominaal) naar beneden is bijgesteld tot SRD 8.413.997.470 (nominaal). In een addendum bij de geldovereenkomst van 28 april 2020 zijn de bovenbedoelde aanpassingen van de hoofdsom alsook van enige condities van de initiële geldovereenkomst vastgelegd tussen partijen. De Rekenkamer van Suriname heeft dit addendum op 14 september 2023 geregistreerd, waarna het formeel uitvoerbaar is geworden.

De opbouw van het initiële leenbedrag van GSS-IV bedraagt SRD 8.524.391.330 (nominaal) en de aanpassing van de hoofdsom per 14 september 2023 is als volgt:

Componenten 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' d.d. 28 april 2020	SRD
a. Financieringsovereenkomst ter zake royalty overdrachten Grassalco NV aan de Bank	2.106.799.415
b. Niet voltooide onroerende-goederen-transacties tussen de Bank en de Staat	869.055.000
c. Voorschotten aan de Staat ingevolge artikel 21 van de Bankwet	648.800.000
d. Uitstaande rente op Voorschotten aan de Staat ingevolge artikel 21 van de Bankwet	53.526.000
e. Overgenomen schatkistpapier voor monetaire doelen	646.410.366

Componenten <i>'Geconsolideerde Staatsschuld IV'</i> d.d. 28 april 2020	SRD
f. Diverse voorgeschoten bedragen aan het Ministerie van Financiën en Planning vanaf 2015	110.316.359
g. De Republiek Suriname Geconsolideerde Staatsschuld III van 18 september 2015 (saldo)	2.343.064.119
h. Uitstaande rente Geconsolideerde Staatsschuld III, 2019 tot en met 24 april 2020	123.010.866
i. Rentecorrectie Geconsolideerde Staatsschuld III, vanaf 2015 tot en met 24 april 2020	680.974.770
j. Overtrekkingen van de Gewone Rekening van de Staat tot en met 24 april 2020	643.819.929
k. Het verlies en het tekort in (bijstorting van) het kapitaal van de Bank over het boekjaar 2015	298.614.506
	8.524.391.330
Aanpassing componenten e, i en k	-110.393.860
Aanpassing hoofdsom met ontvangen kapitaalstorting 2015 (in component k)	-2.621.538
Gewijzigd bedrag leensom per 31 december 2023 (nominaal)	8.411.375.932

De aanvankelijke leningscondities van de GSS-IV zijn:

- een looptijd van 30 (dertig) jaar, van 28 april 2020 tot 28 april 2050. De Staat zal de lening binnen deze looptijd in haar geheel aflossen;
- de eerste 12 (twaalf) maanden zullen er geen aflossingen op en rentebetalingen over de hoofdsom plaatsvinden;
- de rentevoet bedraagt 9% per jaar met de mogelijkheid tot aanpassing op basis van de marktomstandigheden.

Tot zekerheid van al hetgeen de Staat krachtens deze overeenkomst schuldig is of wordt aan de Bank, cedeert de Staat:

1. zijn recht op huidige en toekomstige jaarlijkse winsten van de Bank, zulks ten hoogste tot een zodanig bedrag als overeenkomt met de hoofdsom van de lening verhoogd met de gecumuleerde rente over de looptijd van de lening;
2. zijn recht op de dividenden van Staatsolie vanaf 28 april 2021;
3. de royalty-opbrengsten van NV Grassalco, conform de overeenkomst tussen de Staat en de Bank d.d. 1 november 2019, krachtens de missive van de Raad van Ministers d.d. 11 oktober 2019 en het besluit van de regering d.d. 3 december 2019, als zekerheid.

De GSS-IV is op 18 mei 2020 door tussenkomst van het Bureau Staatsschuld geregistreerd bij de Rekenkamer van Suriname.

In eerdergenoemd addendum bij de hoofdovereenkomst opgemaakt en ondertekend in juli 2023 door respectievelijk de op dat moment in functie zijnde Governor van de Bank en Minister van Financiën en Planning, zijn onder andere vastgelegd:

- Art. 2: de aanpassingen op de initiële hoofdsom en vaststelling van de aangepaste hoofdsom GSS-IV op SRD 8.413.997.470 (nominaal);
- Art. 1: de gewijzigde betalingsvorm in de *grace period* van de rente vanaf 28 april 2020 tot 28 april 2025 door verrekening met royalty op goud (NV Grassalco), de betaling van achterstallige rentevorderingen tot mei 2023 en de betaalperiodiciteit van de rente over 2023 tot en met april 2025.

De renteberekening over 2020 en de periode erna is weliswaar, vooruitlopend op de finalisering van het onderhavige addendum, terugwerkend naar 28 april 2020 gebaseerd op de gewijzigde hoofdsom van SRD 8.411.375.932 (nominaal).

Het verloop van GSS IV is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Stand 1 januari	11.337.440.469	13.212.806.560
Vrijval hyperinflatie-effect 2021	-	-4.688.415.230
Vrijval/ hyperinflatie-effect 2022	-2.813.049.139	2.813.049.139
Aanpassing hoofdsom in 2023	-113.015.398	-
Bruto-stand 31 december	8.411.375.932	11.337.440.469
Stand afwaardering (ECL) per 1 januari	-1.132.280.476	-1.321.280.656
Vrijval hyperinflatie-effect voorgaand jaar	281.304.914	468.841.523
Mutatie ECL-voorziening	768.325.374	-
Hyperinflatie-effect 2022	-	-281.304.914
Effectieve rente (nominaal)	-1.618.913	1.100.430
Vrijval /hyperinflatie-effect 2022	-363.141	363.141
	-84.632.242	-1.132.280.476
Bruto-stand 31 december	8.326.743.690	10.205.159.993

b) Voorschotten op grond van artikel 21 van de Bankwet 1956

Eind april 2020 is aan de Staat een nieuw werkvoorschot ex artikel 21 van de 'Bankwet 1956' verstrekt, groot SRD 648,8 miljoen (nominaal) tegen een rentevoet van 9% per jaar met schatkistpromessen van de Staat als onderpand. Dit voorschot is in 2023 in het kader van het schuldstructureringstraject van de Staat afgewikkeld.

Het verloop van het verstrekte werkvoorschot ex artikel 21 van de Bankwet 1956 is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Stand 1 januari	862.904.000	1.005.640.000
Vrijval hyperinflatie-effect 2021	-	-356.840.000
Vrijval /hyperinflatie-effect 2022	-214.104.000	214.104.000
Afwikkeling werkvoorschot	-648.800.000	-
Bruto-stand 31 december voor afwaardering (ECL)	-	862.904.000
Afwaardering werkvoorschot (ECL) per 1 januari	-86.290.400	-104.327.040
Vrijval hyperinflatie-effect 2021	-	39.447.040
Vrijval /hyperinflatie-effect 2022	21.410.400	-21.410.400
Vrijval ECL-voorziening vanwege afwikkeling werkvoorschot	64.880.000	-
Stand 31 december ECL-voorziening	-	-86.290.400
Netto-stand 31 december	-	776.613.600

c) Voorschotten uit hoofde van de 'Wet Uitzonderingstoestand Covid-19'

In het kader van de hierboven genoemde wet en de 'Wet Uitvoering Burgerlijke Uitzonderingstoestand' (S.B. 2020 no. 151) heeft de Bank aan het Covid-19-Noodfonds' in 2020 en 2021 drie voorschotten verstrekt voor totaal SRD 900 miljoen (nominaal). De drie voorschotten zijn verstrekt tegen een rentevoet van 9% per jaar en met schatkistpromessen van de Staat als onderpand. De drie verstrekte voorschotten zijn in het kader van de schuldstructurering door de Staat in 2023 afgewikkeld.

Het verloop van de verstrekte Covid-19-Noodfonds-voorschotten is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Stand 1 januari	1.197.000.000	1.395.000.000
Vrijval hyperinflatie-effect 2021	-	-495.000.000

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Vrijval /hyperinflatie-effect 2022	-297.000.000	297.000.000
Afwikkeling voorschotten boekjaar 2020/2021	-900.000.000	-
Bruto -stand 31 december voor ECL-voorziening	-	1.197.000.000
Stand 1 januari ECL-voorziening	-119.700.000	-139.500.000
Vrijval hyperinflatie-effect 2021	-	49.500.000
Vrijval /hyperinflatie-effect 2022	29.700.000	-29.700.000
Afwikkeling voorschotten boekjaar 2020/2021	90.000.000	-
Stand 31 december ECL-voorziening	-	-119.700.000
Netto-stand 31 december	-	1.077.300.000

d) Lopende rekeningen van de Staat

Deze post betreft onder andere vorderingen in rekening-courant, zijnde de debetsaldi van de werkrekeningen van de Staat, die worden toegestaan naar gelang de creditsaldi van de Staat, aan de passiefzijde van de balans, voldoende dekking geven. Het saldo van de gewone werkrekeningen en de bijzondere rekeningen van de Staat ultimo 2023 bedraagt ca. SRD 14.639,6 miljoen (nominaal). (In 2022: ca. SRD 9.594,9 miljoen (nominaal) en inclusief hyperinflatie-effect SRD 12.760,7 miljoen.

De opbouw van het saldo van de post 'Lopende rekeningen van de Staat' is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Debetstanden werkrekeningen van de Staat	381.096.240	151.419.068
Vordering op de Staat wegens verwerving positie in het IMF	4.005.317.790	4.203.566.599
Bruto-stand 31 december	4.386.414.030	4.354.985.667
Stand ECL-voorziening 31 december	-219.320.702	-1.088.746.416
Netto-stand 31 december	4.167.093.328	3.266.239.251

De Staat is in 2023 gestart met het afwikkelen van openstaande vorderingen. Er is in 2023 heronderhandeld met de Staat over de diverse vorderingen en door de Staat zijn er hervormingen gepleegd om toekomstige verplichtingen conform te voldoen. De gepaard gaande ECL-voorzieningen over de 'Lopende rekening van de Staat' en de 'Overige vorderingen op de Staat' zijn gevormd conform 'fase 2', resulterende in een vrijval van SRD 2,3 miljard (nominaal), waarvan SRD 0,6 miljard (nominaal) de 'lopende rekeningen van de Staat' betrof en SRD 1,7 miljard de 'overige vorderingen op de Staat' (e). (2022: is er sprake van een dotatie van SRD 1,1 miljard (herziene stand), waarvan SRD 0,4 miljard en SRD 0,7 miljard betrekking heeft op respectievelijk de 'lopende rekeningen van de Staat' en 'overige vorderingen op de Staat' (e)). (Zie noot 3.1.2 sectie 'recapitulatie mutaties en eindstanden ECL-voorziening.)

e) Overige vorderingen op de Staat

De opbouw van de 'Overige vorderingen op de Staat' is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Saldo nog te verrekenen verliezen met de Staat (a)	-	680.159.784
Herkapitalisatie kapitaal 2020 tot en met 2023 (b)	971.414.156	118.216.946
Rente Werkvoorschot ex artikel 21 (c)	24.767.940	208.714.905
Rente Voorschotten Covid-19-Noodfonds (c)	34.695.000	230.073.375
Rente overname schatkistpapier voor monetaire doelen (d)	-	43.489.157
Rente GSS-IV (e)	834.906.451	1.395.981.216
Bruto-stand 31 december (nominaal)	1.865.783.547	2.676.635.383
Stand ECL-voorziening 31 december	-58.521.769	-2.140.906.796
Netto-stand 31 december	1.807.261.778	535.728.587

De vorderingen op de Staat die deel uitmaken van de categorie 'Overige vorderingen op de Staat' zijn per 31 december 2023 ongedekt. (2022: idem.)

Saldo nog te verrekenen verliezen met de Staat (a)

Deze vordering betreft het saldo van de nog te verrekenen verliezen met de Staat over de boekjaren 2016 en 2017, nominaal SRD 511,4 miljoen. In het traject van de herkapitalisatie van de Bank is dit saldo verlies overgeboekt naar het reservefonds om het feitelijk negatief saldo van het reservefonds, het te financieren tekort, per eind 2023 inzichtelijk te maken.

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Bruto-saldo nog te verrekenen verliezen met de Staat (vóór ECL)	680.159.784	792.667.418
Vrijval /hyperinflatie-effect voorgaand jaar	-168.761.450	-281.269.084
Hyperinflatie-effect 2022	-	168.761.450
Overboeking naar reservefonds in het kader van herkapitalisatie reservefonds	-511.398.334	-
Bruto-stand 31 december (vóór ECL-voorziening)	-	680.159.784
Stand ECL-voorziening 31 december	-	-51.011.984
Netto-stand nog te verrekenen verliezen met de Staat	-	629.147.800

Herkapitalisatie kapitaal 2020 tot en met 2023 (b1)

Deze vordering op de Staat betreft een wettelijke verplichting van de Staat om het kapitaal van de Bank aan te passen. Teneinde het kapitaal op het wettelijk vereiste niveau van SRD 1,0 miljard (nominaal) te brengen volgens 'Bankwet 2022', dient de Staat per 31 december 2023 in totaal SRD 971,4 miljoen (nominaal) te voldoen.

De opbouw van deze vordering op de Staat is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Aanpassing in 2020 (nominaal)	23.172.923	23.172.923
Aanpassing in 2021 (nominaal)	28.127.999	28.127.999
Aanpassing in 2022 (nominaal)	37.583.999	37.583.999
Vordering uit hoofde van Bankwet 1956 art. 4.1 en art. 4.3	88.884.921	88.884.921
Aanpassing in 2023 (nominaal) op basis van art 4.1 'Bankwet 2022'	882.529.234	-
Hyperinflatie-effect 2022	-	29.332.025
Bruto-stand te vorderen kapitaal aanpassing 2020 - 2023/2020-2022	971.414.155	118.216.946
Stand ECL-voorziening 31 december	-1.942.828	-8.866.271
Netto-stand te vorderen kapitaal aanpassing 2020 - 2023/2020-2022	969.471.327	109.350.675

De Staat heeft niet kunnen voldoen aan haar wettelijke verplichting tot storting van de kapitaal aanpassingen over de jaren 2020 tot en met 2022 mede daar de usantie dat het vol te storten bedrag over een verslagjaar pas plaatsvindt nadat de jaarrekening is gecontroleerd en vastgesteld. Hierbij dient tevens in acht te worden genomen dat vanwege de ongewone omstandigheden de jaarrekeningen van de Bank over de onderhavige jaren later zijn uitgebracht dan in de Bankwet is bepaald.

In het voorjaar 2025 heeft de Staat voldaan aan haar stortingsplicht ter zake per 31 december 2023.

Vordering van rente werkvoorschot ex art 21 en rentevoorschotten Covid-19-Noodfonds (c)

Vanaf april 2020 is de rente voor werkvoorschotten op grond van artikel 21 van de Bankwet 1956 en voor overschrijdingen op de werkrekeningen van de Staat 9%. Voor de voorschotten Covid-19-Noodfonds geldt eveneens hetzelfde rentepercentage. Voor de afwikkeling van deze voorschotten

en de gepaard gaande achterstallige rentebetalingen is eind mei 2023, een cutoff moment geweest voor de Staat om de afwikkeling van deze vorderingen te plannen.

- *Rente werkvoorschot ex art 21*

De rentevoet over het in 2020 verstrekte werkvoorschot ex art. 21 van de Bankwet 1956, alsook over de debetsaldi van werkrekeningen van de Staat is vanaf eind april 2020 vastgesteld op 9% per jaar.

De Staat heeft in 2023 het werkvoorschot alsook de renteverplichting vanaf eind april 2020 tot en met mei 2023, in de periode 3 oktober tot en met 20 december 2023 in fasen voldaan.

Het saldo per 31 december 2023, groot SRD 24,8 miljoen, betreft de doorlopende rentevordering na het cutoff moment tot aan de laatste deelbetaling van het werkvoorschot ex art 21 op 20 december 2023.

- *Rente voorschotten Covid-19-Noodfonds*

Deze vordering betreft de nog te ontvangen rente per eind 2023 groot SRD 34,7 miljoen (nominaal) over de periode juni tot en met 20 december 2023. (2022: ca. SRD 173,0 miljoen (bruto/nominaal) over de periode 2020 tot en met 2022).

Deze vordering regardeert de rente over de voorschotten verstrekt aan de Staat voor het Covid-19-Noodfonds, op:

- 12 juni en 26 november 2020 in totaal SRD 650,0 miljoen (nominaal);
- 25 juni 2021, zijnde het derde voorschot groot SRD 250,0 miljoen (nominaal).

In het najaar van 2023, in de periode 3 oktober tot 20 december 2023 vond een gefaseerde afwikkeling plaats van de onderhavige voorschotten en de gepaard gaande rentevordering over de periode 2020 tot en met mei 2023. De rentecalculatie liep na het cutoff moment door tot het moment van de laatste deelbetaling, van de voorschotten en rente tot en mei 2023, op 20 december 2023.

Rente overname schatkistpapier voor monetaire doeleinden (d)

De rentevorderingen vloeiden voort uit de in 2019 van de Staat overgenomen schatkistpromessen van de commerciële banken en instellingen. De vordering uit hoofde van de overgenomen schatkistpromessen per eind 2019, groot nominaal SRD 646,6 miljoen, is per 24 april 2020 in de GSS-IV opgenomen.

De nog te verrekenen rente over deze vordering, groot SRD 32,7 miljoen (bruto/nominaal), is -via een addendum bij de hoofdovereenkomst- toegevoegd aan de hoofdsom van GSS-IV per 14 september 2023.

Rente GSS-IV over de periode 28 april - 31 december 2021(e)

Voor de rente over de in april 2020 afgesloten geldlening, GSS-IV, gold een betaalfrije periode van 12 maanden tot 28 april 2021, waarna de opgebouwde rentevordering volgens de overeenkomst diende te worden toegevoegd aan de hoofdsom van SRD 8,5 miljard. In 2021 is, na diverse besprekingen tussen de Bank en het Ministerie van Financiën en Planning, overeengekomen dat de rentevorderingen over GSS-IV gecompenseerd mogen worden met de royalty-ontvangsten per kwartaal uit hoofde van de 'Mineral Agreement 1994' gerelateerd aan NV Grassalco.

De Bank verrekent de rentevorderingen vanaf 28 april 2020 met de per kwartaal ontvangen royalty ingaande de ontvangst over het 2^e kwartaal van 2020.

Vooruitlopend op de formalisering van de gewijzigde omvang van GSS-IV op 14 september 2023, heeft de renteberekening terugwerkend naar 28 april 2020 plaatsgevonden op basis van de herziene stand van deze geldlening, groot SRD 8,4 miljard.

De nog af te wikkelen rentevordering per eind 2023 bedraagt na verrekening met royalty's in het boekjaar ontvangen -tot en met het derde kwartaal 2023- SRD 834,9 miljoen (bruto/nominaal) (2022: SRD 1.049,6 miljoen bruto/nominaal).

4.3.2. Verplichtingen aan de Staat

f. Gewone rekeningen van de Staat

Deze betreffen de saldi van de werkrekeningen van de Staat en de lopende saldi bij de Bank in Surinaamse dollar en in vreemde valuta.

g. Bijzondere rekeningen van de Staat

Deze betreffen de 'Projectrekeningen' van de Staat, voornamelijk gefinancierd met vreemde valuta en subsidies. De rekeningen luiden in Surinaamse dollar en in vreemde valuta.

Afgezien van volume aspecten draagt de wisselkoersstijging bij aan de nominale toename van beide groepen van rekeningen van de Staat.

4.4 Vorderingen op en verplichtingen aan commerciële banken

De Bank houdt financiële activa en passiva aan voor doeleinden van monetair beleid en financiële stabiliteit.

Deze instrumenten die worden gewaardeerd tegen AC, betreffen:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Vorderingen commerciële banken	311.503.500	342.528.532
Leningen aan commerciële banken (a)	311.503.500	342.528.532
Verplichtingen commerciële banken	30.408.339.431	38.929.977.336
Kasreserve-verplichting banken (b)	15.853.193.953	20.936.185.367
Kasreserve-verplichting in VV	9.384.932.664	14.807.848.414
Kasreserve-verplichting in SRD	6.468.261.289	6.128.336.953
Overige verplichtingen aan commerciële banken	14.555.145.478	17.993.791.969
Leningen van commerciële banken in VV (c)	3.390.044.328	4.693.302.999
Rekening-courantverplichtingen in VV (d)	2.856.019.139	5.406.045.438
Rekening-courantverplichtingen in SRD (d)	2.579.714.011	1.843.121.752
Deposito's in SRD (d)	5.729.368.000	6.051.321.780

a) Leningen aan commerciële banken

Deze leningen zijn speciale faciliteiten die in 2018 zijn verstrekt aan twee commerciële banken voor een totaal van € 14,5 miljoen. Deze verstrekking is naar aanleiding van het beslag door de Nederlandse justitie op 13 april 2018 op een geldzending van € 19,5 miljoen, afkomstig van drie commerciële banken. De leningen aan de twee commerciële banken zijn gedekt door hun tegenwaarde in Surinaamse dollar en hebben geen vaste vervaldatum en zijn niet-rentedragend. Vanaf eind 2020 dient een faciliteit, groot € 10,0 miljoen, (nominaal) nog afgewikkeld te worden. De opbouw van deze faciliteit is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Bruto-stand lening 31 december	401.940.000	441.972.300
Stand ECL-voorziening 31 december 2023	-90.436.500	-99.443.768
Netto-stand 31 december	311.503.500	342.528.532

De toename van de uitstaande vordering is beïnvloed door de wisselkoersstijging vanwege de voortgaande depreciatie van de Surinaamse dollar in 2023 ten opzichte van de Euro.

b) Kasreserve-verplichting banken

Op 16 mei 2001 en 12 februari 2003 is een kasreserveregeling voor respectievelijk Surinaamse guldens en vreemde valuta ingevoerd. Het doel van de kasreserveregeling is het bevorderen van de stabiliteit in de waarde van de Surinaamse munt en het vormen van een liquiditeitsbuffer zodat het liquiditeitsrisico van toevertrouwde middelen wordt geminimaliseerd. Met referte aan deze regeling houden negen commerciële banken een verplichte kasreserve in vreemde valuta en in Surinaamse dollar aan bij de Bank.

Tot aan 2023 werd het verplichte kasreservepercentage door de Bank voor een jaar vastgesteld en werd aan het begin van het daaropvolgend jaar aangepast of herbevestigd voor een nieuwe termijn. Afhankelijk van de omstandigheden en beleidsbeslissingen konden binnen het jaar aanpassingen plaatsvinden.

In 2023 zijn in het kader van het monetair beleid aanvullende beleidsmaatregelen getroffen waarbij het SRD-kasreservepercentage is verhoogd alsook een tijdelijk kredietgroeiplafond is ingesteld voor banken. Het SRD-kasreservepercentage was initieel (in 2001) vastgesteld op 27,5% van de 'reserve base' en bedraagt 44% vanaf 5 april 2023. Met de verhoging van het kasreservepercentage beoogt de Bank liquiditeit af te romen uit hoofde van een verkrapping van het monetair beleid, terwijl bij een verlaging van het kasreservepercentage sprake is van een versoepeling van het monetair beleid dat liquiditeitverruimend werkt. Sedert medio 2020 zijn de bij de Bank aangehouden VV-kasreserves geringfenced en daarmee waarborgend dat de VV-kasreserves te allen tijde reserves van de algemene banken blijven en voor geen enkel ander doel kunnen worden aangewend door de Bank. In 2023 hebben bepaalde lokale algemene banken een deel van hun *ringfenced* kasreservemiddelen bij de Bank overgeheveld naar hun correspondentbanken in het buitenland vanwege de door hen gestelde vereisten voor een minimumvolume aan transactie.

De percentages in 2023 voor de aan te houden VV- en SRD-kasreserve bedroegen 50,0% respectievelijk 44,0%. (2022: respectievelijk 50,0% en 39,0%.) Na de formalisering van de ringfenced overeenkomst met de banken in 2020 vindt er geen rentevergoeding over de kasreserves in vreemde valuta plaats. De kasreserves in vreemde valuta worden net als de kasreserves in SRD als een renteloos deposito aangehouden.

De opbouw van de kasreserve naar valutasoort is als volgt:

Valutasoort	2023		2022 (herzien)	
	Valutawaarde	Waarde in SRD	Valutawaarde	Waarde in SRD
Surinaamse dollar (nominaal)		6.468.261.289		4.607.772.145
US-dollar (nominaal)	130.213.836	4.725.590.315	236.714.620	7.519.239.895
Euro (nominaal)	115.921.340	4.659.342.349	108.768.340	3.614.480.715
Nominale waarde		15.853.193.953		15.741.492.755
Hyperinflatie-effect 2022		-		5.194.692.612
		15.853.193.953		20.936.185.367

c) Leningen van de commerciële banken in VV

Deze verplichtingen, die in 2020 zijn aangegaan, komen voort uit het dispuut tussen de commerciële banken en de Bank over de aanwending van de vreemde-valuta-kasreserve door de Bank in 2019. In een gezamenlijk besluit van de commerciële banken en de Bank d.d. 28 januari 2020 is vastgesteld dat een groot deel van de door de Bank aangehouden kasreserves en andere financiële instrumenten oneigenlijk zijn aangewend. In de periode mei/juni 2020 zijn met de individuele commerciële

banken leningsovereenkomsten afgesloten voor het tekort in de kasreservefondsen onder bezwaring van een van de onroerende goederen van de Bank als zekerheidstelling. Volgens de afspraken dient de vastgestelde schuldverplichting uit hoofde van de kasreservefondsen (ca. US\$ 70,7 miljoen en ca. € 32,2 miljoen) en termijndeposito's (US\$ 70 miljoen en € 8 miljoen) binnen acht jaar in gelijke delen per kwartaal te worden afgelost. De rente bedraagt 6,75% per jaar. De Bank draagt het valutarisico van deze schuld. Er zijn geen achterstanden in de aflossingen van de kwartaaltermijnen en het saldi van deze leningen bedragen per 31 december 2023 respectievelijk US\$ 66,3 miljoen en Euro 24,0 miljoen (2022: US\$ 80,8 miljoen en Euro 28,8 miljoen).

Het verloop van deze schulden is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Stand 1 januari	4.693.302.997	4.301.768.153
Vrijval hyperinflatie-effect 2021	-	-1.526.433.861
Hyperinflatie beginbalans 2022		915.860.318
Vrijval/Hyperinflatie-effect 2022 (mutaties en beginbalans 2022)	-1.164.503.753	-
Aflossingen boekjaar	-720.909.187	-626.949.876
Herwaardering	568.516.007	1.621.628.200
Effectieve rente	13.638.264	7.430.065
Stand 31 december	3.390.044.328	4.693.302.999

d) Rekening-courantgoeden en deposito's in Surinaamse dollar en VV

De commerciële banken houden bij de Bank werkrekeningen aan in lokale valuta alsook in VV, die niet rentedragend zijn. De Bank biedt ook depositofaciliteiten aan de commerciële banken, die wel rentedragend zijn.

4.5 Overige financiële activa en passiva

Deze betreffen:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Overige activa	1.526.629.345	1.252.707.694
Overige activa in vreemde valuta:	7.861.347	7.100.687
Beleggingen in aandelen (a)	7.861.347	7.100.687
Overige activa in lokale valuta:	1.518.767.998	1.245.607.007
Leningen aan het personeel (b)	22.506.971	25.880.201
Overige vorderingen (c)	1.496.261.027	1.219.726.806
Overige financiële passiva	2.371.007.152	2.518.013.228
Overige passiva in vreemde valuta:	39.183.347	45.649.650
Verplichtingen in vreemde valuta aan ingezetenen (d)	39.183.347	45.649.650
Overige passiva in lokale valuta:	2.137.808.621	2.279.028.796
Verplichtingen in SRD aan internationale ontwikkelingsbanken	5.058.604	13.517.700
Verplichtingen in SRD aan overige ingezetenen (e)	1.669.933.141	1.956.938.616
R/C Stichting PF CBvS	431.927.376	272.809.445
Deposito Pensioenfonds CBvS (f)	30.889.500	35.763.035
Goudcertificaten (i)	194.015.184	193.334.782

a) Beleggingen in aandelen

De aandelen die als strategische aandelen worden bestempeld, zijn als volgt samengesteld:

	2023				2022 (herzien)			
	1 januari SRD	Vrijval hyper- inflatie- effect 2022 SRD	FVTOCI SRD	31 december SRD	1 januari SRD	FVTOCI SRD	Hyperinfla- tie-effect 2021 en 2022 SRD	31 december SRD
Belegging in Banco Latino Americano (a)	4.985.917	-1.237.107	2.791.950	6.540.760	3.916.247	1.222.199	-152.529	4.985.917
Belegging in S.W.I.F.T. (b)	82.649	-20.507	13.021	75.163	68.761	17.780	-3.892	82.649
Belegging in CariCris (c)	5.075.271	-1.259.278	798.579	4.614.572	3.517.245	1.546.803	11.223	5.075.271
	10.143.837	-2.516.892	3.603.550	11.230.495	7.502.253	2.786.782	-145.198	10.143.837
Afwaardering				-3.369.148				-3.043.150
				7.861.347				7.100.687

De 'beleggingen in aandelen' kennen een reële-waardehiërarchie 2. (Zie noot 15 voor verdere toelichting.)

- *Banco Latino Americano de Comercio Exterior (BLADEX) (a)*

BLADEX, een multinationale bank met haar hoofdkantoor in Panama City, financiert de buitenlandse handel van Latijns-Amerika en het Caribisch gebied. Het in 1997 verworven kapitaalbelang in BLADEX van 7.285 aandelen klasse A, is verkregen voor US\$ 300.000 met een tegenwaarde van SRD 118.800 destijds. De koopprijs per aandeel bedroeg ongeveer US\$ 41,18. Aan het einde van het verslagjaar 2023 bedroeg de koers van de BLADEX klasse A-aandelen US\$ 24,74 (2022: US\$ 16,20). De totale investeringswaarde per jaareinde 2023 bedroeg US\$ 180.231 met een tegenwaarde van SRD 6.540.760 (nominaal) (2022: US\$ 118.017/ SRD 3.748.810 (nominaal)).

- *Sociëteit voor Wereldwijde Interbancaire Financiële Telecommunicatie (b)*

De Bank heeft op 10 mei 2001 één aandeel voor € 1.870 gekocht in de 'Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication' (SWIFT). SWIFT is een coöperatieve vennootschap die eigendom is van de bij haar aangesloten financiële instellingen.

- *Caribbean Information and Credit Rating Services Limited (CariCRIS) (c)*

De Bank participeert sinds 14 september 2011 in CariCRIS, die een kredietbeoordelaar is voor het Caribisch gebied. De participatie vertegenwoordigt 200.000 aandelen, waarvoor US\$ 200.000 is betaald.

b) Leningen aan het personeel

Het 'Huisvestingsfonds' onder beheer van de Bank heeft als doel om de bankmedewerkers in staat te stellen in hun huisvesting te voorzien. Leningen kunnen worden verstrekt voor de aankoop van bouwgrond of een huis, voor reparaties en renovaties, meubels, de aankoop van een auto of voor ander gebruik dat verband houdt met wonen. Deze leningen hebben een vaste rente van 11% en een gemiddelde looptijd van 15 jaar.

Het saldo van de personeelsleningen is als volgt opgebouwd:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Bruto-stand personeelsleningen 31 december	32.152.816	36.609.112
Stand ECL-voorziening 31 december	-9.645.845	-10.728.911
Netto-stand 31 december	22.506.971	25.880.201

c) Overige vorderingen

De overige financiële activa zijn als volgt samengesteld:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Vooruitbetaling op drukkosten SRD-bankbiljetten	121.185.918	62.139.752
Claim op het IMF	762.409.744	277.438.172
Kaswaarden	11.693.727	13.157.502
Overlopende activa en vooruitbetaalde kosten	53.300.036	50.670.475
De Surinaamsche Bank NV Nw. Nickerie	8.954.235	10.083.242
Overige vorderingen	569.501.132	831.624.982
Bruto-stand 31 december	1.527.044.792	1.245.114.125
ECL-voorziening overige vorderingen	-30.783.765	-25.387.319
Netto-stand 31 december	1.496.261.027	1.219.726.806

d) Verplichtingen in vreemde valuta aan ingezetenen

Deze verplichtingen hebben betrekking op deposito's die door cambiohouders zijn gestort ter verkrijging van hun exploitatievergunning. Deze deposito's worden door de Bank als waarborgsommen aangehouden en zijn niet-rentedragend en hebben per eind 2023 een tegenwaarde in Surinaamse dollar van ca. SRD 39,2 miljoen (nominaal) (2022: ca. SRD 34,3 miljoen (nominaal)). In 2023 zijn er geen nieuwe vergunningen verstrekt. (2022: idem.)

e) Verplichtingen in SRD aan overige ingezetenen

De samenstelling van deze verplichting is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Verplichtingen in SRD aan overige ingezetenen:	1.669.933.141	1.956.938.616
Verplichtingen parastatale instellingen en overige ingezetenen	299.708.465	344.898.644
Crediteurenverplichtingen	44.239.815	101.870.512
Ontvangsten nader te verrekenen	1.005.073.688	1.062.596.738
Verplichtingen oude bankbiljetten	5.715.648	7.600.732
Personele verplichtingen	2.775.204	3.391.244
Fiscale verplichtingen	634.232	3.807.261
Overige verplichtingen (reserveringen)	311.786.089	432.773.485

f) Depositorekening Pensioenfonds CBVS (de Bank)

Het Pensioenfonds heeft een depositofaciliteit bij de Bank als belegging die voor het Huisvestingsfonds is bestemd. Conform de richtlijnen van het Directoraat 'Toezicht Kredietwezen' belegt het Pensioenfonds zijn overschot op deze rekening tegen een gunstig rentepercentage. De beleggingsovereenkomst van 12 december 2001 had een looptijd van 15 jaar en is op 20 juli 2017 terugwerkend naar 12 december 2016 verlengd tot 11 december 2026. Het deposito heeft een doorlopend karakter. De Bank betaalt voor deze aangetrokken middelen 11% per jaar, gelijk aan het rentepercentage waartegen het Huisvestingsfonds haar hypothecaire leningen uitzet.

Per addendum van 12 februari 2021 is additioneel SRD 12,0 miljoen (nominaal) toegezegd, welk bedrag indien nodig in tranches door het Huisvestingsfonds kan worden opgenomen. In 2021 en 2022 zijn er respectievelijk 4 en 2 tranches van elk SRD 1,0 miljoen opgenomen. In 2023 zijn de zevende en achtste tranche, elk groot SRD 2,0 miljoen, opgenomen. Tot en met 2023 is SRD 10,0 miljoen in 8 tranches opgenomen uit de toezegging van SRD 12,0 miljoen.

i) Goudcertificaten

De verplichting betreffende de goudcertificaten is als volgt opgebouwd:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Goudcertificaten	97.007.592	96.667.391
Renteverplichting goudcertificaten	97.007.592	96.667.391
	194.015.184	193.334.782

Vanaf maart 2015 lopen, vanwege het verstrijken van de rentedragende periode van de goudcertificaten, de waarderingen van goudcertificaten en renteverplichtingen gelijk.

Per eind 2023 bedroeg de omvang en prijs per gram goud van de goudcertificaten in omloop, verdeeld over veelvouden van 5 gram goud, 39.025 gram goud voor SRD 2.485,8 (nominaal) per gram goud. (2022: 39.130 gram goud voor SRD 1.857,5 (nominaal) per gram goud). De renteverplichting is gebaseerd op dezelfde hoeveelheid goud en goudprijs als de certificaten waaraan die zijn verbonden.

De stijging van het uitstaande saldo per 31 december 2023 houdt, niettegenstaande het effect van de teruggekochte certificaten, verband met de herwaardering van de goudcertificaten vanwege de gestegen wisselkoers en goudprijs in 2023. (2022: idem.)

De goudcertificaten hebben een reële-waardehiërarchie 1. (Zie noot 15 voor verdere toelichting.)

4.6 Vordering herkapitalisatie reservefonds

In het kader van het EFF -programma is vooruitlopend op de jaarrekening 2023, uitgaande van de criteria genoemd in art 5.5 van 'Bankwet 2022,' het vermogenstekort vanaf het jaar 2020 vastgesteld. In navolging van artikel 48 van 'Bankwet 2022,' stelden de Staat en de Bank een herkapitalisatieplan op ter financiering van het verwachte vermogenstekort per 31 december 2021. Dit plan is op 26 augustus 2024 geformaliseerd.

De totale, rechtens afdwingbare vordering op de Staat ten behoeve van de aanzuivering van het reservefonds bedroeg per jaareind 2023 nominaal SRD 14.602.673.647 (art. 5.1 Bankwet).

In dit saldo is het tekort van het reservefonds over 2020 en 2021 alsook over 2022 op basis van de criteria uit Art. 5.5 van de Bankwet en de goedgekeurde jaarrekeningen over 2020 /2021 en 2022 inbegrepen. De calculatie van het totale tekort per eind 2021 bedraagt ca. SRD 8,4 miljard (nominaal) en over 2022 ca. SRD 6,2 miljard (nominaal).

Conform de Bankwet dient de financiering van het tekort plaats te vinden door de overdracht van verhandelbare effecten tegen de geldende marktrente. Een deel van deze vordering, ca. SRD 8,4 miljard (het tekort per eind 2021), is door de Staat in januari 2025 afgewikkeld via de verstrekking van verhandelbare staatsobligaties. (Zie noot 2.2 sectie 'Herkapitalisatie door de Staat').

De initiële waardering van deze vordering dient tegen *fair value* te worden gewaardeerd en hierbij is de nominale waarde aangepast met SRD 529,2 miljoen. Deze aangepaste waardering is navenant opgenomen onder het reservefonds.

Noot| 5 Niet-financiële activa

5.1 Edelmetalen en andere voorraden

De Bank houdt als niet-financiële activa voorraden niet-monetair goud in de vorm van goudgrenailles, industriegoud en herdenkingsmunten aan alsook kunstwerken en overige voorraden. De samenstelling van deze voorraden is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Voorraad edelmetalen en andere voorraden	610.407.065	623.674.793
Voorraad niet-monetaire edelmetalen	598.214.262	609.090.864
Goudgrenailles	109.711.937	111.456.075
Industriegoud	244.823.977	248.716.046
Voorraad herdenkingsmunten en gemunt goud	157.468.599	160.499.335
Kapitaalinvesterings in herdenkingsmunten	86.209.749	88.419.408
Kunstwerken en overige voorraden	12.192.803	14.583.929

5.2 Materiële vaste activa en immateriële activa

De materiële en immateriële vaste activa, sub-posten van de balanscategorie 'niet-financiële activa' per 31 december betreffen:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Materiële vaste activa	595.328.388	644.136.298
Onroerende goederen	529.054.073	599.018.167
Terreinen	135.665.557	149.208.193
Gebouwen	393.388.516	449.809.974
Roerende goederen	37.396.816	35.984.055
Meubilair en kantoorapparatuur	15.804.351	13.839.572
Computers en accessoires	9.726.609	8.175.171
Transportmiddelen	11.865.856	13.969.312
Onderhanden investering	28.877.499	9.134.076
Immateriële activa	3.702.657	24.536
Computersoftware	3.702.657	24.536

Het verloop van de materiële vaste activa en immateriële activa per categorie is als volgt:

	Materiële vaste activa						Immateriële activa
	Terreinen gebouwen en installaties	Meubilair en kantoorapparatuur	Computers en accessoires	Voertuigen	Onderhanden investering	Totaal eigendom en uitrusting	Computer - software
	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD
Aanschaffingen							
Stand 1 januari 2022	333.672.194	49.198.322	2.952.688	11.903.644	2.022.942	399.749.790	17.793.434
Investerings in 2022	1.758.814	5.326.094	3.878.963	3.670.341	3.337.204	17.971.416	-
Overboekings in 2022	786.845	142.511	-	-	-929.356	-	-
Herwaardering							
- terreinen 2022	38.397.382	-	-	-	-	38.397.382	-
- gebouwen 2022	123.472.507	-	-	-	-	123.472.507	-
Stand 31 december 2022	498.087.743	54.666.927	6.831.651	15.573.985	4.430.791	579.591.095	17.793.434
Herrubricering 2023	-	-2.630.745	2.630.745	-	-	-	-
Investerings in 2023	421.095	14.406	4.066.869	4.212.896	29.113.601	37.828.867	3.088.872
Overboekings in 2023	1.932.290	9.899.695	-	-	-11.831.985	-	-
Herwaardering							
- terreinen 2023	23.478.946	-	-	-	-	23.478.946	-
- gebouwen 2023	76.357.984	-	-	-	-	76.357.984	-
Stand 31 december 2023	600.278.057	61.950.283	13.529.265	19.786.881	21.712.406	717.256.892	20.882.306

	Materiele vaste activa						Immateriële activa
	Terreinen gebouwen en installaties	Meubilair en kantoor-apparatuur	Computers en accessoires	Voertuigen	Onderhanden investering	Totaal eigendom en uitrusting	Computer - software
	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD
Afschrijvingen							
Stand 1 januari 2022	32.919.670	46.610.252	1.330.407	7.518.537	-	88.378.866	17.773.600
Afschrijving in 2022	14.778.474	1.343.325	1.535.602	1.279.162	-	18.936.563	7.933
Stand 31 december 2022	47.698.144	47.953.577	2.866.009	8.797.699	-	107.315.429	17.781.533
Herrubricering 2023	-	-263.077	263.077	-	-	-	-
Afschrijving in 2023	23.525.840	2.376.812	3.086.939	2.067.486	-	31.057.077	316.820
Stand 31 december 2023	71.223.984	50.067.312	6.216.025	10.865.185	-	138.372.506	18.098.353
Boekwaarde							
31 december 2023:							
vóór hyperinflatie- effect 2023	529.054.073	11.882.971	7.313.240	8.921.696	21.712.406	578.884.386	2.783.953
Hyperinflatie-effect 2023	-	3.921.380	2.413.369	2.944.160	7.165.093	16.444.002	918.704
incl. hyperinflatie-effect 2023	529.054.073	15.804.351	9.726.609	11.865.856	28.877.499	595.328.388	3.702.657
Boekwaarde							
31 december 2022							
vóór hyperinflatie- effect 2022	450.389.598	6.713.350	3.965.642	6.776.286	4.430.790	472.275.666	11.901
Hyperinflatie-effect 2022	148.628.569	7.126.222	4.209.529	7.193.026	4.703.286	171.860.632	12.635
incl. hyperinflatie- effect 2022	599.018.167	13.839.572	8.175.171	13.969.312	9.134.076	644.136.298	24.536

De onderhanden investering heeft betrekking op gebouwen en inventarissen.

Nadere informatie over de onroerende goederen:

- De waarde van de terreinen en gebouwen is getoetst op hun marktwaarde per eind 2023 en is op basis daarvan geherwaardeerd voor SRD 99,8 miljoen (nominaal), (2022: ca. SRD 161,9 miljoen (nominaal) per 31 december 2022);
- De terreinen opgenomen onder de onroerende goederen zijn in eigendom dan wel in grondhuur verkregen van de Staat;
- De in grondhuur verkregen terreinen worden gelet op de aard van de Bank beschouwd als in eigendom verkregen, gebaseerd op de rationele stelling dat deze terreinen niet teruggevorderd zullen worden door de Staat;
- De titel van de terreinen in grondhuur verkregen, kan op basis van een in proces zijnde wetswijziging ter zake worden omgezet in eigendom;
- Alle in gebruik zijnde terreinen en gebouwen zijn bedrijfsgebonden goederen;
- Het object aan de Henck Arronstraat/Lim A Po- straat is als onderpand verstrekt voor een lening van de commerciële banken aan de Bank in 2020.

5.3 Drukkosten voor SRD-bankbiljetten

Het verloop van de post 'drukkosten voor SRD-bankbiljetten' is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Drukkosten voor SRD-bankbiljetten 1 januari	311.070.226	383.037.126
Vrijval Hyperinflatie-effect voorgaand boekjaar	-77.182.838	-197.232.069
Drukkosten SRD-bankbiljetten in boekjaar (nominaal)	84.461.848	48.082.331
Hyperinflatie-effect boekjaar	105.055.248	248.271.464
Drukkosten voor SRD-bankbiljetten 31 december	423.404.484	482.158.852
Gecumuleerde afschrijvingen drukkosten SRD-bankbiljetten 1 januari	-201.654.742	-220.156.759

	2023	2022 (herzien))
	SRD	SRD
Vrijval Hyperinflatie-effect voorgaand boekjaar	50.034.635	113.362.309
Afschrijving boekjaar (nominaal)	-59.559.385	-44.825.657
Hyperinflatie-effect boekjaar	-69.689.232	-160.944.744
Gecumuleerde afschrijvingen drukkosten SRD-biljetten 31 december	-280.868.724	-312.564.851
Boekwaarde per 31 december	142.535.760	169.594.001

De drukkosten voor SRD-bankbiljetten zijn verwerkt naarmate de SRD-bankbiljetten zijn ontvangen in het verslagjaar.

De drukkosten in 2023 en 2022 vloeiden voort uit de tussen de Bank en de drukker afgesloten contracten in 2020. In 2023 betroffen de bedrukt ontvangen bankbiljetten de coupures van SRD 100, SRD 20, SRD 10 en SRD 5 met een totale nominale waarde (*face value*) van ca. SRD 1,5 miljard. De drukkosten van de bedrukt ontvangen bankbiljetten in 2022, betroffen de coupures van SRD 100 en SRD 50 met een totale nominale waarde (*face value*) van SRD 1,6 miljard.

Noot| 6 Bankbiljetten in omloop

De verplichting voor de uitgegeven biljetten is de netto-verplichting na aftrek van de door de Bank aangehouden biljetten. Bankbiljetten worden bij ontvangst, creatie en intrekking verantwoord.

Bankbiljetten worden in omloop gebracht op het moment dat ze uit het depot van de Bank worden gehaald en worden overgedragen aan commerciële banken of andere klanten en vertegenwoordigen derhalve het saldo van de bankbiljetten in bezit van het grote publiek en de commerciële banken.

Het verloop van de bankbiljetten in omloop is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Stand per 1 januari	6.084.400.905	4.792.417.700
In omloop gebracht	1.864.500.000	2.112.000.000
Intrekking	-758.312.500	-533.250.000
Mutatie bankbiljetten in kas	24.824.285	-286.766.795
	7.215.412.690	6.084.400.905
Hyperinflatie-effect 2022	-	2.007.694.600
Stand per 31 december nominale waarde	7.215.412.690	8.092.095.505

Per 31 december zijn de volgende coupures (nominale waarde) en aantallen bankbiljetten in omloop:

Coupure	2023		2022 (herzien)	
	Aantal	SRD	Aantal	SRD
SRD 5	8.149.824	40.749.120	6.909.011	34.545.055
SRD 10	6.787.164	67.871.640	5.606.127	56.061.270
SRD 20	5.292.309	105.846.180	4.675.499	93.509.980
SRD 50	13.658.755	682.937.750	21.885.910	1.094.295.500
SRD 100	63.180.080	6.318.008.000	48.059.891	4.805.989.100
Totaal bankbiljetten in omloop (nominaal)		7.215.412.690		6.084.400.905
Hyperinflatie-effect 2022		-	-	2.007.694.600
		7.215.412.690	-	8.092.095.505

Noot| 7 Voorziening pensioenverplichtingen

Onder de voorziening pensioenverplichtingen zijn opgenomen de voorziening voor:

- pensioenverplichtingen voor bankpresidenten ⁽¹⁾
- 'post employment benefits' verplichtingen.

⁽¹⁾ Met de inwerkingtreding van de 'Bankwet 2022' valt de 'voorziening voor de pensioenverplichting van directieleden en gewezen bankpresidenten' onder beheer van de Bank. In de jaarrekening 2023 is voornamelijk uitgegaan van de actuariële calculaties als voorheen in afwachting van de financiële afwikkeling met SPF-CBvS.

De Bank heeft na balansdatum besloten dat terugwerkend naar 2021 gelijkwaardigheid bij toepassing van alle personeelsregelingen in acht dient te worden genomen.

De verruiming/aanpassing van de volgende personeelsregelingen betreffen:

- Vier regelingen die een pensioenregeling zijn dan wel het karakter hebben van pensioenregeling, zijnde de:
 1. Pensioenregeling uitgevoerd door Stichting Pensioenfonds CBvS;
 2. Regeling betreffende toekenning van onderstanden ten laste van de Bank;
 3. Pensioenregelingen voor gewezen presidenten van de Bank;
 4. Regeling inzake aanvullende uitkeringen aan gepensioneerden, onderstand genietenden en andere belanghebbenden.
- Vijf overige personeelsregelingen, zijnde:
 1. Gratificatieregeling ten behoeve van gepensioneerden;
 2. Regeling geneeskundige verzorging gepensioneerden;
 3. Regeling vergoeding begrafenis kosten;
 4. Regeling gratificatie bij pensionering;
 5. Regeling jubileumgratificatie van werknemers.

Bij de pensioenregeling of de daarop gelijkende regelingen liggen de aanpassingen op het vlak van:

- toekenning van aanspraken op weduwen-/weduwnaarspensioen met terugwerkende kracht;
- erkenning van een duurzame samenleving in concubinaat bij de toekenning van aanspraken op weduwen-/weduwnaarspensioen met terugwerkende kracht;
- indexatie van pensioenaanspraken;
- incorporatie c.q. overheveling van (latente) aanvullende uitkeringen en onderstanden.

Wat betreft de pensioenregeling in beheer van Stichting Pensioenfonds CBvS (SPF) is het aanvankelijke criterium dat er sprake moet zijn van een dienstverband voor onbepaalde tijd komen te vervallen.

Bij de vijf overige personeelsregelingen zijn bij regelingen twee, vier en vijf geen aanpassingen.

Het verloop van de voorziening pensioenverplichting per component in 2023 en 2022 is als volgt:

2023								
	Pensioen- regeling	Genees- kundige verzorging	Gratificatie bij : - Uitdienst- treding - Pensionering	Jubileu m- gratifi- caties	Overige *	Totaal 2023 Directie en Staf	Presi- denten	Totaal 2023
* SRD 1.000	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD
Stand <i>defined benefit</i> - verplichting 1 januari 2023	1.563.462	258.068	82.458	41.147	13.550	1.958.685	29.911	1.988.596
Vrijval hyperinflatie -effect vorig jaar	-387.926	-64.032	-20.460	-10.209	-3.363	-485.990	-7.421	-493.411

2023								
	Pensioen- regeling	Genees- kundige vezorging	Gratificatie bij : - Uitdienst- treding - Pensionering	Jubileu m- gratifi- caties	Overige *	Totaal 2023 Directie en Staf	Presi- denten	Totaal 2023
* SRD 1.000	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD
Aangepaste beginstand 2023	1.175.536	194.036	61.998	30.938	10.187	1.472.695	22.490	1.495.185
Uitvoeringskosten	42.254	7.603	2.808	2.113	293	55.071	-	55.071
Interest	76.197	12.517	3.994	1.922	666	95.296	1.458	96.754
Uitkeringen	-13.479	-6.273	-3.003	-5.729	-153	-28.637	-1.886	-30.523
Actuarieel resultaat: verlies/winst	350.349	37.507	12.310	9.981	2.335	412.482	5.228	417.710
Stand <i>defined benefit</i> - verplichting 31 december 2023	1.630.857	245.390	78.107	39.225	13.328	2.006.907	27.290	2.034.197
Af: <i>Fair value</i> dekking door SPF	-600.642	-	-	-	-	-600.642	-	-600.642
Netto <i>defined benefit</i> - verplichting bij de Bank	1.030.215	245.390	78.107	39.225	13.328	1.406.265	27.290	1.433.555

* betreft onderstanden/ aanvullende uitkeringen en begrafeniskosten

2022 (herzien)								
	Pensioen- regeling	Genees- kundige vezorging	Gratificatie bij: - Uitdienst- treding - Pensionering	Jubileu- gratifi- caties	Overige*	Totaal 2022 Directie en Staf	Presi- denten	Totaal 2022
* SRD 1.000	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD
Stand <i>defined benefit</i> - verplichting 1 januari 2022	1.266.919	254.423	75.246	35.441	9.121	1.641.150	26.819	1.667.969
Vrijval hyperinflatie -effect vorig jaar	-449.552	-90.279	-26.700	-12.576	-3.237	-582.344	-9.517	-591.861
Hyperinflatie effect stand 1 januari 2022	269.731	54.168	16.020	7.546	1.942	349.407	5.710	355.117
Aangepaste beginstand 2022	1.087.098	218.312	64.566	30.411	7.826	1.408.213	23.012	1.431.225
Uitvoeringskosten	38.516	8.640	2.828	1.964	224,0	52.172	-	52.172
Interest	70.430	14.079	4.157	1.958	511	91.135	1.486	92.621
Uitkeringen	-13.522	-3.548	-2.353	-4.813	-201	-24.437	-2.449	-26.886
Actuarieel resultaat: verlies/winst	380.940	20.585	13.261	11.627	5.190	431.603	7.861	439.464
Stand <i>defined benefit</i> - verplichting 31 december 2022	1.563.462	258.068	82.458	41.147	13.551	1.958.686	29.911	1.988.597
Af: <i>Fair value</i> dekking door SPF	-672.179	-	-	-	-	-672.179	-	-672.179
Netto <i>defined benefit</i> - verplichting bij de Bank	891.283	258.068	82.458	41.147	13.551	1.286.507	29.911	1.316.418

* betreft onderstanden/ aanvullende uitkeringen en begrafeniskosten

Onderstaand volgt een sensitiviteitsanalyse voor 2023 en 2022 exclusief de hyperinflatie-effecten 2022/2021.

Sensitiviteitsanalyse 2023

2023 (nominaal)								
	Pensioen- regeling	Genees- kundige vezorging	Gratificatie bij: - Uitdienst- treding - Pensionering	Jubileu- gratifi- caties	Overige *	Totaal 2023 Directie en Staf	Presi- denten	Totaal 2023
* SRD 1.000	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD
<i>Defined benefit</i> verplichting 31 december (nominaal)	1.630.857	245.390	78.107	39.225	13.329	2.006.908	27.290	2.034.198

2023 (nominaal)								
	Pensioen- regeling	Genees- kundige vezorging	Gratificatie bij: - Uitdienst- treding Pensionering	Jubileum- gratifi- caties	Overige *	Totaal 2023 Directie en Staf	Presi- denten	Totaal 2023
* SRD 1.000	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD
Wijziging <i>Defined benefit</i> -verplichting (nominaal) a.g.v.:								
1 pp stijging discon- teringsvoet	-215.902	-32.600	-7.935	-2.494	-2.101	-261.032	-1.632	-262.664
1 pp daling discon- teringsvoet	269.070	41.132	9.852	2.838	2.738	325.630	1.842	327.472
1 pp stijging salaris- verhoging	91.507	-	9.822	2.941	-	104.270		104.270
1 pp daling salaris- verhoging	-81.101	-	-7.701	-2.628	-	-91.430		-91.430
1 pp stijging medische kosteninflatie	-	40.017	-	-	-	40.017		40.017
1 pp daling medische kosteninflatie	-	-32.295	-	-	-	-32.295		-32.295
1 pp stijging verhoging uitkering/ vergoeding	176.093	-	-	-	2.652	178.745	1.914	180.659
1 pp daling verhoging uitkering/vergoeding	-152.118	-	-	-	-2.071	-154.189	1.725	-152.464

* betreft onderstanden/ aanvullende uitkeringen en begrafeniskosten

Sensitiviteitsanalyse 2022

2022 (nominaal)								
	Pensioen- regeling	Genees- kundige vezorging	Gratificatie bij: - Uitdienst- treding -Pensionering	Jubileum- gratifi- caties	Overige *	Totaal 2022 Directie en Staf	Presi- denten	Totaal 2022
* SRD 1.000	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD
<i>Defined benefit</i> - verplichting 31 december (nominaal)	1.175.535	194.036	61.999	30.938	10.189	1.472.697	22.489	1.495.186
Wijziging <i>Defined Benefit</i> -verplichting (nominaal) a.g.v.:								
1 pp stijging discon- teringsvoet	-157.984	-26.250	-6.668	-1.800	-1.626	-194.328	-1.409	-195.737
1 pp daling discon- teringsvoet	196.935	33.174	8.318	2.041	2.124	242.592	1.596	244.188
1 pp stijging salaris- verhoging	67.324	-	8.098	2.096	-	77.518	-	77.518
1 pp daling salaris- verhoging	-59.908	-	-6.519	-1.881	-	-68.308	-	-68.308
1 pp stijging medische kosteninflatie	-	32.293	-	-	-	32.293	-	32.293
1 pp daling medische kosteninflatie	-	-26.020	-	-	-	-26.020	-	-26.020
1 pp stijging verhoging uitkering/ vergoeding	125.450	-	-	-	2.057	127.507	1.633	129.140
1 pp daling verhoging uitkering/vergoeding	-108.368	-	-	-	-1.602	-109.970	-1.467	-111.437

* betreft onderstanden/ aanvullende Uitkeringen en begrafeniskosten

Opbouw van de 'defined benefit-verplichting' SPF

De opbouw van de 'defined benefit-verplichting' -nominaal- is als volgt:

	2023 SRD	2022 SRD
Gepensioneerden (nominaal)	272.590.019	178.166.711
Gewezen deelnemers (nominaal)	20.814.852	18.077.234
Deelnemers (nominaal)	1.337.451.917	979.291.513
Present Value of <i>defined benefit</i> -verplichting (nominaal)	1.630.856.788	1.175.535.458

	2023	2022
	SRD	SRD
Reële waarde (fair value) van plan assets van SPF (nominaal)	-600.642.361	-505.397.779
Netto <i>defined benefit</i> -verplichting (nominaal)	1.030.214.427	670.137.679

Reële waarde (fair value) van de 'plan assets' van SPF

De ontwikkeling van de reële waarde van de 'plan assets' van SPF is als onderstaand:

	2023	2022
	SRD	SRD
Reële waarde plan assets SPF per 1 januari (nominaal)	505.397.779	435.637.195
Saldo ontvangsten R/C CBvS (nominaal)	52.000.000	35.235.807
Uitkeringen (nominaal)	-13.478.966	-10.167.148
Opbrengsten uit plan assets	56.723.548	44.691.925
- Interestopbrengsten uit plan assets (nominaal)	36.858.315	31.827.889
-Hermetingen (nominaal)	19.865.233	12.864.036
<i>Fair value plan assets</i> SPF-CBvS per 31 december (nominaal)	600.642.361	505.397.779
Bestaande uit:		
Beleggingen (nominaal)	437.956.937	415.579.156
Liquide middelen (nominaal)	107.158.638	26.975.434
Saldo overige vorderingen en kortlopende verplichtingen (nominaal)	55.526.786	62.843.189
	600.642.361	505.397.779

De aan de actuariële calculaties onderliggende demografische en financiële veronderstellingen - zoals onderstaand samengevat- zijn vanwege de boven aangegeven veranderingen waar nodig aangepast.

Demografische en financiële veronderstellingen

Onderstaand volgt een nadere toelichting van de onderliggende actuariële veronderstellingen bij de onderhavige twee voorzieningen.

De Bank kent een '*defined benefit*'-pensioenplan, waarbij volgens 'Bankwet 2022' de pensioenvoorziening van de werknemers exclusief directieleden en de president van de Bank bij de Stichting Pensioenfonds van de Centrale Bank van Suriname is ondergebracht. In de jaarrekening 2023 omvat het '*defined benefit*'-pensioenplan als vanouds alle werknemers van de Bank, inclusief de directie maar exclusief de in functie zijnde president.

Demografische veronderstellingen

Bij de bepaling van de onderhavige voorziening is de actuaaris uitgegaan van aanpassingen van de regelingen die geleid hebben tot aanvullingen op en wijzigingen van de demografische veronderstellingen betreffende potentiële mede-rechthebbenden.

De toegepaste demografische veronderstellingen en methode voor 2023 zijn als volgt:

Demografische veronderstellingen	Vaststelling/Methode
Overlevingskansen	Volgens de Surinaamse overlevingstafel KriAs 2010-2013 met een leeftijdsterugstelling van 2 jaar voor mannen en vrouwen. Deze overlevingstafel is gebaseerd op de periode 2010-2013 voor de Surinaamse mannen en vrouwen waargenomen sterfte en is geconstrueerd door de 'Kring van Actuarissen in Suriname'. Dit is de meest recente tafel voor Suriname. Levensverwachting 60-jarige man: 18,4 jaar.

Demografische veronderstellingen	Vaststelling/Methode
	Levensverwachting 60-jarige vrouw: 21,0 jaar.
Invalideringskansen	Op grond van ervaringscijfers zijn invalideringskansen buiten beschouwing gelaten; en derhalve gesteld op 0%
Ontslagkansen	Op grond van ervaringscijfers zijn ontslagkansen buiten beschouwing gelaten; en derhalve gesteld op 0%
Geboortedatum	Alle personen zijn geboren op 1 juli van hun geboortjaar.
Potentiële mede-rechthebbende pensioenregeling	Veronderstelling: op de 60 ^{ste} verjaardag zijn 90% van de mannen en 70% van de vrouwelijke werknemers gehuwd dan wel duurzaam samenlevend in concubinaat met een partner ten behoeve van wie onder de regeling aanspraken op partnerpensioen zijn toegekend. Het percentage werknemers dat een echtgenoot/echtgenote of partner zal hebben ten behoeve van wie aanspraken op partnerpensioen worden uitgekeerd in geval van overlijden voor de 60 ^{ste} verjaardag wordt verondersteld overeenkomstig partnerfrequentietabel in procenten. Voor gewezen werknemers wordt uitgegaan van de feitelijke situatie.
Potentiële mede-rechthebbende regeling geneeskundige verzorging gepensioneerden	Op grond van ervaringscijfers van de CBvS wordt ervan uitgegaan dat op de 60 ^{ste} verjaardag: - 85% mannelijke werknemers respectievelijk 0% vrouwelijke werknemers een partner hebben die in aanmerking komt voor 100% recht op geneeskundige verzorging. - 0% mannelijke werknemers respectievelijk 15% vrouwelijke werknemers een partner hebben die in aanmerking komt voor aanvullend recht op geneeskundige verzorging. Voor gewezen werknemers wordt uitgegaan van de feitelijke situatie.
Potentiële mede-rechthebbende regeling gratificatieregeling ten behoeve van gepensioneerden	Op grond van ervaringscijfers van de CBvS wordt ervan uitgegaan dat op de 60 ^{ste} verjaardag: - 70% mannelijke werknemers respectievelijk 50% vrouwelijke werknemers een partner heeft die in aanmerking komt voor de regeling. Voor gewezen werknemers wordt uitgegaan van de feitelijke situatie.
Potentiële mede-rechthebbende regeling vergoeding begrafenis kosten	Op grond van ervaringscijfers van de CBvS wordt ervan uitgegaan dat op de 60 ^{ste} verjaardag: - 90% mannelijke werknemers respectievelijk 50% vrouwelijke werknemers een partner hebben die in aanmerking komt voor de regeling. Voor gewezen werknemers wordt uitgegaan van de feitelijke situatie.
Leeftijdverschil tussen partners: - Werknemers - Gewezen werknemers	Mannelijke partner is 5 jaar ouder. Feitelijk leeftijdverschil.
Ingangsdatum van het recht	Voor deelgenoten wordt ervan uitgegaan dat het recht ingaat bij het bereiken van de 60 ^{ste} verjaardag.

Financiële veronderstellingen

Vanwege het besluit van de Bank tot aanpassing van de pensioenregelingen is haar beleid voor de toekenning van aanpassingen van pensioenaanspraken, onderstanden en aanvullende uitkeringen gewijzigd.

De gehanteerde methodieken voor de financiële veronderstellingen voor 2023 zijn als volgt:

Financiële veronderstellingen	Methodiek
1. Prijsinflatie	Prognose o.b.v. voorgenomen monetair beleid CBvS.
2. Disconteringsvoet	Prognose bij het uitvoeren van het monetair beleid via de rentevoet. Voor 2023 is uitgegaan van een disconteringsvoet van 12%. Reëel rendement lange termijn: 3%
3. Salarisverhogingen	Voor middellange termijn wordt rekening gehouden met eventueel reeds vastgestelde verhoging en/of met specifieke verwachtingen van CBvS. Voor lange termijn geldt: prijsinflatie (voorgaand boekjaar) 2022 +2%
4. Rendement pensioenvermogen	Gebaseerd op de verwachtingen van het bestuur van Stichting Pensioenfonds CBvS. Gelijkgesteld aan de veronderstelde disconteringsvoet.
5. Aanpassingen van ingegane en uitgestelde pensioenen (na incorporatie van -latente-aanvullende uitkeringen c.q. onderstanden)	De jaarlijkse aanpassing van de ingegane en uitgestelde pensioenen vindt plaats op basis van overrente, zijnde het verschil tussen het verwachte rendement op het pensioenvermogen en de actuariële rekenrente van 4%, die wordt gebruikt voor de vaststelling van de pensioenverplichting van de Stichting Pensioenfond CBvS. Verondersteld is dat de eerste aanpassing plaatsvindt per 1 januari 2024.
6. Verhogingen van onderstanden (na incorporatie van de aanvullende uitkeringen)	De jaarlijkse aanpassing van de onderstanden is overeenkomstig die bij de Stichting Pensioenfond CBvS, namelijk o.b.v. overrente pensioenfonds. Verondersteld is dat de eerste aanpassing plaatsvindt per 1 januari 2024.
7. Gratificatie per vol dienstjaar Minimumgratificatie	O.b.v. beleid CBvS blijkend uit historische ontwikkelingen, rekening houdende met toegekende algemene salarisverhoging.
8. Verhoging gratificatie aan gepensioneerden	
9A. Verhoging van toegekende pensioenen aan gewezen presidenten en eventuele partners	O.b.v. beleid CBvS, rekening houdend met toegekende algemene salarisverhoging.
9B. Verhoging van toegekende pensioenen aan weduwen van overleden gewezen presidenten	O.b.v. beleid CBvS, rekening houdende met toegekende algemene salarisverhoging. Verondersteld is dat de eerste aanpassing plaatsvindt per 1 januari 2024.
10A. Verhoging van -latente-aanvullende uitkeringen door pensioenfonds CBvS aan gepensioneerden en gewezen deelnemers en overige belanghebbenden	O.b.v. beleid CBvS, blijkend uit historische ontwikkelingen, is verhoging gebaseerd op toegekende algemene salarisverhogingen. Het beleid is gewijzigd. De (latente) aanvullende uitkeringen worden geïncorporeerd in de pensioenaanspraken, waarna de aanpassing zal verlopen overeenkomstig de veronderstelling onder punt 5 vermeld. Verondersteld is dat dit vanaf 1 januari 2024 het geval zal zijn.
10B. Verhoging van aanvullende uitkeringen aan onderstandgenietenden en overige belanghebbenden	O.b.v. beleid CBvS, blijkend uit historische ontwikkelingen, verhoging is gebaseerd op toegekende algemene salarisverhogingen. Het beleid is gewijzigd. De aanvullende uitkeringen worden geïncorporeerd in de onderstanden, waarna de aanpassing zal verlopen overeenkomstig de veronderstelling onder punt 6 vermeld. Verondersteld is dat dit vanaf 1 januari 2024 het geval zal zijn.

Financiële veronderstellingen	Methodiek
10C. Verhoging van aanvullende uitkeringen aan weduwen van overleden gewezen presidenten	O.b.v. beleid CBvS, blijkend uit historische ontwikkelingen, is verhoging gebaseerd op toegekende algemene salarisverhogingen. Het beleid is gewijzigd. De aanvullende uitkeringen worden geïncorporeerd in de weduwenpensioenen, waarna de aanpassing zal verlopen overeenkomstig de veronderstelling onder punt 9B vermeld. Verondersteld is dat dit vanaf 1 januari 2024 het geval zal zijn.
11. Medische kosten per (mede) rechthebbende	Meerjaren ervaringscijfers CBvS.
12. Medische kosteninflatie	Middellange termijn: o.b.v. specifieke verwachtingen van CBvS Lange termijn: prijsinflatie 2023 +1,5%.
13. Vergoeding voor begrafenis- en crematiekosten	Rekening houdende met de gemiddelde standaard begrafenis-/ crematiekosten van erkende begrafenisondernemers en meerjarige cijfers CBvS.
14. Verhoging van vergoeding begrafenis- en crematiekosten	Middellange termijn: o.b.v. specifieke verwachtingen CBvS. Lange termijn: verhoging o.b.v. prijsinflatie

Noot| 8 Eigen vermogen

De samenstelling van het eigen vermogen is als volgt:

		2023	2022 (herzien)
		SRD	SRD
Eigen vermogen		11.849.655.445	-6.964.839.213
Kapitaal (a)	8.1	1.038.765.353	156.236.119
Reserves conform Bankwet	8.2		
<i>Reservefonds (b)</i>		1.553.078.595	-16.143.761.966
Reservefonds (b1)		-2.936.074.411	116.894.096
Hermetingseffecten bij overgang IFRS		-	-5.734.192.075
Diverse reserve		-	-1.171.338.270
Geaccumuleerde resultaten (verliezen)		-	-6.859.916.069
Resultaat boekjaar (b2)		4.489.153.006	-2.012.890.898
Netto hyperinflatie-effect herziening 2022			-482.318.750
<i>Bijzondere reserve (c)</i>		-	-
Overige reserves	8.3	9.257.811.497	9.022.686.634
Herwaardering van monetair goud (d)		2.161.043.810	2.261.409.592
Herwaarderingen van vreemde valuta (e)		5.574.435.562	5.429.704.822
Herwaardering terreinen en gebouwen (f)		525.967.391	566.753.515
Herwaarderingsreserve eigen-vermogensinstrumenten als FVTOCI (g)		10.458.134	9.116.597
Herwaardering van toegezegde pensioenregeling (h)		985.906.600	755.702.108

8.1 Kapitaal

Kapitaal en Reservefonds

Tot en met 2022 was 'Bankwet 1956' van toepassing en waren er derhalve geen wettelijke regelingen die voor de onderhavige twee vermogenscomponenten jaarlijks op basis van zelfregulerende toetsing de noodzakelijk minimale omvang bepaalden en vervolgens door de Staat gefinancierd

moesten worden. Vernieuwing van de 'Bankwet 1956' was mede daarom een noodzakelijke voorwaarde voor een structurele versterking van de Bankpositie en haar juridisch werkkader.

In 'Bankwet 2022' is voorzien dat de vermogenscomponenten 'kapitaal' en 'reservefonds' van de Bank jaarlijks op basis van de gecontroleerde en vastgestelde jaarrekening getoetst worden of die samen minimaal 6% van de financiële activa per jaareind bedragen. Boekjaar 2023 is het 1^e jaar waarop de 'Bankwet 2022' van toepassing is. Bij deze initiële toets wordt rekening gehouden dat conform art. 4.1 het kapitaal SRD 1,0 miljard bedraagt en om de 3 jaren door de directie van de Bank in een gezamenlijke vergadering met de Raad van Commissarissen wordt herzien. Hierbij mag het kapitaal niet minder dan 3% van de financiële activa aan het einde van een driejarig cyclus bedragen (art. 4.2). Het kapitaal van de Bank dient te allen tijde te zijn volgestort (art 4.3).

Bij de jaarlijkse toetsing van de 6%-norm voor de bepaling van de omvang van het kapitaal en reservefonds wordt gedurende de driejaar cyclus na aftrek van de omvang van het kapitaal, het verschil toegevoegd aan het reservefonds.

In artikel 4 van de 'Overeenkomst Herkapitalisatie Centrale Bank van Suriname' is tevens aangegeven dat de vaststelling van het tekort steeds naar jaarlaag zal geschieden. Voorts is in de laatstgenoemde overeenkomst in art. 4.3 overeengekomen dat in geval van een vermogenstekort in enig jaar -in de context van 'Bankwet 2022'- dit tekort meteen in de desbetreffende jaarrekening mag worden verwerkt en de voortvloeiende verplichting van de Staat als een vordering op de Staat mag worden opgenomen.

De jaarrekening 2023 is de facto de eerste jaarrekening waarin de omvang van het bij te stellen tekort van het kapitaal en reservefonds per 31 december 2023 is berekend en verwerkt.

Het vastgestelde vermogenstekort zijnde het kapitaal en het reservefonds, per 31 december 2023 bedraagt SRD 15.602.675.647 (nominaal). De bepaling van de omvang van het vermogenstekort van het kapitaal en reservefonds in enig jaar naar een niveau lager dan het tekort in de voorgaande periode en derhalve restitutie implicerend is uitgesloten. In voorkomend geval vindt er geen herkapitalisatie plaats.

Kapitaal (a)

2022:

Het kapitaal van de Bank bedraagt SRD 10.000.000 (nominaal) volgens artikel 4 van de Bankwet 1956. Het kapitaal wordt wettelijk naar boven bijgesteld wanneer de waarde van de munteenheid van Suriname daalt. Bijstortingen op het kapitaal worden door de Staat gedaan, al dan niet als deel van de bestemming van de winst van de Bank, totdat de maximale omvang van het kapitaal is bereikt. Deze aanpassing wordt gedaan door het nominale bedrag van het kapitaal zoveel te verhogen als nodig is om de waardevermindering van de Surinaamse munteenheid te compenseren en om de equivalente waarde van het kapitaal in internationaal inwisselbare valuta te behouden.

Hoewel de Staat per 18 januari 2022 de kapitaalaanpassingen over 2015 en 2016 -met referentie aan art. 4.2 van 'Bankwet 1956'- heeft gestort, is er per eind 2023 sprake dat voor de jaren 2020 tot en met 2022 de vereiste storting nog niet is afgewikkeld. (Zie noot 4.2 sub-toelichting 'overige vorderingen op de Staat' / 'kapitaalaanpassingen (b)').

De opbouw van het kapitaal is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Kapitaal (conform de Bankwet 1956 wijziging 2005)	10.000.000	10.000.000

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Aanpassingen uit hoofde van Artikel 4 lid 3 Bankwet 1956:		
Aanpassing in 2011 tot en met 2016 (2011 uit de winst van 2011)	18.585.845	18.585.845
Aanpassing in 2020 (nominaal)	23.172.923	23.172.923
Aanpassing in 2021 (nominaal)	28.127.999	28.127.999
Aanpassing in 2022 (nominaal)	37.583.999	37.583.999
Stand 1 januari 2023/ december 2022 (nominaal)	117.470.766	117.470.766
Hyperinflatie-effect 2023/2022	38.765.353	38.765.353
Kapitaalaanpassing 31 december 2023 naar de omvang genoemd in art. 4.1 Bankwet 2022 (nominaal)	882.529.234	-
Stand 31 december	1.038.765.353	156.236.119

De hyperinflatie-aanpassing 2023 regardeert alleen de beginstand 2023. De kapitaalaanpassing van SRD 882,5 miljoen is ontstaan per eind 2023.

Met referentie aan Art 4.1 en 4.3 'Bankwet 2022' en artikel 4.5 van de 'Overeenkomst Herkapitalisatie Centrale Bank van Suriname' heeft de Staat de herkapitalisatie van het kapitaal van de Bank in het voorjaar van 2025 gestort. Deze storting omvat ook de afwikkeling van de kapitaalaanpassing 2020 tot en met 2022, waaraan per 31 december 2023 nog niet is voldaan.

8.2 Reserves conform 'Bankwet 2022'

De 'Bankwet 2022' kent een Reservefonds (art. 5.) Terwijl in 'Bankwet 1956' -van toepassing op 2022- er sprake was van een Reservefonds (art. 5.) én een Bijzondere Reserve (art. 6.)

'Bankwet 2022' kent in tegenstelling tot 'Bankwet 1956' geen toevoeging aan het reservefonds van waardeveranderingen c.q. herwaardering van belegd kapitaal in herdenkingsmunten. Het saldo van de vermogensaanwas door herwaarderingen, groot ca. SRD 56,7 miljoen per eind 2022, is derhalve in 2023 ten gunste van het resultaat vrijgevallen.

Reservefonds (b1 en b2)

Met het oog op 'Bankwet 2022' die van toepassing in 2023 zijn in 2022 onder het reservefonds tevens alle overige negatieve vermogenscomponenten (verliezen) voortvloeiende uit de bedrijfsoperaties opgenomen alsook geaccumuleerde resultaten over 2020 tot en met 2022 alsook het aangepast resultaat 2019 op basis van toepassing van IFRS per 1 januari 2020.

Vanaf 2023 is het reservefonds ('Bankwet 2022') niet meer uit componenten opgebouwd maar vormen de componenten per eind 2022 de totale omvang van het vermogenstekort per 1 januari 2023. Het verloop van het wettelijk bepaalde reservefonds is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Reservefonds per 1 januari 2022 (nominaal)		33.606.326
Herwaardering belegging kapitaal en reservefonds in herdenkingsmunten (OCI) (nominaal)		23.097.092
		56.703.418
Hyperinflatie effect 2022		60.190.678
		116.894.096
Hermetingseffect per 1 januari 2022 (nominaal)		-2.781.562.973
Hyperinflatie effect		-2.952.629.102
		-5.734.192.075
Diverse reserves per 1 januari 2022 (nominaal)		-237.773.380
Overboeking naar reserve toegezegde pensioenrechten (nominaal)		-330.423.693

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
		-568.197.073
Hyperinflatie effect		-603.141.197
		-1.171.338.270
Geaccumuleerde resultaten per 1 januari 2022 (2019-2021) (nominaal)		-4.058.925.916
Hyperinflatie effect		-2.800.990.153
		-6.859.916.069
Stand per 31 december 2022 vóór resultaat boekjaar		-13.648.552.318
Stand per 1 januari (b1)	-15.661.443.216	
Vrijval hyperinflatie-effect voorgaand jaar inclusief hyperinflatie effect resultaat 2022	6.296.569.774	
Aangepaste stand 1 januari 2023 (nominaal)	-9.364.873.442	
Mutaties boekjaar		
Vrijval saldo reservefonds 1 januari boekjaar (nominaal)	-56.703.418	
Mutatie toegezegde pensioenrechten-regeling via OCI (nominaal)	-417.709.527	
Overboeking saldo verlies 2016/2017 (nominaal)	-511.398.334	
Hyperinflatie-effect boekjaar exclusief resultaat boekjaar en herkapitalisatie reservefonds	-6.176.536.776	
Herkapitalisatie reservefonds (nominaal)	14.073.465.836	
Stand reservefonds vóór resultaat boekjaar	-2.453.755.661	-13.648.552.318
Resultaatbestemming cf. besluit RvC		
Resultaat boekjaar (b2)	6.156.842.540	1.785.107.231
Overboeking ongerealiseerde herwaardering deviezen en goud	-1.667.689.534	-3.797.998.129
Bestemd resultaat boekjaar	4.489.153.006	-2.012.890.898
Stand 31 december vóór netto hyperinflatie-effect herziening 2022	2.035.397.345	-15.661.443.216
Netto hyperinflatie-effect herziening 2022	-482.318.750	-482.318.750
Stand 31 december incl. netto hyperinflatie-effect herziening 2022	1.553.078.595	-16.143.761.966

Het verloop van het kapitaal en reservefonds onderscheiden naar de intra-comptabele stand (nominalisme) en substantialistische stand, inclusief hyperinflatie-effecten, kan als volgt worden weergegeven:

	2023			2022		
	Stand nominalisme	Hyperinflatie-effect	Stand incl. Hyperinflatie-effect	Stand nominalisme	Hyperinflatie-effect	Stand incl. Hyperinflatie-effect
	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD
Kapitaal						
Stand 1 januari	117.470.766			79.886.767		
Mutatie	882.529.234			37.583.999		
Stand 31 december	1.000.000.000	38.765.353	1.038.765.353	117.470.766	38.765.353	156.236.119
Reservefonds						
Stand 1 januari	-			-7.044.655.942		
	11.646.637.846					
Toevoeging waardemutatie via OCI	-			23.097.092		
Vrijval saldo reservefonds	-56.703.418			-		
Overboeking saldooverlies 2016/2017	-511.398.334			-		

	2023			2022		
	Stand nominalisme	Hyperinflatie-effect	Stand incl. Hyperinflatie-effect	Stand nominalisme	Hyperinflatie-effect	Stand incl. Hyperinflatie-effect
	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD	SRD
Overboeking naar reserve toegezegde pensioenrechten	-417.709.527			-330.423.693		
Stand reservefonds vóór herkapitalisatie en bestemming resultaat boekjaar	-12.632.449.125	-3.894.772.372	-16.527.221.497	-7.351.982.543	-6.296.569.775	-13.648.552.318
Herkapitalisatie reservefonds	14.073.465.836		14.073.465.836	-		
Stand reservefonds resultaat bestemming boekjaar	1.441.016.711	-3.894.772.372	-2.453.755.661	-7.351.982.543	-6.296.569.775	-13.648.552.318
Resultaat boekjaar	1.762.762.771	4.394.079.769	6.156.842.540	-1.991.721.681	3.776.828.912	1.785.107.231
Overboeking ongerealiseerde koersresultaten	-1.529.990.398	-137.699.136	-1.667.689.534	-2.302.933.622	-1.495.064.507	-3.797.998.129
Bestemd resultaat	232.772.373	4.256.380.633	4.489.153.006	-4.294.655.303	2.281.764.405	-2.012.890.898
Netto hyperinflatie - effect herziening 2022			-482.318.750		-482.318.750	-482.318.750
Stand 31 december na herkapitalisatie per eind 2023	1.673.789.084	361.608.261	1.553.078.595	-11.646.637.846	-4.497.124.120	-16.143.761.966
Totaal kapitaal en reservefonds	2.673.789.084	400.373.614	2.591.843.948	-11.529.167.080	-4.458.358.767	-15.987.525.847

In 2023 is het saldo over de boekjaren 2016 en 2017 ca. SRD 511,4 miljoen (nominaal) vanuit de post 'overige vorderingen op de Staat' overgeboekt naar het reservefonds. Dit verliessaldo was - in afwachting van nadere afspraken tot afwikkeling- tot en met 2022 gebaseerd op een door de Raad goedgekeurde resultaatbestemming onder de post 'Overige vorderingen op de Staat' opgenomen. De 'Bankwet 1956' kende geen bepalingen om operationele verliezen onder het reservefonds te verwerken. Bij de calculatie van het tekort over 2020/2021 en 2022 is met dit saldo over 2016/2017 rekening gehouden.

b) Bijzondere Reserve

2022: Het saldo van de 'Bijzondere Reserve' is, sinds de aanwending ervan per 31 december 2016 om het verlies over 2016 deels te compenseren, nihil. Deze onttrekking is geschied met goedkeuring van de Minister van Financiën en Planning. Er zijn nadien geen stortingen verricht in deze reserve.

2023: Er is geen 'Bijzondere reserve' volgens 'Bankwet 2022'

8.3 Overige reserves

De 'Overige reserves' betreffen in feite herwaardering van posten (activa of passiva) opgenomen als niet-gerealiseerde resultaten volgens IFRS plus de cumulatie van ongerealiseerde herwaarderingswinsten (verliezen) opgenomen in het resultaat. Voorts zijn hieronder ook de herwaarderingsreserves die via 'overige inkomens' van het totaalresultaat ('*other comprehensive income*' (OCI)) worden gevoed opgenomen.

De herwaarderingsreserves omvatten:

- posten die zijn overgeboekt of later kunnen worden overgeboekt naar de winst- en verliesrekening:
 - herwaardering van monetair goud;
 - herwaardering uit hoofde van wisselkoers vreemde valuta;

- herwaardering van beleggingen in herdenkingsmunten.*
- posten die mogelijk nooit zullen worden overgeboekt naar de winst- en verliesrekening:
 - herwaardering van terreinen en gebouwen;
 - herwaardering van eigen-vermogensinstrumenten;
 - herwaardering van toegezegde pensioenregelingen.

* per 1 januari 2023 is het saldo van de herwaardering van beleggingen in herdenkingsmunten vrijgevallen ten gunste van de resultatenrekening. (Zie noot 2.2 en 2.9.2a.)

Herwaarderingsreserve van monetair goud (c)

Het verloop van deze reserve is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Stand per 1 januari	2.261.409.592	1.447.951.352
Vrijval hyperinflatie-effect voorgaand boekjaar -inclusief beginstand -	-938.066.895	-720.896.081
Mutatie waarderingsverschillen goud in boekjaar via OCI	837.701.113	793.062.275
Hyperinflatie-effect 2022	-	741.292.046
Stand 31 december	2.161.043.810	2.261.409.592

Herwaarderingsreserve vreemde valuta (d)

Het verloop van de herwaarderingsreserve vreemde valuta is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Stand per 1 januari	5.429.704.822	1.730.405.089
Vrijval hyperinflatie-effect -incl. beginstand en mutatie voorgaand jaar-	-1.522.958.794	-126.592.686
Overboeking ongerealiseerde koersresultaten uit resultaat boekjaar	1.667.689.534	3.797.998.129
Hyperinflatie-effect 2022	-	27.894.290
Stand 31 december	5.574.435.562	5.429.704.822

Herwaardering 'terreinen en gebouwen' (e)

Deze reserve is per jaareinde -na de herwaardering van de terreinen en gebouwen in 2023- gemuteerd met respectievelijk SRD 23.478.946 en SRD 76.357.983 (nominaal). (2022: SRD 38.397.382 en SRD 123.472.508 (nominaal)). Daar de Bank volgens haar Bankwet geen inkomstenbelasting betaalt over haar winsten, is er geen sprake van latente belastingverplichting of belastingvordering noch van gerealiseerde herwaardering op basis van de jaarlijkse afschrijvingen over de gebouwen.

De opbouw van de herwaarderingsreserve 'terreinen en gebouwen' is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Terreinen	107.811.484	84.332.538
Gebouwen	418.155.907	341.797.924
Hyperinflatie-effect 2022	-	140.623.053
Stand 31 december	525.967.391	566.753.515

Herwaarderingsreserve eigen-vermogensinstrumenten (f)

In 2023 is net als voorgaande boekjaren na de hermeting op basis van FVTOCI sprake van een opwaardering van de strategische aandelen.

Het verloop van deze reserve is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Stand per 1 januari	9.116.597	6.305.093
Vrijval hyperinflatie effect (beginbalans en OCI-mutatie) voorgaand jaar	-2.262.012	-2.237.290
Toevoeging waarde-mutatie boekjaar	3.603.549	3.706.420
Hyperinflatie-effect 2022 (beginbalans)	-	1.342.374
Stand per 31 december	10.458.134	9.116.597

Herwaarderingsreserve toegezegde pensioenregelingen (g)

De aanpassing van de toegezegde pensioenregeling per eind 2023 is voornamelijk als gevolg van aanpassingen van de demografische en financiële veronderstellingen. Zie noot 7.

Het verloop van deze herwaarderingsreserve is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Stand per 1 januari	755.702.108	368.548.739
Vrijval hyperinflatie effect (beginbalans en OCI-mutatie) voorgaand jaar	-187.505.035	-130.775.359
Toevoeging waarde-mutatie boekjaar	417.709.527	439.463.512
Hyperinflatie-effect 2022 (beginbalans)	-	78.465.216
Stand per 31 december	985.906.600	755.702.108

Noot| 9 Rentebaten en -lasten financiële activa en financiële passiva

De segmentatie van de rentebaten en -lasten naar valutasoort is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Rentebaten en -lasten in vreemde valuta		
Rentebaten over financiële activa in vreemde valuta	1.202.242.774	337.471.743
Rentelasten over financiële verplichtingen in vreemde valuta	-296.099.263	-352.540.553
Netto-rentebaten in vreemde valuta	906.143.511	-15.068.810
Rentebaten en -lasten in lokale valuta		
Rentebaten over financiële activa in lokale valuta	955.272.216	1.484.408.810
Rentelasten over financiële verplichtingen in lokale valuta	-2.688.923.838	-3.250.301.462
Netto-rentebaten in lokale valuta	-1.733.651.622	-1.765.892.652
Netto-rente(lasten)	-827.508.111	-1.780.961.462

De samenstelling van de rentebaten en -lasten naar buitenlandse en binnenlandse rentebronnen is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Rentebaten in VV uit buitenlandse rentebronnen	1.202.242.774	337.471.743
Rentebaten ('Ringfenced') deposito's bij buitenlandse instellingen	1.116.289.307	327.293.962
Rentebaten ('Non-Ringfenced') deposito's bij buitenlandse instellingen	85.953.467	10.177.781
Rentebaten in lokale valuta uit binnenlandse rentebronnen	955.272.216	1.484.408.810
Rentebaten van financiële instellingen	342.502	639.867
Rentebaten van de Staat	951.513.171	1.479.245.763
Personeelskredieten	3.416.543	4.523.180
Totale rentebaten	2.157.514.990	1.821.880.553

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Rentelasten uit binnenlandse rentebronnen	-2.981.474.654	-3.598.229.505
Rentelast in VV uit hoofde van VV-lening van commerciële banken	-296.099.263	-352.540.553
Rentelasten financiële instrumenten in lokale valuta	-2.685.375.391	-3.245.688.952
Rentelast deposito-faciliteit (Centrale Bank termijn deposito/(CBTD))	-2.036.431.214	-3.081.468.802
Rentelast Centrale Bank Certificaten (<i>wholesale</i> en <i>retail</i>)	-648.944.177	-164.220.150
Overige rentelasten in lokale valuta		
Rentelasten belegging van SPF-CBvS	-3.548.447	-4.612.510
Totale rentelasten	-2.985.023.101	-3.602.842.015
Netto-rente(lasten)	-827.508.111	-1.780.961.462

Rentelast deposito-faciliteit (CBTD)

De totale omvang van de depositoveilingen 2023 bedroeg SRD 52,2 miljard (nominaal) (2022: SRD 42,6 miljard (nominaal)).

De rekenkundig gemiddelde rentevoet voortvloeiende uit de wekelijkse termijndepositoveilingen gedurende het jaar 2023 bedroeg 45,29% (2022: 49,77%).

Rentelast lening van commerciële banken (VV)

Deze rentelasten komen voort uit de leningen van de commerciële banken. Zie noot 4.4c voor de omvang van de leningen en de leningscondities.

Noot| 10 Overige Baten

10.1 Resultaat uit verkoop van vreemde valuta

Deze baten betreffen gerealiseerde koersmarge bij verkoop van deviezen.

10.2 Koersresultaat goud- en deviezenpositie en transactieresultaat

Onder deze post zijn opgenomen de koersresultaten uit hoofde van herwaarderingen van de voorraad goud en deviezen en herdenkingsmunten. Voorts transactiekoersresultaten ontstaan bij de afwikkeling van VV-verplichtingen. Daarnaast is van de in de loop van het jaar verwerkte koersverschillen per valutasoort bepaald welk deel moet worden aangemerkt als ongerealiseerd koersresultaat en welk deel per saldo kan worden aangemerkt als gerealiseerd. De gerealiseerde koersresultaten bevatten zowel verkoopresultaten alsook de afwaarderingen conform lagere marktwaarde.

Deze post is als volgt opgebouwd.

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Herwaardering voorraad herdenkingsmunten	44.026.712	38.909.302
Transactiekoersresultaten	337.574.358	-153.249.658
Afboeking koersverschillen uit hoofde van debetstanden VV-posities	-1.375.450.985	-1.916.671.476
Koersresultaten goud- en deviezenpositie (ongerealiseerd)	1.667.689.534	3.797.998.129
	673.839.619	1.766.986.297

10.3 Provisiebat en overige bat en

Vergoedingen en provisies over de periode:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Provisiebat en	2.566.924	1.021.803
Overige bat en	60.532.456	51.629.357
Opbrengsten sneps	21.665.767	26.415.368
Trading fee	35.224.734	14.938.362
Resterende bat en	3.641.955	10.275.627

Noot| 11 Hermetingen ECL en FVTPL

De waardeverandering van de financiële instrumenten door toepassing van ECL en FVTPL voor financiële instrumenten is onderstaand samengevat:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Netto-waardeverandering van financiële instrumenten ECL	3.438.963.566	-1.558.504.833
Banktegoeden en kasequivalenten	-512.695	-1.097.109
Beleggingen in obligaties	120.755.896	-127.592.017
Deposito bij correspondentbanken	-37.832	-8.685
Werkvoorschot en voorschotten Covid-19-Noodfonds	168.819.200	-
Geconsolideerde Staatsschuld	837.474.658	-
Overige vorderingen op de Staat	2.344.010.356	-1.384.529.080
Vorderingen op commerciële banken	-17.076.758	-35.281.336
Personeelsleningen	-1.721.105	-989.520
Overige vorderingen	-12.748.154	-9.007.086
Netto-waardevermindering activa	-1.178.361	-3.773.506
Beleggingen in aandelen	-1.178.361	-3.773.506
Netto waardeverandering van financiële instrumenten FVTPL	-	-148.687.544
Swap-vordering	-	38.417.708
Swap-verplichting	-	-187.105.252
Totaal	3.437.785.205	-1.710.965.883

Noot| 12 Personeelsbeloningen

De personeelskosten zijn beloningen die enerzijds bestaan uit direct uitkeerbare kortetermijnbeloningen op basis van de arbeidsovereenkomsten en anderzijds uit toekomstige beloningen die rechten betreffen en voortvloeien uit collectieve arbeidsovereenkomsten en beschikkingen voor directie en President.

De opbouw van personeelskosten verdeeld naar korte- en langetermijnbeloningen is als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Short-term employee benefits	433.945.085	427.521.661
Salarissen, gratificatie, vakantiegeld	328.396.733	357.272.262
Overwerktoelagen	29.802.438	30.023.805
Medische kosten	22.837.807	20.796.697
Overige personeelskosten	52.908.107	19.428.897
Post-employment and long-term benefits costs	729.080.560	842.087.099

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Pensioenpremiestortingen	248.206.045	232.815.677
Dotatie voorziening 'post employment benefits'	480.874.515	609.271.422
Totaal	1.163.025.645	1.269.608.760
Personeelsleden in dienst ultimo december boekjaar		
Man/Vrouw=totaal	212/235=447	216/227=443
CAO/Staf=totaal	185/262=447	187/256=443
Gemiddelde personeelskosten per persoon (na hyperinflatie-effect)	2.601.847	2.865.934

Noot| 13 Beheerskosten

De beheerskosten zijn als volgt samengesteld:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Beheerskosten goud, deviezen en bankbiljetten (13.1)	16.424.389	44.198.898
Overige beheerskosten (13.2)	246.785.630	299.397.543
	263.210.019	343.596.441

13.1 Beheerskosten goud, deviezen en bankbiljetten

Deze kostenpost is als volgt opgebouwd:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Beheerskosten goud, deviezen en bankbiljetten	16.424.389	44.198.898
Drukkosten SRD-bankbiljetten	64.919.730	73.926.243
Kosten correspondentbanken	2.652.756	3.212.647
Kosten geldsorteer- en vernietigingsmachine	4.743.279	4.297.358
Servicekosten s.w.i.f.t.	1.009.329	1.002.932
Kosten zendingen vreemd bankpapier en waarden	-57.791.251	-38.838.612
Overige beheerskosten goud, deviezen en bankbiljetten	890.546	598.330

13.2 Overige beheerskosten

De overige beheerskosten bestaan uit:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Overige beheerskosten	246.785.630	299.397.543
Afschrijving materiële vaste activa en immateriële activa	34.197.548	31.243.262
Overige beheerskosten	212.588.082	268.154.281
Kosten controle jaarrekening en special audits	13.008.956	15.937.200
Kosten adviseurs	12.650.588	20.470.449
Kosten juridische bijstand	2.452.028	4.896.117
Kosten deelname seminars & courses	4.317.350	4.386.631
Lokale trainingen en opleidingen	1.170.632	345.170
Bezoldiging commissarissen	667.080	1.009.310
Huisvestingskosten		
Onderhoud gebouwen en terreinen	8.295.678	5.881.269
Kosten nutsvoorzieningen	3.770.381	3.268.491

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Overige huisvestingskosten	11.597.082	4.916.732
Kantoorkosten		
Telecommunicatiekosten	1.562.957	3.391.959
Onderhoud meubilair en kantoorapparatuur	525.570	699.261
Abonnementen, dagbladen, periodieken en boeken	3.176.904	3.009.654
Overige kantoorbenodigdheden	8.991.012	3.868.146
Algemene kosten:		
Kosten informatie, communicatie en technologie	35.706.730	30.493.789
Bijdragen en giften	625.585	583.081
Representatiekosten	4.283.025	3.888.547
Overige algemene kosten	37.535.043	28.116.261
Onderhoud transportmiddelen en overige transportkosten	2.405.692	1.713.093
Resterende beheerskosten	59.845.789	131.279.121

13.3 Netto-effect hyperinflatie

De hyperinflatie-effecten vanwege de hyperinflatoire jaren 2023 -2022 zijn als volgt samengevat:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Hyperinflatie-effect resultatenrekening	-158.648.646	635.757.560
Hyperinflatie-effect activa en passiva voorgaand boekjaar	208.382.907	1.943.854.321
Hyperinflatie-effect activa en passiva boekjaar	4.185.696.862	2.490.242.747
Per saldo positief hyperinflatie-effect	4.235.431.123	5.069.854.628

Noot| 14 Informatie over verbonden partijen

De verbonden partijen betreffen:

- de Staat Suriname;
- de Stichting Pensioenfonds CBvS;
- *key management*;
- leden van de Raad van Commissarissen

De Staat Suriname

Toelichtingen met betrekking tot de blootstellingen aan de Overheid van Suriname zijn opgenomen in Toelichting 4.3. Alle uit de vordering op de Staat voortvloeiende rentebaten alsook afwaardering van de vorderingen op de Staat zijn in de resultatenrekening verwerkt, zie noot 9 en 11.

De Stichting Pensioenfonds CBvS

De Bank biedt beheer en administratieve ondersteuning aan het Pensioenfonds. De geleverde diensten in 2023 bedroegen SRD 135.000 (nominaal) (2022 SRD 18.600 (nominaal)) en zijn geheel in rekening gebracht aan het Pensioenfonds. Informatieverschaffing met betrekking tot de pensioenregeling is opgenomen onder noot 7 en 12.

Key management

Met referte aan de 'Bankwet 2022' is het aantal directieleden -inclusief de President- op sleutelposities op 31 december 2023 drie (2022: idem).

De vergoeding aan de directieleden op sleutelposities voor geleverde diensten bedroeg vóór aanpassingen uit hoofde van hyperinflatie 2023 SRD 17,5 miljoen (nominaal) (2022: SRD 9,7 miljoen (nominaal)) rekening houdende met de mutaties in 2023 en is als volgt opgebouwd:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Kortetermijnwerknemersvergoedingen (na correctie met hyperinflatie-factor)	10.532.898	7.251.814
'Post employment benefits' (na correctie met hyperinflatie-factor)	8.635.371	8.772.256
Totaal	19.168.269	16.024.070

Leden van de RvC

Het aantal raadsleden (inclusief mutaties) in 2023 bedroeg zeven (2022: idem). Aan de raadsleden betaalde honoraria en kostenvergoedingen bedroegen in 2023 SRD 624.000 (nominaal) (2022: SRD 624.000 (nominaal)). In februari 2024 is, mede in het licht van de 'Bankwet 2022', een nieuwe Raad aangetreden, bestaande uit zeven raadsleden.

Noot| 15 Reële waarde activa en passiva

Financiële instrumenten worden geclassificeerd met behulp van een reële-waardehiërarchie die het belang weerspiegelt van de inputs die zijn gebruikt bij het bepalen van de waarderingen:

- Niveau 1 Ongecorrigeerde genoteerde prijzen in actieve markten voor identieke activa of passiva, die actuele en regelmatig voorkomende zakelijke markttransacties vertegenwoordigen.
- Niveau 2 Genoteerde prijzen opgenomen in niveau 1, die waarneembaar zijn voor de activa of passiva, ofwel direct (bijv. prijzen voor vergelijkbare instrumenten, prijzen van inactieve markten) of indirect (bijv. rentetarieven, kredietspreads).
- Niveau 3 Niet-waarneembare inputs voor de activa of passiva die niet zijn gebaseerd op waarneembare marktgegevens als gevolg van inactieve markten (bijv. aannames van marktdeelnemers).

Geschatte reële waarden voor financiële instrumenten zijn bepaald teneinde de bedragen te benaderen waarvoor de instrumenten zouden kunnen worden verhandeld in een huidige marktconforme transactie tussen goed geïnformeerde en tot een transactie bereid zijnde partijen. De reële-waardehiërarchie vereist het gebruik van waarneembare 'marktinput' waar dergelijke inputs bestaan. Bij het bepalen van de reële waarde wordt een financieel instrument geclassificeerd op het laagste niveau van de hiërarchie waarvoor een significante input is overwogen. Er kunnen overdrachten plaatsvinden tussen niveaus van de reële-waardehiërarchie als gevolg van veranderingen in marktactiviteit of de beschikbaarheid van genoteerde marktprijzen of waarneembare inputs. Het beleid van de Bank is om overdrachten van activa en passiva tussen de verschillende niveaus van de reële-waardehiërarchie te registreren met behulp van de reële waarden aan het einde van elke verslagperiode.

	Reële waarde in SRD per 31 december		Hiërarchie van reële waarde Niveau	Waarderingstechnieken en key inputs
	2023	2022 (herzien)		
Financiële activa in vreemde valuta				
Monetair goud	3.547.066.588	3.603.456.080	1	Markten in USD *
Beleggingen in aandelen (FVTOCI)	7.861.347	7.100.687	2	Instrumenten- interne methode
Financiële passiva in vreemde valuta				
Goudcertificaten	194.015.184	193.334.782	1	Prijzen conform actieve markten *

* *notering volgens London Bullion Market Association*

Noot| 16 Voorzieningen juridische geschillen, voorwaardelijke verplichtingen en niet uit de balans blijvende verplichtingen

a) Voorzieningen juridische geschillen en voorwaardelijke verplichtingen

Vorderingen tegen de Bank kunnen worden ingediend in het kader van de normale gang van zaken, met inbegrip van voorwaardelijke verplichtingen met betrekking tot uitstaande juridische vorderingen tegen de Bank. De rechtszaken waarin het verliesrisico als minder dan waarschijnlijk en meer dan onwaarschijnlijk zijn beschouwd, zijn geclassificeerd als voorwaardelijke verplichtingen en bijgevolg zijn er geen voorzieningen gevormd. Op 31 december 2023 zijn er 46 rechtszaken (31 december 2022: 35 rechtszaken).

Niet uit de balans blijvende verplichtingen en vorderingen

Verplichtingen

Aard van de contractuele verplichting	Contractuele verplichting		Afgewikkeld per 31 december 2023 VV-waarde	Saldo nog af te wikkelen en niet in de balans per 31 december 2023 opgenomen	
	jaar	Waarde		VV-waarde	SRD -tegenwaarde
x 1.000.000					
Drukken van SRD-bankbiljetten:					
- coupures van 5, 10, 20, 50 en 100	2020	€14,20	€10,2	€ 4,0	SRD 161,1
- coupures van 200 en 500	2023	€ 4,74	€ 2,73	€ 2,73	SRD 95,3
Aankoop sorteermachines	2023	€ 4,72	-	€ 4,72	SRD 189,9
Totaal per eind 2023			€ 12,93	€ 10,55	SRD 446,3
Totaal per eind 2022			€ 5,8	€ 5,80	SRD 191,2

De Bank heeft sedert 21 mei 2010 een langdurige samenwerking met Giesecke & Devrient voor het drukken van SRD-bankbiljetten. Afhankelijk van de stand van de nog te creëren i.c. in omloop te brengen bedrukt ontvangen bankbiljetten en de kringloop van de geldbiljetten worden er orders voor het drukken van bankbiljetten geplaatst voor een periode van één of twee jaar en binnen de contractperiode afgeroepen.

In 2023 zijn met Giesecke & Devrient overeenkomsten aangegaan voor:

- het drukken van nieuwe coupures van SRD 200 en SRD 500. De contractuele verplichting voor het drukken van 16,0 miljoen van elk van de nieuwe coupures bedraagt Euro 4.740.000. In 2023 is 50% van het contractbedrag aanbetaald, groot Euro 2.370.000 miljoen ofwel SRD 94.546.000
- de levering en installatie van twee nieuwe geldsorteermachines voor Euro 4.723.724. Per 31 december 2023 bedraagt de tegenwaarde van deze contractuele verplichting SRD 189.865.372 (nominaal). Op 2 januari 2024 vond de 1^e contractuele aanbetaling van 30% plaats met een tegenwaarde van SRD 55.630.356 (nominaal).

Vorderingen

Per 31 december 2023 is er geen sprake van langlopende vorderingen anders dan de vorderingen die in de jaarrekening zijn verwerkt. (2022: geen sprake van langlopende vorderingen.)

Noot| 17 Resultaatbestemming

Tot en met 2022 werd de winst over een boekjaar met inachtneming van de bepalingen in art. 5 van de Bankwet 1956 volledig uitgekeerd, tenzij er sprake was van een specifieke incidentele

bestemming van de winst. Deze verplichting tot uitkering voldeed aan de voorwaarden van ‘*puttable instruments*’ zoals beschreven in IAS 32 om te classificeren als eigen vermogen.

Vanaf 2023 zijn met referentie aan ‘Bankwet 2022’ art. 8 lid 1 tot en met 5 de onderstaande bepalingen van toepassing:

1. “Toevoegingen uit de winst aan het kapitaal en/of het reservefonds, alsook winstuitkeringen aan de Staat zullen geschieden uit de uitkeerbare winst van de Bank. Binnen zes (6) maanden na het einde van het boekjaar en na publicatie van de jaarrekening wijst de Raad de uitkeerbare winst als volgt toe:
 - a. zeventig (70) procent aan het reservefonds totdat de som van het gestort kapitaal en het reservefonds tenminste gelijk is aan zes (6) procent van de totale financiële activa van de Bank;
 - b. het resterend bedrag na toewijzing, zoals opgenomen in sub a komt de Staat toe.
2. Nadat het totaalniveau (de som) van het gestort kapitaal en het reservefonds als bedoeld in lid 1 van dit artikel is bereikt, wordt de uitkeerbare winst als volgt verdeeld:
 - a. dertig (30) procent naar het reservefonds en
 - b. zeventig (70) procent komt de Staat toe.
3. De uitkeerbare winst van de Bank mag uitsluitend worden toegewezen op een wijze als bepaald in lid 1 en lid 2 van dit artikel.
4. Indien de Bank in een bepaald boekjaar een negatieve uitkeerbare winst behaalt, wordt deze eerst ten laste gebracht van de algemene reserverekening en vervolgens van het kapitaal
5. Er vinden geen winstuitkeringen aan de Staat plaats zolang de Bank uitstaande vorderingen op de Staat heeft. In dat geval wordt, in afwijking van de leden 1 en 2 van dit artikel, honderd (100) procent van de voor de Staat bedoelde winst in mindering gebracht op de uitstaande vorderingen op de Staat en vervolgens toebedeeld aan het kapitaal, respectievelijk het reservefonds, zoals bepaald door de Raad”.

De verplichtingen tot uitkeringen voortvloeiende uit de bepalingen in art. 8 voldoen aan de voorwaarden van ‘*puttable instruments*’ -conform IAS-32- om deze te classificeren als eigen vermogen.

De jaarrekening 2022 is op 15 maart 2025 door de RvC vastgesteld. De herziene cijfers 2022 wijken af van de op 15 maart 2025 gecontroleerde en vastgestelde jaarrekening 2022.

De jaarrekening 2023 is op 27 december 2025 door de RvC vastgesteld alsook is de onderstaande resultaatbestemming goedgekeurd.

Het verloop van het resultaat van het boekjaar is vanuit het totaalresultaat als volgt:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Totaal resultaat boekjaar	7.515.693.659	3.267.345.522
Aangepast vanwege		
<i>Posten die zijn dan wel later kunnen worden geherclassificeerd naar de resultatenrekening</i>		
Herwaardering monetair goud	-837.701.113	-793.062.275
Herwaardering beleggingen in herdenkingsmunten	-	-30.719.132
<i>Posten die niet zullen worden geherclassificeerd naar de resultatenrekening</i>		
Herwaardering onroerend goed	-99.836.930	-215.286.952
Herwaardering beleggingen in aandelen	-3.603.549	-3.706.420
Actuariel resultaat (winst)	-417.709.527	-439.463.512
Nettowinst/(verlies) boekjaar	6.156.842.540	1.785.107.231

Het aanvankelijk resultaat en gerealiseerd inkomen van het vergelijkend jaar 2022 is vanwege de toepassing van de hyperinflatie-factor 2023 van 1,33 (was initieel 1,55) gewijzigd. In de onderstaande tabel zijn als vergelijkende cijfers het gewijzigde resultaat en gerealiseerd inkomen 2022 opgenomen.

De RvC heeft de onderstaande bestemming van de nettowinst over het boekjaar 2023 goedgekeurd:

	2023	2022 (herzien)
	SRD	SRD
Nettowinst boekjaar 2023/2022	6.156.842.540	1.785.107.231
Overboeking ongerealiseerde koersresultaten vreemde valuta	-1.667.689.534	-3.797.998.129
Toevoeging aan reservefondsen cf. raadsbesluit (<i>Zie noot 8.2a toelichting 8.2.c.</i>)	4.489.153.006	-2.012.890.898

Met referentie aan art. 8.5 vindt er geen winstuitkering plaats zolang de Bank uitstaande vorderingen op de Staat heeft. Per eind 2023 is sprake van een door de Staat aan te zuiveren negatief vermogenstekort.

Noot 18 | Bestuur van de Bank

Het Bestuur van de Bank in 2023 tot en met datering van de jaarrekening 2023		
Functie	Naam	Periode
Governor		
Governor van de Bank	M.L. Roemer	Ingaande 22 februari 2020 tot 22 februari 2025. Per regeringsbesluit d.d. 15 juli 2025 voor een termijn van zeven jaar verlengd.
Directie		
Directoraat Toezicht		
Directeur	R.S. Adhin	Ingaande 1 mei 2021
Directoraat Monetaire Zaken		
Directeur	H. Dorinnie	Ingaande 15 januari 2022
Directoraat Betalingsverkeer		
Directeur	R.D. Soedamah	Ingaande 19 februari 2024
Directoraat Financiën en Bedrijfsvoering		
Directeur	M. Ramsundersingh	Ingaande 15 april 2025

Noot 19 | Gebeurtenissen na balansdatum

Benoeming directeuren

Op 19 februari 2024 is de heer R.D. Soedamah benoemd tot directeur van het directoraat 'Bankbedrijf en Bancaire zaken' (nu directoraat 'Betalingsverkeer'). Op 15 april 2025 is mevrouw drs. M. Ramsundersingh benoemd tot directeur van het directoraat 'Financiën en Bedrijfsvoering'.

Wisselkoersen

De slotkoersen van wissels, cheques en overmakingen voor de US-dollar en Euro bedroegen op 31 december van de onderstaande boekjaren als volgt:

Boekjaar	2024	
	Aankoop	Verkoop
1 US\$ = SRD	35,192	35,356
1 EUR = SRD	36,222	36,926

De prijzen voor goud zijn gebaseerd op de *LBMA* per troy ounce per jaareinde en zijn als volgt:

	2024
US-dollar	2.615,95
SRD	86.828,61

De omrekeningskoers voor SDR per 31 december is:

	2024
SDR 1= SRD	45,895

Driejarige regeling onder EFF 2021 van het IMF

Op 22 december 2021 keurde de Board van het IMF het verzoek van de Surinaamse autoriteiten goed voor een lening ter ondersteuning van het economisch plan van Suriname. Het doel van het plan is om de overheidsfinanciën te verbeteren, de overheidsschuld terug te dringen, sociale vangnetprogramma's te promoten, het monetaire beleidskader en wisselkoersbeleidskader te verbeteren, het financiële systeem te stabiliseren, de institutionele capaciteiten te versterken, het bestuur te verbeteren en corruptie en het witwassen van geld te bestrijden.

Het goedgekeurde IMF-programma met een totale waarde van SDR 472,8 miljoen (ongeveer USD 688,0 miljoen) is in maart 2025 afgerond.

In 2021 is de eerste tranche van deze leningsfaciliteit van SDR 39,4 miljoen (US\$ 55,1 miljoen) ontvangen ten behoeve van het Ministerie van Financiën en Planning.

In de periode maart 2022 tot en met maart 2025 zijn door de Raad van Bestuur van het IMF na goedvinden van de bevindingen van de evaluatiemeetings van de IMF-missies, de tweede tot en met de tiende tranche ontvangen.

De totale omvang van de tien tranches bedraagt SDR 430,7 miljoen (ca. US\$ 576,8 miljoen). Hiervan is SDR 255,2 miljoen (ca. US\$ 342,3 miljoen) bestemd voor het Ministerie van Financiën en Planning voor begrotingssteun c.q. financiering van het begrotingstekort. Het resterende deel van SDR 175,5 miljoen (ca. US\$ 234,5 miljoen) is ten gunste van de Bank bestemd voor betalingsbalanssteun.

Kapitaalaanpassing 2020-2022

Vanwege de depreciatie van de Surinaamse geldeenheid in de jaren 2020 tot en met 2022 diende het kapitaal van de Bank in overeenstemming met de Bankwet 1956 aangepast te worden. Het totaal nog te ontvangen bedrag over deze drie jaren bedraagt SRD 88.884.922 (nominaal). De voldoening aan de verplichtingen tot kapitaalstortingen over de jaren 2020 tot en met 2022 door de Staat is in het herkapitalisatietraject opgenomen. Vanaf 2023 wordt vanwege de inwerkingtreding van de nieuwe 'Bankwet 2022' met betrekking tot het kapitaal uitgegaan van de bepalingen in deze nieuwe Bankwet. (Zie sectie 'Herkapitalisatieplan' alsook noot 2.1.)

Herkapitalisatieplan

Voorafgaand aan de feitelijke vaststelling van de gezamenlijke omvang van het kapitaal en het reservefonds (6% van de financiële activa van de de Bank) per 31 december 2023 uitgaande van de gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekening 2023 ('Bankwet 2022' artikel 5) is op 26 augustus 2024 tussen de Republiek Suriname en de Bank de 'Overeenkomst Herkapitalisatie van de Centrale Bank van Suriname' ondertekend. In deze overeenkomst is vastgelegd dat vaststelling van het tekort voor het kapitaal en het reservefonds naar jaarlaag geschiedt vanaf jaarrekening 2020. Het tekort tot en met 2021 is vastgesteld op SRD 9,4 miljard.

Hiervan is SRD 1,0 miljard bestemd voor de versterking van het kapitaal van de Bank conform art. 4 van 'Bankwet 2022' en SRD 8,4 miljard voor aanpassing van het reservefonds.

Daar het kapitaal volgestort dient te zijn volgens art. 4 lid 3, heeft de Staat in januari en februari 2025 ten behoeve van de kapitaalversterking SRD 1,0 miljard overgemaakt voor de Bank. De aanpassing van het reservefonds van de Bank is gefinancierd door uitgifte van staatsobligaties.

De staatsobligaties met een omvang van SRD 8,4 miljard, verdeeld in 5 groepen, zijn na de registratie bij de Rekenkamer van Suriname op 15 januari 2025 aan de Bank overgedragen. Deze staatsobligaties staan uit tegen 9% per jaar, waarbij de looptijd van de vijf groepen staatsobligaties op respectievelijk zes, zeven, acht, negen en 10 jaar is gesteld. Op basis van de gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekening 2022 gepubliceerd op 19 maart 2025 is de verdere gelaagde aanpassing van het kapitaal en reservefonds bepaald en ter accordering aan de Minister van Financiën en Planning voorgelegd. Daar de initieel in overeenstemming met de 'Bankwet 1956' berekende vermogenstekorten tot en met 2022 niet in de jaarrekeningen tot en met 2022 zijn verwerkt vormen deze bedragen een onderdeel van het per 31 december 2023 bepaald vermogenstekort. In 'Overeenkomst Herkapitalisatie van de Centrale Bank van Suriname' is bepaald dat de financiering van tekorten tot en met 2022 zijn opgeschort tot 1 januari 2025. Art 48 van de 'Bankwet 2022' geeft daar de ruimte voor. Het tekort per 31 december 2023 (=2022), is verwerkt in de door de Raad vastgestelde jaarrekening 2023.

Inbeslagneming van een zending bankbiljetten ter waarde van €19,5 miljoen

Op 13 april 2018 heeft de Rechtbank in Nederland beslag gelegd op een partij eurobankbiljetten ter waarde van € 19,5 miljoen die de Bank namens drie commerciële banken had verzonden.

De Bank en de drie commerciële banken (Hakrinbank, Finabank en De Surinaamsche Bank) hebben verzocht om teruggave van de waarde van de zending. Op 24 december 2019 oordeelde de Nederlandse Rechtbank in het voordeel van de inbeslagname van de zending.

Op 6 juli 2021 heeft de Hoge Raad der Nederlanden (Hoge Raad) uitspraak gedaan in het cassatieberoep van het Openbaar Ministerie tegen de uitspraak van 24 december 2019 van de Rechtbank Noord-Holland. Bij dat bevel hief de Rechtbank het beslag op en oordeelde dat het Openbaar Ministerie de gelden aan de Bank moest teruggeven. De Hoge Raad vernietigde dit besluit en verwees de zaak naar het Gerechtshof Amsterdam voor behandeling van de klacht die de Bank en de commerciële banken in juni 2019 hadden ingediend. Op 10 januari 2023 heeft het Gerechtshof Amsterdam het Klaagschrift gegrond verklaard en de teruggave gelast van het bedrag groot € 19,5 miljoen, die in april 2018 in beslag was genomen. Hiertegen is het Openbaar Ministerie wederom in cassatie gegaan bij de Hoge Raad. Op 27 juni 2023 heeft de Hoge Raad geoordeeld dat het Gerechtshof Amsterdam zijn beslissing onvoldoende heeft gemotiveerd. De Hoge Raad heeft daarom de beslissing van het Gerechtshof Amsterdam op 10 januari 2023 vernietigd en de zaak verwezen naar het Gerechtshof Den Haag om opnieuw te worden behandeld en beoordeeld. Het Gerechtshof Den Haag heeft de datum voor behandeling van het klaagschrift (na tweede verwijzing door de Hoge Raad) in raadkamer bepaald op 25 juni 2024.

Klacht tegen gewezen Governor R. van Trikt/ arrestatie van een managementlid van de Bank

Op 28 januari 2020 hebben de regeringscommissaris en de directie van de Bank van toen op verzoek van de toenmalige minister van Financiën, de heer G. Hoefdraad, het Openbaar Ministerie verzocht onderzoek te doen naar mogelijk onrechtmatige handelingen die hebben plaatsgevonden met betrekking tot overeenkomsten die de Bank is aangegaan met Clairfield Benelux NV, Orion Assurance & Advisory Services NV en de heer R. van Trikt.

Deze juridische procedures hebben geen gevolgen voor de Bank zelf.

Hyperinflatie

Naast de drie hyperinflatiejaren 2021 tot en met 2023 is 2024 eveneens aan te merken als een hyperinflatiejaar. Met referentie aan IAS-29 -Financiële rapportage in economieën met hyperinflatie- zullen onder meer de niet-financiële activa, passiva en resultatenrekening van het jaar 2024 worden aangepast ter wille van een zinvolle financiële informatieverstrekking over dit hyper-inflatoire jaar.

De ontwikkeling van de consumentenprijsindex in de jaren 2019-2024 is door het Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS) als volgt gemarkeerd:

Jaar	Totaal index december		Totaal index -gemiddelde	
	CPI	Inflatie (jaareinde)	CPI	Inflatie (12-maands gemiddelde)
2019	143,4	4,2	140,7	4,4
2020	230,5	60,8	189,7	34,9
2021	370,4	60,7	301,9	59,1
2022	572,5	54,6	460,2	52,4
2023	759,3	32,6	697,5	51,6
2024	836,0	10,1	810,7	16,2

<https://statistics-suriname.org/wp-content/uploads/2025/01/CPI-1224-SECURE.pdf>

Vonnis Belgisch Gerechtshof inzake terugvordering betalingen aan Clairfield door de Bank

In de zaak bekend als de Centrale Bank van Suriname contra Clairfield heeft de Nederlandstalige ondernemingsrechtbank Brussel, in een uitvoerig en gemotiveerd vonnis, op 20 oktober 2022 de nietigheid uitgesproken van alle vijf overeenkomsten die haar voormalige Governor, de heer Robert-Gray van Trikt, in de loop van 2019 had gesloten met Clairfield Belgium NV.

Clairfield had de Centrale Bank van Suriname eerst zelf gedagvaard voor de betaling van een onbetaalde factuur (voor een bedrag van € 320.000) en een schadevergoeding van € 1.200.000 wegens de beweerde onrechtmatige beëindiging van deze overeenkomsten door de Centrale Bank van Suriname. De Centrale Bank van Suriname vorderde de nietigheid van alle met Clairfield gesloten overeenkomsten en de teruggave van het bedrag van € 2.552.932,59 dat onder deze overeenkomsten aan Clairfield is betaald. Met het vonnis van 20 oktober 2022 is de vordering van Clairfield afgewezen als zijnde ongegrond. De vordering van de Centrale Bank van Suriname is wél gegrond verklaard. De nietigheid van de Clairfield-overeenkomsten is (op meerdere gronden) uitgesproken en Clairfield is veroordeeld tot terugbetaling aan de Centrale Bank van Suriname van het bedrag van € 2.552.932,59, te vermeerderen met wettelijke interesten vanaf de datum van dagvaarding. De Bank heeft inmiddels beslag gelegd op de bankrekeningen van Clairfield in België.

Uitspraak van het Hof van Justitie

Op de openbare terechtzitting van 19 juli 2024 heeft het Hof van Justitie vonnis gewezen in de rechtszaak tegen de Staat en de Bank. De Staat en de Bank hebben via hun procesgemachtigde op 18 oktober 2024 bij het Hof van Justitie een request-civiel ingesteld. Dit request-civiel verhindert de tenuitvoerlegging van het onderhavig vonnis niet.

Nieuwe coupures bankbiljetten

De Bank brengt sedert april 2024 coupures van SRD 200 en SRD 500 in omloop, en beoogt hiermee onder andere het fenomeen van snel leeglopende ATM's -met name op piekmomenten- enigszins te minimaliseren.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: De Raad van Commissarissen en directie van de Centrale Bank van Suriname

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de opdracht gekregen de in dit jaarverslag op pagina 96 tot en met 189 opgenomen jaarrekening over het boekjaar eindigend op 31 december 2023 van de Centrale Bank van Suriname (hierna de “Bank”) te Paramaribo te controleren.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de Centrale Bank van Suriname op 31 december 2023 en van het resultaat en het kasstroomoverzicht over 2023 in overeenstemming met International Financial Reporting Standards.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de financiële positie per 31 december 2023;
2. totaal resultatenrekening over 2023;
3. totaal overig resultaat over 2023;
4. het verloopoverzicht eigen vermogen over 2023;
5. het kasstroomoverzicht over 2023; en
6. de significante veronderstellingen bij en uitgangspunten van de jaarrekening en nadere grondslagen en uitgangspunten voor het opstellen van de jaarrekening.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd in overeenstemming met internationale controlestandaarden (International Standards on Auditing), uitgevaardigd door de International Federation of Accountants (IFAC). Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij zijn onafhankelijk van de Centrale Bank van Suriname in overeenstemming met de International Code of Ethics for Professional Accountants (inclusief de International Standards of Independence) uitgevaardigd door de International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA Code) en hebben onze andere ethische verantwoordelijkheden vervuld in overeenstemming met de IESBA Code.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Duurzame voortzetting van de activiteiten van de Bank

Wij vestigen aandacht op de continuïteit van de Bank, uiteengezet op pagina’s 103 tot en met 108 van de jaarrekening 2023, waarin is uiteengezet het bestaan van onzekerheid van materieel belang op grond waarvan gereede twijfel zou kunnen bestaan over de duurzame voortzetting van de activiteiten van de Bank. Onze conclusie is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Daarnaast wijzen wij erop dat de Bank een Sui Generis instelling is waarvan de taakuitoefening overeenkomstig de bepalingen van de Bankwet 2022 (afgekondigd d.d. 17 april 2023) is. Vanwege haar aard en maatschappelijk belang kan de Bank niet door de leiding worden geliquideerd noch kunnen de activiteiten worden beëindigd.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit 'het verslag van de President'.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de leiding en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

De leiding van de Bank is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals toegelicht in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening en overeenkomstig de vereisten opgenomen in de Bankwet 2022. In dit kader is de leiding van de Bank verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de leiding noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de leiding van de Bank afwegen of de Bank in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de leiding de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het voornemen bestaat om de Bank te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De leiding van de Bank moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Bank haar activiteiten, in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate, maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met internationale controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de Bank;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de leiding van de Bank en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de leiding van de Bank gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Bank haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de Bank haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met Governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Paramaribo, 30 december 2025

BDO Assurance N.V.

w.g. R.D. Ferrier MSc CA RA

